

«ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

міжвузівської науково-практичної інтернет-конференції

ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

20 жовтня 2014 року (м. Дніпропетровськ)

Дніпропетровськ 2014

Міжвузівська науково-практична інтернет-конференція
«ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА
ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ»
20 жовтня 2014 року (м. Дніпропетровськ)

Економіка і фінанси: аналіз тенденцій та перспектив розвитку [Текст] матеріали II міжвузівської наук.-практ. конф. – Т1. – Дніпропетровськ, 20.10.2014: тези доповідей / [редкол. Н.І. Демчук (відпов.ред.) та ін.]. – Дніпропетровськ: ДДАЕУ, 2014. – 591 с. – В надзаг.: Міністерство освіти та науки України, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Посвідчення УкрІНТЕІ № 313д 23.06.2014

Учасники конференції:

1. Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
2. ППРЕД НАНУ
3. Вінницький соціально-економічний інститут університету «Україна»
4. Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля
5. Национальная металлургическая академия Украины
6. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
7. Днепропетровский Национальный горный университет
8. Чернігівський національний технологічний університет
9. Одеський національний політехнічний університет
10. Одесский Национальный Экономический Университет
11. Міжнародний науково-технічний університету імені Юрія Бугая
12. ЕАіФ, ДВНЗ «НГУ»,
13. Науково-дослідницький фінансовий інститут Академії фінансового управління Міністерства фінансів України.
14. ОНАЗ ім. О.С. Попова
15. Дніпропетровська державна фінансова академія
16. Луцький національний технічний університет
17. Криворізький факультет Запорізького національного університету
18. Центр методологии финансового и стратегического управления Научно-исследовательского финансового института Минфина РФ.
19. НОУ ВПО «Камский институт гуманитарных и инженерных технологий», Удмуртской Республики, г. Ижевск, Россия
20. Українська академія банківської справи НБУ
21. Київський національний торговельно-економічний університет
22. Житомирський державний технологічний університет
23. Харківський державний університет харчування та торгівлі
24. Харківський інститут фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі
25. Тернопільський національний економічний університет
26. Академія муніципального управління МОН України
27. Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України
28. Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры
29. Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут
30. Житомирський національний агроєкологічний університет
31. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
32. Навчально-науковий інститут міжнародних економічних відносин ім.Б.Д.Гаврилишина Тернопільський національний економічний університет
33. Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
34. Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
35. Львівський національний аграрний університет.
36. Дагестанский Государственный Университет
37. Російський університет Кооперації, м. Казань
- 38.
- 39.

Організатор конференції: кафедра фінансів, Навчально-науковий інститут економіки Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

ЗМІСТ

ПІДСЕКЦІЯ 1 "АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ"

Павлова Г.Є. Вплив світових інновацій на розвиток агропродовольчого сектора України	10
Катан Л.І. Деконструкція фінансового забезпечення сталого розвитку аграрної сфери України в умовах системи кризи	17
Добровольська О.В. Особливості фінансового характеру діяльності кредитної спілки	20
Спасів Н.Я. Імперативи туристичної діяльності українських зимових курортів	23
Коваленко В.В., Сергеева О.С. Реформування банківської системи України в умовах фінансових глобалізаційних викликів	29
Андрієнко Н.М. Узагальнення використання системного підходу в економічних дослідженнях	34
Балахонова О.В. Оцінка і максимізація соціального ефекту	37
Сергеева Е.Р. Тенденции и перспективы развития мировой финансовой системы в условиях глобализации мировой экономики	41
Павленко О.П. Страхування зерна в елеваторному під комплексі	45
Приходько І.П. Роль бюджетного процесу в розробці та реалізації програм соціально-економічного розвитку регіонів	53
Вишневская М.К. Анализ состояния отечественного рынка финансовых и страховых услуг в контексте мировых тенденций	57
Кривоногова І.Г. Особливості формування інноваційно-інвестиційного середовища	59
Крылова Е.В. Стабильность финансового и банковского секторов в условиях глобализации	62
Лисенко Н.В., Дерій Ж.В. Проблеми утилізації твердих побутових відходів на регіональному рівні	65
Ясенова І.Б. Венчурне підприємництво в умовах реалізації інноваційної моделі розвитку економіки	69
Павловский О.Ю., Бурлуцкий С.В. Финансовое обеспечение моделей социальной политики	73
Клінчев С.В. Характер залучення інвестицій в сучасних умовах	78
Масюк А.Д. Проблемы и перспективы развития страхования органической продукции в США	81
Тульчинський Р.В. Фінансування наукових та науково-технічних робіт як забезпечення безпеки розвитку інноваційної економіки	84
Аль-Шаргі Фахд. Формування системи внутрішнього контролю у процесі диверсифікації виробництва	88
Дамаскін М.О. Проблеми використання інформаційних технологій в науково-технологічному розвитку	92
Цуркан І.М., Герасимова І.Ю. Податкові наслідки укладання договору добровільного страхування працівників від нещасних	95

випадків	
Стецько Н.І. Оцінка ресурсовикористання гірничого виробництва та їх значення для сталого розвитку	97
Лупенко Ю.В. Реформування державного регулятора ринку цінних паперів в Україні.	101
Князева О.А., Кузнецова Г.В. Підходи щодо управління фінансовою безпекою комерційного банку	108
Моїсеєнко І.В. Методи та інструменти державного фінансового регулювання страхового ринку України	111
Пиріг С.О. Ринок електронної комерції в Україні	116
Туболець І.І. Використання інноваційного потенціалу як необхідної складової створення інноваційної моделі економіки регіону	118
Лук'яненко М.О. Управління ризиками у сфері охорони праці	120
Крючко Л.С., Управління фінансовими ризиками в умовах сталого розвитку	124
Кушніренко О.М. Фінансові аспекти державної підтримки продовольчого комплексу України	129
Шутько Т.І. Фінансовий аспект управління витратами	134
Грінченко Н.О. Система екологічного моніторингу як стратегічний компонент економічної безпеки держави	136
Кулькова В.Ю., Зарубина О.А. Динамика и структура перекрестных расходов на здравоохранения в федеральном бюджете и консолидированном бюджете субъектов РФ	140
Павлов К.В. Развитие традиционных промыслов в условиях модернизации российской экономики	145
Поліщук В.Г. Вплив фінансового інжинірингу на розвиток фінансової системи України	148
Рябушка Л.Б. Інтегральне оцінювання фінансової безпеки місцевих бюджетів	150
Сокиринська І.Г., Сокиринський Д.С. Аналіз проблем розвитку фінансового сектору України	154
Дем'янчук М.А. Страхування як метод фінансової безпеки країни	159
Кривошеєва В.В. Ринок кредитних послуг населенню як складова фінансової системи	164
Волосович С.В. Державні цільові фонди як інструмент розвитку національної економіки	166
Базиліук Д.В. Теоретичні підходи до визначення економічної категорії «Витрати»	168
Жилякова О.В. Система принципів антикризового управління	172
Дорошенко Г.О. Пріоритети розвитку боргової політики України	175
Полінкевич О.М. Роль кластерів в економічному розвитку окремих країн	179
Соляник Л.Г., Потапова А.М. Формування ефективного інвестиційного портфеля цінних паперів страхової компанії	181
Кащенко А. О., Демчук Н. І. Проблеми та перспективи розвитку	184

банківського сектора України	
Коробчук Т.І., Коробчук Л.І. Банківська депозитна політика у розрізі транскордонного співробітництва	189
Щирба І. М. Сутнісні характеристики аудиту	191
Ваніна Д.А. Сучасний підхід до ризик-менеджменту	195
Шуляк О.В., Нужна О.А. Сутність документації та її роль у бухгалтерському обліку	197
Кондрашихін А. Б. Перспективні напрями реформування фінансової системи України: за результатами монографічних досліджень	199
Цехош М., Полінкевич О.М. Сучасні аспекти розвитку фінансової системи України в умовах світових глобалізаційних процесів	202
Нагорнюк О.С. Конкурентоспроможність продукції та шляхи її покращення в Україні	205
Драган І.В. Системний підхід до формування механізмів державного управління природокористуванням в Україні	210
Клапків Л.М. Стрес-тестування як інструмент оцінки ризику страховиків	212
Паршина М.Ю. Проблемные аспекты количественной оценки потенциала региона	215
Лінтур І.В. Місце бюджетного менеджменту в системі управління економікою України в кризових умовах господарювання	220
Демешок О. О. Формування стратегічного потенціалу промисловості	225
Грицьков Є.В. Теоретичні аспекти щодо визначення організаційно-економічного механізму управління інтелектуальним капіталом	228
Махмудов М. К., Абдулсамедов Т.А. Инновационный потенциал региона как основа формирования и развития экономики.	231
Белоусова А.А. Проектное кредитование как инновационное направление в сфере банковских услуг	234
Купира М.І. Наукові підходи до визначення суті бюджетного регулювання	239
Мінакова С.М. Фактори формування логістичної інфраструктури в умовах глобалізації	244
Тимоць М.В. Фінансово-економічний механізм страхування в сфері природокористування	247
<u>ПІДСЕКЦІЯ 2 "РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ УКРАЇНИ".</u>	
Туьчинська С.О. Сутність фінансового механізму науково-технічної та інноваційної діяльності	251
Демчук Н.І., Вишнякова А.П. Метод інтегральної оцінки ефективності інвестиційних проектів	255
Демчук Н.І., Ткаченко Г.А. Амортизаційна політика як необхідна складова процесу відтворення основних засобів підприємств	259
Бондаренко О.В. Напрямки реформування житлово-комунального господарства міста	262

Демчук Н.І., Бондаренко А.Ю. Фінансові ризики в інноваційній діяльності підприємства	265
Дядюк Я.І. Напрямки рішень проблеми централізації управління на підприємстві	269
Воловик Д.В. Складові ресурсного потенціалу аграрних підприємств України	272
Пугач А.М. Теоретико-методичні засади функціонування заготівельних підприємств	274
Дрокіна Н.І. Джерела фінансування інноваційних проєктів на туристичних підприємствах	278
Сидорук І.В., Полінкевич О.М. Управління витратами підприємства	282
Пастушенко А. І. Удосконалення механізму управління прибутком на підприємстві	286
Князева О.А. Вплив фінансової кризи на діяльність підприємств сфери зв'язку та інформатизації	288
Мостовенко Н.А. Фінансово-кредитна підтримка малого й середнього підприємництва в Україні	291
Фучеджи В.І. Обумовленість управління фінансовою безпекою суб'єктів підприємництва	295
Федотова Т.А. Концептуальные основы подготовки управленческих кадров как ресурсного потенциала аграрных предприятий	299
Циганенко Г.В. Управління фінансовою конкурентоспроможністю підприємства	303
Ярош С.В. Державно-приватне партнерство в теплопостачанні на Житомирщині	308
Жилко М.П. Запровадження системи екологічного менеджменту на підприємствах металургійного комплексу	313
Коваль О.А. Поняття ресурсного потенціалу підприємства та умови його формування	318
Котвіцька Л.А., Ткачук Г.Ю. Теоретичні підходи до сутності конкурентоспроможності продукції підприємства	322
Пономарьова Т.С. Вдосконалення систем екологічного менеджменту на підприємствах	326
Штефан Н.М. Соціальна відповідальність бізнесу як засіб управління підприємством	330
Гловацька О.М. Вплив непрямого оподаткування на господарську діяльність підприємств	333
Дзюба І.В. Оптимізація витрат на мотивацію персоналу	336
Любецька М. О. Інноваційні витрати українських підприємств та їх тенденції	341
Совтис Н., Полінкевич О.М. Суть фінансової кризи на підприємстві	346
Соляник Л.Г., Коваль Д.І. Формування механізму управління прибутком підприємства	349
Цуркан І.М., Байдак О.С. Методичні підходи до оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства	351

Цуркан І.М., Герасимова І.Ю. Податкові наслідки укладання договору добровільного страхування працівників від нещасних випадків	354
Дашко І.М. Особливості оцінки ефективності використання трудового потенціалу підприємства	356
Фоміних В.І. Бюджетування на підприємстві: поняття, особливості та умови ефективного застосування	360
Донських А.С. Фінансово-кредитний механізм підтримки підприємств малого бізнесу аграрної сфери	363
Яремчук Р.Р., Полінкевич О.М. Проблеми формування статутного капіталу підприємства в Україні	365
Жукова Ю.В. Забезпечення економічної стійкості розвитку малого підприємництва в Україні: інституціональний аспект	368
Григораш Т.Ф. Управління фінансовими ресурсами підприємств	371
Драган І.О. Механізм державного управління природокористуванням в ринкових умовах господарювання	373
Безус Р.М., Марченко Т.О. Теоретичні засади управління фінансовою стійкістю підприємства	376
Зятик М.В. Форми реалізації міжнародних інвестиційних проєктів публічно-приватного партнерства	379
Кравець О.В., Курбацька Л.М. Аналіз інвестиційної привабливості підприємств олієжирового підкомплексу	382
Демчук Н.І., Рожко Ю.В. Аналіз ділової активності підприємства та його удосконалення	384
Волкова І.Ю. Теоретичні аспекти комплексної оцінки фінансового стану підприємства	387
Minakova S. M. The main principles and objectives of transport and logistic systems	389
Шпортко Г. Ю., Козенкова В. Д. Фінансова привабливість суб'єкта господарювання як складова його інвестиційної привабливості	392
Юй Цзянбо Особливості функціонування спеціального організаційного підрозділу та застосування технічних заходів для забезпечення фінансово-економічної безпеки будівельних підприємств	396
Юй Цзянбо Рекомендації щодо зростання ефективності формування та використання стратегії управління фінансово-економічної безпеки на будівельних корпоративних підприємствах	399
Грицьков Є.В. Характеристика та особливості діяльності будівельних підприємств	403
<u>ПІДСЕКЦІЯ 3 "РОЗВИТОК РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ".</u>	
Лещенко О.Ю., Добровольська О.В. Формування і раціональне використання фінансових ресурсів аграрних підприємств	406
Масюк Ю.В. Державна підтримка страхування ризиків в АПК	410
Базилевич В.М. Методика оцінки інноваційної та інвестиційної	413

безпеки підприємств АПК	
Окселенко Н.О. Стратегія управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств	416
Халатур С.М. Механізм адаптації агропромислового комплексу України в умовах глобальної продовольчої проблеми	420
Шаталін Д.Б. Економічна доцільність виробництва кормової рослинно-вуглеводної білкової добавки методом вермікультивування	425
Бровко Л.І., Богатченко О.І. Управління необоротними активами сільськогосподарського підприємства	431
Масюк Ю.В., Болонська Г.І. Аналіз структури капіталу аграрних формувань та її вдосконалення	433
Майстренко Л.Ю. Сутність фінансового стану сільськогосподарського підприємства та напрями, спрямовані на його поліпшення	437
Григоренко К.В., Демчук Н.І. Удосконалення оподаткування сільськогосподарського підприємства	441
Завгородня Н.В. Зовнішньоекономічна діяльність як пріоритет агропромислової політики регіону	445
Корсун А.С. Актуальні проблеми лізингу як фінансового механізму формування та розвитку ресурсного потенціалу аграрних підприємств України	451
Тарабукіна О.М. Проблеми й перспективи інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств України	453
Лобова Н.В. Природа проти автотранспорту	458
Лисенко Н.В., Дерій Ж.В. Проблеми утилізації твердих побутових відходів на регіональному рівні	462
Яворська А.В. Відтворення сільськогосподарського трудового потенціалу як вагомий аспект відродження радіаційно-забруднених територій	466
Сергеева Е.Р. Агрострахование в Украине: анализ работы и перспективы развития	470
Апостолюк О.Ю. Державна фінансова політика підтримки кредитування малих сільськогосподарських підприємств	478
Нужна О.А. Інтеграційні процеси в сільському господарстві України: нові тенденції та перспективи розвитку	481
Кравчак В.Г., Нужна О.А. Проблеми та перспективи запровадження електронного обліку деревини на Волині	484
Сус Т.Й. Проблеми інвестування в розвиток екологічного сільгоспвиробництва	487
Калашник Н.В., Демчук Н.І. Фактори підвищення прибутковості підприємств сільськогосподарського виробництва	490
Босіока В.П. Розвиток орендного землекористування сільськогосподарських підприємств	494
Масюк Ю.В., Александрова А.О. Управління оборотними активами	496

сільськогосподарських підприємств	
Тіщенко А.О. Теоретичні основи раціонального використання ресурсного потенціалу АПК	501
Зінчук С.А., Нужна О.А. Особливості класифікації біологічних активів	505
Максимова С.В. Розвиток сільськогосподарських дорадчих служб	508
Клапків Ю.М. Підтримка національного сільськогосподарського виробника через дотаційне страхування згідно норм ЄС	513
Дуброва Н.П. Управління платоспроможністю сільськогосподарського підприємства	516
Савенко О.А., Лапа В.О. Джерела фінансування соціальної сфери сільських територій	519
Халатур С.М., Чернописька Х. І. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на сільськогосподарському підприємстві	523
Крючко Л.С., Москаленко О.О. Теоретичні основи формування та управління грошовими потоками на сільськогосподарському підприємстві	526
Бублик М.І., Добуляк Л.П., Яртим І. Економічне оцінювання обсягів відшкодування непрямих техногенних збитків	530
Дідик Л. М Основи формування ресурсного потенціалу підприємств АПК	535
Русаков Є.С., Катан Л.І. Фінансові стратегії сталого розвитку сільськогосподарського підприємства	538
Манелюк Л.А., Безпека онлайн платежів в умовах ведення електронного бізнесу	541
Марущак А., Демчук Н. І. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства	544
Синиціна Ю.П. Стратегічне управління та моделювання системи формування персоналу сільськогосподарських	547
Карпенко Т.В. Напрями, щодо вдосконалення кадрового потенціалу в агропромисловому комплексі України	553
Козенкова Н.П., Козенкова В.Д. особенности стратегического контроллинга в системе управления предприятием	558
Ткачук Г.Ю. Ризики в управлінні економічною безпекою підприємства	562
Іванечко О.В., Ткачук Г.Ю. Засади фінансового відтворення основних засобів підприємств	566
Башинська Н.І., Ткачук Г.Ю. Сутнісне наповнення поняття трудового потенціалу підприємства	569
Савіцький В.В., Ткачук Г.Ю. Організаційно-економічний механізм реалізації кадрової політики підприємства	573
Щурик М.В. Деструктиви використання сільськогосподарських угідь макрорегіону: механізм та подолання	578
Довгаль О.В. Розвиток малого інноваційного підприємництва в АПК на основі використання методики форсайта	583
Абрамович І.А., Горобець Н. М. Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств	587

**ПІДСЕКЦІЯ 1 "АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ
ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ"**

**ВПЛИВ СВІТОВИХ ІННОВАЦІЙ НА РОЗВИТОК
АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ**

*Павлова Г. Є., к.е.н., доц., директор навчально-наукового інституту
економіки, Дніпропетровський державний аграрно-економічний
університет*

Як досить глибоко інтегрований у світову агропродовольчу систему і разом із тим вельми вразливий щодо її жорсткого транснаціонально орієнтованого впливу, аграрний сектор України у процесі невідворотних інноваційних трансформацій стикається з викликами глобального рівня, здатними негативно позначитися на функціонуванні не лише галузі, але й усієї національної економіки, створити загрозу продовольчій безпеці держави.

Основні побоювання у цьому зв'язку виникають із приводу неконтрольованого розповсюдження в Україні генетично-модифікованих сортів сільськогосподарських рослин, а також порушення оптимальної структури посівів і погіршення екологічної ситуації внаслідок розширення експортного попиту на окремі види продукції аграрного сектора, зокрема ті, що є сировиною для інноваційного у недалекому минулому виробництва біопалива першого покоління.

Нині вчені в області генетики сільського господарства переважно працюють у двох напрямках, а саме: створення генетично-модифікованих організмів (ГМО) і маркерної селекції (Marker Assisted Selection – MAS). Остання відрізняється від традиційної селекції тим, що дозволяє швидко оцінювати вихідний посівний матеріал на наявність певних генів і контролювати їх у ході селекції, підвищуючи тим самим надійність й ефективність відбору, скорочуючи період створення нових сортів, знижуючи

витрати.

Очевидно, що оцінка біобезпеки при використанні генетично-модифікованого матеріалу знаходиться поза сферою економічних досліджень, у контексті яких необхідною вимогою насамперед є прозорість процесу і його контрольованість незалежними уповноваженими структурами.

Певні кроки у цьому напрямі державою здійснюються, проте вони безсистемні і недостатньо впевнені, що виражається насамперед у відсутності механізмів комплексного контролю безпеки харчування на всіх стадіях виробництва продовольчої продукції, у тому числі й на стадії сільськогосподарського виробництва, де не обов'язковим є відображення виробниками даних щодо використання ГМ матеріалу у звітах, що надаються офіційним органам.

Можливі застереження у зв'язку з розвитком біоенергетики передусім обумовлені макроекономічною доцільністю подальшого її функціонування за сценарієм, що склався (висока вартість виробництва, значні виробничі енерговитрати, суттєве екологічне навантаження, відволікання великих масивів земельних ресурсів зі сфери агропродовольчого виробництва² тощо). До цього додається також недостатня енергетична ефективність окремих видів біопалива, зокрема першого покоління (наприклад, етанол із кукурудзи виробляє лише на 30% більше енергії, ніж необхідно було для вирощування і перероблення цієї кукурудзи).

Інноваційними у світі нині визнаються технології отримання біопалива другого й наступних поколінь, що ґрунтуються на перероблені сировини, яка не створює конкуренції продовольчій. У цьому зв'язку актуальними для України є виробництва, які дозволяють отримувати паливо, зокрема, шляхом піролізу біомаси. Як сировину при цьому можна використовувати практично будь-які відходи сільськогосподарського виробництва і побічну продукцію продовольчих виробництв (гній, жом, тваринний жир тощо). За рахунок перероблення біомаси, яка нині в усьому світі є найвагомим джерелом альтернативної енергії, Україна, за висновками експертів Інституту

теплофізики НАНУ, може на 30–40% скоротити споживання природного газу.

Головною проблемою застосування біопалива другого покоління є його висока вартість і доцільність використання певних видів відходів у сільському господарстві як органічні добрива.

Поки що ж в Україні біопаливний сегмент національного енергетичного ринку не є вагомим (в енергетичному балансі держави всі відновлювальні джерела енергії становлять менше 1% загального обсягу споживання). Водночас вітчизняний аграрний сектор активно сприяє розвитку виробництва біопалива першого покоління в країнах ЄС, а в перспективі заплановане нарощування потужності відповідного ринку й в Україні. Так, розроблена Концепція цільової державної програми з використання біогазу і схвалений Закон України від 21.05.2009 р. № 1391-17 "Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння виробництву та використанню біологічних видів палива", яким зокрема передбачається надання низки пільг виробникам біопалива і техніки для його виробництва. Недоліком даного закону є його спрямованість на стимулювання виробництва біопалива без прив'язки до виробника відповідної сировини.

Одночасно для аграрного сектора важливо було б забезпечити стимулювання виробництва біопалива з сировини, виробленої власними силами, в іншому разі найбільші переваги від дії зазначеного Закону зможуть отримувати нафтопереробні компанії.

Сучасний розвиток світового біопаливного ринку свідчить про поступовий перегляд позицій стосовно стимулювання подальшого виробництва біопалива взагалі і особливо – його першого покоління.

Зокрема, необхідно висвітлювати питання скорочення викидів парникових газів від використання біопалива, захисту земель із високою природоохоронною цінністю і високим рівнем накопичення вуглецю тощо, що може створити значні труднощі для низки вітчизняних експортерів ріпаку. Передбачається, що наслідками прийняття такого рішення ЄС для

України може стати як подорожчання даного виду продукції, так і втрата європейського ринку ріпаку з наступним скороченням (аж до зникнення) його посівів усередині країни. Разом із тим, на наш погляд, не виключено, що інтереси європейських виробників біодизеля, які відчуватимуть нестачу сировини, можуть переважити пріоритети сталого розвитку, тим більше у третій країні (якою для ЄС є Україна). Це дозволить вітчизняним експортерам ріпаку з легкістю перенести подібну ситуацію.

На розвитку агробіотехнологій ґрунтується і впровадження альтернативних систем господарювання в агросфері, орієнтованих на вибір оптимальних сівозмін, збереження родючості ґрунтів і різноманіття культур і тварин, боротьбу зі шкідниками природними способами на основі використання біопестицидів, біофунгіцидів, біодобрив, захисних технологій обробітку ґрунтів. Основними відмінностями біологічної (сталогої) моделі здійснення сільського господарювання від індустріально орієнтованої моделі, насамперед, є формування господарства як екосистеми (а не виробничого підприємства), посилення інформаційних потоків, циклічність виробничих процесів (а не їх лінійний характер), диверсифікація рослин і тварин на відміну від монокультурного виробництва, створення продукції з вищою доданою вартістю, використання багатофункціонального сільськогосподарського обладнання тощо.

В Україні найбільшого розповсюдження набуло органічне виробництво, а також технології нульового обробітку ґрунту (No-till) та точного землеробства (Precision Farming чи Precision Agriculture).

Відомості про наявність і масштаби діяльності органічних господарств в Україні офіційною статистикою не фіксуються через законодавчу невизначеність стосовно системи класифікації таких господарств і вироблених ними продуктів.

Водночас відомі приклади виходу на ринок з переробленою органічною продукцією, зокрема, круп'яними й макаронними виробами. Процедури експорту переважно здійснюються іноземними компаніями відповідно до

стандартів ринків експорту, якими в основному є. Висока вартість подібних послуг значно скорочує вітчизняні експортні можливості у даній сфері. Для забезпечення розвитку органічного виробництва необхідно законодавчо закріпити механізми його сприяння, до яких передусім відносяться фінансові й організаційні. У сфері фінансової підтримки має бути передбачене надання бюджетних субсидій (дотацій на продукцію, пільгових кредитів) сільськогосподарським виробникам на період конверсії, а також для здійснення сертифікації. Процедура фінансування обов'язково повинна передбачати можливість доступу малих і середніх сільськогосподарських підприємств до бюджетних коштів. Такі форми підтримки відносяться до заходів "жовтого кошика". Разом із тим фінансування наукових досліджень у сфері біологізації агропродовольчого виробництва, зокрема розробки біопрепаратів сільськогосподарського призначення, відноситься до заходів "зеленого кошика" і, відповідно, не обмежується правилами СОТ.

Практика державної фінансової підтримки національного органічного руху широко розповсюджена у розвинених країнах. У США законодавчо передбачено виділення 22 млн дол. на часткову (75%) компенсацію вартості процедури сертифікації органічної продукції. Підтримку розвитку органічного виробництва в Україні можна також пов'язати із заходами з охорони навколишнього природного середовища ("зелений кошик"), зокрема з тими, що стосуються відновлення і підвищення родючості ґрунтів і будуть опосередковано сприяти розширенню ресурсної бази виробництва органічної продукції.

Серед організаційних заходів сприяння розвитку органічного виробництва і ринку першочерговими є створення національної системи сертифікації органічної продукції та розвиток інформаційної складової вітчизняного ринку органічної продукції. При цьому варто відзначити, що інформаційно-консультаційне обслуговування виробників органічної продукції, маркетингові дослідження і розповсюдження інформації щодо функціонування відповідного ринку також є заходами "зеленого кошика".

Отже, у сфері екологічно орієнтованого сільського господарства завданням держави є розроблення і впровадження відповідної законодавчо-нормативної бази, надання бюджетної підтримки при переході на альтернативні системи господарювання, створення національної мережі сертифікації органічної продукції.

Нульова система передбачає мінімізацію техніко-технологічного впливу на ґрунт під час його обробітку, що підвищує економічну результативність й екологічність процесу вирощування сільськогосподарських культур за рахунок зменшення ролі погодно-кліматичного чинника, суттєвого скорочення витрат палива, добрив, засобів захисту рослин, зниження рівня використання сільгосптехніки, зростання врожайності, оптимізації сівозмін, поліпшення стану довкілля. Першість в освоєнні цієї технології в Україні визнається за корпорацією "Агро-Союз" (Дніпропетровська область), яка таким чином зменшила виробничі витрати в середньому вп'ятеро, парк сільгосптехніки – на 90%, рівень використання паливно-мастильних матеріалів і мінеральних добрив – відповідно на 70% і 30%, час обробітку посівних площ – на 80%, а також вдвічі збільшила урожайність (з 27 до 50 ц з гектара).

Точне землеробство, яке ще іноді називають залежним від місцевих умов сільським господарством, є новою технологією, що дозволяє фермерам адаптуватися до зміни умов вирощування сільгоспкультур, а саме параметрів родючості ґрунтів і кількості бур'янів. Точне землеробство використовує глобальну систему відстеження (GPS) для встановлення місцезнаходження користувача.

З допомогою цієї інформації, а також певних сенсорів, установлених на сільськогосподарській техніці, здійснюється моніторинг урожайності і розраховується кількість ресурсів, зокрема добрив чи гербіцидів, необхідних для використання з урахуванням ситуації на конкретному полі. Таке господарювання дає змогу скоротити виробничі витрати за рахунок ефективнішого витрачання матеріально-технічних ресурсів, а також знизити

рівень негативного впливу на природу, оскільки дозволяє фермерам застосовувати хімічні засоби лише за наявності реальної в них потреби й в адекватних їй обсягах. Подібні системи землеробства досить успішно застосовуються низкою вітчизняних корпорацій, які об'єднують у своєму складі виробничі підрозділи з усього циклу вирощування і переробки сільськогосподарської продукції.

Останнім часом у практику вітчизняного агрогосподарювання упроваджуються й інформаційно-технологічні системи, здатні суттєво підвищити ефективність виробництва за рахунок скорочення витрат, зокрема на паливо, уникнення простоїв техніки і виключення нецільового її використання, підвищення точності й адекватності планування виробничої діяльності тощо. Створюються такі системи українськими ІТ-компаніями, які активно освоюють перспективну нішу високотехнологічних інноваційних послуг для агрокомплексів.

У сфері управлінських інновацій варто відзначити насамперед ті з них, які спрямовуються на розвиток збутової діяльності сільськогосподарських виробників як найбільш проблемної сфери, стан якої багато в чому визначає поточний рівень аграрного господарювання і його перспективи. У цьому зв'язку важливим є розвиток оптових ринків сільськогосподарської продукції. Аналіз діючої вітчизняної законодавчої бази і зарубіжного досвіду розвитку такого процесу свідчать про необхідність розроблення підзаконних актів, які б регламентували діяльність цих ринків та механізми участі у цьому держави для забезпечення реалізації інтересів сільськогосподарських виробників, зокрема з метою запобігання комерціалізації процесу на шкоду інтересам аграріїв.

У сфері вітчизняного агропродовольчого виробництва інноваційний процес, як відмічалось, розвивається безсистемно й недостатньо інтенсивно.

Відповідно для забезпечення розвитку агропродовольчого сектора на інноваційній основі необхідно сформувати багаторівневу систему інформаційно-го, матеріально-технічного і фінансового забезпечення, доступ

до якої має бути відкритим для наукових підрозділів аграрного профілю, виробників і споживачів продукції галузі на певних умовах для кожної їх групи, а також розробити принципи і механізми взаємодії та визначити ступінь відповідальності за їх дотримання всіма учасниками такої системи, включаючи державу.

Стратегічні орієнтири інноваційного розвитку аграрного сектора повинні враховувати конкурентоспроможність галузей і її потенціал у межах конкретних територій і наявних ресурсів. Роль держави у процесі функціонування зазначеної системи забезпечення інноваційного розвитку має полягати насамперед у сприянні проведенню аграрних науково-інноваційних досліджень, розповсюдженню інноваційних знань серед виробників і споживачів агропродовольчої продукції, розробленню цільових, регіональних інноваційних програм і проектів, просуванню вітчизняної інноваційної продукції на міжнародних ринках, а також у стимулюванні інноваційного розвитку галузі за допомогою фінансових механізмів, зокрема наданні пільгового кредитування для пріоритетних проектів, застосуванні прискореної амортизації і пільгового оподаткування на всіх етапах інвестиційного процесу в рамках визначених пріоритетів.

ДЕКОНСТРУКЦІЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СИСТЕМОЇ КРИЗИ

Катан Л.І., д.е.н., в.о. завідувача кафедри фінансів

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Системна криза в Україні кінця 2013 р. – початку 2014 р. призвела до наскрізного «перезавантаження» влади, кристалізації цінностей і пріоритетів поступу суспільства. що, в першу чергу, стосується екологічних проблем та відповідної необхідності реалізації принципів сталого розвитку світової економіки. Сталий розвиток (англ. sustainable development) – це загальна

концепція, що стосується встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб і захистом інтересів майбутніх поколінь, зокрема їхньої потреби в безпечному і здоровому довкіллі.

Інвестиції та інновації є невід’ємними складовими фінансового забезпечення процесу відтворення капіталу аграрної сфери для формування умов її сталого (збалансованого) розвитку.

На нашу думку, в умовах системної кризи в Україні, у межах обраної державної інвестиційної політики, необхідно мати якісно нові фінансово-економічні механізми та інституціональні рішення (рис.1) у сфері трансформації державного управління, які б здійснювали координацію загальної стратегії економіко-еколого-соціального розвитку.

Деконструкцію фінансового забезпечення сталого розвитку аграрної сфери доцільно здійснювати у відповідності з динамічною моделлю інвестиційного забезпечення, побудовану з використанням теорії «нового прагматизму», який для України, з урахуванням глобалізаційних тенденцій, виступає логічним продовженням нового підходу до модернізації державного управління аграрною сферою:

$$\Delta I_{cr} \geq \Delta EK_{cr} \geq \Delta BП_{cr} \geq \Delta ПП_{cr}, \quad (1)$$

де ΔI_{cr} – темпи приросту інвестицій в основний капітал сільського господарства;

ΔEK_{cr} – темпи приросту експорту сільськогосподарської продукції;

$\Delta BП_{cr}$ – темпи приросту валового продукту аграрної сфери;

$\Delta ПП_{cr}$ – темпи приросту продуктивності праці в аграрній сфері.

Запропонована модель на якісно новій платформі створює системну гармонійну єдність усіх її складових. Вона ще раз дає можливість констатувати, що вдосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку аграрної сфери в умовах системної кризи вимагає реалізації на державному та регіональному рівнях наступного ряду заходів:

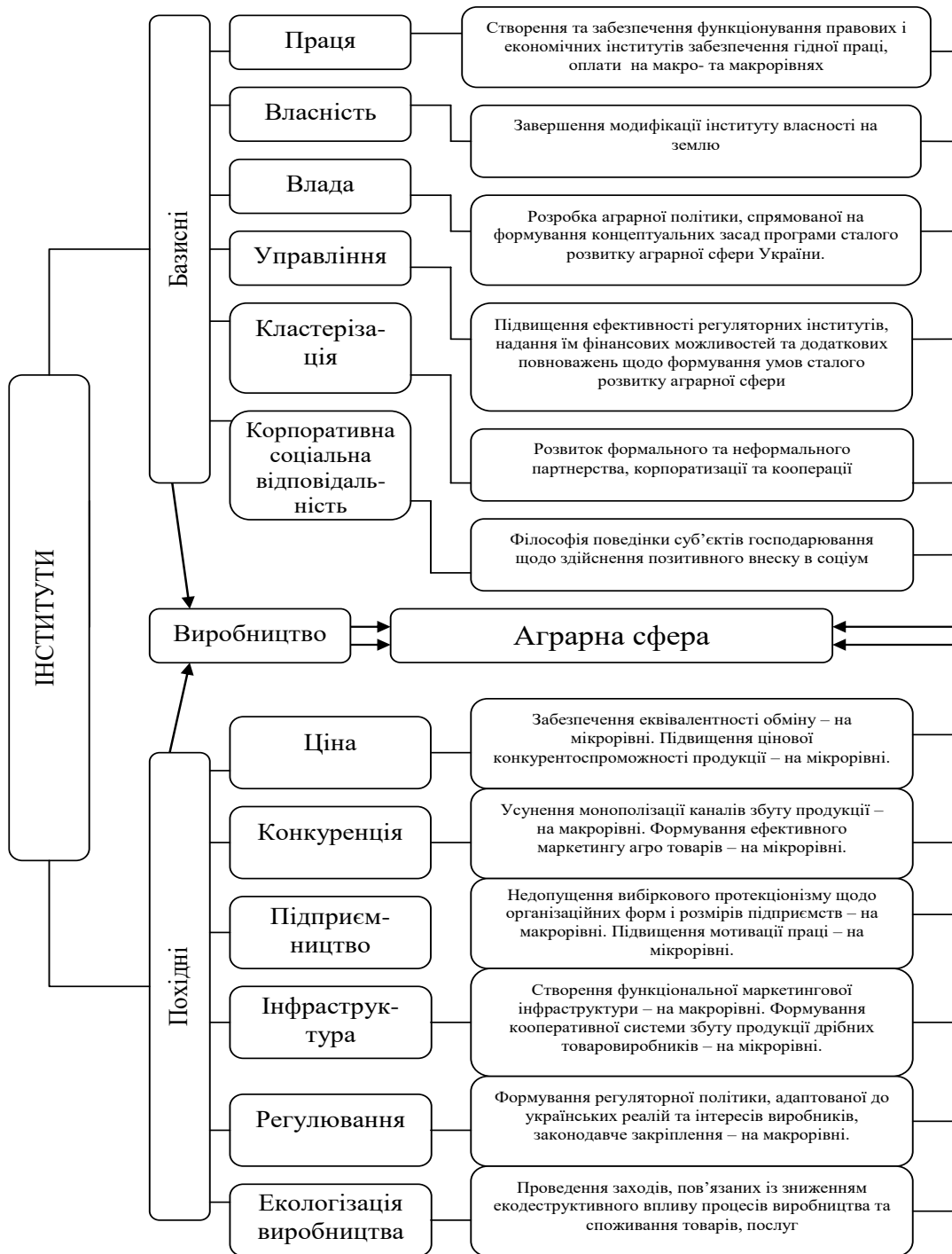

Рис.1. Стратегічні напрями розвитку інститутів аграрної сфери в контексті її сталого розвитку

стабілізації макроекономічної ситуації; формування стабільної нормативно-правової бази для залучення інвестицій; збільшення джерел фінансування капітальних інвестицій на природоохоронні заходи; посилення гарантій захисту інвестицій та доходів інвесторів; забезпечення вільного руху

капіталів та переміщення товарів тощо; розвитку системи страхування аграрних ризиків; комплексного законодавчого забезпечення запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення; здійснення заходів щодо оптимізації використання земельних ресурсів тощо; впровадження необхідних державних програм розвитку сільської місцевості, забезпечення належного рівня інноваційної інфраструктури аграрного сектору та реалізація масштабних інвестиційно-інноваційних проектів.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ХАРАКТЕРУ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНОЇ СПІЛКИ

Добровольська О.В., к.е.н., доц..

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Відповідно до Закону України «Про кредитні спілки»: кредитна спілка - це неприбуткова організація, заснована фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки. Іншими словами, кредитні спілки є специфічними організаціями фінансової взаємодопомоги громадян, які мають неприбуткову кооперативну основу.

Фінансовий характер діяльності кредитної спілки робить її схожими на інших учасників фінансового ринку — банки. Між цими структурами є багато як спільного, так і відмінного. Спільним є те, що і банки, і кредитні спілки на ринку діють як фінансові посередники, створені для задоволення потреб споживачів у фінансових ресурсах. Вони мають можливість акумулювати кошти від тих, хто має в даний момент їх надлишок і передавати тим, хто відчуває в них нагальну потребу. Принциповою відмінністю між цими структурами є мета діяльності кожної з них: отримання прибутку для банку і надання фінансових послуг для кредитної спілки. За кордоном кредитні спілки у своєму розвитку все більше

наближаються до банків, але основна відмінність зберігається: вони обслуговують тільки своїх учасників.

З приводу конкуренції між банками та кредитними спілками, можна сказати, що вона існує в сфері залучення заощаджених коштів фізичних осіб та на ринку споживчого кредитування. У сфері бізнесового мікрокредитування, особливо в селах, кредитні спілки є чи не єдиним джерелом фінансування малих та середніх підприємств. Відповідно до переваг кредитних спілок можна віднести максимальну наближеність їх до безпосередніх отримувачів послуг, а також можливість позичальника за спрощеною схемою отримати кредит навіть у незначних розмірах. Кредитні спілки також мають можливість зваженіше підходити до відбору членів, а отже, і до своїх клієнтів, тому при видачі кредиту можна не так ретельно перевіряти кредитоспроможність позичальника. А банкам не завжди вигідно мати справу з дрібними позичальниками через значні адміністративні затрати. Вони більш зацікавлені у крупних клієнтах. Крім того, кредитні спілки надають своїм членам ще цілу низку інших послуг.

Головну мету діяльності спілки можна визначити як фінансовий та соціальний захист своїх членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування, фінансової підтримки підприємницьких ініціатив та надання їм інших фінансових послуг. Загалом, кредитна спілка — непогана альтернатива банківській для тих підприємців, які прагнуть оперативно отримати позичку на короткий термін (на кілька місяців чи на рік). У такого виду кредитування — легалізованого Законом «Про кредитні спілки» — є низка переваг. По-перше, кредитна спілка на відміну від банку є структурою досить відкритою, позаяк працює на громадських засадах. Кожен з членів спілки має цілком законні підстави контролювати діяльність об'єднання. По-друге, є нагода напрацювати позитивну кредитну історію поза банком. По-третє, ставки річних у кредитних спілках мають бути нижчими за банківські. Хоча на практиці нерідко трапляється і навпаки.

Кредитні спілки мають особливості функціонування, зокрема:

1. Кредитні спілки є громадськими організаціями, які діють в сфері надання фінансових послуг.
2. Кредитна спілка є юридичною особою, утвореною як об'єднання громадян на основі територіальної, професійної чи іншої ознаки.
3. Членами спілки можуть бути лише фізичні особи.
4. Управління кредитною спілкою здійснюється на демократичних засадах (один учасник — один голос).
5. Кредитна спілка надає мікрокредити лише своїм членам.
6. Кредитна спілка може самостійно встановлювати види кредитів, умови надання та строки повернення кредитів; способи забезпечення кредитних зобов'язань, вимоги щодо забезпечення погашення кредитів. Завдяки чому вона має змогу мінімізувати свої фінансові ризики.

З приводу конкуренції між банками та кредитними спілками, можна сказати, що вона існує в сфері залучення заощаджених коштів фізичних осіб та на ринку споживчого кредитування. У сфері бізнесового мікрокредитування, особливо в селах, кредитні спілки є чи не єдиним джерелом фінансування малих та середніх підприємств. Відповідно до переваг кредитних спілок можна віднести максимальну наближеність їх до безпосередніх отримувачів послуг, а також можливість позичальника за спрощеною схемою отримати кредит навіть у незначних розмірах. Кредитні спілки також мають можливість зваженіше підходити до відбору членів, а отже, і до своїх клієнтів, тому при видачі кредиту можна не так ретельно перевіряти кредитоспроможність позичальника. А банкам не завжди вигідно мати справу з дрібними позичальниками через значні адміністративні затрати. Вони більш зацікавлені у крупних клієнтах. Крім того, кредитні спілки надають своїм членам ще цілу низку інших послуг.

Отже, головну мету діяльності кредитної спілки можна визначити як фінансовий та соціальний захист своїх членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування, фінансової підтримки підприємницьких ініціатив та надання їм інших фінансових послуг.

ІМПЕРАТИВИ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ЗИМОВИХ КУРОРТІВ

Спасів Н.Я. – к.е.н., доц., кафедри фінансів Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, завідувач кафедри економіки і управління виробництвом Тернопільського комерційного інституту

Незважаючи на глобальне значення туризму, дослідження його структурних механізмів та умов ефективного функціонування із урахуванням специфіки надання зимових туристичних послуг як окремого продукту набувають значного поширення. Адже динамічні тенденції розвитку зимового туризму потребують комплексного підходу до аналізу цього сегмента туристичного ринку як різнорівневої системи відносин та особливого виду діяльності туристичних організацій. Динамічні темпи розвитку зимових туристичних курортів протягом останнього десятиліття демонструє сучасна Центрально-Східна Європа, що зумовлено позитивними процесами структурної перебудови механізму торгівлі туристичним продуктом в країнах цього регіону після їх переорієнтації на відкриту ринкову економіку. На даному ринку не останні позиції займають і зимові курорти України. Окрім найбільш конкурентоспроможного зимового курорту «Буковель» в Україні є ще декілька зимових курортів – гірськолижний курорт «Славське», «Драгобрат», «Пилипець» і «Мигово», діяльність яких, на наш погляд, також необхідно розкрити. Отже, проведемо оцінку фінансово-господарської діяльності даних курортів та проаналізуємо тенденції засад господарювання. Дослідження розпочнемо із опису зимових курортів, а потім проаналізуємо показники їх діяльності впродовж 2010-2012 років.

Так, «Славське» займає почесне місце у трійці найкращих гірськолижних курортів України. Розташувалося Славське на горі Тростян у Львівській області на висоті 1200 м над рівнем моря. Варто зазначити, що

гора Тростян має унікальні бокові схили, 11 трас загальною довжиною 22 км. Проте, у «Славську» спостерігається нерозвиненість готельної інфраструктури, здебільшого вона застаріла та потребує оновлення. Зважаючи на це розвивається приватний сектор, який за ціною політикою є лояльнішим за готелі, а, відповідно, і популярнішим.

В свою чергу, «Драгобрат» у списку гірськолижних курортів України є найвисокогірнішим. Розташований на висоті 1400 м над рівнем, загальна довжина трас - понад 10 км. Варто зазначити, що готельна інфраструктура також нерозвинена, тому домінує проживання у приватному секторі, яке по ціновому аспекту є значно дешевшим за проживання у готелях.

Зимовий курорт «Пилипець» розташований у одному із найбільших сіл Міжгір'я на висоті 700-750 м. Найбільша кількість трас - на горі Гимба, їхня протяжність - понад 20 км. Найдовша із них - 6 км. А також 4 траси на горі Жид Магура, найдовша - 1500 м. У «Пилипці» достатньо комфортних апартаментів для проживання. У радіусі 10-20 км від «Пилипця» є бази відпочинку, які частково забезпечують проживання туристів, проте, як і на попередніх курортах, домінує приватне житло, яке складає неабияку конкуренцію базам відпочинку.

Зимовий курорт «Мигово» також є популярним, розташований неподалік урочища Солонець, забезпечений готелями, підйомниками й закладами харчування. Загальна протяжність трас у Мигово - понад 3300 м. Також є сертифіковані спуски, траси слалому, що використовуються для змагань національного й міжнародного рівнів. Готельна інфраструктура розвинена, проте приватний сектор часто складає їм конкуренцію, особливо у цій площині.

Здійснивши теоретичне ознайомлення із зимовими курортами України, проаналізуємо їх фінансово-господарську діяльність (табл. 1) та виокремимо чинники, що впливають на неї.

Як ілюструють дані таблиці 1, динаміка відвідуваності туристами впродовж 2010-2012 рр. на курорті «Славське», «Драгобрат» та «Пилипець»

зросла в 1,7 раза, 1,6 раза та 2,5 раза відповідно, що є позитивною тенденцією, та свідчить про зростання зацікавленості населення до зимового туризму й доступності і якості надання зимових туристичних послуг «Славське», «Драгобрат» та «Пилипець». В той же час в «Мигово» відвідуваність туристами зросла в 2,5 раза, що свідчить про зростання зацікавленості до цього нового зимового курорту. Варто зазначити, що пропускна здатність підйомників протягом аналізованого періоду найвища на «Драгобраті» та «Мигово», що свідчить про зацікавленість власників у розширенні можливостей даних курортів. Щодо довжини трас, то варто зазначити, що найдовші траси в «Пилипці» та «Славському», що об'єктивно зумовлено природно-географічним розташуванням.

Таблиця 1

Основні показники діяльності зимових курортів «Славське», «Драгобрат», «Пилипець», «Мигово» у 2010-2012 рр. [4]

Показники	Зимові курорти	2010	2011	2012
Відвідуваність туристами (тис. чол.)	«Славське»	1200	1600	2000
	«Драгобрат»	900	1100	1500
	«Пилипець»	500	800	1000
	«Мигово»	1000	1800	2500
Пропускна здатність підйомників (чол./год.)	«Славське»	2000	3000	3000
	«Драгобрат»	2500	4000	4000
	«Пилипець»	2000	2500	3000
	«Мигово»	2000	3000	4000
Загальна довжина лижних трас (км)	«Славське»	22	22	22
	«Драгобрат»	10	10	10
	«Пилипець»	20	20	20
	«Мигово»	18	18	18
Чистий прибуток (млн.грн.)	«Славське»	-	1,6	3,2
	«Драгобрат»	1,1	1,9	2,9
	«Пилипець»	-	-	1,1
	«Мигово»	0,7	1,4	1,8
Обсяг інвестицій (млн.грн.)	«Славське»	0,3	1,1	1,4
	«Драгобрат»	0,1	0,3	0,6
	«Пилипець»	0,1	0,2	0,3
	«Мигово»	0,2	0,3	0,4
Обсяг фінансування соціальних проектів (тис.грн.)	«Славське»	-	-	-
	«Драгобрат»	-	-	-
	«Пилипець»	-	-	-
	«Мигово»	-	150	-
Вартість основних засобів (млн.грн.)	«Славське»	0,3	0,6	0,9
	«Драгобрат»	0,1	0,2	0,7
	«Пилипець»	0,1	0,2	0,2
	«Мигово»	0,9	1,6	2,1

В той же час, найвищі обсяги чистого прибутку ілюструють курорти у 2012 році, на користь курортів «Славське» та «Драгобрат» - у 2 та 2,6 рази відповідно, що свідчить про зростання рентабельності діяльності даних курортів і дає змогу рефінансувати кошти у свій подальший розвиток. Натомість «Пилипець» та «Мигово» демонструють незначні показники чистого прибутку. Причиною цього є фінансова криза, яка вдарила по гаманцю туриста, а також зменшення тривалості сезону через несприятливі кліматичні умови. Окрім цього, на наш погляд, незначні обсяги прибутковості курортів зумовлені приховуванням реальних прибутків, що є прийнятною вітчизняною практикою.

Обсяг інвестицій у діяльність досліджуваних курортів впродовж 2010-2012 рр. незначний. Наголосимо, що за цим показником найвищі темпи росту у «Славське» 105%. Основним напрямом інвестування є ремонт канатних доріг, що є найбільш витратним та фінансово неефективним напрямом інвестування. Також значну частину коштів інвестується на розбудову житлового фонду.

На відміну від відомого та фінансово потужнішого курорту «Буковель» досліджувані курорти не здійснюють ніяких соціальних програм та заходів внаслідок дефіциту фінансових ресурсів.

Як видно із табл. 1, також спостерігається незначне оновлення матеріально-технічного забезпечення досліджуваних курортів, найбільше уваги даному аспекту приділяє «Мигово» завдяки пошуку інвестора – зростання вкладення фінансових ресурсів у 2,3 рази у 2012 році у порівнянні із 2010 роком.

Проаналізувавши діяльність курортів «Славське», «Драгобрат», «Мигово» та «Пилипець» можна зробити наступні висновки та виокремити такі тенденції:

- розширення інфраструктури спостерігається тільки у «Мигово» завдяки інвестиційним ресурсам;
- підвищення якості пропонованих послуг ілюструють «Мигово» та

«Драгобрат» завдяки використанню снігонапилюючих машин та ефективної меліоративної системи, яка зберігає цілісність лижної траси під час сніготанення;

- ефективна маркетингова діяльність спостерігається у «Славське», «Драгобрат» та «Мигово», що характеризується проведенням різноманітних маркетингових акцій та здійсненням гнучкої цінової політики, яка розрахована на клієнтів з різним рівнем доходів;

- зростання чистого прибутку зумовлено збільшенням потоку туристів та підвищенням інтересу до зимового відпочинку, а також зростанням цін на туристичні послуги за кордоном;

- фінансове забезпечення розвитку «Славське» та «Драгобрат», які мають змогу використовувати сучасніше обладнання для гірськолижного туризму порівняно із конкурентами.

В свою чергу, пропускна здатність канатних доріг є одним з найважливіших показників при визначенні ефективності діяльності інфраструктури туристичного комплексу. Як бачимо, даний показник у досліджуваних курортах не є високим і не має чіткої тенденції до зростання, про що свідчать дані табл. 1. Незначне зростання даного показника було досягнуто за рахунок зменшення часу простоїв внаслідок поломок та планового обслуговування на 16%.

В свою чергу, довжина лижних трас залишається незмінною на всіх досліджуваних курортах упродовж 2010-2012 рр., що зумовлено недостатністю фінансових ресурсів на розширення інфраструктури у даному напрямку, оскільки, лижні траси є найвитратнішим елементом інфраструктури, а це вимагає забезпечення потужними диверсифікованими джерелами фінансування. Варто наголосити, що довжина лижних трас є дуже важливим показником діяльності туристичного комплексу, адже він пропорційно впливає на кількість туристів, які його відвідують, тому даним зимовим курортам, на наш погляд, необхідно змінити політику щодо пріоритетності використання фінансових ресурсів .

Проаналізувавши фінансово-господарську діяльність зимових курортів «Славське», «Драгобрат», «Мигово» та «Пилипець», можна класифікувати її як задовільну, оскільки незважаючи на зростання потоку туристів інвестиційна складова та оновлення і підвищення ефективності використання основних засобів ілюструють нечітку тенденцію до нарощування. Така ситуація негативно позначається на кінцевих фінансових результатах та впливає на ринкову капіталізацію досліджуваних гірськолижних курортів.

До того ж варто зазначити, що для розвитку конкуренції в сфері зимового туризму України ще не створені всі необхідні умови. Негативними факторами є відсутність необхідних інвестиційних передумов, недосконалість правового регулювання відносин між споживачем і туристичним підприємством, невідповідність діючої системи управління туризмом інтересам споживачів (туристів) і туристичних організацій, постійне відставання від вимог часу темпів економічних реформ (структурна перебудова, податкова політика, акціонування, оренда, приватизація, корпоратизація, система санації та ін.). Тому громадяни України поки що віддають перевагу зарубіжним подорожам, які не тільки не поступаються перед турами по Україні, але й перевищують їх за якісними характеристиками обслуговування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гаврилук С.П., Музика О.М. Проблеми підвищення конкурентоспроможності персоналу в підприємствах туристичної індустрії // Ресторанне господарство і туристична індустрія у ринкових умовах: Збірн. наук. праць КНТЕУ. – 2012. – С. 103–109
2. Карсекін В., Ткаченко Т. Проблеми розвитку готельного господарства в Україні // Економіка України. – 2012. – № 9. – С. 41–47.
3. Квартальнов В.А. Туризм: теория и практика: избранные труды: В 5 т. – Т. 3. Новые цели и функции туризма: экономика и управление. – М.: Финансы

и статистика, 2008. – 357 с.

4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу із <http://www.dstu.gov.ua>

РЕФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

*Коваленко В.В. – Одеський національний економічний університет,
д.е.н., проф., кафедри банківської справи*

*Сергеєва О.С. – Одеський національний економічний університет,
старший викладач кафедри банківської справи*

В останні роки спостерігається чітка тенденція до збільшення економічної та політичної нестабільності на національному, регіональному та глобальному рівнях. Банківські системи, які акумулюють політичні, макроекономічні та інституціональні ризики, в умовах зростаючої нестабільності опиняються в найбільш несприятливому становищі. При цьому виникнення нестабільності безпосередньо у банківському секторі економіки призводить до негативних наслідків розвитку економіки в цілому, а в деяких випадках провокує соціально-політичну кризу.

Вітчизняні банки проходять серйозну перевірку часом в умовах постійних економічних трансформацій. Швидка зміна умов функціонування, вплив зовнішнього середовища, необхідність внутрішніх перетворень зумовлюють постійне удосконалення банківської системи. Рівень розвитку економіки значною мірою залежить від стану банківської системи.

Ефективне функціонування банківської системи – необхідна умова розвитку ринкових відносин в Україні, що об'єктивно визначає головну роль центрального банку стосовно регулювання банківської діяльності. Національний банк України докладает зусиль для реалізації основної стратегічної мети, визначення для нього законодавством, - забезпечення стабільності національної грошової одиниці шляхом цілеспрямованої монетарної політики, зорієнтованої на макроекономічну стабілізацію та

зниження темпів інфляції [1, с. 5].

До визначення поняття «банківська система» доречно виділити два основних підходи – інституціональний та інституціонально-економічний.

Інституціональний підхід передбачає визначення банківської системи як сукупності банківю які її утворюють. А.М. Мороз розглядає банківську систему як сукупність різноманітних видів банківських, інших кредитних установ та інституцій у їх взаємозв'язку, яка існує в тій чи іншій країні в певний історичний період і функціонує в межах, єдиного фінансового механізму, є складовою фінансової системи країни інвестиційних [2].

Даний підхід до визначенням сутності банківської системи простежується у національному законодавстві. Так, згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» банківська система України складається із Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, які створені і діють на території України відповідно до положень цього Закону [3].

Слід зауважити, що за даним підходом банківська система лише розглядається як сукупність банківських установ , які є складовими кредитної системи. Водночас, як зазначає О.А. Єпіфанов, банківська система виникає не внаслідок механічного поєднання окремих банків, а ґрунтується на заздалегідь виробленій концепції, у межах якої кожний вид банків і кожний окремий банк займає певне місце. Структура банківської системи залежить від певних суспільно-економічних відносин у державі [4].

Отже, інституційно-економічний підхід передбачає розгляд банківської системи, виходячи із економічних, правових, організаційних умов, які визначають потребу системного впорядкування банківської діяльності.

В.В. Масленніков визначає банківську систему як складну систему, що належить до систем вишого рівня, само організовується та історично складається під впливом зовнішніх і внутрішніх процесів, цілісною сукупністю установ, що здійснюють банківську діяльність [5].

О.В. Дзюблюк визначає банківську систему як сукупність усіх банків країни, які взаємодіють між собою, підпорядковуючись установленим нормам і правилам ведення банківської справи з метою забезпечення можливостей для ефективного грошово-кредитного регулювання економіки, кредитно-розрахункового обслуговування господарського обороту, а також стабільної діяльності банківських установ [6].

Отже можна стверджувати, що банківська система є цілісним механізмом, що взаємодіє з іншими системними структурами фінансового ринку, а також як його підсистема утворює більш загальне об'єднання – економічну систему в цілому. До загальних рис банківської системи можна віднести такі:

- *поєднання багатьох однотипних елементів.* Ці елементи підпорядковуються однаковим цілям. У банківській системі такими елементами є окремі банки, основною метою діяльності кожного з них, за винятком НБУ, є отримання прибутку;

- *динамічність системи.* Банківська система постійно розвивається, адаптуючись до зміни економічної ситуації в Україні, вдосконалюються в міру нових вимог ринкової економіки, зокрема змінюються методи та інструменти банківської діяльності, розширюється коло банківських операцій;

- *закритість системи.* Банківська система є системою закритого типу, що проявляється концентрацією уваги її суб'єктів переважно на специфічній діяльності, яка пов'язана з грошовою сферою, виконання банками суто банківських операцій. Значний обсяг банківської інформації згідно з національним законодавством є банківською таємницею і не може розголошуватися чи передаватися в інші системи;

- *саморегуляція системи.* Банківська система здатна саморегулюватися, тобто у випадку банкрутства одного з банків інші банки займають іншу. Якщо змінюється економічна ситуація в країні, в банках негайно адекватно змінюються методи діяльності.

Основні причини, що вимагають проведення реформування банківської системи наступні:

- надзвичайна складність механізму функціонування міжнародних банківських систем та використанням значного переліку нових фінансових інструментів;
- циклічність розвитку економіки, що посилює вплив системних ризиків на процеси їх переміщення з банківського сектору до ринку капіталу та ринку похідних фінансових інструментів;
- необхідність вдосконалення розкриття інформації та забезпечення її прозорості на основі використання макропруденційних показників;
- необхідність вдосконалення методів управління банківською діяльністю на основі відповідної гармонізації міжнародних і національних регуляторних систем;
- необхідність запровадження єдиних стандартів у сфері банківського менеджменту, забезпечення технічної сумісності інфраструктури, прозорості ціноутворення на відповідні банківські та фінансові послуги тощо.

Національний банк України ставить за мету побудову стабільної банківської системи, яка слугувала би двигуном економічного зростання. Для цього Національним банком України необхідно реалізувати наступні цілі реформи банківської системи:

- зростання ролі банків як фінансових посередників та забезпечення фінансової стійкості банківського сектору, у тому числі завдяки зміцненню захисту прав споживачів, кредиторів та користувачів банківських послуг;
- підвищення ролі банківської системи в мобілізації заощаджень задля сприяння макроекономічній стабільності в середньо- та довгостроковому періоді;
- подальша розбудова інституційної спроможності НБУ з метою зниження макроекономічних шоків для економіки, підвищення керованості розвитку

банківської системи, зміцнення пруденційного нагляду та розробки прогресивного законодавства;
-встановлення основи для розвитку диверсифікованої фінансової системи та вдосконалення інституціональної та фінансової інфраструктури згідно з найкращими практиками Європейського Союзу.

Реформа банківської системи просуватиметься у наступних напрямках: вирішення питання якості активів та капіталізації банківської системи; стимулювання структурних перетворень у банківській системі; вирішення структурних дисбалансів в балансах банків задля стимулювання сталого розвитку банківській системі; розвиток корпоративного управління в банках; розвиток фінансових ринків та банківської інфраструктури; інституційна трансформація Національного банку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Банківська система України: монографія / В.В. Коваленко, О.Г. Коренєва, К.Ф. Черкашина, О.В. Крухмаль. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 187 с.
2. Банківська енциклопедія / ред. А.М. Мороза. – К. Ельтон, 1993. – 328 с.
3. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : закон України, прийнятий Верховною Радою України від 07.12.2000 № 2121-III. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
4. Єпіфанов А.О. Операції комерційних банків навч. посібник. / А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало. – Суми Університетська книга, 2007.– 503с.
5. Масленніков В.В. Національні банківські системи / В.В. Масленніков, Ю.А. Соколов // банки та банківські системи. – 2006. - №3. – С. 4-16.
6. Дзюблюк О.В. Проблеми забезпечення ефективного функціонування банківської системи в перехідній економіці / О.В. Дзюблюк // Вісник Національного банку України. – 2005. - №3. С. 30-45.

УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ В ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Андрієнко Н.М. – аспірант ІПРЕЕД НАНУ

Поняття «системний підхід» широко використовувалося в перші роки становлення теорії систем і в даний час є одним з основоположних. Сам термін «теорія систем» був введений в 1930-ті рр. австрійським біологом-теоретиком і філософом Людвігом фон Берталанфі (1901-1972), якого вважають основоположником даного напрямку. Перша доповідь про нову концепцію була зроблена Л. фон Берталанфі на філософському семінарі з використанням вихідних понять термінологічного апарату філософії. Основним поняттям, введеним Л. фон Берталанфі, було поняття відкритої системи. В 1940-50 рр. Л. фон Берталанфі, узагальнивши ідеї, що містяться в теорії відкритих систем, висунув програму побудови загальної теорії систем, що є загальної теорією організації [1, с.81].

Необхідно відзначити, що ще до Л. фон Берталанфі на початку ХХ ст. суттєвий вклад у становлення системних уявлень вніс політичний діяч, лікар, філософ, економіст, член РСДРП в 1896-1909 рр., більшовик, член ЦК з 1905р. Олександр Олександрович Богданов (Малиновський) (1873-1928). Ним була висунута ідея створення науки про загальні принципи організації-тектології, охоплюючи деякі положення кібернетики («Загальна організаційна наука», т. 1-2, 1913-1917). Однак в силу історичних причин запропонована А.А. Богдановим організаційна наука-тектологія не знайшла практичного застосування і поширення [1, с. 88-89].

Спочатку термін «системний підхід» використовувався в двох сенсах: 1) у значенні методологічного напрямку філософії; 2) у прикладному аспекті як синонім поняття «комплексний підхід». В даний час термін «системний підхід» використовується в основному значенні методологічного напрямку філософії.

Системний підхід являє собою конкретно-науковий метод діалектико-

матеріалістичної методології, яка має загальнонаукове значення. Системний підхід як загальнометодичний принцип використовується в різних галузях науки і сферах діяльності людей [2].

Згідно сучасним уявленням, системний підхід - підхід до дослідження об'єкта (проблеми, явища, процесу) як до системи, в якій виділені елементи, внутрішні і зовнішні зв'язки, найбільш істотним чином впливають на досліджувані результати його функціонування. При цьому цілі кожного з елементів визначені виходячи із загального призначення об'єкту. Основу системного підходу становить діалектичний метод, який передбачає:

- аналіз об'єктивного світу як цілого, в якому всі явища і процеси взаємозалежні і взаємозумовлені;

- розуміння того факту, що як об'єктивний світ, так і всі його складові знаходяться в безперервному і закономірному русі і зміні (оновленні, прогресивному розвитку або деградації);

- неминучість внутрішніх протиріч як джерела змін. В силу високої спільності системний підхід ґрунтується на таких принципах діалектики, як: взаємозв'язок і розвиток, залежність (зв'язаність) і незалежність (автономність), якісна відмінність частини і цілого.

Сутність системного підходу полягає в наступному:

- будь-яка система розглядається як складовий елемент (частина) системи більш високого і складного порядку;

- елементи (частини), що складають систему, в свою чергу, розчленовуються на елементи більш простого і низького порядку;

- цілісність системи не є проста сукупність її структурних елементів (частин).

Основними завданнями системного підходу є:

- розробка концептуальних (змістовних і формальних) засобів представлення об'єктів, що підлягають дослідженню, як систем;

- побудова узагальнених моделей систем і моделей різних класів і властивостей систем, включаючи моделі динаміки систем, їх цілеспрямованої

поведінки й розвитку, ієрархічної будови, процесів управління та ін .;

- дослідження методологічних підстав різних теорій систем.

Результативність застосування системного підходу в економічній діяльності досягається за рахунок використання наступних принципів [5]:

- повноти: всебічного розгляду досліджуваного об'єкта (явища, процесу) та обліку діючих факторів;
- взаємозв'язку та розвитку: можливості розгляду систем і впливових факторів у взаємозв'язку і розвитку;
- пропорційності: можливості встановлення взаємних пропорцій систем та їх елементів і виділення головних (пріоритетних) компонентів;
- типізації: широкого застосування аналогії і гомології і виявлення спільних рис у структурі, функціях, методах опису та моделях об'єктів.

Практична реалізація системного підходу визначає необхідність виконання наступної послідовності дій [3]:

- формулювання завдання дослідження;
- виявлення об'єкта дослідження як системи з навколишнього середовища;
- встановлення внутрішньої структури системи і виявлення зовнішніх зв'язків;
- визначення (або постановка) цілей перед елементами системи виходячи з проявленого (або очікуваного) результату всієї системи в цілому;
- розробка моделі системи і проведення на ній досліджень.

Сучасний розвиток системного підходу визначається в трьох напрямках [4]:

- системології як теорії систем;
- системотехніки як практики;
- системного аналізу як методології.

Представляючи собою загальнометодичний принцип дослідження, системний підхід не має фіксованої предметної області. Отже, він орієнтований, перш за все, на формування напряму та стилю наукового

мислення при проведенні досліджень будь-якого об'єкта, явища або процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Большой экономический словарь / под ред. А. Азрилияна. – М.: ИНЭ, 2002.
2. Захарченко В.И. Системный и экономический анализ хозяйственных решений / В.И. Захарченко. – Одесса: ОЮИ НУВД, 2003.
3. Романов В.Н. Системный анализ для инженеров / В.Н. Романов. – СПб гос. университет (институт химии), 1998.
4. Спицнадель В.Н. Основы системного анализа: [учеб. пособие] / В.Н. Спицнадель. – СПб.: Изд. Дом «Бизнес-пресса», 2000.
5. Теория систем и системный анализ в управлении организациями: Справочник : [учеб. пособие] / под ред. В.Н. Волковой и А.А. Емельянова. – М.: Финансы и статистика, 2006.

ОЦІНКА І МАКСИМІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ЕФЕКТУ

Балахонова О.В. – д.е.н., доц.. Вінницького соціально-економічного інституту університету «Україна»

Показником діяльності органів влади будь-якого рівня є якість життя громадян. Не секрет, що в нашій країні ефективність діяльності органів влади часто оцінюється нижче середнього. Провиною тому є маса причин, як об'єктивного (корупція, величезний неповороткий бюрократичний апарат), так і суб'єктивного (негативне ставлення громадян до владних структур в цілому, недовіра до різного роду обіцянкам і т.д.) властивості.

Якість життя – категорія, за допомогою якої характеризують істотні обставини життя населення, що визначають ступінь гідності та свободи особистості кожної людини, тобто якість життя можна трактувати як інтегральну категорію, яка всебічно характеризує рівень і ступінь добробуту, свободи, соціального і духовного розвитку людини, а також його фізичне здоров'я.

Очевидно, що це визначення також засновано на суб'єктивній самооцінці, по суті, на рівні задоволеності своїм життям. А цей рівень багато в чому визначається очікуваннями кожної конкретної людини і від стандартів, прийемних в соціальному мікросередовищі, з якою вона себе асоціює.

Якість життя також можна трактувати як комплексне поняття, в порівнянні в просторі та часі формі що відбиває ступінь задоволення матеріальних, культурних і духовних потреб людини, що оцінюється як за рівнем задоволеності людиною своїм життям за його власною суб'єктивною самооцінкою, так і вимірюється компетентними та поінформованими соціалістами щодо набору об'єктивних показників [1].

Якість життя не тотожне рівню життя. Рівень життя орієнтований на економічну, матеріальну складову життя людини. Оцінка якості життя дозволяє здійснювати інтегральну оцінку ефективності управління, яка полягає в оцінці: рівня охорони здоров'я, рівня життя і способу життя.

Саме позитивні чи негативні зміни розглянутих складових цього поняття підвладні впливу соціального ефекту некомерційної діяльності.

В умовах ринкової економіки діяльність суб'єктів ринку, як комерційних, так і некомерційних, спрямована на досягнення кінцевого результату, який проявляється у двох аспектах: економічному та соціальному ефектах.

Економічний ефект, найчастіше виражається у вигляді прибутку, є метою і головним результатом діяльності комерційних суб'єктів. Для некомерційних суб'єктів він грає допоміжну роль, оскільки сприяє розвитку головного напрямку - некомерційної діяльності.

Соціальний ефект, по суті, це певна користь для суспільства або окремих груп споживачів. Як головний показник оцінки результатів діяльності некомерційних суб'єктів для некомерційних організацій він не менш важливий, ніж прибуток - для комерційних підприємств. Як же оцінювати соціальний ефект? Перш за все, необхідно з'ясувати, чи є продукт,

створюваний некомерційним суб'єктом, носієм соціального ефекту. Іншими словами, чи має місце позитивний соціальний ефект. У ряді випадків така оцінка не представляє складності. Наприклад, соціальний ефект від діяльності медичних установ виражається в зниженні захворюваності різними хворобами населення, що обслуговується; вузів - у кількості громадян, які отримали вищу освіту з актуальних для суспільства спеціальностями; органів внутрішніх справ - у скороченні злочинності. Ці результати цілком піддаються кількісній оцінці і лежать на поверхні.

Як оцінити величину соціального ефекту? Це можна зробити за допомогою показника споживчої цінності вироблених продуктів, відомого з класичного маркетингу. Під споживчою цінністю звичайно розуміють оціночне судження споживача про здатність продукту задовольняти його потреби. Споживач при цьому, крім того, оцінює власні витрати з придбання та споживання пропонованого продукту. В результаті він здійснює вибір між конкуруючими аналогами. В умовах монополії такого вибору може і не бути. Проте, і в цьому випадку споживач оцінює пропонований продукт і, в крайньому випадку, залишає за собою право від нього відмовитися.

Відаючи звіт в тому, що практична оцінка результативності діяльності некомерційних суб'єктів являє собою досить складну (і не у всіх випадках розв'язну) проблему, яка повинна з'явитися предметом самостійного дослідження, все ж видається можливим запропонувати загальний підхід до її вирішення. Він включає три основних етапи:

1. Визначення наявності позитивного соціального ефекту від діяльності некомерційного суб'єкта, носієм якого є створений ним продукт. Іншими словами, виявлення тієї користі, вигоди, яку він несе споживачам (соціальний ефект може виявитися і негативним). Наявність соціального ефекту визначається одним із відомих методів експертних оцінок або методом фокус-груп. При цьому експерти та учасники фокус-груп повинні бути незалежними, реально представляють інтереси споживачів (наприклад, фахівці недержавних некомерційних утворень або видатні громадські діячі.)

2. Визначення споживчої цінності некомерційного продукту, виробничого некомерційним суб'єктом. Її також можна визначити експертним шляхом або за результатами опитування споживачів (скажімо, методом анкетування). При цьому виявляються мотиви, потреби, переваги і попит споживачів. Ефективність створення споживчої цінності некомерційного продукту визначається за формулою:

$$\mathcal{E}_P = \frac{P}{Z} * 100,$$

де \mathcal{E}_P - ефективність створення споживчої цінності; P - значення споживчої цінності; Z - витрати на створення споживчої цінності.

3. Визначення зміни споживчої цінності некомерційного продукту за деякий період (скажімо, період діяльності обраного органу влади):

$$\Delta P = P_0 - P_1,$$

де ΔP - зміна (приріст або скорочення) споживчої цінності; P_0, P_1 , споживча цінність на початок і кінець періоду.

Ефективність прирощення споживчої цінності некомерційного продукту ($\mathcal{E}_{\Delta P}$) може бути визначена віднесенням збільшення споживчої цінності (ΔP) до витрат на це прирощення ($Z_{\Delta P}$):

$$\mathcal{E}_{\Delta P} = \frac{\Delta P}{Z_{\Delta P}} * 100.$$

Також одним з показників оцінки соціального ефекту є рентабельність некомерційної діяльності, яку можна визначити як відношення виробничого соціального ефекту до відповідних витрат (за аналогією з рентабельністю економічної).

Логічним може здатися проведення такої оцінки інвесторами, які фінансують діяльність некомерційних суб'єктів (поряд з іншими джерелами). Головним інвестором є держава в особі інститутів влади і управління, що відповідають за розподіл бюджетних коштів. Їх об'єктивність і неупередженість також не бездоганні.

Можливо, адекватна оцінка результатів діяльності некомерційних суб'єктів на основі об'єктивних індикаторів соціального ефекту може виходити тільки від незалежних недержавних організацій, що представляють виключно суспільні інтереси.

Як би то не було, ефективність застосування концепції маркетингу некомерційних суб'єктів, звичайно ж, залежить від адекватності оцінки соціального ефекту їх діяльності. Аналогічно тому, як ефективність застосування класичного маркетингу залежить від адекватності оцінки прибутку комерційних структур.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що головним завданням некомерційного маркетингу є об'єктивна оцінка і максимізація соціального ефекту в даних конкретних умовах ринку маркетингового середовища суб'єкта. Стосовно до органів державної та влади максимізація соціального ефекту тісно пов'язана з підвищенням основного показника діяльності некомерційного суб'єкта цього типу - підвищенням рівня якості життя громадян, що населяють певну територію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ткачов А.Н. Якість життя населення як інтегральний критерій оцінки ефективності діяльності регіональної адміністрації /А.Н. Ткачов, Е.У. Луценко. - Науковий журнал КубГАУ. - 2004. - № 02 (4).

2. Феоктистов Д.В. Методологія оцінки рівня і якості життя населення /Д.В. Феоктистов // Податки. Інвестиції. Капітал. 2002. - № 3-4.

ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ МИРОВОЙ ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

*Сергеева Е.Р, к.н. гос.- упр., доц. кафедры товароведения и торгового
предпринимательства, Днепропетровский университет имени Альфреда
Нобеля*

Тенденции и перспективы развития мировой финансовой системы в контексте активизации процессов глобализации мировой экономики выявлены в работах Алифановой Е.Н., Вовченко Н.Г., Ефременко И.Н., Красавиной Л.Н., Кочмолы К.В., Ломакина В.К., Моисеева С.Р., Сильвестрова С.Н., Суэтина А.А. и др.

Тем не менее некоторые вопросы, касающиеся формирования современной мировой финансовой системы под влиянием институциональных изменений в контексте глобализационных процессов, практически не отражены в научной экономической литературе, так как исследования в данной области зачастую имеют общенаправленный характер. Отсутствие углубленного научно-методического освоения данной экономической области предопределяет востребованность изучения выбранной темы исследования.

Целью исследования является научное обоснование специфических характеристик институционального развития мировой финансовой системы в условиях глобализации и на этой основе разработке методического инструментария и практических рекомендаций по обоснованию форм и путей интеграции экономики Украины в трансграничные потоки капитала.

Для достижения поставленной цели необходимо решение следующих задач: исследовать теоретические основы институционального развития мировой финансовой системы в условиях глобализации; рассмотреть сложившиеся теоретические подходы к формированию современной мировой финансовой системы под влиянием институциональных изменений ее финансовой архитектуры; провести анализ и выявить направления развития международных финансово-кредитных отношений в условиях глобализации мировой экономики; исследовать развитие международных финансово-кредитных отношений в условиях цикличности процесса глобализации мировой экономики; определить наиболее адекватные современному состоянию экономики России формы, методы и инструменты ее интеграции в трансграничные потоки капитала в условиях

институциональных изменений мировой финансовой системы.

Объектом исследования выступает институциональное развитие мировой финансовой системы в условиях глобализации.

Предметом исследования являются организационно-экономические отношения, складывающиеся при формировании стратегических приоритетов включения экономики Украины в трансграничные потоки капитала в контексте институциональных преобразований мировой финансовой системы.

Кроме того, в качестве базиса макроэкономической оценки эффективности регионализации внешней торговли в используются прикладные исследования ученых-экономистов, работающих в области теории международной экономической интеграции.

Одним из значимых последствий глобализации является формирование качественно новых международных финансово-кредитных отношений, которые напрямую воздействуют на мировую финансовую систему, формируют ее финансовую архитектуру. При этом, анализ целого ряда научных исследований как ведущих зарубежных, так и отечественных ученых позволил сформировать понимание термина «мировая финансовая система» как единого комплекса управления финансовыми отношениями на глобальном, региональном и национальном уровнях.

Исследование институциональных особенностей развития современной мировой финансовой системы позволило выявить взаимосвязь институционального развития и экономического роста, понять логику, основной тренд, принципы и базовые элементы экономического развития мировой финансовой системы.

Данная позиция позволила использовать в исследовании институциональный подход как масштабный теоретический фундамент для изучения широкого круга эмпирических проблем, связанных с трансформационными процессами, происходящими в мировой финансовой системе в условиях глобализации.

Институциональная структура той или иной системы определяется, во-первых, тем, насколько она отвечает поставленным перед ней целям; во-вторых, насколько эффективно происходит нивелирование конфликтов в данной системе; в-третьих, ограничениями в действиях отдельных индивидов и их объединений. Институциональную структуру мировой финансовой системы определяет ее архитектура. В настоящем исследовании под мировой финансовой архитектурой (МФА) понимается институциональная структура мировой финансовой системы, рассматриваемая в динамическом процессе. МФА - это институциональная матрица финансовой системы, определяющая функциональные взаимосвязи и формирующая структуру элементов ее институциональной структуры.

Актуальное значение приобретает проблема поддержания динамического равновесия в развитии мировой финансовой системы в контексте целостного единства ее структурных элементов и функций. В результате снизить вероятность проявления финансового стресса можно лишь в случае использования определенных, четко сформулированных принципов развития международных финансово-кредитных отношений с учетом влияния процесса глобализации.

Развитие мировой экономики последних двадцати лет происходило под влиянием процесса глобализации, который, представляя взаимозависимость национальных экономик, формировал контуры новой глобальной экономики. При этом анализ мнений большинства исследователей показывает, что в центре внимания находится взаимосвязь между глобализацией и кризисами, а точнее вопрос о том, вызывает ли глобализация кризисы.

В условиях глобализации система регулирования международных финансово-кредитных отношений трансформируется. Усиление взаимозависимости национальных экономик, интенсификация международных финансово-кредитных отношений, транснационализация деятельности финансовых институтов привели к необходимости возложить на международные экономические организации многие функции,

традиционно принадлежавшие национальным государствам (в т.ч. вопросы экономического и социального развития беднейших стран мира, политическая активность индивидов и компаний и т.д.).

В работе обосновано, что международная координация органов регулирования предполагает заключение международных соглашений о применении общих стандартов регулирования. Из-за различий между странами эти стандарты содержат самые общие требования и поэтому являются минимальными, фактически каждая страна разрабатывает более полные стандарты, превышающие минимальные, которые адаптируются к национальным условиям. При этом стандарты, устанавливаемые в результате соглашений между странами, принуждаются к исполнению национальными властями каждой страны.

Организационные параметры глобализации характеризуются циклическим характером развития. На основе данного вывода в работе определена взаимосвязь стадий развития глобализации и международных финансово-кредитных отношений.

Целесообразность координации деятельности наднациональных регуляторов обозначается необходимостью преодолеть диспропорции в развитии международных финансово-кредитных отношений. В результате исследования автор приходит к выводу о том, что реформирование мировой финансовой архитектуры должно сопровождаться созданием новых форм коллективных институтов глобальной координации и регулирования международных экономических отношений.

СТРАХУВАННЯ ЗЕРНА В ЕЛЕВАТОРНОМУ ПІД КОМПЛЕКСІ

Павленко О.П. - к.е.н., доц., кафедри фінансів

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Сьогодні ринок страхових послуг пропонує цілий комплекс програм страхування для підприємств сільського господарства, реальна користь від

яких очевидна. В Україні нарешті з'явилася можливість вирішувати проблеми керування сільськогосподарськими ризиками з використанням механізму страхування, а це, у свою чергу, веде до підвищення ролі страховиків у керуванні ризиками в більш широкому спектрі.

Міжнародна практика доводить, що успішними можуть бути тільки ті системи субсидованого агро страхування, в яких його учасники – держава і страховики – постійно координують свої дії. Проте досягнути цього можна лише завдяки створенню спеціалізованої структури, яка займається агро страхуванням. Такі функції може виконувати лише держава, або Аграрний страховий пул.

В Україні створено Аграрний страховий пул, згідно з Законом України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою», який передбачає надання сільськогосподарським виробникам з державного бюджету у вигляді субсидій для оплати частини страхового платежу (страхової премії) за договором страхування. Програма агро страхування передбачає страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою, яке впроваджується об'єднанням страховиків – Пулом, головним завданням якого є координація діяльності страхових компаній та сприяння наданню сільгоспвиробникам якісних страхових послуг. До функцій Аграрного страхового пулу входить впровадження нових стандартних страхових продуктів, організація якісних програм перестраховування. В рамках закупівель зерна на умовах форварду сільгосптоваровиробниками заявлено для постачання до Аграрного фонду 250 тис. тонн зерна майбутнього врожаю, з яких оброблено та укладено відповідні договори загальним обсягом 200 тис. тонн. Аграрний фонд здійснює виплату авансового платежу протягом доби з моменту отримання актів огляду посівів, що здійснюють страхові компанії в рамках договорів страхування майбутнього врожаю сільськогосподарських культур. Станом на 11 грудня виробникам зерна спрямовано 157,2 млн. грн.. авансових платежів згідно укладених договорів. Найбільші обсяги зерна заявлено аграріями

Луганської, Дніпропетровської, Вінницької та Кіровоградської областей.

Статистика свідчить, що АПК несе чималі збитки, як від ризиків економічного характеру, так і в результаті природних катаклізмів. Логічно в цьому зв'язку звернутися до страхової компанії, яка у випадку непередбачених обставин візьме на себе понесені підприємством витрати або збитки.

«Зерновий склад повинен застрахувати зерно, прийняте на зберігання за простим або подвійним складським свідоцтвом, від ризиків випадкової загибелі, пошкодження або втрати за рахунок коштів поклажодавця» - тлумачить Закон України «Про зерно та ринок зерна».

Впровадження в Україні системи складських документів на зерно, страхування вигідне всім учасникам системи. Власники зерна отримують гарантії виконання зобов'язань зерновими складами, мінімізацію фінансового навантаження за необхідності страхування зерна, зданого на зберігання, впевненість у тому, що зерно застраховане страховою компанією, платоспроможність якої визнається позикодавцями (кредитно-фінансовими установами). Зернові склади займаються забезпеченням технології зберігання зерна та зменшення додаткового навантаження, що виникає внаслідок розподілу прийнятого на зберігання зерна на "застраховане" і "незастраховане". Уникнення додаткового фінансового та операційного навантаження на бухгалтерію зернового складу, що виникає у разі виконання не зазначених у Статуті зернового складу функцій страхового агента (укладання та супроводження договорів страхування, обчислення, збору та перерахування страхових платежів, ПДВ, обрахування окремих розцінок на зберігання застрахованого зерна тощо).

Страхові компанії займаються страхуванням всього зерна, що зберігається на зерновому складі, це призводить до зменшення ризиків настання страхових випадків. При цьому елеватори повинні дотримувати умов щодо зберігання зерна, які перелічуються в страховому договорі. У відповідності постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження

Технічного регламенту зберігання зерна».

Загальні вимоги до суб'єктів, що діють на ринку зерна та зерносховищ наступні. Суб'єкти, що діють на ринку зерна для зберігання зерна та продуктів його переробки, зобов'язані: 1) мати правовстановлювальний документ на зерносховище; 2) мати дозвільні документи щодо безпеки праці, виробничої санітарії, охорони природного довкілля, пожежовибухобезпеки; 3) мати спеціально обладнане місце для зберігання зерна (приміщення, будівля тощо); 4) мати необхідне обладнання, прилади, зерно та продукти його переробки; 5) забезпечити охорону зерносховища.

У зерносховищі при зберіганні зерна повинні бути дотримані наступні вимоги: 1) забезпечити умови, що дозволяють виключити самозігрівання зерна, а також умови, що забезпечують дотримання вимог правил пожежовибухобезпеки; 2) поверхні стін, стелі, несучі конструкції, двері, підлогу, а також силосів, бункерів повинні бути доступні для їх очищення та знезараження. Стан покрівлі і стін зерносховищ, конструкції входних отворів каналів активного вентилявання повинні унеможливити попадання в них атмосферних опадів і сторонніх предметів; 3) унеможливити зберігання зерна та продуктів його переробки з горючими хімічними речовинами, горючимастильними матеріалами, нафтопродуктами, мінеральними добривами; 4) забезпечити можливість перевірки умов зберігання зерна та продуктів його переробки.

Працівниками зерносховища протягом всього періоду зберігання зерна та продуктів його переробки повинен бути організований контроль умов його зберігання (вологість, температура), а також показників зараженості шкідниками, кольору зерна та наявності стороннього запаху.

Вимоги до зернового складу - зерновий склад для зберігання зерна та продуктів його переробки зобов'язаний мати: 1) документи встановленого зразка про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності; 2) документ, що засвідчує відповідність послуг із зберігання зерна та продуктів його переробки; 3) зерносховище(а), необхідне обладнання та персонал

відповідної кваліфікації для забезпечення надання послуг із зберігання зерна;

- 4) проектну, технічну і нормативну документацію для об'єктів виробничого призначення на технологію, обладнання, прилади, зерно та продукти його переробки, методи визначення її якості, щодо забезпечення безпеки праці, пожежовибухобезпеки та для окремих об'єктів допоміжного призначення;
- 5) бланки складських документів на зерно;
- 6) правовстановлювальний документ на зерносковище.

Майно зернового складу не має перебувати в податковій заставі, а зерновий склад не повинен перебувати в процедурі банкрутства. Зерновий склад зобов'язаний забезпечити:

- 1) оприлюднення інформації на веб-сайті зернового складу щодо переліку та вартості послуг, які він надає;
- 2) кількісне та якісне зберігання зерна та продуктів його переробки;
- 3) доробку зернових культур до норм якості, що відповідають умовам договору складського зберігання зерна, контрактам, державним стандартам та іншим чинним нормативним документам;
- 4) своєчасне виконання умов договорів із покладавцями;
- 5) своєчасну звітність про обіг складських документів на зерно відповідно до Положення про обіг складських документів на зерно, затверджене наказом Мінагрополітики від 27 червня 2003 року № 198 «Про затвердження Положення про обіг складських документів на зерно», зареєстрованим в Мін'юсті 16 липня 2003 року за № 605/7926;
- 6) щомісячне декларування зерна відповідно до обсягів зерна, що знаходиться на зберіганні чи зберігається у власних або орендованих зерносковищах згідно із Законом України «Про зерно та ринок зерна в Україні»; постановою КМУ від 12 грудня 2002 року № 1877 «Про затвердження Порядку декларування зерна суб'єктами зберігання зерна»;
- 7) безпеку праці, виробничу санітарію, охорону природного довкілля, пожежовибухобезпеку;
- 8) охорону підприємства.

Вчасне отримання страхових платежів та інформації про настання страхового випадку. Кредитно-фінансові установи - наявність у позичальника необхідного страхування предмету застави (зерна) у страховій

компанії, яка відповідає вимогам позикодавця (кредитно-фінансової установи).

Актуарні розрахунки показують, що сьогоднішні тарифи на страхування зерна на складі значно занижені від реальних. При комплексному наборі ризиків тариф складатиме до 1,35 % від заявленої страхової суми". Існує низка факторів, що впливають на цю ціну.

Насамперед це фактори безпеки, зазначені в опитувальному листі щодо страхування майна, який заповнюється співробітником страхової компанії разом із працівниками елеватора (звичайно, з головним інженером). Особлива увага звертається на матеріал виготовлення стін, наявність пожежної сигналізації, вогнегасників, гідрантів і резервуарів води, працездатність систем вентиляції, відділення складу від місця збереження зерна, відсутність сміття, що може спалахнути.

Дуже важливим документом для страхової компанії є оцінка елеватора, що отримується в акті прийому готовності матеріально-технічної бази. Найважливішу роль у визначенні ціни страхування також відіграє кількість зерна, що заявляється на страхування. Чим його більше, тим менше ставка. Як показує досвід, діапазон звичайних цін страхування зернових при збереженні починається від 0,3 % від вартості зерна. Максимальна ціна може досягати 0,7 %-0,8 % від вартості. Давати ставки вище вже нема сенсу, тому що відповідні елеватори і місця збереження, швидше за все, просто не можуть забезпечити нормальні умови збереження зерна, і варто відмовлятися від прийняття їх на страхування.

Вплив на вартість страхування стану елеватора пояснюється тим, сьогодні технічне оснащення та стан складських приміщень або елеваторів далеко не найкраще. Як правило, під склади використовуються колишні військові складські приміщення, через відсутність вільних (бюджетних) коштів капітальний ремонт яких відбудеться не скоро. Наприклад, деякі причини виникнення пожежі на елеваторах та в складських приміщеннях: неполадки в електропроводці і нестача елементарних засобів гасіння пожежі,

тобто вогнегасників. Отже, тому при страхуванні зерна на складі повинно бути страхування самого складу як нерухомого майна від пожежі.

Згідно з досвідом роботи страхових компаній, встановлена ставка страхової премії буде застосовуватися для всіх партій зерна, що зберігаються на даному елеваторі. Відповідно при завезенні такої партії елеватор повинен сповіщати страхову компанію, направивши факсом або електронною поштою інформацію у вигляді реєстру про вид, кількість зерна і його вартість. У свою чергу, страхова компанія видає додаткову угоду, в якій вказується, що саме ця партія зерна приймається на страхування, і рахунок-фактуру, після оплати якої страхування набирає сили. Але наявність в елеватора несплаченого документа на страхування не дає йому ніяких прав на одержання страхового відшкодування.

Оплата страхового відшкодування відбувається після встановлення причин і розмірів збитку. Елеватор, як і страхувальник, зобов'язаний виконати всі заходи для зменшення розмірів збитку і надати страховикові всі документи, що доводять наявність, причину і розмір збитку. Вирішальними тут звичайно виступають документи державних організацій, що не пов'язані як зі страховою компанією, так і з елеватором, тобто гідрометеослужби, пожежного нагляду, міліції (довідки, акти, експертизи). Сума страхового відшкодування, що підлягає виплаті, розраховується, виходячи з розміру збитку, заподіяного страховим випадком і помноженого на коефіцієнт співвідношення застрахованого зерна і всього зерна, що знаходиться на одному зерновому складі або його окремій секції (тобто діє правило пропорційності).

На думку спеціалістів, найдоцільніше у випадку страхування зерна, що зберігається на складі, користуватися стандартними ризиками, що включають абсолютну більшість випадкових і непередбачених подій, від яких страхування, власне кажучи, і повинно захищати. Найбільш важливим є ризик пожежі. Відшкодування збитку від пожежі також поширюється на збиток, що має місце внаслідок заходів, початих для рятування майна,

гасіння пожежі або попередження його поширення.

Ще одним стандартним ризиком, що покривається, є ризик ушкодження водою з водопровідних, каналізаційних, опалювальних систем і систем пожежегасіння. При оплаті страхового відшкодування за цим ризиком страхова компанія аналогічно відшкодовує витрати як щодо загиблого зерна, так і щодо додаткових витрат, спрямованих на зменшення збитку (наприклад додаткове сушіння).

Наступним ризиком, що включається в типовий зерновий поліс, є ризик стихійних лих, а саме: землетрусу, бури, вихру, урагану, смерчу, повені і затоплення. У принципі, ці ризики, що вважаються дуже важливими у світовій практиці, в Україні мають трохи менше значення, тому що велика частина території України знаходиться у відносно спокійній зоні. Проте існує ймовірність землетрусів на території Чернівецької й Одеської областей. У Західній Україні (особливо у Львівській і Тернопільській областях) трохи підвищена ймовірність збитків унаслідок бурі, смерчу або іншого руху повітряних мас, викликаних природними процесами в атмосфері. Ці збитки відшкодовуються тільки в тому випадку, якщо швидкість вітру, що заподіяв збиток, перевищувала 60 км/ч. Швидкість вітру підтверджується довідками Гідрометцентру України.

Остання група ризиків за полісом - це ризики, пов'язані з крадіжками зі зломом і грабежом, а також злочинними діями третіх осіб. Причому під злочинними діями третіх осіб розглядається навмисне ушкодження або знищення застрахованого майна. Тобто страхова компанія за даним ризиком відшкодовує збиток за тими подіями, що спрямовані не на одержання прямої вигоди третіми особами, а на псування майна.

Під страховими подіями за цими ризиками розуміються протиправні навмисні дії, спрямовані на знищення/ушкодження застрахованого майна, що кваліфіковані компетентними державними органами відповідно до Кримінального Кодексу України як грабіж, крадіжка, розбій, навмисне знищення або ушкодження майна, знищення або ушкодження майна з необережності і

хуліганство. На жаль, за полісами, що видають українським зерновим підприємствам і трейдерам, немає можливості покривати так звані інвентарні нестачі (тобто нестачі, викликані документарними крадіжками, що відбуваються, як правило, унаслідок зловживань посадових осіб і власників елеваторів). Як показує наш досвід, покриття таких ризиків (з дуже значними обмеженнями) можуть одержувати тільки найбільші світові сільськогосподарські трейдери під весь свій обсяг. Українські підприємства зі своїми відносно невеликими обсягами збереження ще не можуть одержати аналогічний страховий продукт.

РОЛЬ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В РОЗРОБЦІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

*Приходько І.П. – Дніпропетровський державний аграрно-
економічний університет, д.держ.упр., проф., завідувач кафедри обліку і
аудиту*

Основна помилка регіонів при розробці програм соціально-економічного розвитку криється в ставці виключно на бюджетні можливості. Приватний капітал, державно-приватне партнерство, регіональні плани великого бізнесу залишаються без належної уваги.

Проте наявність гострих проблем в соціальній сфері диктує необхідність формування закінченої стрункої системи узгодження цілей, завдань, показників ефективності центральних і регіональних органів виконавчої влади з одного боку, і бюджетів усіх рівнів - з іншим. При цьому, на думку фахівців, в областях не розроблена чітко визначена, осмислена і адаптована до умов регіону інвестиційна стратегія, що включає визначення пріоритетів інвестиційного розвитку і виражена в конкретних програмних документах.

Метою дослідження є визначення ролі бюджетного процесу в розробці та реалізації програм соціально-економічного розвитку регіонів

У напрямі вдосконалення програмно-цільового методу, як інструменту регулювання соціально-економічного розвитку сільських територій, ми пропонуємо вибрати за основу побудови структури програми і формування механізмів її реалізації бюджетний процес, його аналіз, планування і прогнозування.

Блок-схема основних елементів бюджетного процесу у взаємозв'язку з основними принципами побудови програми соціально-економічного розвитку області (регіону) в цілому і сільських територій зокрема представлена на рисунку 1.

Слід особливо відмітити, що побудова програми соціально-економічного розвитку регіону повинна ґрунтуватися на результатах аналізу соціально-економічного положення суб'єкта [1, 2, 3], обов'язковими елементами якого мають бути:

1. Аналіз демографічної ситуації в області:
 - чисельність і статевовікова структура населення;
 - чисельність і структура сімей;
 - міграція і розселення.
2. Аналіз рівня і способу життя :
 - основні джерела і рівень доходів;
 - купівельна здатність;
 - рівень і структура витрат і споживання.

Рис. 1. Схема структури формування комплексної програми соціально-економічного розвитку регіону

3. Аналіз рівня розвитку соціальної інфраструктури (охорона здоров'я, освіта, житлово-комунальне господарство, транспорт і зв'язок);
4. Аналіз соціального неблагополуччя (рівень безробіття, страйки і тому подібне).

Окрім основних аспектів аналізу соціально-економічного положення регіону принципово необхідно у рамках програм соціально-економічного розвитку відбивати:

- соціальні пріоритети регіону, що дозволить в умовах дефіциту бюджетних ресурсів зосередитися на основних соціальних проблемах, створити організаційні, податкові і законодавчі стимули їх дозволу;

- соціальні нормативи, які роблять можливим планування соціального розвитку регіону, оптимального використання відрахувань до бюджету при укладенні тендерних угод, інвестиційних контрактах, створенні великих промислових систем і об'єктів;

- соціальну регіональну політику, як систему першочергових заходів адміністрації регіону, забезпечених ресурсами і спрямованих на розвиток і стабілізацію соціально-економічного стану регіону.

Виходячи з усього вищесказаного, можна виділити ряд принципів, якими слід керуватися при розробці комплексних програм соціально-економічного розвитку територій :

- збалансованість мети і завдань програми;
- цільова спрямованість програмних заходів;
- облік імовірнісного характеру програми (розробка альтернативних програмних заходів з урахуванням можливих варіантів розвитку ситуації в регіоні);

- облік взаємозв'язку цієї цільової програми з іншими цільовими програмами (спільний вплив на параметри ситуації);

- адресний характер заходів програми;

- централізація необхідних ресурсів;

- забезпечення керованості процесу реалізації програми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антонов А. В. Методологічні основи оцінки рівня соціальної інфраструктури сільських територій / А. В. Антонов // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 4. – С. 104–108.
2. Державне регулювання розвитку соціальної інфраструктури населених пунктів України / [Орлатий М. К., Лебединський Ю. П., Вакуленко В. М. та ін.]. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 112 с.
3. Куценко В. І. Соціальна інфраструктура-важливий чинник стійкого функціонування сільської економіки / В. І. Куценко // Агросвіт. 2009. - С.7-11

АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ ОТЕЧЕСТВЕННОГО РЫНКА ФИНАНСОВЫХ И СТРАХОВЫХ УСЛУГ В КОНТЕКСТЕ МИРОВЫХ ТЕНДЕНЦИЙ

Вишневецкая М.К. – преподаватель кафедры менеджмента Национальной металлургической академии Украины, к.т.н.

Выход на внешние рынки в большинстве случаев связан со вступлением в конкурентную борьбу. Проблема конкурентоспособности предлагаемых мировому сообществу отечественных услуг занимает одно из центральных мест данной работы. Не смотря на стратегически выгодное географическое положение, мягкий климат, ёмкий рынок потребительских товаров и услуг, высокий научный потенциал, значительные достижения в технических науках, а также в области исследований, доля Украины на международном рынке услуг еще крайне мала. Так, многие отечественные услуги находятся в «зачаточном» состоянии (по сравнению с общемировыми реалиями), а их экспорт сдерживается низкой конкурентоспособностью на фоне неразвитой и малоэффективной структуры данного сектора национальной экономики.

Многочисленные публикации и выступления выдающихся учёных по вопросам становления и развития глобального рынка услуг, выступают свидетельством актуальности выбранного направления исследования.

Целью работы является анализ современного вектора развития отечественных рынков финансовых и страховых услуг в контексте общемировых тенденций, а также рассмотрение возможных путей повышения конкурентоспособности данных секторов экономики.

По мнению автора, нынешний рынок финансовых услуг Украины подвержен тенденциям, приводящим к его существенному отставанию, изолированности, неконкурентоспособности и неготовности полноценного ввода в глобальную финансовую систему. Остаётся проблемой низкая капитализация банковской системы, лизинговые компании до сих пор не

развиты по ряду объективных причин.

В то время как на мировом финансовом рынке отмечается расширение эмиссионно-посреднической деятельности, связанной с размещением и выпуском ценных бумаг и международных займов, украинский рынок ценных бумаг остаётся не достаточно интегрированным в международные финансовые рынки в силу непривлекательности для физических лиц и осуществления операций с ценными бумагами за пределами организованного рынка.

Анализ тенденций функционирования отечественного финансового рынка также позволяет заметить, что на сегодняшний день возрастает роль небанковских финансово-кредитных институтов, к числу которых относятся и страховые компании.

Нестабильность экономической и политической обстановки в стране порождает ситуацию, при которой население подвержено большому числу рисков, а значит существуют объективные предпосылки для защиты от возможных негативных последствий и неожиданных ситуаций предпринимательской деятельности, имущества, доходов. Несмотря на данные обстоятельства, такие социально значимые виды страхования, как медицинское, пенсионное, а также страхование жизни, по-прежнему, остаются малоразвитыми в Украине. В промышленно развитых странах наоборот – рынок страхования жизни наращивает обороты и уверенно растёт в основном из-за спроса на пенсионные программы и аннуитеты, что вполне объяснимо. Данный сегмент один из наиболее действенных инструментов решения социальных проблем, а кроме того, хороший источник привлечения «долгих денег». Этот парадокс объясняется, во-первых, отсутствием доверия граждан к отечественным финансовым структурам; во-вторых, чрезвычайно низким уровнем платежеспособности населения страны; в-третьих, отсутствием поддержки данных видов страхования со стороны правительства.

Резюмируя, можно отметить, что для развития национального

финансового рынка, с его последующей интеграцией в мировое пространство, необходимо:

- всяческое содействие государства, ослабление сдерживающих факторов, улучшение инвестиционного микроклимата в стране;
- приведение к европейским стандартам государственной правовой базы по вопросам регулирования деятельности финансовых, банковских, страховых посредников и т.д.;
- сокращение теневого сектора экономики;
- разработка концепции долгосрочного развития финансовых учреждений в виде конкретных проектов и программ развития;
- повышение уровня доверия к государству в целом и институту страхования в частности;
- совершенствование механизма защиты интересов страхователя государством.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

*Кривоногова І.Г.– здобувач Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова*

Інноваційно-інвестиційне підприємництво може розвиватися тільки при наявності в країні певних зовнішніх та внутрішніх умов, які забезпечують сприятливі можливості для розвитку. Інше кажучи, для цього має бути сформоване підприємницьке інноваційно-інвестиційне середовище (ПС).

В загальноприйнятому значенні під підприємницьким середовищем розуміють сприятливі соціально-економічні, політичні, цивільно-правові умови, які забезпечують економічну свободу дієздатним громадянам для заняття підприємницькою діяльністю. Можна охарактеризувати підприємницьке середовище також як інтегровану сукупність різноманітних (як об'єктивних, так і суб'єктивних) факторів, які дозволяють підприємцям

досягати успіху в здійсненні підприємницької діяльності.

ПС формується на основі розвитку виробничих сил, удосконалення виробничих (економічних) відносин, створення сприятливого суспільного та державного менталітету, формування ринкової системи відносин як середовища існування (діяльності) підприємців-інноваторів та інших найважливіших умов.

Ефективне ПС має, в першу чергу, забезпечувати підприємцям-інноваторам необхідну економічну та особисту свободу (як визначальна умова розвитку підприємництва). Другою умовою є розвиток організаційно-господарюючого новаторства, спрямованого на отримання прибутку.

В Україні ПС почало зароджуватись одночасно з переходом на ринкову систему господарювання. Найважливіші складові елементи і умови розвитку підприємницького середовища були зафіксовані в Конституції України (зокрема, право на вільне використання своїх здібностей та власності для підприємницької діяльності, гарантія єдності економічного простору, вільне переміщення товарів, послуг і фінансових коштів, підтримання конкуренції, свобода економічної діяльності, захист права власності та ін.), а пізніше конкретизовані та доповнені низкою законів і нормативних актів, що в підсумку знайшло своє відображення в Цивільному кодексі України.

Таким чином, правове поле підприємницьких відносин, а відповідно й елементи підприємницького середовища більш менш стійко сформувались в Україні лише на початку XXI століття. У зв'язку з цим, а також з характером проведеної урядом у даний час економічної політики, підприємницьке середовище (як зовнішнє, так і внутрішнє) в сучасній Україні має ряд характерних особливостей.

Зовнішнє ПС, яке представляє собою складну систему зовнішнього регулювання підприємницької діяльності та не залежить від волі самих підприємців включає: економічний стан у державі та регіонах; політичну ситуацію, яка характеризується стабільністю розвитку суспільства і держави; правове середовище, яке встановлює права, обов'язки та відповідальність

суб'єктів ринкової економіки; соціальний стан, пов'язаний з рівнем безробіття; державне регулювання і підтримку підприємництва; культурне середовище, обумовлене рівнем освіти населення; науково-технічне, технологічне середовище; природно-кліматичні фактори; екологічний стан.

До особливостей зовнішнього ПС в сучасній Україні можна віднести такі фактори, як посилення регулюючої ролі держави (з однієї сторони, це безумовно позитивний фактор, але, з іншої, найчастіше регулювання переростає у жорсткий контроль і втручання у конкретну підприємницьку діяльність, що в свою чергу є негативним фактором), стабільність політичної ситуації, зниження питомої ваги сировинних ресурсів у експорті країни, зниження середньорічних темпів інфляції, підвищення рівня розвитку фінансової системи країни, невисокі параметри екосистеми країни, низький рівень автоматизації виробництва (порівняно з розвинутими капіталістичними країнами), недостатня пропрацьованість правового середовища (зокрема, нечітке та неоднозначне трактування прав, обов'язків і відповідальності підприємців), неефективність податкової системи, низький рівень комп'ютеризації країни.

Внутрішнє ПС, тобто певна сукупність внутрішніх умов функціонування підприємства, яка формується безпосередньо підприємцями, включає в себе наступні фактори: наявність власного капіталу, вибір організаційно-правової форми підприємства, вибір предмету діяльності, знання ринку і кваліфіковане проведення маркетингових досліджень, підбір та управління персоналом, механізм збереження підприємницької таємниці, взаємовідносини з постачальниками, споживачами, конкурентами, контактними аудиторіями (засоби масової інформації, громадські організації тощо), посередниками та ін.

До особливостей внутрішнього ПС у сучасній Україні можна віднести такі фактори, як недостатня кількість висококваліфікованих робітників, відсутність методики аналізу внутрішнього середовища і адекватного використання економічної інформації, низька якість нормативно-методичної

документації, у середньому невисокі доходи споживачів, недобросовісність партнерів, обмежені можливості по залученню капіталу на вигідних умовах.

Таким чином, узагальнюючи особливості ІС у сучасній Україні, можна відмітити, що хоча в останні декілька років воно й набуло невластиву раніше стабільність і, основу на рості вітчизняної економіки привабливість у контексті зайнятості підприємницькою діяльністю, тим не менш, існує ще достатньо негативних факторів, які заважають українському підприємництву стати в один ряд з підприємництвом країн з розвинутою ринковою економікою.

СТАБИЛЬНОСТЬ ФИНАНСОВОГО И БАНКОВСКОГО СЕКТОРОВ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Крылова Е.В., к.т.н., доц. кафедры экономического анализа и финансов Днепропетровского Национального горного университета

Стабильность финансового и банковского секторов является важным фактором наращивания экономического потенциала страны. Успешная реализация настоящей стратегии в свою очередь во многом будет зависеть от создания необходимых макроэкономических условий, координации совместных действий Правительства и других органов государственного управления, Национального банка и банков, направленных на решение задач, предусматриваемых в ежегодных прогнозах социально-экономического развития, бюджете, основных направлениях денежно-кредитной политики и государственных программах.

Прошедший пятилетний период характеризовался неоднородной динамикой экономического развития страны. До наступления мирового финансово-экономического кризиса проводимая Правительством экономическая политика обеспечила положительную динамику основных макроэкономических показателей, включая высокие темпы экономического роста, реальных денежных доходов населения, низкий уровень безработицы.

Однако начиная с сентября 2008 г. под воздействием мирового финансово-экономического кризиса отмечаются ухудшение экономической конъюнктуры, снижение спроса и цен на ряд украинских товаров на внешнем рынке, деловой и инвестиционной активности, замедление темпов роста денежных доходов населения, ухудшение платежного баланса страны, сокращение объемов производства и реализации продукции, что оказало негативное влияние на финансовое положение ряда организаций нефинансового сектора.

Денежно-кредитная политика в сложившихся условиях была ориентирована на решение задач развития экономики, обеспечение Устойчивости гривны, сохранение финансовой стабильности и снижение внешних дисбалансов. Развитие негативных тенденций в экономике потребовало принятия комплекса оперативных и долгосрочных мер по минимизации и преодолению последствий кризиса. Специфика ситуации, сложившейся в Украине, определила характер монетарной политики и антикризисных мер. Внешняя несбалансированность торговых операций и ограничения по ее финансированию привели к необходимости ужесточения монетарной политики. С этой целью были увеличены ставка рефинансирования и процентные ставки по постоянно доступным инструментам Национального банка, что обусловило повышение процентных ставок на краткосрочном денежном рынке. Принятые в кризисный период меры монетарной политики наряду с адекватными мерами бюджетной и макроэкономической политики позволили обеспечить финансовую и макроэкономическую стабильность, сохранить условия для быстрого возврата экономики к высоким устойчивым темпам роста.

По мере выхода мировой экономики из кризиса, постепенного восстановления экономик стран— основных торговых партнеров и укрепления позитивных тенденций в экономике и финансовой сфере страны усилилась направленность денежно – кредитной политики на создание благоприятных, стабильных финансовых условий для развития экономики.

Банковский сектор оказывал нарастающую финансовую поддержку реальному сектору экономики. Значительные кредитные ресурсы предоставлялись банками на поддержку инвестиционных проектов, направленных главным образом на модернизацию производства и структурную перестройку экономики.

Банки осуществляли кредитную поддержку организаций в ходе реализации государственных программ по развитию приоритетных секторов экономики, в первую очередь строительства жилья, и увеличению производственных инвестиций. Институциональное развитие банковского сектора отличали также дальнейшая оптимизация банками филиальной сети, закрытие убыточных филиалов, переход на современные технологии управления. Качественно улучшился рынок банковских услуг на розничном и корпоративном сегментах банковского рынка, что нашло свое отражение в расширении спектра банковских услуг, повышении их качества и внедрении современных стратегий продаж банковских услуг. Кроме услуг по кредитованию и размещению средств в депозиты население активно пользовалось услугами по осуществлению срочных переводов через частные международные, а также внутривнутриреспубликанские платежные системы.

Благодаря активному развитию SMS-banking, Mobile-banking осуществлялись платежи с карт-счетов посредством мобильной связи. В целях совершенствования системы оценки качества обслуживания клиентов многими банками предусмотрены мероприятия по выработке и внедрению единых внутрибанковских стандартов и критериев оказания услуг, введены в действие локальные системы управления качеством розничных банковских услуг. Используя передовые информационные технологии, банки совершенствовали стратегию продаж банковских продуктов, расширяли географию их предоставления путем дистанционного обслуживания клиентов, в том числе посредством SMS-banking, Mobile-banking и Internet-banking.

Повышению эффективности продаж розничных банковских услуг

банками способствовало применение комплексного обслуживания клиентов (пакета услуг), которое дает банкам возможность перехода на качественно новый уровень отношений с клиентами за счет единовременного предложения на выгодных условиях совокупности наиболее востребованных услуг.

Несмотря на принимаемые Национальным банком меры по повышению качества систем риск –менеджмента в банках и разработку нормативных правовых актов и рекомендаций по построению систем управления и оценки банковских рисков с учетом рекомендаций Базельского комитета по банковскому надзору, к сожалению, банковскому сообществу не удалось полностью создать и внедрить более совершенные принципы управления рисками.

УДК 332.1

ПРОБЛЕМИ УТИЛІЗАЦІЇ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Лисенко Н.В. – студентка групи МЕД-131, ЧНТУ

Науковий керівник: Дерій Ж.В. – к.е.н., доц., завідувач кафедри ТПЕ ЧНТУ

Чернігівський національний технологічний університет

Проблема поводження з твердими побутовими відходами існує тисячі років з моменту виникнення людської цивілізації. Але в останні десятиріччя ця проблема набула великої загостреності у зв'язку з появою нових матеріалів та речей у життєвому обігу людей. Це призвело до суттєвої зміни будови ТПВ та появи в ній додаткових фракцій, які насичені шкідливими для довкілля та здоров'я людей компонентами (пластик, важкі метали, інші токсичні компоненти).

За оцінками експертів, склад сучасних ТПВ виглядає приблизно наступним чином: папір та картон – 41%, сміття – 17,9%, гума, шкіра та деревина – 8,1%, харчові відходи – 7,5%, метали – 8,7%, скло – 8,2%, інше –

8,6%.

За останніми оцінками, в Україні щорічно накопичується близько 35 млн. т. ТПВ. Ця цифра зростає щороку, оскільки основними технологіями поводження з ТПВ в Україні залишаються захоронення на полігонах і сміттєспалювання. За рівнем впливу полігонів на довкілля Україна посідає перше місце в Європі (і це не враховуючи впливу тисяч несанкціонованих звалищ). Тому проблема утилізації твердих побутових відходів є особливо актуальною для регіонів України.

Зокрема, на території Чернігівської області протягом року накопичується більше 1 млн. м³ твердих побутових відходів. При цьому відбувається процес їх збільшення (2011 рік – 1,240 млн. м³, 2012 рік – 1,264 млн. м³).

Захоронення відходів здійснюється на 26 полігонах та 808 звалищах. З них 15,7 % (площа 64,2 га) – перевантажені, 2,9 % (площа – 11,9 га) – не відповідають нормам екологічної безпеки.

Через відсутність необхідних споруд та механізмів технологія захоронення здійснюється без дотримання нормативних вимог, що в свою чергу призводить до забруднення навколишнього природного середовища.

Для збирання та тимчасового зберігання побутових відходів використовуються контейнери, які через застосування недосконалого механізму розвантаження деформуються та псуються. Частина контейнерів виготовляється без кришок, що призводить до підвищення вологості побутових відходів, зумовлює прискорення процесів загнивання в теплий період року та примерзання їх до контейнерів у морозну погоду. Через це ускладнюється транспортування та стає практично неможливою подальша переробка побутових відходів.

Існуюча структура системи санітарного очищення населених пунктів недосконала та не забезпечує достатнього контролю за санітарним станом територій.

Проблеми у сфері поводження з твердими побутовими відходами

передусім викликані складним фінансово-економічним станом житлово-комунальної галузі в цілому та обмеженими можливостями місцевих бюджетів у частині фінансування розвитку та утримання об'єктів поводження з твердими побутовими відходами.

Разом з проблемами забруднення довкілля останнім часом набули актуальності питання оцінки ресурсного потенціалу, пов'язаного з твердими побутовими відходами. Зокрема, це стосується вкрай недостатнього використання побутових відходів як джерела вторинної сировини та в енергетичних цілях.

Враховуючи екологічні та економічні фактори, вважається за доцільне впровадити у Чернігівській області комплексну систему, яка базується на організації роздільного збирання ТПВ з подальшим їх сортуванням на спеціальній технологічній лінії (сміттесортувальному комплексі), компостуванням органічної частини та складуванням залишку, що не утилізується, в брикетованому вигляді на спеціальному полігоні.

Переробка твердих побутових відходів механіко-біологічним способом (подрібнення та сушка) дозволяє отримувати високоякісне вторинне паливо у вигляді сухої фракції (у вигляді пухкої маси або гранул), яка може використовуватися в промислових енергетичних установках (ТЕЦ), що дозволить берегти ресурси і є доцільним з екологічної точки зору.

Під час переробки побутових відходів, в процесі сушіння, повітря із вмістом органічних сполук, яке відводиться поділяється на дві частини. Одна частина повітря перетворюється на воду за допомогою конденсації з подальшою її хімічною обробкою та фізичною фільтрацією. Друга – проходить очистку методом термічного руйнування органічних і отруйних компонентів, після чого викидається в атмосферу без завдання шкоди навколишньому середовищу.

Вибір методу та типу споруд сміттесортувальних та сміттеперевантажувальних комплексів у конкретному місті чи регіоні цілком залежить від місцевих умов і здійснюється на основі техніко-економічних та

еколого-гігієнічних чинників, чисельності населення, складу ТПВ, потреби у вторинній сировині.

Створення цілісної системи знешкодження побутових відходів – це в першу чергу зниження ризиків для здоров'я людей, пов'язаних із забрудненням та шкідливим впливом факторів довкілля.

Загальні завдання, щодо вирішення проблем пов'язаних з ТПВ, визначаються реалізацією п'яти стратегічних напрямків:

- 1) технічним розвитком сфери поводження з твердими побутовими відходами;
- 2) будівництвом об'єктів приймання, переробки та утилізації твердих побутових відходів;
- 3) розширенням простору використання твердих побутових відходів як вторинної сировини;
- 4) ефективним захороненням твердих побутових відходів на полігонах;
- 5) іншими заходами у сфері поводження з твердими побутовими відходами.

Для реалізації зазначених завдань на регіональному рівні пропонуємо здійснити такі основні заходи:

- 1) придбати сміттєвози і контейнери для твердих побутових відходів та їх роздільного збирання;
- 2) побудувати сміттєсортувальні та сміттєперевантажувальні станції;
- 3) побудувати заводи з біолого-механічною переробкою твердих побутових відходів;
- 4) створити приймальні пункти вторинної сировини;
- 5) побудувати та реконструювати полігони твердих побутових відходів;
- 6) здійснити рекультивацию твердих побутових відходів;
- 7) розробити схеми санітарної очистки міст обласного значення;

- 8) затвердити схеми та графіки вивозу сміття по всіх населених пунктах області;
- 9) ліквідувати стихійні сміттєзвалища;
- 10) здійснити паспортизацію сміттєзвалищ;
- 11) провести інформаційну кампанію щодо поводження з твердими побутовими відходами.

Всі вищерозглянуті проблемні питання повинні стати основою подальших досліджень і мають бути вирішені у процесі вдосконалення економічного механізму управління сферою поводження з ТПВ як на регіональному, так і державному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобович Б.Б. Переработка отходов производства и потребления / Б.Б. Бобович, В.В. Девяткин; под ред. Б.Б. Бобовича. – М.: Интермет Инжиниринг, 2000. – 495с.
2. Гринин А.С. Промышленные и бытовые отходы: Хранение, утилизация, переработка /А.С. Гринин, В.Н. Новиков. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 336с.
3. Закон України «Про відходи» від 05.03.1998 № 187/98-ВР, в редакції від 26.04.2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80>

ВЕНЧУРНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

*Ясенова І.Б. – к.е.н., ст. викладач Одеського національного
політехнічного університету*

Для економіки України в період рецесії зберігається пріоритетне завдання вдосконалення інноваційного ринку виробничої сфери. Для виходу на світові ринки капіталу потрібно скоротити до мінімуму технологічний лаг

у виробництві товарів і послуг за допомогою розвитку венчурних фірм.

В Україні реалізація довгострокових проектів не рентабельна через погіршення економічного клімату: високий зріст інфляції, збільшення ставки рефінансування, податкове навантаження. Для розробки і впровадження венчурних проектів необхідний високий професіоналізм всіх його учасників, проведення точних попередніх оцінок і прийняття адекватних управлінських рішень.

Венчурний капітал - це капітал інвесторів для фінансування нових, зростаючих та тих, що борються за місце на ринку підприємств і фірм і тому пов'язаний з високим рівнем ризику; довгострокові інвестиції в ризиковані цінні папери або підприємства в очікуванні високого прибутку. Цей капітал, як правило, асоціюється з інноваційними компаніями, технологічно новаторськими підприємствами.

Головні партнери венчурної фірми – професіонали інвестиційного бізнесу. Інвестори венчурних фондів – партнери з обмеженою відповідальністю – дуже заможні особи та інститути, тобто володіють великим капіталом. Це можуть бути державні або приватні фонди, університетські фінансові фонди, страхові компанії, посередники об'єднаних інвестицій. У роботі венчурної фірми можуть брати участь партнери та підприємці на тимчасовій основі. Венчурні партнери укладають контракти і отримують прибуток тільки від реалізації венчурних проектів, над якими вони працювали (на відміну від головних партнерів, які отримують прибуток від всіх укладених контрактів). Цей бізнес передбачає диверсифікацію ризиків між венчурним інвестором і підприємцем, тривалий період «спільного проживання» і відкрите декларування обом сторонам своїх цілей на самому початковому етапі загальної роботи. У цьому полягає основна відмінність венчурного інвестування від банківського кредитування або стратегічного партнерства.

Венчурне фінансування – дороге джерело капіталу – найбільш підходить для підприємств, яким необхідний величезний стартовий капітал, і

які не можна профінансувати дешевшими методами, наприклад, борговим фінансуванням. Венчурний капітал превалює у технологічних галузях, які швидко розвиваються.

Малий інноваційний бізнес, реалізований через венчурні запозичення капіталу, сприяє збільшенню наукового потенціалу країни та реалізації конкурентно-технологічних нововведень виробництва. Актуальна проблема сучасної України полягає в збільшенні відставання в галузі створення високотехнологічних виробництв, здатних успішно конкурувати на світових ринках товарів і послуг.

Складність отримання фінансування – стримуючий фактор розвитку венчурних фірм і особливо малих високотехнологічних підприємств. Впроваджуючи на ринок нові технологічні продукти, вони діють в умовах високої невизначеності. Крім того, як правило, такі організації мають переважно нематеріальні активи і не можуть надати адекватну заставу. Все це робить їх малопривабливими для банків в плані надання інвестицій. Але саме на ранніх стадіях розвитку цих фірм особливо важливим є потужний фінансовий поштовх для отримання конкурентної переваги шляхом реалізації нових наукових розробок.

Перевага венчурного інвестування інноваційних проектів для приватних інвесторів з великим капіталом: відсутність посередників; можливість зробити результативне капітальне вкладення; участь в управлінні нової або компанії, що зароджується.

Актуальне завдання адаптації венчурного механізму фінансування інноваційних підприємницьких проектів в сучасній Україні важко реалізоване. Узагальнюючий показник самих різних фірм ризику в умовах ринку – фінансовий ризик підприємця та інвесторів – характеризує можливі втрати у разі невдалого (незалежно від конкретної причини) завершення запланованого проекту. Чим вище фінансовий ризик, тим важче одержати відсутні підприємцю кошти і тим вище ціна залучених фінансових ресурсів.

Відмова від реалізації ризикованих , але перспективних

підприємницьких проектів негативно впливає на економіку країни зважаючи можливої втрати конкурентоспроможності національних виробників на зовнішньому і внутрішньому ринку, а значить, неминуче скорочення виробництва, зниження доходів громадян і бюджету держави, зростання безробіття та інших негативних наслідків.

Недоліки венчурного фінансування: низька ліквідність; більш високий рівень невдач в порівнянні з фінансуванням розвинених компаній; високий рівень тривоги; обмежена можливість диверсифікації виробництва; значні часові витрати. Тому багато приватних інвестори воліють не вдаватися до венчурного фінансування, незважаючи на те, що високі ризики припускають доходи в межах 30-40 % річних.

Для розвитку інноваційного потенціалу України необхідно наявність розвиненої мережі венчурних фірм. Основний індикатор технологічного прориву – середньострокові або довгострокові венчурні проекти. Грошові вливання з таких фірм в капітал компаній з інноваційними ідеями збагачує ринок капіталу, залучає зовнішні запозичення в галузі потенційного зростання з боку ринків національного та іноземного капіталів .

В Україні механізм інвестування венчурних фірм не перейшов в ринкову систему саморегулювання. Підвищений ризик інвестування венчурних проектів в умовах кризи вимагає участі держави по реалізації комплексу заходів з підтримки інноваційного потенціалу. Мається на увазі:

- збагачення законодавчої бази в галузі венчурного фінансування, спрямовану на стимулювання інвестицій через венчурні фонди і видачу гарантій інвесторам;

- розробка програм зі стимулювання спеціальних інноваційних ставок за кредитами і часткового страхування венчурних проектів;

- створення наглядового органу, контролюючого реалізацію венчурними фірмами перспективних проектів;

- тимчасове звільнення від податкових платежів спеціальних лізингових компаній;

- полегшення порядку з охорони та передачі інтелектуальної власності, сертифікації інноваційних продуктів;
- розвиток відкритого ринку венчурних фірм;
- створення єдиної доступної бази даних «бізнес-ангелів».

Ефективне функціонування венчурних фірм неможливо без інноваційної моделі управління, включаючи антикризовий менеджмент. Така модернізація підштовхне розвиток економіки країни і скорочення тимчасового лага в технології виробництва порівняно із західними компаніями. Такий напрям зможе вплинути і на оздоровлення фінансового сектора.

Реальне поліпшення ситуації в інноваційному бізнесі та розвиток венчурного підприємництва вимагає проведення цілеспрямованої державної політики в цьому секторі.

ФИНАНСОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ МОДЕЛЕЙ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ

*Павловский О.Ю. – студент (Одесский Национальный Экономический
Университет)*

*Бурлуцкий С.В. – научный руководитель (профессор Одесского
Национального Экономического Университета, доктор экономических
наук)*

Проблема изучения методов финансового обеспечения моделей социальной политики сегодня является особо актуальной для Украины, так как перед нашим государством стоит выбор между направлениями развития государственной социальной политики в рамках одной из возможных моделей. Во всех странах мира социальный фактор является условием экономического прогресса, а также внутренним двигателем стабильного экономического роста. Поэтому эффективное финансовое обеспечение социального партнерства между государством и гражданами позволит, с

одной стороны, максимально удовлетворить потребности населения и, с другой стороны, оптимизировать структуру доходов и расходов государственных фондов денежных средств.

Вопросы теоретического обоснования и практической реализации моделей социальной политики нашли свое отображение в работах многих отечественных и зарубежных исследователей. Следует отметить публикации по данной проблематике Г. Эспинг-Андерсена [1], С. Бурлуцкого [3], З. Калова, Ф. Куршаевой, Л. Хациевой [4] и других. Однако финансовые аспекты реализации моделей социальной политики требуют более углубленного рассмотрения.

Целью исследования является изучение специфики реализации моделей социальной политики и межстрановых особенностей функционирования подсистемы финансового обеспечения социальной политики государства.

В экономике любой страны существуют социально-экономические проблемы: осуществление социально справедливого распределения благ между членами общества, выбор пути удовлетворения социальных потребностей людей и достижение соответствия между увеличением благосостояния членов общества и увеличением эффективности экономической деятельности. Под социальной политикой понимается воздействие государства на социальные процессы, протекающие в обществе, с помощью административных, финансовых и законодательных мер. Государство проводит социальную политику по причине того, что рыночный механизм не является идеальным: он не предполагает социальную защиту малоимущих и слабозащищенных слоев населения, он не обеспечивает совершенную занятость населения, он не способен учесть все выгоды и издержки производства общественных благ.

Модель социальной политики – это комплекс средств, используемых государством для решения социальных вопросов. Модель, как правило, основана на определенной доктрине, отличающейся по степени

вмешательства государства в социальную сферу. Госта Эспинг-Андерсен выделяет три модели государства общественного благосостояния (табл. 1) [1, с. 3-4].

Таблица 1

Модели государства общественного благосостояния по Г. Эспинг-Андерсену

Показатель	Неолиберальная (англо-американская)	Консервативно-корпоративная (франко-германская)	Социально-демократическая (скандинавская)
Уровень декоммодификации (обеспечения вне рынка)	низкий	высокий	высокий
Стратификация общества	сильная	сильная	слабая
Государственное вмешательство (интервенция)	регулирование рынков	прямое финансовое обеспечение и регулирование рынков	прямое предоставление финансового обеспечения

Неолиберальная модель социальной политики характерна для США, Великобритании, Ирландии и стран Латинской Америки. Она ориентирована, прежде всего, на рынок. Модель предполагает, что люди со средним и высоким уровнями заработка должны использовать накопления для сохранения неизменного уровня потребления в период безработицы или после выхода на пенсию [3, с. 3]. Государство несет обязательство только по социальной защите наиболее уязвимых слоев населения. Остальные же должны обеспечивать себя самостоятельно при помощи трудовой деятельности. Это означает, что финансовое обеспечение данной модели социальной политики происходит по остаточному принципу [4, с. 1]. Поэтому важную роль играют неформальная помощь и деятельность добровольных благотворительных организаций.

Консервативно-корпоративную модель используют в Германии, Франции, Австрии, Италии, Греции и Бельгии. Государство активно борется с бедностью и поддерживает высокие стандарты уровня жизни граждан. Модель базируется на принципе достижений, где труд должен определять

последующее социальное обеспечение. Проблемы возникают у тех слоев населения, которые не заняты и не имеют страховок, так как степень налогового перераспределения невелика [4, с. 1]. Они являются потенциальным очагом социальных протестов. При этой системе бюджетные отчисления и страховые взносы работника и работодателя на социальные мероприятия примерно равны, основными каналами перераспределения являются как государственные, так и частные социально-страховые фонды [4, с. 1].

Социально-демократическая модель распространена в политике таких стран, как Швеция, Финляндия, Дания, Норвегия. Социал-демократические режимы неразрывно связаны с существованием развитого гражданского общества, следовательно, существуют общественные силы, способные влиять как на государство, так и на рынок. К тому же, стремление к универсализации прав способствует восприятию социальной политики как необходимой всему обществу [3, с. 4-5]. В рамках данной модели государство берет на себя базовое обеспечение всех граждан всем необходимым за счет бюджетов всех уровней. Государственные налоги, как правило, имеют косвенный характер, налогами облагается розничная продажа товаров и услуг населению. Прямым налогом облагаются доходы [4, с. 1]. Уровень перераспределения доходов через государственные фонды достаточно высок, что позволяет государству гарантировать социальную поддержку всем без исключения слоям населения.

Для того чтобы увидеть различия между тремя моделями социальной политики государств, необходимо изучить статистическую информацию (табл. 2) по странам-представителям этих моделей [2].

Таблица 2

Динамика соотношения социальных расходов государства к ВВП некоторых стран Организации экономического сотрудничества и развития*

Страна	2007	2010	2012	2013
Неолиберальная модель				
Великобритания	20.4	23.8	23.9	23.8

США	16.3	19.8	19.7	20.0
Ирландия	16.7	23.7	22.4	21.6
В среднем	17.8	22.4	22.0	21.8
Консервативно-корпоративная модель				
Германия	25.1	27.1	25.9	26.2
Франция	29.7	32.4	32.5	33.0
Австрия	26.3	28.9	27.9	28.3
Италия	24.7	27.7	28.0	28.4
Греция	21.6	23.3	24.1	22.0
Бельгия	26.0	29.5	30.5	30.7
В среднем	25.6	28.2	28.2	28.1
Социально-демократическая модель				
Швеция	27.3	28.3	28.1	28.6
Финляндия	24.7	29.6	30.0	30.5
Дания	26.5	30.6	30.8	30.8
Норвегия	20.5	23.0	22.3	22.9
В среднем	24.8	27.9	27.8	28.2

*Источник: рассчитано автором на основании данных статистического отчета Организации экономического сотрудничества и развития [2].

Представленные данные свидетельствуют о том, что во всех странах уровень государственных социальных расходов резко увеличивался с 2007 по 2010 гг. Причиной такого увеличения может служить финансово-экономический кризис, последствием которого было повышение численности слаботзащищенных и малоимущих слоев населения. В этот период государству необходимо было увеличивать средства, направляемые из государственного бюджета и фондов социального страхования на помощь данным социальным группам. Также можно сделать однозначный вывод о том, что консервативно-корпоративная и социально-демократическая модели предполагают больший уровень расходов на социальную поддержку, чем неолиберальная модель, что является логичным заключением в связи с направленностью неолиберальной модели на рыночное регулирование социально-экономических процессов.

Реформирование отечественной социальной политики должно базироваться на опыте развитых стран, чтобы наилучшим образом учесть зарекомендовавшие себя эффективные инструменты социальной политики и

национальные особенности функционирования социально-экономической системы. Таким образом, применение неолиберальной модели на данном этапе развития Украины будет неоптимальным, так как «провалы» рыночной системы усугубляются под воздействием слабого контроля над рыночными институтами со стороны государственных органов. Аналогичный вывод можно сделать и относительно социально-демократической модели в силу того, что правительством взят курс на поддержание предпринимательской деятельности и конкуренции, понижение налогового давления. Наиболее подходящей моделью для Украины может стать консервативно-корпоративная модель, сочетающая в себе стимулирование к трудовой деятельности и всеобъемлющую защиту социально незащищенных групп населения.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Esping-Andersen G. The Three Worlds of Welfare Capitalism. – Cambridge: Polity Press, 1990. – 248 с.
2. Social expenditure: Aggregated data, OECD Social Expenditure Statistics (database)
3. Бурлуцкий С.В. Редистрибутивные процессы в моделях социальной политики Г. Еспинг-Андерсена. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/34_VPEK_2012/Economics/15_120665.doc.htm.
4. Калов З.А., Куршаева Ф.М., Хадиева Л.У. Особенности реализации моделей социальной политики // Современные проблемы науки и образования. – 2009. – № 2 – 106-108 с.

ХАРАКТЕР ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

***Клінчев С.В. – студент Одеського національного політехнічного
університету***

Для успішного вирішення завдання залучення іноземних інвестицій в

економіку Одеської області необхідно глибоке і детальне розуміння закономірностей розподілу інвестиційних ресурсів по країнах світу і галузям світової економіки.

Загальновідомо, що із зростанням доходів збільшується схильність споживачів до заощадження, що є основою зростання інвестицій. Сучасні статистичні дані підтверджують це правило. Чим багатша країна, тим більше капіталу вкладається в її економіку. Разом з тим, закон падаючої граничної продуктивності факторів виробництва (один з наріжних каменів маржиналізму і всієї економічної теорії в цілому) говорить: із зростанням вкладень капіталу в економіку капіталовіддача знижується. Чим більше вкладається капіталу в економіку, тим нижча рентабельність інвестицій. Отже, в країни, що розвиваються (які є, з точки зору розмірів вкладеного капіталу, «напаханою цілиною») капітал вкладати вигідніше, ніж у розвинені.

Як видно, прямі іноземні інвестиції обходять стороною не тільки Україну, але й дуже велике число інших країн. Тому і низьку активність іноземних інвесторів в Україні слід пояснювати не специфічними, суто українськими умовами, а дією більш серйозних факторів, що мають глобальний характер. Ще півстоліття тому фірми Заходу вкладали значні капітали у видобувну промисловість країн, що розвиваються. Але науково-технічна революція зменшила залежність західної економіки від сировинних ресурсів, що і призвело до зниження активності іноземних інвесторів у країнах, що розвиваються. Природні ресурси України та Одеської області теж притягують іноземних інвесторів, але не так сильно, як звикли думати.

Є два способи отримання інвестицій:

- спосіб перший - «Похід з простягнутою рукою»: поширений спосіб отримання державних субсидій; мета переконати представника влади у державній значущості проекту;

- спосіб другий - "Продаж інвестиційного проекту": оптимальний спосіб отримання інвестицій від комерційних банків і приватних інвесторів; мета - переконати інвестора в реальності, надійності та прибутковості

проекту.

При цьому участь у фінансуванні інвестиційного проекту може бути таким (табл.1).

Участь у фінансуванні	Венчурний інвестор	Стратегічний партнер	Банки
Вклад в акціонерний капітал	+	+	-
Позики, кредити	+	-	+
Короткострокове фінансування	-	-	+
Довгострокове фінансування	+	+	-
Внесок у ризиковий бізнес	+	-	-
Внесок у стабільний бізнес	-	+	+
Участь у фінансовому управлінні	+	+	-

Економічна логіка змушує інвесторів віддавати перевагу проектам, які матимуть найбільшу віддачу. Виходячи з цього, нафтові компанії Заходу зацікавлені вкладати капітал у країни Перської затоки, де рівень рентабельності видобутку нафти найвищий у світі. Проте основна частина інвестицій спрямовується в ті райони, де видобуток нафти обходиться дорого. Так, на частку Північної Америки припадає 8 % світових запасів нафти і 39 % інвестицій в нафтову промисловість світу (за даними за 2005 рік). Частка родовищ Північного моря рівні відповідно 1,5 і 23 %.

Варіанти стратегічного партнерства такі, як це представлено в таблиці 2.

Здобуваючи дорогу нафту на виснажених родовищах США, на континентальному шельфі Європи, Америки, Південно-Східної Азії (В'єтнам), нафтові компанії Заходу мають можливість чинити сильний вплив на ціну нафти на світовому ринку. Зниження цін на нафту б'є по їхній кишені, але на виручку їм приходять уряди країн Заходу. Зменшуючи до мінімуму податки, що стягуються з нафтових компаній, вони дають можливість цим компаніям утриматися на плаву.

Повний контроль над власністю	Частковий контроль над власністю в поєднанні з контролем, заснованим на контракті	Контроль, заснований на контракті
Злиття або поглинання підприємств	Співзасновництво при створенні нових підприємств	Угоди про співпрацю
Володіння контрольним пакетом акцій	Володіння рядовим (неконтрольним) пакетом акцій	Договори про спільну діяльність
Внутрішні інвестиційні проекти	Створення спільних підприємств	Партнерства з проведення НДДКР та інших спільних дій

Використання ж дешевої нафти підвищує конкурентні можливості західної економіки і сприяє посиленню позицій Заходу на світовому ринку товарів, послуг та інвестицій.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СТРАХОВАНИЯ ОРГАНИЧЕСКОЙ ПРОДУКЦИИ В США

Масюк А.Д., студентка гр. МТ-1-12

Федеральное агрострахование в США предоставляет инструменты управления рисками, которые дают американским фермерам возможность сохранить бизнес после тяжелого года. Существует большая разница между вероятностью потерять бизнес из-за неудачного года и наличием обеспечения, которое позволяет фермеру продолжать вести хозяйство и восполнять потери.

Эти инструменты помогают фермерам, которые используют эффективные и рациональные практики землепользования и сохраняют экономическую стабильность для будущих поколений. Агентство по управлению рисками приложило усилия для того, чтобы расширить эти инструменты для производителя органической продукции, которые впервые

смогли использовать страхование посевов, согласно Закону США о защите от рисков в сельском хозяйстве 2000 года.

Однако из-за недостатка данных, производителям органических продуктов вначале начисляли дополнительно 5%, и они имели возможность страховать только «обычную» стоимость их урожая, что никак не соответствовало стоимости органической продукции. Многие производители считали, что такая надбавка не была обоснованной, и стоимость страхования должна лучше отражать рыночные цены.

В то время как фермеры продолжают признавать достоинства программы страхования посевов, Агентство по управлению рисками работает над усовершенствованием этих программ таким образом, чтобы они работали для всех производителей. Значительные усилия направлены для удовлетворения потребности производителей органических продуктов, и внедренные изменения уже начали давать результат.

Производители органической продукции начнут ощущать преимущества уже в 2014 году, не уплачивая дополнительные 5%. Доходы производителей как органики, так и обычной с/х продукции, будут основываться на актуальной истории производства. Данные о доходах в переходный период, когда производитель не имеет истории производства или после наступления стихийного бедствия, будут разделяться между производителями органики и обычной продукции, что может выразиться в уменьшении доходов для отдельных производителей.

Также, цены на органику доступны для фермеров, производящих органическую сою, кукурузу, хлопок, переработанные томаты, авокадо, свежие персики с легко отделимой косточкой, свежих нектаринов и изюм. Восемь дополнительных культур будут добавлены к классу органики с начала 2014: овес, перченая мята, абрикос, яблоко, черника, миндаль, груша, и виноград на сок.

По состоянию на октябрь 2014 года страховые компании выплатили фермерам штата Айовы 520,5 миллиона долларов по договорам страхования

кукурузы и сои. Посевы этих культур серьезно пострадали летом от засухи. По договорам страхования кукурузы выплачено 445,4 миллиона долларов при уровне убыточности 71%. Сумма премий собранная страховщиками весной составила 627,7 миллиона долларов. При этом правительство помогло снизить стоимость страхования путем выплаты субсидии в размере 363 миллиона долларов. В других штатах была зафиксирована следующая убыточность по договорам страхования кукурузы: Иллинойс- 45%; Индиана – 85%; Канзас – 177%; Огайо – 32%; Мичиган – 15%; Миннесота – 18%; Миссури – 184%; Небраска – 85%, Висконсин – 74%.

Средняя убыточность по всему портфелю договоров страхования кукурузы составила 74%, при этом сумма собранных премий составила \$3.2 миллиарда долларов, а сумма субсидий - \$2.7 миллиардов долларов. Фермеры в этом году имели возможность выбрать два опциона цен при заключении договора страхования – 7,50 доллара/бушель и 5,68 доллара/бушель. Максимальную выгоду от покупки страхового полиса получили фермеры, выбравшие высокий опцион цены. По договорам страхования сои в штате Айова убыточность составила всего 29% при сумме выплаченного возмещения в 75,1 миллион долларов. Сумма собранных премий по этим договорам в данном штате составила \$258.4 миллиона долларов. Фермерам предлагались два опциона цен – 15,39 доллара/бушель и 12,55 доллара/бушель.

Всего фермерам США было выплачено по договорам страхования сои страховое возмещение в сумме \$594.1 миллиона долларов. Убыточность составила 25%, сумма собранных премий - \$2.33 миллиарда долларов. Сумма субсидии, выплаченная правительством, составила около \$1.5 миллиарда долларов. По состоянию на 19 ноября по договорам страхования 128 сельскохозяйственных культур было выплачено 5,7 миллиарда долларов страхового возмещения. Убыточность составила 52%, при сумме собранных страховщиками премий – 11 миллиардов долларов. Сумма субсидии по всем договорам аграрного страхования в 2012 году составила \$6.9 миллиардов

долларов США.

15 марта каждого года – окончательная дата для оформления полиса страхования для большинства культур, посеянных весной. Даты закрытия продаж варьируются в зависимости от посевного продукта, штата и графства. Производителям органических продуктов рекомендовано проконсультироваться со страховыми агентами относительно вариантов страхования.

Для дальнейшего расширения возможностей для производителей органики, Агентство по управлению рисками ввело вариант страхования по контрактной цене для производителей, которые получают контрактную цену за урожай. Эта новая возможность позволяет при определенных условиях формировать цену страхования посевов в зависимости от стоимости продукции по рыночному контракту.

Предоставление фермерам надежных и эффективных инструментов управления рисками в целях принятия оптимальных решений по вопросам землепользования и выращивания сельскохозяйственных культур – всего лишь один из множества способов поддержки, которую Агентство по управлению рисками оказывает национальным производителям в США.

ФІНАНСУВАННЯ НАУКОВИХ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ РОБІТ ЯК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

*Тутьчинський Р.В. – к.е.н., доц., кафедри менеджменту організацій
Міжнародного науково-технічного університету імені Юрія Бугая*

Актуальність даного дослідження пов'язана з тим, що недофінансування наукових та науково-технічних робіт в економічному та у соціальному плані призводить до спаду в усіх сферах життя та погіршує економічну безпеку країни. Наука є найбільш чутливою сферою до погіршення умов, а руйнація її наукових шкіл може стати незворотним

процесом. В усьому світі фундаментальні дослідження здійснюються в основному на кошти державного бюджету та Україна також не є винятком. Уряди розвинутих країн бачать у цьому свій внесок у майбутній загальний науково-технологічний та інноваційний розвиток економіки, у забезпечення технологічного лідерства своїх країн у перспективі. Разом з тим, держава ні в якому разі не повинна обмежуватися фінансовою підтримкою лише фундаментальної науки, а фінансування прикладних досліджень та розробок перекладати на плечі інших суб'єктів підприємництва.

Проблеми фінансування наукової та інноваційної діяльності викликають великий інтерес як серед науковців, так і серед практиків. Це зумовлено також недостатньою розробленістю ряду теоретичних і практичних аспектів у зазначеній сфері. Дослідженням цих проблем займаються відомі українські вчені, зокрема А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, М.В. Грачова, О.П. Зінченко, Б.А. Маліцький, М.Т. Пашута, В.П. Семиноженко, А.І. Сухоруков, Л.І. Федулова та інші.

Якщо аналізувати фінансування наукових та науково-технічних робіт, то вкрай обмежене фінансування української науки та незадовільний стан її матеріально-технічної бази, на думку фахівців, буде залишатися суттєвим фактором консервації винятково низької частки наукомісткої продукції України на світових ринках. У 2012 р. загальний обсяг фінансування наукових та науково-технічних робіт порівняно з 2000 р. збільшився з 2046,3 млн. грн. до 10558,4 млн. грн., тобто у 5,1 рази (див. табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл фінансування наукових та науково-технічних робіт за джерелами фінансування, у фактичних цінах; млн. грн.

	2000	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Всього	2046,3	5164,4	6149,2	8024,7	7822,2	8995,9	9591,3	10558,4
у т.ч. за рахунок: держбюджету	614,5	2017,4	2815,4	3909,7	3398,5	3704,3	3859,7	4709,0
власних коштів	61,3	462,6	521,1	592,2	629,3	872,0	841,8	1121,2
коштів вітчизняних замовників	785,8	1563,3	1725,7	2072,2	1870,8	1961,2	2285,9	2458,3
коштів замовників іноземних держав	477,1	1000,9	978,7	1254,9	1743,4	2315,9	2478,1	2044,9
інших джерел	107,6	62,0	63,1	117,3	108,6	68,5	83,6	136,5

Джерело * Складено за даними [1], за відповідні роки

Також необхідно зазначити, що дані по обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт подані у фактичних цінах і не враховують чинник інфляції, тому, на наш погляд, доцільно розглянути індекс обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт, який відображає зміну фінансування наукових та науково-технічних робіт за періоди, що обрані для порівняння. При розрахунку індексу обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт доцільно здійснювати дефлятування, тобто коригування обсягу окремих видів фінансування на індекси цін (дефлятори), які в найбільшій мірі відповідатимуть тому чи іншому виду фінансування. Індекс обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт розраховується як відношення продефльованого обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт звітного року до обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт попереднього року у фактичних цінах (табл. 2).

Таблиця 2

Індекс фінансування наукових та науково-технічних робіт за джерелами фінансування

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Загальний обсяг</i>	<i>1,032</i>	<i>0,874</i>	<i>1,047</i>	<i>1,145</i>	<i>1,024</i>	<i>1,020</i>	<i>0,961</i>	<i>0,994</i>
у т.ч. за рахунок: держбюджету	1,004	1,030	1,227	1,218	0,913	0,967	0,939	1,101
власних коштів	1,043	1,194	0,991	0,997	1,116	1,229	1,050	0,971
коштів вітчизняних замовників	0,969	0,813	0,971	1,053	0,948	0,930	0,964	0,745
коштів замовників іноземних держав	1,177	0,695	0,860	1,125	1,459	1,179	0,870	1,202
інших джерел	1,028	0,608	0,793	1,583	0,968	0,702	0,796	1,611

Джерело * Розраховано за даними [2], за відповідні роки

Індекс обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт свідчить, що зростання відбувалося дуже повільне, а після 2008 р. відбувається зменшення показників. Також необхідно відзначити, що дані для аналізу подані до 2012 р. включно, у зв'язку з тим, що офіційна статистика щодо фінансування наукових та науково-технічних робіт буде оприлюднена тільки на кінці вересня цього року. Але ми можемо припустити, що позитивних змін у 2013 р. не відбувалося. Така негативна

тенденція ставить під сумнів спроможність нагромадження критичної маси наукових знань та інновацій для їх подальшого освоєння бізнесом з метою надання необхідних імпульсів для розвитку економіки держави.

Частка фінансування витрат на виконання фундаментальних досліджень у 2012 р. складала 25,3 % загального обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт, понад 94,5 % з яких становили кошти державного бюджету. Частка витрат на виконання прикладних досліджень становила 18,3 %, в структурі якого 75,0 % складала – кошти державного і місцевих бюджетів і лише 15,6 % – кошти організацій підприємницького сектора. Питома вага загального обсягу фінансування витрат у ВВП становила 0,735 %, у тому числі коштів державного бюджету – 0,33 % [159, с. 65]. За даними Євростату, у 2012р. середній рівень обсягу витрат на наукові дослідження та розробки країн ЄС-27 у ВВП становив 2,06%. Більшою частка витрат на дослідження та розробки була у Фінляндії – 3,55%, Швеції – 3,41%, Данії – 2,99%, Німеччині – 2,92%, Австрії – 2,84%, Словенії – 2,80%, Франції – 2,26%, Бельгії – 2,24%, Естонії – 2,18% та Нідерландах – 2,16%; найменшою – у Румунії, Кіпрі, Болгарії, Латвії (від 0,42% до 0,66%).

Необхідно відзначити, що іноземні інвестори вкладають кошти в найбільш перспективні наукові напрями, одержуючи відповідно права на їхні результати. Така практика, на наш погляд, у поєднанні з більш високим рівнем розвитку науки за кордоном, здатністю іноземних фірм до швидкої комерціалізації наукових результатів і досить розвинутою системою венчурних інститутів може призвести до суттєвої втрати української конкурентоспроможності на світовому ринку наукомісткої продукції.

Отже, проблема фінансування наукових та науково-технічних робіт потребує невідкладного вирішення. Впливовим фактором економічної безпеки країни є активізація науково-інноваційної діяльності та рівень її забезпечення фінансовими ресурсами поряд з раціональним управлінням рухом фінансових потоків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. [Стат. зб.] / [від. за вип. І. В. Калачова]. – К.: ДП «Інформ.-вид. центр Держстат України», 2013. – 287 с.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ У ПРОЦЕСІ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА

Аль-Шаргі Фахд – аспірант Одеського національного університету імені

І.І. Мечникова

Проблема оперативного аналізу та внутрішнього контролю в умовах ринкових відносин сьогодні стоїть особливо гостро перед промисловими підприємствами та знаходить відповідне відображення у науковій та учбовій літературі [2-6].

На мою думку, контроль має бути систематизованим за трьома напрямками: видами, формами та методами. Під видом контролю розуміється складова частина, яка виражає зміст цілого, але яка відрізняється від інших частин конкретними носіями контрольних функцій – суб'єктами та об'єктами контролю; під формою – окремі сторони прояву змісту контролю в залежності від часу здійснення контрольних дій; під методами – конкретні способи, які використовуються для здійснення контролю. Вибір у якості ознак класифікації контролю суб'єкту, об'єкту та фактору часу відповідає загальним принципам розділення управлінських робіт, сформульованих теорією управління.

Вітчизняні та зарубіжні спеціалісти дають різноманітні визначення поняттю внутрішнього контролю, у тому числі об'єкту, суб'єкту, цілей та форм внутрішнього контролю. Внутрішній контроль на підприємстві є певною та необхідною системою нагляду та перевірки відповідності процесу

функціонування керованого об'єкту прийнятим управлінським рішенням, визначення результатів управлінських впливів на керований об'єкт та відхилень, допущених у ході виконання цих рішень [4, с. 174]. У відповідності до визначення можна сформулювати ціль контролю – інформаційне забезпечення системи управління для отримання можливості прийняття ефективних рішень. Таким чином, роль контролю в управлінні підприємством велика, так як представляє собою процес досягнення фірмою своїх цілей.

Для розуміння та розробки методики формування системи внутрішнього контролю на промисловому підприємстві необхідно мати чітке уявлення про всі її елементи. При цьому «система внутрішнього контролю» має включати сукупність організаційних мір, методик та процедур, які використовуються керівництвом підприємства у якості засобів для упорядкованого та ефективного ведення фінансово-господарюючої діяльності, аналізу виконання планів та кошторисів, для своєчасного та правильного прийняття управлінського рішення. Такий контроль дозволяє здійснити грамотне та ефективне бачення бізнесу, забезпечити виконання планів, дотримання чинного законодавства при здійсненні фінансово-господарюючої діяльності, розробляти та впроваджувати методи захисту та збереження активів, формувати бюджети та прогнозувати економічні показники роботи підприємства.

Як відомо, теорія управління, основана на системному підході, розглядає організацію як множину зв'язаних між собою та певним чином впорядкованих компонентів, яка має цілісність та утворює єдність з зовнішнім середовищем. Таким чином, спочатку має бути чітко побудована організаційна структура підприємства, яка, по суті, і є першим напрямком формування системи внутрішнього контролю. При створенні організаційної структури, на думку автора, необхідно враховувати наступні елементи, які надалі будуть покладені в основу системи контролю: 1) ціль та задачі; 2) групування задач для визначення видів робіт; 3) групування видів робіт у

відповідних підрозділах; 4) делегування повноважень, розподіл відповідальності та визначення числа рівнів в ієрархії управління; 5) створення такого організаційного клімату, який спонукає робітників вносити максимальний вклад у досягнення цілей організації; 6) проектування системи комунікацій, яка забезпечує ефективність прийняття рішень; 7) побудова єдиної організаційної системи, яка забезпечує внутрішню узгодженість між елементами організації, чутливість до змін зовнішнього середовища та здатність до адаптації.

Таким чином, формування ефективної системи внутрішнього контролю залежить, перш за все, від обраного типу організаційної структури управління.

Створення системи внутрішнього контролю передбачає складний процес, направлений на задоволення багатьох аспектів управління промисловим підприємством, тому воно має включати необхідні елементи, якими є: система обліку; контрольне середовище; процедури контролю. Причому систему обліку слід розглядати, як сукупність форм та методів, які забезпечують можливість для даної організації вести облік свого майна, зобов'язань та господарських операцій, а також надавати інформацію у рамках управлінського обліку. Таким чином, у основі формування системи внутрішнього контролю має бути чітко організований процес облікової роботи, який є можливим лише за наявності всебічної облікової політики підприємства та графіку документообігу, регламентуючого всі господарські операції економічного суб'єкту.

Поняття «контрольне середовище», на нашу думку, - це обізнаність та конкретні дії керівництва підприємства, направлені на встановлення та підтримання системи внутрішнього контролю, а також визначення ступеню необхідності функціонування такої системи, для підвищення ефективності управління економічним суб'єктом.

Особливе значення при створенні системи контролю необхідно приділити розробкам процедур контролю, при цьому вони повинні бути

систематизовані за рівнями розподілу повноважень та одночасно пов'язані між собою. По суті процедури контролю – це проведення конкретних заходів, пов'язаних з перевіркою документації, майна, витрат, фінансових результатів, виконання посадових інструкцій і планів, здійснюваних посадовими особами та вповноваженими робітниками підприємства.

При формуванні системи внутрішнього контролю слід також враховувати ефективність використання аналітичних процедур, зокрема, розгляд оперативної та фінансової інформації у порівнянні: з відповідною інформацією за попередні періоди; з очікуваними результатами діяльності, наприклад, кошторис або прогнози, а також припущеннями менеджерів; з інформацією про організації, які ведуть аналогічну діяльність (наприклад, порівняння відношення виручки від продажів до суми дебіторської заборгованості з середніми галузевими показниками або з показниками інших організацій відповідного розміру в тій самій галузі). Аналітичні процедури дають можливість розгляду також взаємозв'язків: між елементами інформації, які ймовірно повинні відповідати прогнозованому зразку, виходячи з досвіду підприємства; між фінансовою інформацією та іншою інформацією (наприклад, між витратами на оплату праці та чисельністю робітників).

Аналітичні процедури можуть бути здійснені різними способами, наприклад, просте порівняння, комплексний аналіз з використанням складних статистичних методів та ін. В аналітичних процедурах при плануванні контролю рекомендовано використовувати як фінансову, так і іншу інформацію, зокрема, взаємозв'язок між об'ємом продажів та загальною площею виробничих приміщень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про аудиторську діяльність: Закон України // Відомості ВР України, 1993. - №23.
2. Білуха М.Т. Курс аудиту /М.Т. Білуха. – К.: Вища школа.: Т-во

«Знання», 2003. – 573 с.

3. Дорош Н.І. Аудит: методологія і організація /Н.І. Дорош. – К.: Знання, 2004. – 402 с.

4. Захарченко В.І. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: [Навч. посібник] /В.І. Захарченко, М.М. Меркулов, О.В. Балахонова. – Львів: Магнолія – 2006, 2012. – 352 с.

5. Мюллер Г. Учет: международная перспектива: [пер. с англ] /Г. Мюллер и др. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 405 с.

6. Усач Б.Ф. Аудит: [навч. посібник] /Б.Ф. Усач. – К.: Знання, 2004. – 223с.

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОМУ РОЗВИТКУ

Дамаскін М.О. – здобувач Одеського національного університету імені І.І.

Мечникова

Об'єктивний розвиток людства формує закономірності, які обумовлюють модель суспільства, що є найбільш прогресивною і "комфортною" для існування при даному стані продуктивних сил. Такою моделлю є інформаційне суспільство, яке характеризується прагненням до оптимального використання доступних суспільству (природних, людських, економічних і т.п.) ресурсів на базі всебічного використання інформаційних технологій (ІТ) і перетворенням знань та інформації в реальну продуктивну силу.

Таким чином, завдання побудови в Україні інформаційного суспільства є амбітною, але необхідною. Альтернативою його може бути лише перспектива повного занепаду держави, його політичного та етнокультурного розпаду, витіснення на периферію світового процесу розвитку. Зрозуміло, що значна відстань, яку поки відокремлює Україну від провідних країн світу, що вже знаходяться на порозі інформаційного суспільства, не дає підстав ставити це завдання як мету середньострокової

перспективи. Україна має починати з формування базових основ, на які спиратиметься побудова інформаційного суспільства в майбутньому. Причому найпершим і ключовим завданням є створення саме економічних основ як фундаменту, без якого всі спроби впровадження інших складових інформаційного суспільства приречені на провал.

Важливо відзначити, що зазначене завдання ні в якому разі не можна зводити суто до розвитку в Україні сектора ІТ, хоча він, безперечно, є серцевиною "нової економіки". Пряма підтримка розвитку ІТ не в змозі забезпечити кардинальні структурні зрушення в напрямку формування інформаційного суспільства. Адже економіка – це цілісний організм, і повноцінний розвиток сектора ІТ можливо, лише якщо він включений в цей організм, пов'язаний тисячами ланцюгів з іншими галузями економіки і сферами суспільного життя.

Таким чином, стратегія створення в Україні економічних основ інформаційного суспільства та стимулювання розвитку бізнесу в сфері ІТ має концентруватися на створенні економічного середовища, сприятливого для інноваційної діяльності та впровадження ІТ у всіх сферах економіки та суспільного життя. Суть стратегії полягає в тому, щоб державна політика стимулювання розвитку ІТ була передусім спрямована на перетворення впровадження та використання цих технологій в предмет безпосереднього інтересу споживачів, виробників та інвесторів. Це дозволить перетворити ІТ з окремої, нехай навіть частини національної економіки в органічну складову національної економічної системи.

Зрештою, досягти цієї мети можливо, створивши в українській економіці умови для конструктивної конкуренції, яка буде заохочувати підприємства до інноваційної діяльності та освоєння досягнень ІТ з метою перемоги в конкурентній боротьбі, а одночасно – для створення і надання економічним суб'єктам ресурсів, необхідних для такої діяльності. Тим часом, значне відставання України в процесі побудови інформаційного суспільства, фрагментарність розвитку сфери ІТ на сучасному етапі не дозволяють

залишати його повністю на відкуп автономним економічним процесам. Розвиток сфери інформаційних технологій вимагає державної підтримки у вигляді стимулювання її зростання, диверсифікації та модернізації.

На наше переконання, очікувати визрівання в Україні економічних передумов і формування інституційних умов, які приведуть до формування інформаційного суспільства еволюційним шляхом, означає фактично виключити нашу державу зі світового цивілізаційного процесу та прогресу світової економіки. Стратегія економічних перетворень, які здійснюються в Україні сьогодні і будуть здійснюватися завтра, має містити заходи по активному формуванню основ інноваційного розвитку та формування інформаційного суспільства.

Головним очікуваним результатом є реалізація потенціалу ІТ для виконання стратегічних завдань економічного і соціального розвитку, а саме:

- підвищення рівня і якості життя населення;
- створення нових робочих місць;
- вирівнювання міжрегіональних диспропорцій;
- підвищення продуктивності роботи і рентабельності підприємств;
- забезпечення сталого економічного зростання.

Внаслідок формування основ інформаційного суспільства має відбутися зміна факторів економічного зростання та переорієнтація на ті з них, які базуються на розширенні внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту, зміцненні конкурентоспроможності національної економіки. Впровадження ІТ у традиційні галузі української економіки має суттєво підвищити їх конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішніх ринках. Разом з тим, розвиток ІТ розглядається як інструмент реалізації конкурентних переваг України сучасного рівня, які полягають у значному науково-технологічному потенціалі і розвиненому людському капіталі.

Широке застосування ІТ і збільшення на цій основі доходів суб'єктів господарювання стане підставою для збільшення інвестиційного попиту та попиту на інформаційні продукти та послуги з боку цих суб'єктів. В

результаті, в кінцевому підсумку, слід очікувати формування економічної системи, яка самостійно генерує стимули до прискореного розвитку сфери ІТ, що лежать в основі становлення та розвитку в Україні інформаційного суспільства.

ПОДАТКОВІ НАСЛІДКИ УКЛАДАННЯ ДОГОВОРУ ДОБРОВІЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ

*Цуркан І.М., к.е.н., доц.. каф. ЕАіФ, ДВНЗ «НГУ»,
Герасимова І.Ю., к.е.н., доц.. каф. ЕАіФ, ДВНЗ «НГУ».*

Серед добровільних видів страхування пов'язаних з небезпекою для життя, здоров'я та працездатності працівників в українському законодавстві передбачено три види: страхування життя, страхування від нещасних випадків, медичне страхування (ст.6 Закону України «Про страхування»). Страхування від нещасних випадків, як і страхування життя і медичне, є могутнім фінансовим механізмом, що дозволяє зберегти на колишньому рівні матеріальний добробут членів родини працівника у випадку отримання їм травми, інвалідності або настання смерті застрахованої особи, але на відміну від інших двох видів, воно є менш ризиковим й його вартість дешевша.

Договір страхування від нещасних випадків (н/в) вважається колективним за умови, що застраховані (працівники) мають спільного роботодавця або об'єднані іншим спільним інтересом, крім зацікавленості в укладанні Договору страхування.

Договір страхування від н/в передбачає, що при настанні наступних ризиків: смерті застрахованого в результаті нещасного випадку; постійної повної або часткової втрати працездатності (інвалідність) застрахованого в результаті нещасного випадку; тимчасової втрати працездатності застрахованого в результаті нещасного випадку, страхова компанія здійснює застрахованому страхову виплату.

Особливості оподаткування страхових платежів, що сплачуються підприємством страховим організаціям за своїх працівників, стосуються наступних податків та податкових зборів:

1. Єдиний соціальний внесок. Відповідно пп.2.3.2 і 2.3.4 Інструкції зі статистики заробітної плати (Інструкція №5) страхові премії на користь працівників, пов'язані з добровільним особистим страхуванням (крім добровільного медичного та пенсійного страхування) включаються до фонду оплати праці як інші заохочувальні та компенсаційні витрати та згідно зі ст.7 ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (№2464) є базою нарахування єдиного внеску. Страхові премії включаються до фонду оплати праці в тому місяці, коли проводяться перерахунки страховій компанії.

2. Податок з доходів фізичних осіб (ПДФО). Страхові премії з добровільного страхування від нещасних випадків є базою оподаткування ПДФО як додаткове благо (згідно з абз. «б» пп.164.2.17 Податкового кодексу України). Страхова премія, що сплачується на користь свого працівника, є для нього доходом у натуральній формі, і згідно з п.164.5 ПКУ податок з такого доходу обчислюється із застосуванням підвищуючого натурального коефіцієнта:

- для ставки податку 15% - $1,176471 (100 : (100-15))$;
- для ставки податку 17% - $1,204819 (100 : (100-17))$.

Виплачена страхова виплата працівнику страховиком-резидентом при настанні страхового випадку не включається до складу доходу працівника при наданні всіх відповідних документів (пп. 165.1.27. ПКУ).

3. Податок на додану вартість. Згідно з пп.196.1.3 ПКУ операції з надання послуг страхування не є об'єктом оподаткування ПДВ. Тому страхова премія за договором страхування ПДВ не включає та у ПДВ обліку роботодавця вона не відображається.

4. Податок на прибуток підприємств. Згідно з пп.140.1.6 витрати на страхування здоров'я або інших ризиків, пов'язаних з діяльністю фізичних

осіб, що перебувають у трудових відносинах з платником податку, обов'язковість якого не передбачена законодавством не можуть бути включені до витрат для визначення бази оподаткування.

Але відповідно п.142.1 ПКУ до складу витрат платника податку можуть включатися витрати на оплату праці фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з таким платником податку, які включають нараховані витрати на оплату основної і додаткової заробітної плати та інших видів заохочень і виплат виходячи з тарифних ставок за умови, що вони передбачені колективним договором.

Таким чином можна зробити висновок, що єдиним недоліком добровільного страхування працівників від нещасних випадків в порівнянні з добровільним медичним страхуванням, щодо податкових наслідків, є сплата єдиного внеску (нарахування та утримання на розмір страхової премії за договором страхування). Але враховуючи переваги добровільного страхування працівників від нещасних випадків, а саме нижча ймовірність настання страхових випадків і як наслідок низька вартість такої страхової послуги, воно може конкурувати з добровільним медичним страхуванням.

Отже, добровільне страхування працівників від нещасних випадків разом з добровільним медичним страхуванням є невід'ємною складовою системи соціального захисту працівників підприємства, є запорукою їх здоров'я, одним із ефективних способів стимулювання праці та не несе тяжких наслідків в частині оподаткування як самого підприємства, так і працівників.

ОЦІНКА РЕСУРСОВИКОРИСТАННЯ ГІРНИЧОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*Стецько Н.І. - студентка, Чернігівський Національний Технологічний
Університет*

Показник природоємність продукції гірничодобувної продукції на

стадії розробки проектів покликаний внести корективи до порядку визначення ефективності використання запасів мінеральної сировини і всього ресурсного потенціалу регіону. Цей показник суттєво впливає на економію продукції і на наступних стадіях. Для підприємств гірничодобувної промисловості визначення такого показника як природоємність виготовленої продукції є найбільш актуальним, тому що зазвичай у таких підприємств перспектив приросту запасів корисних копалин на прилеглих територіях немає.

Згідно визначення, природоємність – це умовна назва показника, який характеризує міру ефективності використання природних ресурсів при виробництві одиниці певного блага (продукції, роботи, послуги). Кількісно природоємність (Π_e) може бути визначена обсягом природних ресурсів у розрахунку на одиницю кінцевого економічного результату:

$$\Pi_e = \sum_{i=1}^n P_i / E,$$

де P_i – обсяг i -го природного ресурсу, використаного на отримання кінцевого економічного результату;

E – величина кінцевого економічного результату.

Таким чином, показники природоємності можуть бути одиничними (характеризувати витрати ресурсу певного виду) та узагальнюючими (характеризувати сукупні витрати ресурсів різних видів). Вони також можуть визначатися в натуральних або у вартісних одиницях (на основі економічної оцінки природних ресурсів) у розрахунку на одиницю кінцевого економічного результату. Як правило, дані показники застосовуються переважно на регіональному та макроекономічному рівнях господарювання: як економічний результат найчастіше виступають валовий національний дохід, валовий внутрішній продукт, чистий національний дохід, чистий внутрішній продукт [1,348].

Найпоширенішими показниками споживання мінеральних ресурсів, що характеризують природоємність є:

– цінність розвіданих запасів (у середніх цінах світового ринку);

– обсяги видобутку сировини (усього, у тому числі на 1 чол., на 1 грн ВВП (валового національного продукту (ВНП))).

Більш комплексним показником є ресурсоємність, яка являє собою величину витрат ресурсів певного виду або їх сукупності, що припадає на одиницю економічного результату. Тобто, порівняно з природоємністю ресурсоємність враховує витрати не лише природних, але й інших ресурсів (фінансових, трудових тощо) при отриманні економічного результату. До найпоширеніших окремих показників ресурсоємності належать енергоємність, метріаломісткість, водоемність, фондомісткість, трудомісткість. Прикладами узагальнюючих показників ресурсоємності є собівартість, капіталоємність, природоємність.

Еколого-економічні наслідки використання ресурсів характеризуються двома основними показниками – збиткоємності та екологоємності.

Збиткоємність – це величина еколого-економічних збитків, що припадає на одиницю економічного результату (продукції, робіт, послуг) [2,288]. Враховуючи міжгалузеві взаємозв'язки процесів виробництва і споживання, показники збиткоємності найчастіше застосовуються на галузевому, регіональному та макроекономічному рівнях господарювання.

Сума природоємності та збиткоємності становить величину екологоємності, тобто сумарні екологічні витрати суспільства, пов'язані з використанням природного середовища при виробництві і споживанні одиниці даної продукції. Приклади екологоємності – екологоємність одиниці електроенергії, екологоємність виробу тощо.

Таким чином, природоємність продукції гірничої промисловості включає плату за мінеральні ресурси, витрати на охорону та відтворення земельних та водних ресурсів, охорону атмосферного повітря, витрати на геологорозвідні роботи.

З метою розробки заходів щодо підвищення ефективності видобування мінеральної сировини в конкретному регіоні необхідно: по-перше, провести

всебічний аналіз потреб народного господарства в тому чи іншому виді природного ресурсу, по-друге, спів ставити витрати з результатом задоволення планових потреб (з урахування екологічного фактору) і, по-третє, виконати відповідне коректування потреб виходячи з наявності природних, трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, а також порівнянь витрат і результатів.

Природоємність продукції може бути представлена системою натуральних і вартісних показників, таких як землемісткість (капітальні вкладення на 1 га землі; обсяг витрат, пов'язаних зі зняттям родючого шару ґрунту і його використанням; обсяг витрат на рекультивацію порушених земель та ін.), водомісткість, обсяг використаної води та ін.; використання повітря, вплив на повітряний басейн тощо. Гірничі роботи суттєво впливають на якість повітряного басейну. На відкритих роботах, за даними досліджень, при вибухах з використанням близько 500 т вибухових речовин виділяється така кількість газоподібних продуктів, що для приведення його до небезпечних концентрацій потребується приблизно 1,7-2 млрд м³ чистого повітря. Якість повітряного басейну в свою чергу впливає на стан лісів, урожайність сільськогосподарських культур тощо.

Попередній аналіз природокористування в гірничій промисловості надає можливість визначити питомі витрати землекористування, водокористування та використання атмосферного повітря при видобутку 1 т (1000 м³) корисних копалин. В економічно доцільних межах вони можуть бути нормативними, проектними, а також плановими та фактичними.

Стійкий розвиток (від англ. sustainable development – постійно підтримуваний розвиток) – термін, введений Міжнародною комісією з навколишнього середовища і розвитку для позначення соціального розвитку, що не підриває природні умови існування людства. Даний термін позначає розвиток, за якого задоволення потреб нинішніх поколінь відбувається без шкоди для наступних; керований збалансований розвиток суспільства, яке не руйнує своєї природної основи і забезпечує безупинний прогрес цивілізації

[3,759].

Підтримання екологоемності для стійкого розвитку гірничої галузі має дві необхідні умови: збереження життєво важливих ланок і механізмів функціонування біосфери; наявність екологічних меж впливу на екосистеми.

Таким чином, для гірничодобувної промисловості серед основних видів екологічних меж впливу, які забезпечують стійку рівновагу, необхідно окреслити такі три види: межі використання невідновних природних ресурсів (мінеральної сировини) – не повинні перевищуватися темпи заміщення цих видів ресурсів відновними; межі використання відновних ресурсів – не повинні перевищуватися темпи їх відтворення природними системами; межі порушення (забруднення) природних систем – не повинні перевищуватися ємності відтворюваного потенціалу природи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Економіка природних ресурсів / Л.Г. Мельник, І.М. Сотник, О.Ю. Чигирин. – Суми: Університетська книга, 2010. – 348 с.
2. Методи оцінки екологічних втрат: монографія / За ред. д.е.н. Л.Г. Мельника та к.е.н. О.І. Корінцевої. – Суми: Університетська книга, 2004. – 288 с.
3. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : Підручник / За заг. ред. д.е.н. Л.Г. Мельника та к.е.н. М.К. Шапочки. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2007. – 759 с.

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЯТОРА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ.

*Лупенко Ю.В. - аспірантка Науково-дослідного фінансового інституту
Академії фінансового управління Міністерства фінансів України.*

Міністерство фінансів України 01.08.2014р. опублікувало для публічного обговорення на власному веб-сайті проект Закону України "Про

внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо національних комісій, що здійснюють державне регулювання ринків цінних паперів і фінансових послуг".

Документ передбачає наступні зміни: 1. Замість Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку і Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, буде створено єдиний орган - Національна комісія з фінансового нагляду; 2. Розподіл між Національною комісією з фінансового нагляду та Національним банком України повноважень щодо державного регулювання ринків фінансових послуг, що раніше належали Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку та Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [11].

Метою дослідження є висвітлення питання щодо пошуку оптимальної моделі функціонування державного регулятора ринку цінних паперів - Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку шляхом його трансформації та наслідки цих процесів для фондового ринку та економіки країни в цілому.

07.08.2011р. набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо національних комісій, що здійснюють державне регулювання природних монополій, у сфері зв'язку та інформатизації, ринків цінних паперів і фінансових послуг», яким, серед іншого, визначено, що Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку" перейменовано на Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку" [6].

Нагадаю, що орган державного регулювання фондового ринку України – Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку була створена з метою забезпечення єдиної державної політики у сфері державного регулювання ринку цінних паперів в Україні Указом Президента України від 12 червня 1995 року N 446 "Про Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку" [12].

Відповідно до Указу Президента від 23 листопада 2011 року №1061/2011 «Про ліквідацію Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку» та Указу Президента України від 23 листопада 2011 року №1063/2011 «Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку» Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР) припинила свою діяльність з дня опублікування даних документів та з цієї ж дати державним регулятором фондового вітчизняного ринку цінних паперів стала Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) [13,14].

Як зазначав Голова НКЦПФР Д. Тевелєв: «Внутрішня реорганізація системи Комісії, в тому числі, і її територіальних управлінь, – давно заплановане завдання, вирішення якого, я певен, допоможе підвищити ефективність роботи регулятора. Створюючи оновлені територіальні органи, ми керувались принципом консолідації та збалансованості, а також розподілу навантаження на регулятор у певних регіонах. У кожній області України функціонуватимуть підрозділи Нацкомісії, підпорядковані певним територіальним органам».

Експерти намагалися розібратися в тому чи створення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку і ліквідація Держкомісії з цінних паперів та фондового ринку - це зміна вивіски регулятора чи серйозна трансформація?

Голова НКЦПФР Д. Тевелєв підкреслив: "Регулятор не припиняв і не припиняє свою діяльність, керуючись принципами безперервності та послідовності. Ця трансформація не є чимось неординарним, і драматизувати ситуацію не варто. У світі існує велика кількість подібних прикладів реорганізацій регуляторів фондових ринків, адже вибір оптимальної моделі функціонування - це безперервний процес для державних та комерційних інститутів" [3].

З метою оптимізації роботи державних контрольно-наглядових органів Мінфіном підготовлено проект Закону України «Про внесення змін до деяких

законодавчих актів України щодо національних комісій, що здійснюють державне регулювання ринків цінних паперів і фінансових послуг», яким передбачається створення Національної комісії з фінансового нагляду, яка виконуватиме функції щодо регулювання та нагляду за ринком цінних паперів, діяльністю інших небанківських фінансових установ, крім страхових компаній, кредитних спілок, бюро кредитних історій, ломбардів, компаній, що надають послуги з лізингу та факторингу, нагляд за якими передбачається передати до Національного банку України [10].

Аналізуючи регуляторний вплив проекту, Мінфін вважає, що прийняття запропонованих проектом змін надасть можливість вдосконалити систему державного регулювання та нагляду за ринком фінансових послуг, оптимізувати кількість державних контрольно-наглядових органів та відповідно скоротити державні видатки на їх утримання [1].

Слід відмітити, що даний проект є частиною Програми діяльності Уряду в складній економічній ситуації та стані воєнних дій на Сході України, яка передбачає жорстку економію бюджетних коштів [8].

Як зазначає Міністр фінансів України Олександр Шлапак: «Серед основних положень Змін передбачено збільшення доходів та видатків частин бюджету, а також одночасно запропоновано зменшити видатки на фінансування органів влади та низки бюджетних програм». В Державному бюджеті України щороку передбачаються видатки на фінансування апарату Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [11].

Так, відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» видатки на утримання апарату Нацкомфінпослуг складають – 27,4 млн. грн., НКЦПФР – 43,6 млн. гривень [9].

У зв'язку із створенням Національної комісії з фінансового нагляду на базі вищевказаних комісій та передачею більшої частини функцій Нацкомфінпослуг до Національного банку, витрати на утримання

новоствореного органу будуть здійснюватись в межах видатків, передбачених у бюджеті на утримання одного з органів. Отже, передбачається скорочення видатків з Державного бюджету на суму близько 25 млн. гривень [1].

Проте, не всі погоджуються з необхідністю створення єдиного регулятора. Так, Голова ради СРО Асоціації «Українські фондові торговці» С. Антонов та директор фондової біржі «Перспектива» С. Шишков зазначають, що важливим аспектом являється необхідність однорідного та загального регулювання зв'язаних між собою фінансових ринків. Мова йде не про створення єдиного регулятора для всіх фінансових ринків, а про налагодження більш тісних зв'язків між регуляторами [2].

Альтернативним шляхом досягнення зазначених цілей є створення мегарегулятора на базі Національного банку України. На думку голови European Capital Вадима Браїловського: «НБУ повинен стати в Україні єдиним фінансовим регулятором» [4].

Прикладом функціонування мегарегулятора фінансового ринку є Російська Федерація, де Федеральна служба по фінансовим ринкам (ФСФР), яка була відповідальна за розвиток національного ринку цінних паперів, згідно Указу Президента РФ від 25.07.2013р. №645 «Про ліквідацію Федеральної служби по фінансовим ринкам, змін та визнання такими, що втратили силу деякі акти Президента РФ» була ліквідована, а повноваження її щодо регулювання, нагляду та контролю за фінансовими ринками були передані Банку Росії, який став виконувати функції мегарегулятора фінансового ринку Росії [21.22].

Як показує світовий досвід, один з радикальних шляхів реформування системи державного регулювання ринків – не тільки фондових, а й фінансових – створення так званого мегарегулятора фінансового ринку, який являє собою державний орган по упорядкуванню різних сегментів фінансового ринку. По даному шляху в свій час пішли Норвегія (1986), Канада (1987), Данія (1988), Швеція (1991), Великобританія (1997), Японія

(1998), Корея (1998), Австралія (1998), Ісландія (1999), Південна Африка (1990), Угорщина (1996), Сингапур та інші [5]. В то же час слід відмітити, що, наприклад, США, в яких на всезагальну думку, функціонує найбільш розвинений фондовий ринок, обрали інший шлях реформування системи державного регулювання свого ринку – пішли по шляху розвитку принципу функціонального управління фінансовими ринками, зберігши декілька регулюючих органів [5].

Розглянувши етапи становлення та трансформації органу державного регулювання ринку цінних паперів в Україні, а також моделі функціонування світових державних регуляторів, я вважаю, що головним завданням держави на поточному етапі є вибір саме оптимальної моделі, яка б задовольняла інтереси всіх учасників ринку та сприяли ефективному розвитку ринку цінних паперів та економіки країни в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналіз регуляторного впливу проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо національних комісій, що здійснюють державне регулювання ринків цінних паперів та фінансових послуг» / 01.08.2014 // www.minfin.gov.ua.

2. Антонов С. Шишков С. Регулирование: цели и сбалансированность // www.gazeta.zn.ua.

3. Бондарчук В. ДКЦПФР: не існує, але керує / В. Бондарчук // www.epravda.com.ua.

4. Браіловский В. Эксперт: НБУ должен стать в Украине единым регулятором финансовых рынков в стране / 08.08.2013 // www.delo.ua.

5. Єфремов О. Державне регулювання Російського фінансового ринку: ризику та перспективи / О. Єфремов // www.teoria-practica.ru.

6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо національних комісій, що здійснюють державне регулювання природних монополій, у сфері зв'язку та інформатизації, ринків цінних

паперів і фінансових послуг» // www.zakon.rada.gov.ua.

7. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про державний бюджет України на 2014р.» // www.zakon.rada.gov.ua.

8. Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» // www.zakon.rada.gov.ua.

9. Інтерв'ю Міністра фінансів України Олександра Шлапака журналу «Казна України» №4 (31) - 2014 // Урядовий портал // www.kmu.gov.ua.

10. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо національних комісій, що здійснюють державне регулювання ринків цінних паперів і фінансових послуг» // www.minfin.gov.ua

11. Професійна асоціація реєстраторів і депозитаріїв. Урядовці планують реформувати НКЦПФР та Нацкомфінпослуг // www.pard.ua.

12. Указ Президента України від 12 червня 1995 року N 446 "Про Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку" // www.president.gov.ua

13. Указ Президента від 23 листопада 2011 року №1061/2011 «Про ліквідацію Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку» // www.president.gov.ua.

14. Указ Президента України від 23 листопада 2011 року №1063/2011 «Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку» // www.president.gov.ua.

15. Указ Президента РФ «Про ліквідацію Федеральної служби з фінансових ринків, змін та визнання такими, що втратили силу деякі акти Президента РФ» від 25.07.2013р. №645 // www.consultant.ru.

16. Федерального Закону від 23.07.2013р. №251-ФЗ «Про внесення змін в окремі законодавчі акти Російської Федерації в зв'язку з передачею Центральному Банку Російської Федерації повноважень з регулювання, контролю та нагляду в галузі фінансових ринків» // www.consultant.ru.

ПІДХОДИ ЩОДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Князева О.А. – д.е.н., проф., ОНАЗ ім. О.С. Попова

Кузнецова Г.В. – магістрант, ОНАЗ ім. О.С. Попова

Сучасні тенденції розвитку вітчизняних підприємств свідчать про необхідність підвищення їх фінансової стійкості, через виникнення чинників зовнішнього та внутрішнього характеру, що дестабілізують виробничу та фінансову діяльність. Головною умовою забезпечення фінансової стійкості є формування дієвої системи управління фінансовою безпекою.

Економіка країни і банківський сектор тісно взаємозалежні один з одним. Саме банківський сектор більшою мірою здійснює розподіл фінансових потоків, забезпечує ліквідністю реальний сектор економіки.

У концепціях економічної безпеки розроблюваних науковими інститутами, розглядається фінансова безпека, яка розуміється як забезпечення захисту фінансових інтересів суб'єктів народного господарства на всіх рівнях фінансових відносин громадян і організацій як усередині, так і поза держави. В рамках визначення фінансової безпеки, можна говорити і про банківську систему. Тому безпека банку входить у зміст фінансової безпеки економіки.

Слід підкреслити, що завдяки правильній організації роботи та взаємодії відповідних служб банку ризики можна звести до мінімуму, але жоден з ризиків не може бути усунутий повністю. Прикладом оптимальних внутрішньобанківських методів зниження кредитних ризиків є (рис.1) [1]:

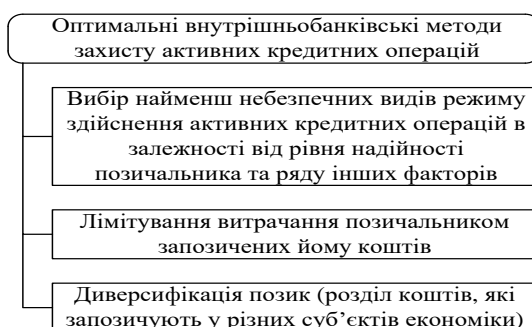

Рис.1. Методи захисту кредитних операцій банку

Отже, методи зниження кредитних ризиків взаємопов'язані та дуже часто витікають один з другого. Тому найефективніший результат вони можуть дати при їх комплексному використанні. В їх основі повинна лежати продумана політика банку, побудована на аналізі кон'юнктури кредитного ринку в той чи інший момент, та вибору найменш небезпечних видів кредитних операцій, які дають змогу застосувати нескладну та не дуже коштовну процедуру контролю за рухом коштів на протязі банківського робочого дня з врахуванням самої технології кредитних операцій.

Забезпечення потрібного рівня стійкості банківської структури, потребує комплексного системного підходу до організації управління фінансовою безпекою. Одним з таких комплексних підходів є використання автоматизованої системи бюджетування у діяльності банку. Можливості спеціалізованої автоматизованої системи бюджетування дозволяють планувати багатомірний бюджет із необхідною періодичністю, застосовувати різні методики й адаптувати систему до специфічних для конкретного банку розрахунків, регламентувати процедури узгодження, затвердження і контролю бюджету.

Критеріїв вибору систем автоматизації існує багато [2]. Якісь з них надто важливі, якісь можуть відображати дуже індивідуальні потреби. Але для якісного вибору автоматизованої системи бюджетування (АСБ), на наш погляд, доцільно враховувати три основні критерії, а саме (рис.2):

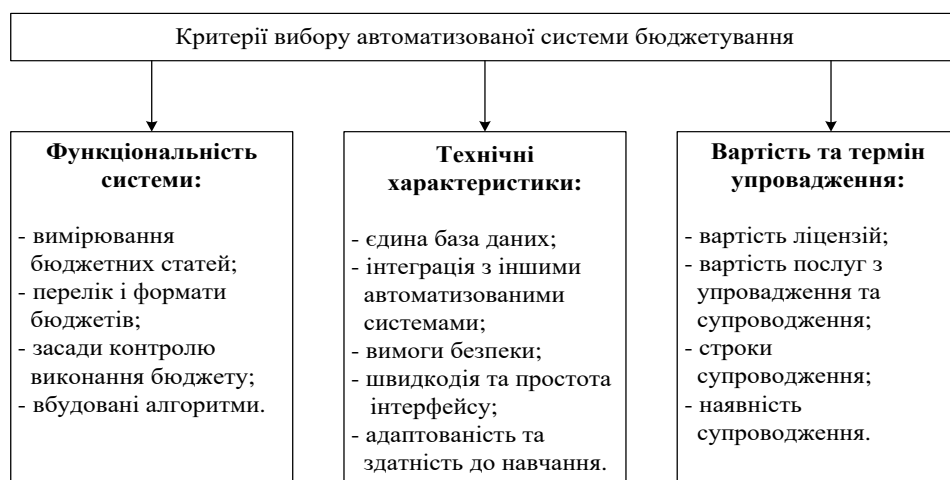

Рис.2. Критерії вибору автоматизованої системи бюджетування

Сьогодні найбільш відомі такі комерційні спеціалізовані пакети, що дозволяють вирішувати завдання бюджетування:

– зарубіжні: "Oracle Financial Analyzer" (OFA) компанії Oracle, "Hyperion Planner" компанії Hyperion Solutions Corporation, "Cognos Planning" компанії Adaytum, "Comshare MPC" компанії Comshare;

– російські: "Bplan" компанії ITeam, "Красный директор" компанії Бизнес-мікро, "BusinessBuilder PlanDesigner" компанії СофтПром, "Бюджетное управление" компанії Инталев, "Контур Корпорация. Бюджет".

Нажаль, поки що на ринку програмних продуктів відсутні спеціалізовані пакети, які б були розроблені українськими компаніями.

Для великих банків раціональне використання повністю інтегрованих спеціалізованих пакетів. Це пов'язано з тим, що такі кредитні організації, як правило, володіють складною структурою, більш інерційні і консервативні, мають великий інформаційний і документальний оборот.

Для малих і середніх банків більш доцільне впровадження власних розробок або їх змішане використання з базовими спеціалізованими пакетами, оскільки вартість повністю інтегрованих пакетів і їх упровадження досить велика.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку української ІТ-інфраструктури комерційних банків, невід'ємною частиною їх успішного майбутнього будуть являтися універсальні інтеграційні платформи, що зможуть забезпечити той рівень управління фінансовою безпекою, який відповідатиме усім вимогам світового товариства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адамик Б.П. Національний банк і грошово-кредитна політика: Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 278 с.

2. Білик М.Д. Бюджетування у системі фінансового планування // Фінанси України. – 2003. – №3. – С. 97-109.

МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Моїсеєнко І.В. - аспірантка Дніпропетровської державної фінансової академії

Розвиток фінансового ринку України все більше набуває рис інструменту, який не тільки забезпечує безперебійну діяльність сфери виробництва, а й стає дієвим елементом інвестиційної сфери та елементом системи фінансової безпеки держави. Складовою частиною фінансового ринку країни є страховий ринок. Розвиток елементів страхового ринку йде нерівномірно, зв'язки між елементами мало досліджені, взаємовплив іноді ігнорується при прийнятті тих чи інших регуляторних заходів. Це призводить до перекосів у функціонуванні страхового ринку і, як наслідок, не забезпечує ефективного виконання головної мети страхування - надання страхового захисту.

Держава, здійснюючи фінансове регулювання страхового ринку, використовує систему методів та інструментів, які змінюються в залежності від економічної та соціальної політики держави, її можливостей і потреб суб'єктів ринку, накопиченого досвіду регулювання. Методи та інструменти регулювання передбачають їх комплексне використання.

Сьогодні в країні відбувається модернізація фінансово-економічних та соціальних систем, в результаті чого оновлюються методи та інструменти регулювання діяльності учасників ринку (в тому числі страхового його сегмента).

Важливе місце в механізмі державного фінансового регулювання страхового ринку посідають методи та інструменти регулювання, правильне застосування яких дозволяє досягнути відповідних результатів. Формування ефективної системи державного фінансового регулювання страхового ринку є дуже складним завданням. Це, зокрема, пояснюється особливою значущістю фінансового регулювання для сучасної економіки. Саме тому

актуальність теми дослідження зумовлена потребою висвітлення основних методів та інструментів державного фінансового регулювання страхового ринку, з метою глибокого та всебічного аналізу.

Мета - дослідження методів та інструментів державного фінансового регулювання страхового ринку в Україні, а також їх удосконалення.

Із позиції системного аналізу будь яка система є складником більшої системи [2]. Будь-який ринок - це система, що складається зі взаємопов'язаних елементів, а також відносин, які виникають між ними для досягнення певної мети. Ця система володіє притаманними їй властивостями та характеристиками. За такого підходу страховий ринок є частиною фінансового ринку та особливою сферою економічних відносин.

Страховий ринок є елементом фінансової системи держави та впливає на економіку держави шляхом забезпечення системи захисту майнових прав, інтересів громадян і підприємств; підтримання соціальної стабільності суспільства, економічної безпеки держави також є важливим фінансовим інструментом регулювання національної економіки й потужним джерелом акумулювання фінансових ресурсів для їх довготермінового інвестування в реальний сектор економіки.

Велике значення у становленні та стратегічному розвитку страхового ринку має стан його державного регулювання, оскільки останнє суттєвим чином впливає на абсолютний рівень ризику в суспільстві. При цьому державне регулювання страхової діяльності становить собою створення державою рамочних умов для функціонування страхового ринку, у межах яких його суб'єкти вільні у прийнятті своїх управлінських рішень. Більшість систем державного регулювання страхового ринку характеризується цілим рядом особливостей. Однак немає єдиних та універсальних регулюючих принципів і процедур. Обрані методи залежать від політичних, економічних і соціальних переваг уряду.

За критерієм способу застосування методи державного фінансового регулювання страхового ринку поділяють на прямі і непрямі. Прикладами

прямого способу застосування фінансового регулювання страхового ринку є обмеження монополій, запровадження державних стандартів, контроль самоорганізації на ринку. Прикладами використання непрямого способу застосування (опосередкованого) фінансового регулювання страхового ринку є впровадження норм і правил діяльності учасників страхового ринку, нормування платоспроможності, регламентування процедури банкрутства тощо [1, 4, 3].

Сутність державного фінансового регулювання страхового ринку полягає у цілеспрямованому і послідовному застосуванні державою, обов'язкових для виконання учасниками страхового ринку, норм і правил, способів, форм і методів впливу на діяльність учасників страхового ринку, їх взаємовідносини, та на економічні процеси на страховому ринку, Це здійснюється за допомогою інструментів фінансового регулювання з метою фінансового забезпечення страхового захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб.

Доцільно розглядати поняття «інструменти фінансового регулювання страхового ринку» як поняття, яке включає не лише фінансові інструменти, а й важелі, правила, методи, засоби або прийоми, норми і нормативи, що застосовує держава для динамічного розвитку страхового ринку, забезпечення пропорційності господарювання і забезпечення захисту майнових інтересів учасників страхового ринку. Наприклад, інструментами в такому розумінні можуть бути банківський відсоток, кредит, податок, цільові дотації тощо.

Фактичне застосування інструментів фінансового регулювання страхового ринку приводить до перерозподілу грошових коштів і фінансових ресурсів між учасниками страхового ринку.

Основні інструменти фінансового регулювання страхового ринку:

- 1) податки і відрахування до бюджетів різних рівнів;
- 2) платежі у фонди цільового призначення і резерви запобіжних заходів;
- 3) кредити;

- 4) податкові й інші стимули;
- 5) державні інвестиції, субсидії, дотації та цільова допомога;
- 6) штрафи і санкції, заборони, приписи;
- 7) квоти;
- 8) валютний курс;
- 9) тарифи страхування;
- 10) умови і нормативи обов'язкового і загальнообов'язкового страхування;
- 11) норматив витрат на ведення справи;
- 12) нормативи платоспроможності;
- 13) нормативи формування страхових резервів;
- 14) нормативи інвестування коштів страхових резервів;
- 15) нормативи щодо перестрахування;
- 16) нормативні показники концентрації і конкуренції на страховому ринку;
- 17) нормативи конкурентоспроможності страхового ринку;
- 18) умови і принципи формування доходів, нагромаджень і фондів на страховому ринку;
- 19) умови і принципи фінансування і кредитування;
- 20) види фінансових продуктів і грошових документів у вигляді контракту, кредитної угоди, контракту лізингу та факторингу, депозитної угоди і вкладу, цінних паперів (акції, облігації, сертифікати) із зазначенням відсотків, дивідендів.

Основним державним органом, що здійснює державне фінансове регулювання страхового ринку, є Кабінет Міністрів України (визначає близько половини інструментів фінансового регулювання). Нацкомфінпослуг переважно виконує роль посередника - контролера на страховому ринку (умови і принципи фінансування і кредитування; штрафи і санкції, заборони, приписи).

Пропонується доповнити наведений перелік новими інструментами фінансового регулювання страхового ринку: умовами мікрострахування, нормами капіталізації, нормативними показниками конкуренції страховиків і

конкурентоспроможності страхового ринку, регламентацією процедури банкрутства страхових компаній.

Досвід інших країн, де мікростраховання вже реалізовано, показує, що з позиції державного регулювання було б доцільним зобов'язати традиційних страховиків (особливо новостворених) також обов'язково надавати мікрострахові продукти, що дасть змогу охопити соціально незахищені та малозаможні верстви населення. Інший шлях полягає в наданні можливості створювати нові мікрострахові компанії з невеликим статутним капіталом [5]. Такі компанії можуть бути мобільними, ефективно працювати, а отже, потребують підтримки при створенні, заохоченні і, зокрема, зниженні вимог до розмірів їхнього статутного капіталу.

Страховий ринок є однією з найважливіших складових фінансового сектору економіки. Без належним чином розвиненої інфраструктури страхового ринку неможливо забезпечити поступальний соціально-економічний розвиток держави, ефективне функціонування суб'єктів господарювання, підвищення добробуту населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія практика : монографія / О.О. Гаманкова. - Київ : КНЕУ, 2009. - 283 с.
2. Згуровський М.З. Основи системного аналізу : підручник / М.З. Згуровський, Н.Д. Панкратова. - К. : Видавнича група ВНУ, 2007. - 543 с.
3. Фінанси (теоретичні основи) [Текст]: підручник / М.В. Грідчина В.Б. Захожай, Л.Л. Осіпчук та ін.; під керів. і за наук. ред. М.В. Грідчиної, В.Б. Захожая; 2-ге видання, виправлене і доповнене. - К : КНЕУ, 2002. - 208 с.
4. Фурман В.М. Державне регулювання страхового ринку як чинник стратегічного розвитку [Текст] / В.М. Фурман // Економіка і прогнозування. - 2005. - №3. - С. 117-126.

5. Шірінян Л.В. Метод раціоналізації формування статутного фонду страхових компаній України [Текст] / Л.В. Шірінян // Економіка України. – 2006. - № 11. - С. 27-35.

РИНОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ

*Пиріг С.О., викладач, Луцький національний технічний
університет, доц., к.е.н. кафедри фінансів*

В Україні щомісячно збільшується кількість комп'ютерів, підключених до мережі Інтернет, що надає можливість користувачам персональних комп'ютерів здійснювати фінансові операції (розраховуватись за товари та надані послуги) не виходячи з будинку або офісу. Проте зростання кількості електронних операцій обмежується значними проблемами в законодавстві нашої країни, особливостями менталітету громадян, недостатньою підготовленістю фінансових інститутів та іншими проблемами нашої економіки.

Саме розвиток інформаційних систем та технологій, зокрема глобальної мережі Інтернет, зумовив формування нового виду економічної діяльності – електронного бізнесу як особливої форми бізнесу, де основні бізнес-процеси використовують можливості Інтернет-технологій, що дозволяють раціоналізувати ділові процеси, підвищити їх продуктивність і ефективність. Це результат розвитку традиційного бізнесу, який привів до появи електронної форми торгівлі (електронної комерції). Електронна комерція – це ділова активність з купівлі-продажу товарів та послуг, що передбачає взаємодію сторін на основі інформаційної глобальної мережі Інтернет. Кажучи про Інтернет-комерцію, слід зазначити ще ряд переваг, які вона дає потенційним покупцям і продавцям. Тут слід назвати три чинники – ціна, час і прямий контакт. Причому їх потрібно розглядати одночасно. Тільки наявність цих чинників змусить клієнта здійснювати придбання товарів за допомогою Інтернет. Правильно побудована система дозволяє

клієнтам вибирати і замовляти товари, не виходячи з будинку або з офісу.

За прогнозами Держкомстат, Morgan Stanley Research, Fintime у 2013 році ринок електронної комерції в Україні зріс на 49%. Підвищення довіри клієнтів щодо придбання товарів в Інтернет і розвиток нових проектів дасть змогу в 2016 році досягнути 4,6% проникнення Інтернет-торгівлі в Україні, а в грошовому виразі складе 5,65 млрд. дол. [1, 2]. Побутова техніка і електроніка є основою Інтернет-торгівлі в Україні. На цей сегмент припадає близько половини всього доходу Інтернет-магазинів.

Постійно зростаюча кількість користувачів та абонентів Інтернет дає підстави вважати, що, в майбутньому, економічні процеси ще більше перемістяться у цю всесвітню мережу. За даними Internet World Stats станом на 30 червня 2013 року користувачами глобальної мережі Інтернет в Україні були майже 40% населення [3, 4]. Очевидними перевагами електронної комерції є: ціна (за рахунок скорочення логістичних витрат вона нижча); економія (немає фізично існуючих магазинів, що і робить ведення електронного бізнесу більш економічно ефективним); економія часу і грошей; можливість швидкого порівняння товарів та цін (можливість для продавців використовувати метод порівняльних цін в ціноутворенні, а для покупців – придбання кращого та дешевшого товару); обмін інформацією (наявність докладної інформації про товари і послуги для покупців, інтерактивне спілкування).

Будь-яка сфера бізнесу не обходиться без ризиків та недоліків, так, і в електронній комерції можна виділити: недосконалість законодавчої бази; недостатній розвиток платіжних систем та поштового сервісу; безпеку здійснення електронних платежів; проблеми взаємин з клієнтами тощо. Проте динаміка розвитку українського ринку електронної комерції демонструє позитивні результати. І основна причина цього зростання – зручність для споживача. Усвідомивши всі переваги придбання товарів в Інтернет, український споживач буде все більше користуватися даною послугою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Інтернет-дослідження: компанія Gemius Ukraine. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gemius.com.ua>
2. Офіційний сайт Асоціації Учасників Електронного Бізнесу України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uelbu.org/>
3. Internet World Stats. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.internetworldstats.com/stats4.htm>
4. Інтернет Асоціація України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inau.org.ua/ru.phtrn>

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК НЕОБХІДНОЇ СКЛАДОВОЇ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Туболец І.І., к.е.н., доц..

Дніпропетровська державна фінансова академія

Інтегрування економіки України у світове економічне середовище вимагає зосередження не тільки державної, а й регіональної уваги на таких напрямках розвитку, які реалізують конкурентні переваги країни. До таких переваг належать наступні:

- високий освітній рівень населення;
- розвинена мережа освітніх та наукових закладів;
- наявність наукових надбань у таких сферах діяльності, що належать до пріоритетних високотехнологічних і визначають світовий рівень розвитку;
- високий рівень кваліфікації працівників наукової сфери;
- високий рівень впровадження інновацій в економіку.

Використання цих переваг для забезпечення конкурентоспроможності України в певних секторах економіки має забезпечити інноваційна модель розвитку, головною метою якої є найбільш ефективно використання існуючого інноваційного потенціалу для генерування наукових ідей та

доведення їх до практичної реалізації [1,с.36].

На жаль, ситуація в Україні свідчить про недостатньо високий ступінь стійкості національної економіки. Це зумовлено як внутрішніми проблемами, так і наявністю зовнішнього впливу.

Сьогодні існує об'єктивна необхідність і виникає значний інтерес до питань максимальної реалізації інноваційного потенціалу України, підвищення інноваційної активності та прискорення процесу переходу до інноваційної моделі розвитку в регіонах [2, с.7].

Розуміння місця і ролі інноваційного потенціалу в реалізації потреб і можливостей регіону дає змогу:

- створити умови для ресурсного забезпечення інноваційної діяльності на регіональному рівні;
- збільшити формування кадрів для забезпечення інноваційного розвитку регіону;
- сформувати нормативно-правову базу у сфері інноваційної діяльності;
- залучати та ефективно використовувати фінансові ресурси відповідно до інноваційних потреб регіону;
- сприяти розвитку інноваційної інфраструктури в усіх регіонах держави з метою подолання значних диспропорцій, які існують між ними.

Важливою умовою формування і використання інноваційного потенціалу регіону є врахування всіх його складових. Така умова викликана тим, що всі складові елементи інноваційного потенціалу регіону взаємопов'язані між собою, тобто виключення або якісне погіршення одного з них викличе зміни і в інших його елементах.

Структура інноваційного потенціалу регіону включає такі складові: кадровий потенціал, науково-дослідницький потенціал, фінансовий, матеріально-технічний або виробничий потенціал, ринковий та інформаційний потенціал.

Таким чином, ефективне формування та використання інноваційного потенціалу дозволить перейти до нової інноваційної моделі економіки

регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика // За ред. д.е.н., професора Л. І. Федулової. – К.: Основа, 2005.-549с.

2. Буркинський Б. В. Лазарева Є. В. Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону / Б. В. Буркинський, Є. В. Лазарева. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2007. – 140 с.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Лук'яненко М.О. – студентка, Криворізький факультет Запорізького національного університету

За останні 15 років у світі напрацьовано великий досвід з розробки та впровадження системного підходу в галузі охорони праці, розробки і впровадження методик з ризик-менеджменту, спрямованих на формування «запобіжних дій», що сприяють підвищенню безпеки виробничих процесів за рахунок виключення переростання небезпечних ситуацій в небезпечні події.

Метою даної статті є розгляд основних підходів до вдосконалення організації

охорони праці на українських промислових підприємствах за рахунок розробки і впровадження системного підходу в організації охорони праці з управлінням ризиками на основі кращих світових практик [1,1].

Основним завданням удосконалення системи управління охороною праці є перехід від системи реагування на страхові випадки постфактум до системи управління ризиками. Тобто перехід від існуючої «компенсаційної» системи, за якою роботодавець компенсує працівнику заподіяну його здоров'ю шкоду, до системи максимального усунення подібних умов, до механізму зниження впливу шкідливих факторів на здоров'я працівника, до

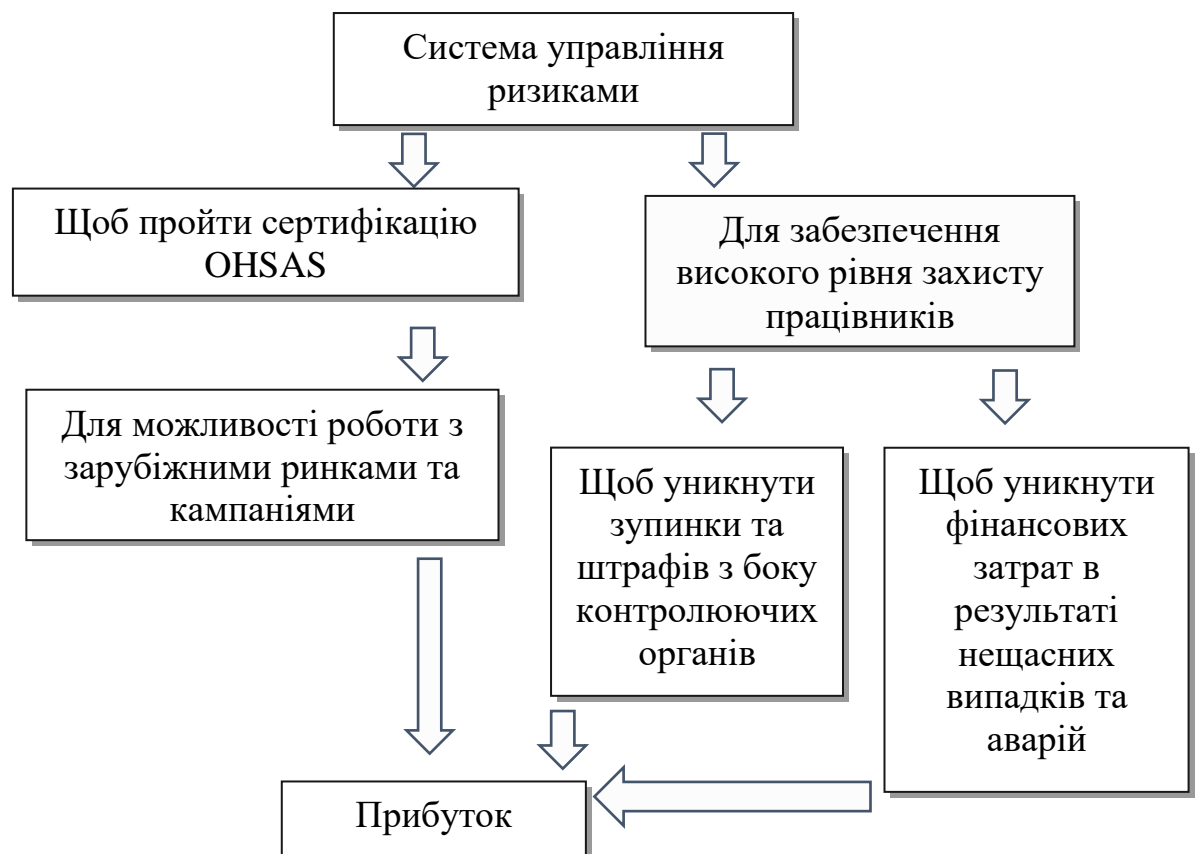
способу профілактичних заходів.

Розвиток міжнародної практики в сфері охорони праці йде шляхом попереджувальних заходів у цій сфері, оцінки професійних ризиків і створення ефективної системи управління ними.

Для чого потрібне управління ризиками у сфері охорони праці? На рівні організації, перш за все, для виявлення пріоритетних напрямів поліпшення умов праці, які забезпечують найвищу результативність при найменших витратах. На рівні окремого робочого місця управління ризиками необхідно для виявлення найбільш істотних ризиків і планування їх усунення, для забезпечення безперервного поліпшення виробничої безпеки, для зниження всіх видів збитків від нещасних випадків і профзахворювань на даному робочому місці для працівників даної професії.

Роботодавець або керівник може поставити запитання, навіщо це потрібно, якщо у комерційних організацій основна мета - отримання прибутку? Управління ризиками у сфері охорони праці здійснюється з метою мінімізації фінансових, матеріальних затрат. Приблизний перелік вигоди змальований в таблиці 1.

Таблиця 1.

Для того, щоб управляти ризиками з охорони праці, необхідно їх оцінити. Оцінка ризиків у міжнародній практиці відбувається за кількома основними методами, таким як Bow-Tie, HAZID, ENVID, EIA, HAZOP та інші. Хочу відзначити фінську систему контролю за безпекою праці "Елмері".

Система була розроблена Інститутом професійного охорони здоров'я Фінляндії та Управлінням з охорони праці при Міністерстві соціального забезпечення та охорони здоров'я Фінляндії. В розробці брали участь більше десяти великих підприємств і багато досвідчених інспектора з охорони праці. Система Елмері полягає в ряді спостережень за методами роботи, безпекою обладнання, порядком на робочому місці і гігієною праці, пожежною безпекою і ергономікою. Після всіх спостережень вимальовується індекс Елмері - це рівень безпеки кожного робочого місця, на якому проводилися спостереження. Система Елмері побудована на спостереженнях і виставленні оцінок. Спостереження може робити будь-який працівник, починаючи від керівника і фахівця з охорони праці та закінчуючи бригадиром і самим працівником. Впровадження цієї системи дає можливість оцінити рівень безпеки як всього підприємства в цілому, так і кожного робочого місця окремо.

Система Елмері відстежує найважливіші чинники, які прямо впливають на безпеку працівника. Всі вони згруповані в сім груп:

- Виробничий процес;
- Порядок і чистота;
- Безпека праці при роботі з обладнанням;
- Фактори навколишнього середовища;
- Ергономіка;
- Проходи і проїзди;
- Можливості для порятунку і надання першої допомоги.

Для оформлення результатів спостережень розроблена анкета, а для її правильного ефективного заповнення існує інструкція та критерії. Спостереження та оцінка проводиться на вибраному робочому місці. Оцінки

проставляються в анкеті. Оцінок всього дві: «добре» і «погано». Пункт визнається хорошим в тому випадку, якщо він відповідає мінімальному рівню вимог законодавства.

Після завершення спостережень, всі оцінки «добре» і «погано» підраховуються, після чого і виводиться індекс Елмері - рівень безпеки спостережуваного робочого місця. Індекс розраховується за такою формулою:

$$\text{Індекс Елмері} = (\text{добре} / \text{добре} + \text{погано}) * 100\%$$

Індекс Елмері означає процентне співвідношення, значення якого може бути від 0 до 100.

Для об'єктивного оцінювання рівня безпеки підприємства необхідно вибрати велику кількість робочих місць. Чим більше, тим краще. При цьому місця повинні представляти різноманітні за своєю суттю види виконуваних робіт. Бажано оцінювати і робітників, які не мають постійного робочого місця, наприклад, прибиральників.

На невеликому підприємстві або в цеху великого підприємства можуть бути оцінені всі робочі місця. Якщо ж такої можливості немає, то робиться вибірка, яка покриває всі найважливіші види робіт. Не забороняється проводити вибір робочих місць по чиннику випадковості, наприклад, за алфавітним переліком працівників або по іншому подібному методу.

Не будучи якоюсь надскладною системою, Елмері довела на практиці свою дієву ефективність. Система Елмері добре пророкує рівень травматизму на підприємстві. На підприємствах з високим індексом безпеки, рівень травматизму був помітно нижче, ніж на підприємствах з низьким індексом. Також, Елмері є ідентифікаційним інструментом, за допомогою якого підприємство має можливість виявити наявні небезпеки і ризики. А знаючи їх можна ставити цілі і завдання щодо їх нейтралізації, до чого прагне вся охорона праці[2].

Для профілактики травматизму, фінансових збитків, вдосконалення та

покращення організації охорони праці на промислових підприємствах України потрібно впровадження системного підходу, який включає управління ризиками в виробничих системах[1,18].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1.Віталій Цопа Вдосконалення організації охорони праці на промислових підприємствах України на основі систем менеджменту охорони праці і управління ризиками// Журнал Охорона праці. – 2013. – №9.
- 2.Охрана труда [Електронний ресурс]. - <http://ohrantryda.ru>

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Крючко Л.С., к.е.н., доц..

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Пошук ефективних підходів до управління фінансовими ризиками в умовах сталого розвитку став одним із найважливіших напрямків сучасної економічної науки. У найбільш широкому розумінні ризиком називають невизначеність у відношенні здійснення тієї чи іншої події в майбутньому. В бізнесі ризик пов'язується, насамперед, з фінансовими втратами, що виникають у випадку його реалізації. Оскільки повністю уникнути ризиків неможливо, то ними можна і треба свідомо керувати, пам'ятаючи про те, що всі види ризиків взаємопов'язані, їх рівень постійно змінюється під впливом динамічного оточення.

У міжнародній практиці процес управління ризиками розглядається як ключова сфера менеджменту, значна увага приділяється вивченню ризикових сфер, пошуку ефективних методів контролю, оцінки та моніторингу ризиків, створенню відповідних систем управління. Теоретичні дослідження вітчизняних науковців з проблем невизначеності та ризику здебільшого присвячені аналізу причин виникнення, класифікації та методам кількісної

оцінки ризиків, менше уваги приділяється пошуку ефективних прийомів управління, які були б адекватними до реальних можливостей вітчизняних підприємців.

Серед фінансових ризиків, які визначаються ймовірністю грошових втрат у зв'язку з непередбаченими змінами в обсягах, доходності, вартості та структурі активів та пасивів, особливе місце займає група цінних ризиків. Цінові ризики пов'язуються з ймовірністю зміни ринкових цін та їх впливу на фінансові чи фізичні активи, що обліковуються як за активними, так і за пасивними бухгалтерськими рахунками на балансі компанії, підприємства чи банку, а також за позабалансовими статтями. Отже, зміна ринкової ціни активів спричиняє зміну вартості активних, пасивних статей балансу або позабалансових зобов'язань, формуючи в кінцевому підсумку прибутки або збитки за позиціями, чутливими до кон'юнктури ринку. Цінові ризики найбільше виявляються при оцінці вартості статей балансу, виходячи з ринкових цін, за станом на кінець кожного робочого дня. У такому випадку будь-які зміни ринкової ціни одразу ж відбиваються на балансі. При несвоєчасному обліку втрат або прибутків виникають додаткові проблеми, оскільки необізнаність відносно факторів ризику не означає їх відсутності.

У фінансовій діяльності найбільш значними цінними ризиками є ризик зміни відсоткових ставок та валютних курсів, а також ринковий ризик, пов'язаний зі зміною вартості цінних паперів. Ризик зміни відсоткової ставки (відсотковий ризик) присутній у діяльності позичальників, кредиторів, власників цінних паперів, інвесторів. Валютний ризик виникає у тих суб'єктів господарської діяльності, які мають на балансі активи, пасиви або позабалансові статті, деноміновані в іноземній валюті. На ринковий ризик наражаються власники цінних паперів. Таким чином, більшість суб'єктів господарської діяльності так чи інакше мають справу з цінними ризиками.

Необхідною умовою досягнення успіхів у сфері діяльності, яка характеризується підвищеною ризиковістю, є створення та вдосконалення систем управління ризиками, що дозволяють виявити, оцінити, локалізувати

та проконтролювати ризик. Механізм прийняття рішень повинен не тільки ідентифікувати ризик, але й дозволяти оцінити, які ризики і якою мірою може брати на себе компанія, а також визначати, чи виправдає очікувана дохідність відповідний ризик. Виправданий або допустимий ризик — необхідна складова стратегії і тактики ефективного менеджменту в умовах сталого розвитку. Процес управління ризиками включає широкий спектр дій, які можуть бути представлені як послідовність таких етапів:

- усвідомлення ризику, визначення причин його виникнення та ризикових сфер;
- аналіз та оцінка ризику: мінімізація або обмеження ризиків за допомогою відповідних методів управління;
- здійснення постійного контролю за рівнем ризиків із застосуванням механізму зворотного зв'язку.

Перший етап процесу управління цінovими ризиками реалізується досить просто, оскільки сам факт володіння балансовими та (або) позабалансовими позиціями, чутливими до зміни відсоткових ставок, валютних курсів або фондових індексів уже означає наявність ризику. Ідентифікувати ризик та проаналізувати його характер необхідно, але недостатньо. Ступінь ризику економічних рішень оцінюється очікуваними втратами, що є наслідками такого рішення. Через це системи оцінки ризику, які формалізують процес вимірювання та розрахунків, мають визначати три основні компоненти ризику: розмір (обсяг можливих втрат), ймовірність негативної події, тривалість впливу ризику.

Цей етап процесу управління завершується порівняльним аналізом реального та допустимого рівнів ризиків. Якщо фактичний ризик не перевищує межі допустимого, то керівництво може обмежитися контролюючою функцією з метою недопущення зростання рівня ризиковості, тобто одразу ж перейти до останнього етапу управлінського процесу. Якщо ж рівень реального ризику перевищує допустимі межі, то виникає проблема пошуку оптимальних методів управління, вибір яких значною мірою

визначається видом ризику, а також особливостями та можливостями конкретного підприємства, загальним станом економіки, ступенем розвитку інфраструктурних елементів фінансової системи, законодавчим та нормативним середовищем.

Для управління ціновими ризиками використовується методика хеджування (від англ. hedge — захищатися від можливих втрат, ухилятися, обмежувати), під якою розуміють діяльність, спрямовану на створення захисту від можливих втрат у майбутньому. Таким чином, хеджування включає способи впливу на структуру балансу з метою обмеження цінових змін і створення систем захисту від ризиків шляхом укладання додаткових фінансових угод, які дозволяють компенсувати можливі втрати.

Якщо підбір активів і зобов'язань за сумами та термінами здійснюється в рамках балансових позицій, то такий підхід до управління ціновими ризиками називають природним, або звичайним хеджуванням. До цієї групи відносять такі прийоми: структурне балансування надходжень і платежів, управління розривом між чутливими активами і зобов'язаннями (геп-менеджмент), управління середньозваженим терміном погашення (дюрація). Використання позабалансових видів діяльності з метою мінімізації цінових ризиків розглядається як штучне чи синтетичне хеджування. Зміст прийому полягає у створенні позабалансової (штучної) позиції, яка дозволяє одержати компенсацію фінансових втрат за балансовою позицією у разі реалізації цінового ризику. Позабалансова позиція утворюється при проведенні операцій з фінансовими деривати вами, до яких належать укладення форвардних та ф'ючерсних угод з метою створення компенсуючої позиції, проведення операцій страхування ризиків за допомогою опціонів, обмін платежами відповідно до балансових характеристик учасників угоди на основі своп-контрактів.

Операції з деривативами проводяться на строкових фінансових ринках, тому необхідною передумовою застосування прийомів штучного хеджування цінових ризиків є активно діючий та високо ліквідний ринок, який створює

можливості для проведення фінансових операцій у будь-який час і у будь-яких обсягах. В Україні строковий ринок тільки починає формуватися, цей процес відбувається досить повільно, домінування спекулятивних мотивів учасників торгівлі не сприяє популяризації та стабільному функціонуванню ринку, а вибір фінансових інструментів незначний.

Якщо з якоїсь причини не вдається мінімізувати ризик, тоді керівництво може прийняти рішення про його обмеження, яке здійснюється шляхом зниження обсягів фінансових та господарських операцій, у зв'язку з якими виникає ризик, та (або) скорочення ризикового періоду з метою зменшення ймовірності настання негативної події. Суб'єкти господарювання можуть використовувати у своїй діяльності тактику уникнення ризику шляхом відмови від проведення певних фінансових операцій, освоєння нових ринків, впровадження нових послуг і продуктів, інших дій, які супроводжуються підвищеним ризиком. Але в деяких видах бізнесу, наприклад, у банківській діяльності, такий підхід не завжди прийнятний. Якщо компанія може працювати без залучення кредитних ресурсів, розміщення коштів на депозитах, купівлі цінних паперів, проведення експортно-імпортних операцій, то банк не в змозі уникнути багатьох видів ризиків. Крім того, значна частина банківських операцій визначається, насамперед, потребами клієнтів, без яких банк існувати не зможе. Тому саме банки мають працювати над удосконаленням діяльності та пошуком нових підходів до вирішення проблем ризиковості, якнайширше застосовуючи методи мінімізації цінових ризиків.

Успішність діяльності суб'єктів господарювання значною мірою залежить від прийнятої концепції управління ризиками. Але визначення мети процесу управління ризиками не таке вже й однозначне, як може здатися на перший погляд. Бажання уникнути або мінімізувати ризики є природним, але вирішення проблеми ускладнюється існуванням прямої залежності між ризиком та прибутком. Вищий рівень ризику надає потенційні можливості отримання підвищеного прибутку, але не виключає можливості додаткових

втрат у випадку реалізації ризику. Мінімізація рівня ризику дає змогу отримати невисокий, але стабільний прибуток. Отже, балансування між прибутковістю та ризиком, пошук їх оптимального співвідношення розглядається як одне з важливих і складних завдань, що постають перед керівництвом кожного суб'єкта господарської діяльності.

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ПРОДОВОЛЬЧОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

*Кушніренко О.М., к.е.н., доц., кафедри економіки підприємства
Житомирський державний технологічний університет*

Постановка проблеми. У розвинених країнах державне регулювання і фінансова підтримка продовольчого комплексу є суттєвою складовою частиною ринкового механізму економіки, а забезпечення продовольчої безпеки визнається найважливішим національним пріоритетом[2]. Сьогодні обґрунтування ефективної державної підтримки та її фінансового механізму є визначальним чинником активізації розвитку продовольчого комплексу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В розробку теоретичних, методологічних і методичних питань щодо фінансування продовольчого комплексу значний вклад внесли відомі вчені: Бланк І.О., Дейнеко Л.В., Діброва А.Д., Жаліло А.Я., Кісіль М.І., Підлісецький Г.М., Пугачов М.І., Рогожин П.С., Саблук П.Т., Стецюк П.А., Трегобчук В.М., Шарп У., Шевчук В.Я., Шпичак О.М. та інші. В той же час, з огляду на соціально-економічні трансформації розвитку продовольчого комплексу й впливу політико-суспільних процесів, нині недостатньо обґрунтовані фінансові аспекти реалізації державних стимулюючих заходів у продовольчому комплексі України.

Метою дослідження є формування організаційно-економічного механізму державної підтримки продовольчого комплексу та обґрунтування шляхів активізації фінансування в продовольчій сфері.

Виклад основного матеріалу. Продовольчий комплекс слід розглядати не

тільки як сферу, що забезпечує країну продуктами харчування і промисловість сировиною. Не менш значима його стратегічна роль як основного замовника і споживача промислової продукції, формуючого, в кінцевому рахунку, прибуток в різних сферах національної економіки. При стійкому стані економіки один господарюючий суб'єкт в сільському господарстві може завантажити роботою представників переробної та харчової галузей. Саме високий рівень розвитку сільськогосподарського виробництва, його платоспроможність, можливість і необхідність використовувати матеріально-технічні ресурси (техніку, запасні частини, засоби хімізації, енергоресурси, добрива), визначає сталий розвиток всього народногосподарського комплексу.

З такої точки зору доцільно представити аграрно-продовольчу сферу економіки України як сукупність галузей національного господарства, зв'язаних між собою економічними відносинами з приводу виробництва, обміну, переробки і споживання сільськогосподарської продукції. Новітні стандарти європейських країн передбачають постійний контроль якості на всіх етапах життєвого циклу виробництва продуктів харчування, починаючи з насіння та обробки землі та завершуючи ти готовими продуктами харчування. Так званий рух «від поля – до столу», що відповідає світовим стандартам агробізнесу. У вітчизняній економічній науці сфера продовольчого виробництва проектується в понятті «агропромисловий комплекс», що, на нашу думку, є більш широким і комплексним поняттям і в повній мірі не дає можливості впровадити стратегічні методи управління на всіх етапах життєвого циклу агровиробництва. Тому, більш функціональним поняттям є використання терміну «продовольчий комплекс», який включає сільське господарство, переробну промисловість, агросервіс і торгівлю продовольчими товарами. Отже, продовольчий комплекс в Україні займає одну з головних позицій в національній економічній системі, що підтверджують показники його питомої ваги в структурі валового внутрішнього продукту: 12-12,5 % у 2007-2008 роках, 14-16,4 % у 2009-2011 роках, близько 15-15,6% в 2012-2013 роках [4, с. 15].

Відомі економісти вважають сільське господарство єдиною сферою, яка

витягує економіку України в 2013 році, виробництво продукції якого за 2013 р. зросло на 13,7 % порівняно з 2012 р. Покращення показників спостерігалось в обох сегментах аграрного сектору – рослинництві та тваринництві, які демонстрували найкращі показники своєї роботи за відповідний період за останні п'ять років. Нарощення обсягів сільськогосподарського виробництва відбувалось насамперед завдяки стрімкому зростанню обсягів продукції рослинництва – на 18,1 % за 2013 р. порівняно з відповідним періодом 2012 р. За попередніми даними, у 2013 р. було зібрано майже 63 млн. т. зернових культур (у вазі після доробки), що на 36,3 % більше, ніж у 2012 р [1].

Розвиток продовольчого комплексу визначає зміцнення конкурентоспроможності національної економічної системи, що підтверджують показники зовнішньоторговельного обігу продовольства України за 2012 рік: цей показник склав 26,1 млрд. дол. США або 17,2% зовнішньоторговельного обігу України. При цьому, експорт продукції аграрного сектору за вказаний період становив 18,2 млрд. дол. США або 26,5 % від загального експорту України; імпорт – 7,9 млрд. дол. США або 9,5 % від загального імпорту України; сальдо позитивне і склало 10,3 млрд. дол. США. Порівняно з 2011 роком зовнішньоторговельний обіг сільськогосподарської продукції збільшився на 31,4% (на 6233,3 млн. дол. США), експорт збільшився на 38,4 % (на 5046,8 млн. дол. США), імпорт – на 17,7% (на 1186,5 млн. дол. США), сальдо збільшилось на 59,8% (на 3860,4 млн. дол. США) [1]. На сьогодні серед усіх галузей економіки лише аграрний комплекс демонструє позитивне зовнішньоторговельне сальдо. За даними Державної служби статистики України, рівень рентабельності сільського господарства в 2013 році становив 11,3 %, що на 8,7 пунктів менше, ніж у 2012-му. Зокрема, через падіння закупівельних цін рентабельність вирощування зернових і зернобобових у 2013 р. знизилася на 13,5 пунктів до 1,7 %, мінімального показника за всю історію України [3].

Продовольче виробництво пов'язане з біологічними і природними процесами і знаходиться в прямій залежності від кліматичних факторів, залучення у виробництво кваліфікованого персоналу, землі, рослин, тварин, різноманітного

за своїм складом і призначенням основного і оборотного капіталу і є дуже складною формою господарської діяльності. Можна виділити такі особливості розвитку продовольчого сектору, що обумовлюють необхідність державної підтримки: орієнтація на природно-ресурсний потенціал; значне навантаження на виробничі засоби і складність їх відтворення; сезонний характер виробництва і висока фондомісткість; іммобільність матеріально-технічних ресурсів, що використовуються в аграрній сфері; висока залежність від природно-кліматичних умов; наявність постійного ризику в отриманні стабільних доходів; цінова нееластичність попиту на більшість продуктів сільського господарства; великий розрив у часі між понесеними витратами і отриманням прибутку та багато інших особливостей призводять до зниження конкурентоспроможності продовольчого комплексу.

У всіх розвинених країнах держава за допомогою різних економічних і фінансових дій та прийомів (в тому числі через систему дотацій і компенсацій, послабленням або звільненням від податків, зниженням тарифів на споживані ресурси, системою кредитування і страхування) здійснює постійну і стабільну підтримку продовольчої сфери шляхом перерозподілу доходів з більш монополізованого промислового сектора. Це дає можливість не тільки забезпечувати продовольством населення, забезпечуючи продовольчу безпеку своїх країн та нарощувати експорт продовольства, що позитивно впливає на зростання національної економіки.

Концепція державної підтримки дає змогу нарощувати виробничий і експортний потенціал галузі, забезпечуючи виконання соціальної функції аграрної галузі, та, водночас, отримувати вагомі фінансові результати. У країнах ЄС, наприклад, а також у інших розвинених країнах функціонує ефективна система державної фінансової (насамперед бюджетної) підтримки, розміри якої набагато перевищують вітчизняні (і на гектар угідь, і щодо вартості продукції) [3]. Аналіз державної підтримки демонструє, що рівень фінансування аграрного виробництва не відповідає потребам комплексу. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства в Україні динаміка обсягів державної підтримки АПК за рахунок

коштів державного бюджету має тенденцію до значного скорочення. Так, в 2008 році обсяги державного фінансування АПК рахунок коштів загального фонду державного бюджету становили 7175,8 млн. грн., а в 2013 році 91,8 млн. грн. Фінансування продовольчої сфери за рахунок коштів спеціального фонду державного бюджету також стрімко скоротилось з 1340,6 млн. грн. в 2012 році до 755,0 в 2013 році [3].

Сучасний вплив зовнішнього середовища призводить до зменшення можливостей використання традиційних джерел фінансування і примушує шукати нові інструменти. Ними можуть виступати: короткострокові та довгострокові вкладення кредитних спілок та кооперативних небанківських установ; фінансовий лізинг; застосування аграрних розписок; факторингові операції (поєднані з кредитуванням оборотного капіталу клієнта); форфейтинг (кредитування зовнішньоекономічних операцій у формі купівлі-продажу); іпотечне кредитування під заставу земель сільськогосподарського призначення (після зняття мораторію на продаж землі); інвестування в акціонерний капітал (для сільськогосподарських акціонерних товариств та інше довгострокове, венчурне фінансування [1].

Досягнення позитивних зрушень у сфері фінансування продовольчого комплексу України можна визначити як реалізацію внутрішнього потенціалу господарюючих суб'єктів на основі проведення високоефективної рентабельної діяльності та впровадження ефективних засобів державної підтримки, що орієнтується на розробку та впровадження регіональних програм розвитку продовольчого комплексу з врахуванням регіональних особливостей розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аграрні інвестиції: все в руках агробізнесу / [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/component/.html?ed=74>
2. Жаліло А.Я. Розвиток аграрного виробництва як передумова забезпечення продовольчої безпеки України. / А.Я. Жаліло та ін. – К.: НІСД, 2011. – 39 с.
3. Матеріали офіційного сайту Міністерства аграрної політики та

продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>.

4. Проблеми, напрями і чинники сприяння розвитку внутрішнього ринку України (реальний сектор економіки) : кол. монографія. / [Дейнеко Л.В., Осташко Т.О., Точилін В.О. та ін.] під ред. чл.-кор. НАНУ А.І. Даниленко; д-ра екон. наук, проф. Л. В. Дейнеко, д-ра екон. наук, проф. В.О. Точиліна ; НАН України, Ін-т екон.та прогноз. НАНУ. – К., 2013. – 292 с.

5. Жаліло А.Я. Формування моделі економічного розвитку України у післякризовому світ. / А.Я. Жаліло, Белінська Я.В., Шаров О.М. та ін. – К.: НІСД, 2013. – 65 с.

ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Шутько Т.І.–аспірант кафедри фінансів, Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

На етапі переходу до ринкових відносин аграрні підприємства втративши державну підтримку, стали самостійними економічними суб'єктами. Питання вибору способу організації виробничого процесу, випуску й збуту готової продукції стали прерогативою самих підприємств. В умовах самофінансування головним завданням аграрних підприємств є отримання прибутку в розмірі, достатньому для здійснення відтворювального процесу за рахунок зниження витрат виробництва й збільшення обсягів збуту виробленої продукції. Ефективне використання ресурсів підприємства неможливе без формування дієвого механізму управління витратами виробництва та економічного стимулювання зниження їх рівня. Вміння ефективно управляти витратами для одержання від їх використання максимального результату є вирішальним чинником стабільного функціонування аграрного підприємства, а отже, актуальним в сучасних умовах господарювання.

Зміни в економіці країни потребують відповідних змін в

господарському механізмі та формуванні сучасної системи управління витратами підприємств. Подальший економічний розвиток аграрних підприємств неможливий без удосконалення існуючої системи управління витратами виробництва. Головним завданням фінансового управління витратами аграрних підприємств є пошук шляхів ефективного використання наявних обмежених ресурсів за допомогою основних функцій: планування, калькулювання, обліку, аналізу, контролю витрат. Процес прийняття управлінських рішень тактичного й стратегічного характеру базується на інформації про витрати й фінансові результати діяльності підприємства. Формування та управління витратами аграрних підприємств можуть мати фінансовий, організаційний та мотиваційний аспекти.

Фінансовий аспект управління витратами також передбачає використання різноманітних методів управління, а саме: функціонально-вартісного аналізу, директ-костингу, методу повних витрат, системи стандарт-костингу, ABC аналізу. Функціонально-вартісний аналіз являє собою метод виявлення резервів зменшення витрат. Він зорієнтований на оптимальні методи реалізації управління витратами на всіх стадіях життєвого циклу виробництва продукції.

Директ-костинг базується на вивченні співвідношення між трьома групами економічних показників: витратами, обсягом виробництва та реалізації продукції, прибутком. В основу методики покладений розподіл виробничих і збутових витрат на змінні й постійні залежно від обсягу виробництва та використання категорії маржинального доходу.

Метод повних витрат передбачає калькулювання собівартості продукції з розподілом виробничих витрат між реалізованою продукцією та залишками її на складі. Це найбільш широко розповсюджений підхід до калькулювання, який застосовується у фінансовому аналізі.

Основою методу стандарт-костинг є принцип обліку й контролю витрат у межах встановлених нормативів та відхилення від них. Метод базується на припущенні, що більшість технологій є стабільними та

передбачуваними. За умови дотримання технології можливості виробництва якісної продукції дуже високі. Стабільна технологія дозволяє точно визначати обсяги використання ресурсів (сировини, матеріалів, енергоносіїв, праці, послуг) на різних етапах виробництва.

Вважаємо, що найбільш прийнятним фінансовим методом управління витратами аграрних підприємств є метод директ-костингу. Оскільки він дозволяє вести оперативний облік щодо прийняття поточних рішень та оцінки окремих елементів діяльності, а також сприяє спрощенню нормування, обліку й контролю статей витрат. Проведений аналіз сучасних фінансових методів управління витратами показав, що для вирішення проблеми оптимізації витрат виробництва необхідний індивідуальний підхід вибору існуючих систем та формування власної системи управління з урахуванням галузевих особливостей, організаційної структури й масштабів виробництва.

**СИСТЕМА ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ ЯК
СТРАТЕГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ДЕРЖАВИ**

*Грінченко Н.О. – студент МЕД – 131, Чернігівський Національний
Технологічний Університет*

Одним зі складових компонентів системи економічної безпеки держави є система обліку та контролю за станом природно-ресурсного потенціалу. Збір, систематизація та обробка, узагальнення та візуалізація у дружній до користувача формі повинна здійснювати система екологічного моніторингу. На жаль, існує декілька системних проблем: по-перше, система екологічного моніторингу використовує фізично та морально застаріле обладнання, що належить декільком структурам, що хронічно недофінансуються; по-друге, спостереження проводяться з порушенням наявної нормативної бази та їх кількість не є репрезентативною; по-третє, результати моніторингу не

прив'язані до карт і, по-четверте, головне, система моніторингу не дає достовірних верифікованих юридично обґрунтованих даних, які можуть бути фактологічними засадами для контролю за станом використання природно-ресурсного потенціалу для забезпечення економічної безпеки держави.

Дослідження системи екологічного моніторингу як компонента економічної безпеки держави є міждисциплінарним. Ми можемо виділити декілька груп питань: екологічна політика, якою займалися такі дослідники, як Ю. Туниця [10], І. Синякевич [7], В. Шевчук [3], екологічна економіка, відображена в працях Б. Данилишина [2], М. Хвесика [11], Б. Буркинського [4], Є. Хлобистова [9]. І також, необхідно визначити дослідників у галузі національної безпеки, таких, як А. Сухоруков [8], В. Горбулін [1], А. Качинський [1].

Незважаючи на широкий спектр та обсяг досліджень, проблема екологічного моніторингу потребує подальшого розгляду. Сучасний стан системи екологічного моніторингу не дозволяє контролювати загрозу з боку трансформації навколишнього природного середовища завдання шкоди природно-ресурсному потенціалу в контексті забезпечення економічної безпеки держави.

Організаційна структура системи моніторингу навколишнього природного середовища визначається рядом документів, зокрема Постановою КМУ «про затвердження положення про державну систему моніторингу довкілля» [5], відповідно до якої екологічний моніторинг здійснюють: Мінприроди, Державна служба з надзвичайних ситуацій, МОЗ, Мінагрополітики, Держкомлісгосп, Держводгосп, Держкозем, Держжитлокомунгосп, Держгеонадра (Мінприроди).

Система моніторингу навколишнього природного середовища функціонує малоефективно, тому що державні цільові екологічні програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища [6] фінансуються в середньому на 10%.

Моніторингом у Мінприроді по всій Україні займається 1,5 штатні

одиниці, а єдиним споживачем та зберігачем інформації, яку надає система моніторингу навколишнього природного середовища, є Мінприроди, яке саме його і здійснює, за бюджетні кошти. Інформаційний веб-портал, структура якого затвердження ще в 2007 році, не функціонує в повному обсязі, обслуговування веб-порталу здійснює зовнішня структура. Відсутня прив'язка даних моніторингу до геоінформаційних систем (карт).

Мінприроди не проводить активної політики щодо реалізації та оптимізації функціонування загальнодержавної інформаційно-аналітичної системи моніторингу навколишнього середовища, не виступає з ініціативами перед Урядом та Верховною радою і, фактично, не виконує координуючої функції, прописаної в нормативно-правових документах.

Фінансування системи моніторингу навколишнього природного середовища є малоефективним та недостатнім. Кошти, які реально виділяються, доцільно спрямувати на закінчення геоінформаційної системи, бази даних для системи моніторингу навколишнього природного середовища та підготовку національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні.

Якщо запрацює вже передбачений нормативними документами доступ на платній основі до інформаційної бази системи моніторингу, це може стати додатковим джерелом фінансування. Вільний доступ до цих даних може стати елементом електронного урядування та реально діючою інформаційною послугою для міжнародних та громадських організацій та бізнес-структур:

1. Структура системи екологічного моніторингу та її управління є малоефективним, тому що використовується системи параметрів радянських часів, яка не гармонізована з Європейськими стандартами.

2. Мінприроди не поводить активної політики щодо формування нормативно-правової системи екологічного моніторингу.

3. Методика та положення щодо системи параметрів, гармонізованих з європейськими нормами, знаходиться в стадії обговорення вже упродовж

декількох років.

Тому доцільно переглянути саму структуру системи моніторингу навколишнього природного середовища як елемента системи забезпечення економічної безпеки держави. Розробити стратегію модернізації, виходячи із сучасних інформаційних потоків, які зумовлюються вимогами споживачів, а це, перш за все міжнародні організації та громадськість, наявних мереж спостереження та реальних обсягів фінансування впродовж останніх десяти років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Горбулін В.П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монографія / В.П. Горбулін, А.П. Качинський.– К.: НІСД, 2011.– 288 с.

2. Данилишин Б. Ефект декаплінгу як фактор взаємозв'язку між економічним зростанням і тиском на довкілля / Б. Данилишин, О. Веклич // Вісник НАН України. – 2008. – №5. – С. 12-18.

3. Екологічне управління / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. – К.: Либідь, 2004. – 430 с.

4. Економіко-екологічні основи розвитку природно-господарських систем особливо цінних природних територій: рец. на роботу Рубеля О. Є. / Б. В. Буркинський // Економіст. – 2010. – №11. – С. 14.\

5. Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля : Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 30.03.1998 №391 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/391-98-%D0%BF>.

6. Про затвердження положення Державної цільової екологічної програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища на 2008-2012 рр. : Кабінет Міністрів України; Постанова, Програма від 05.12.2007 № 1376 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1376-2007-%D0%BF>.

7. Синякевич І. М. Інструменти екополітики: теорія і практика / І. М. Синякевич. – Львів: ЗУКЦ, 2003. – 188 с.
8. Система економічної безпеки держави / за заг. ред. А.І. Сухорукова // НІПМБ при РНБОУ. – К.: ВД «Стилос», 2009. – 685 с.
9. Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика: «Теорія та методологія комплексних міждисциплінарних досліджень сталого розвитку та екологічної безпеки» у 2-х томах. Т.І. / Н.М. Андрєєва, О.М. Алімов, Є.В. Хлобистов та ін.; за наук. ред. Є.В. Хлобистова – Сімферополь : Аріал, 2011. – 464 с.
10. Туниця Ю.Ю. Екоеконіміка і ринок: подолання суперечностей / Ю.Ю. Туниця. – К. : Знання, 2006. – 314 с.
11. Хвесик М.А. Інституціональна модель природокористування в умовах глобальних викликів: монографія / М.А. Хвесик, В.А. Голян. – К. : Кондор, 2007. – 772 с.

**ДИНАМИКА И СТРУКТУРА ПЕРЕКРЕСТНЫХ РАСХОДОВ НА
ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В ФЕДЕРАЛЬНОМ БЮДЖЕТЕ И
КОНСОЛИДИРОВАННОМ БЮДЖЕТЕ СУБЪЕКТОВ РФ**

Кулькова В.Ю.- руководитель Центра методологии финансового и стратегического управления Научно-исследовательского финансового института Минфина РФ, д.э.н.

Зарубина О.А. - мл. науч. сотр. Центра методологии финансового и стратегического управления Научно-исследовательского финансового института Минфина РФ

Одна из основных рекомендаций ОЭСР по модернизации системы здравоохранения в нашей стране – необходимость наращивать объемы финансирования государственной системы здравоохранения [1,43]. Думается, что в международных сопоставлениях систем здравоохранения оценка объемов финансирования здравоохранения, строящаяся на

процентном показателе величины расходов на здравоохранение в ВВП, с одной стороны, отображает фискальную имманентность расходов. С другой стороны, не учитывает проявление распределительной функции государственных финансов, реализующейся в существовании не прямых расходов финансирования здравоохранения: перекрестных расходов (включая социальные преференции – льготы, пособия и выплаты), скрытых расходов (выпадающие доходы – налоговые льготы), которые уменьшают величину реальных расходов государства на здравоохранение и требуют выявления и учета. Исходя из вышеизложенного, актуальность представляет оценка величины расходов на здравоохранение в России с учетом размеров не прямых расходов. Целью данного исследования является выявление перекрестных расходов на здравоохранение и описание их структуры и динамики.

Под перекрестными расходами нами понимаются, не прямые расходы на здравоохранение, имеющие медицинскую этимологию, но учитываемые в других расходах бюджетной классификации РФ. Другими словами, перекрестные расходы - связаны с предоставлением медицинских услуг (включая, медико-социальные услуги), но учитываются не по статье расходов здравоохранение, а по статьям расходов на финансирование других отраслей и сфер народного хозяйства. К перекрестным расходам в области здравоохранения относятся и социальные льготы, пособия и выплаты (социальные преференции) в сфере здравоохранения, которые учитываются в разделе расходов на социальную политику.

Для верификации выдвинутой нами гипотезы о перекрестных расходах был исследован консолидированный бюджет РФ. Однако структура консолидированного бюджета РФ, находящегося в публичном доступе на сайте Казначейства РФ, имеет агрегированный вид, который не позволяет выявить перекрестные расходы в сфере здравоохранения. В то же время структура федерального бюджета РФ дает возможности для подобного анализа. Учитывая данные ограничения, в рамках исследования на первом

этапе были выявлены перекрестные расходы федерального бюджета по наименованию и величине (сумме), далее проведен анализ структуры и динамики, на основе расчетов показателей, соответственно ОВС (относительной величины структуры) и темпов прироста (табл. 1).

Таблица 1- Перекрестные расходы на здравоохранение в федеральном бюджете РФ в 2011-2013 гг.

Наименование раздела расходов бюджета РФ	Показатели расходов по разделам				Т _р ^{2013/2011} , %	Т _{пр} ^{2013/2011} , %
	2011		2013			
	Абсолютная величина расходов, млн.руб.	ОВС, %	Абсолютная величина расходов, млн.руб.	ОВС, %		
Общегосударственные вопросы	6 125	8	8 998,8	9	147	+47
Национальная оборона	109,9	1	867,5	1	789	+689
Национальная безопасность и правоохранительная деятельность	22 906	30	32 385	32	141	+41
Национальная экономика	3 055	4	15 254,5	15	499	+399
Образование	5 384,8	7	13 873,3	14	258	+158
Социальная политика	30 889,1	41	30 380,7	30	98	-2
Физическая культура и спорт	7 132,2	9	295,3	0	4	-96
Средства массовой информации	0	0	0,04	0		
Итого	75 602	100	102055	100	135	+35

Источник: разработка автора на основе данных об исполнении федеральных бюджетов за 2011 – 2013 гг

Как видно из данных табл. 1 динамика перекрестных расходов в исследуемый период характеризуется положительной тенденцией роста (Т_{пр}^{2013/2011} = +35%).

Конкретизация видовой структуры перекрестных расходов на здравоохранение в разрезе ведомств-получателей и направлений расходов, проведена ранее [2,40-42]. Экспресс-анализ структуры перекрестных расходов актуализирует постановку проблем ведомственного финансирования здравоохранения, медицинского образования,

позиционирования санаторно-курортного лечения в отечественном здравоохранении. Думается, это самостоятельные темы для исследования, требующие обращения к зарубежной практике стран ОЭСР, что представляет предмет дальнейших научных изысканий. Обращает внимание, в структуре перекрестных расходов на здравоохранение в федеральном бюджете наличия расходов по ФЦП. Структурный анализ перекрестных расходов на здравоохранение свидетельствует о том, что наибольший удельный вес занимают перекрестные расходы на здравоохранение, учитываемые в расходах на социальную политику (ОВС²⁰¹¹ = 41%, ОВС²⁰¹³ = 30%). Однако в динамике за исследуемый период 2011-2013 гг происходят структурные трансформации позиционирования перекрестных расходов. Так в 2011г. доминирующие позиции в структуре перекрестных расходов в здравоохранение приходятся на расходы в социальной политике, а в 2013 г наибольшее значение ОВС демонстрирует статья расходов национальная оборона. Тенденция доминирования наблюдается в динамике по значениям показателей темпа прироста в национальной обороне ($T_{пр} = +689\%$). Обращает внимание и величина темпов прироста перекрестные расходы по статье национальной экономике ($T_{пр} = +399\%$).

Тенденция сокращения имманентна перекрестным расходам по физической культуре и спорту, это подтверждают отрицательные темпы прироста.

На втором этапе сформирован информационный запрос в финансовые органы субъектов РФ о наименовании и величине перекрестных расходов в сфере здравоохранения в консолидированном бюджете субъекта РФ в части собственных расходов. Были получены данные от 79 субъектов РФ (данные не представили 4 субъекта РФ: Москва, Республика Адыгея, Хабаровский АО, Мурманская область), которые подверглись обработке и сводке (табл. 2).

Таблица 2 - Перекрестные расходы в собственных расходах консолидированных бюджетов субъектов РФ в 2011-2013 гг

Показатели по годам	Регионы	Общая величина перекрестных расходов, включающих социальные льготы и пособия (млн.руб)	Величина перекрестных расходов, (млн.руб)	Величина социальных льгот и пособий в перекрестных расходах (млн.руб)
2011	79	28945,1	7801,8	21143,3
ОВС %		100	27	73
2013	79	39291,4	10192,4	29099
ОВС %		100	26	74
Тпр, %		36	31	38

Как видно, наибольший удельный вес в структуре перекрестных расходов в здравоохранении консолидированных бюджетов субъектов РФ занимают социальные преференции (социальные льготы, выплаты, пособия), их наименования приведены в ранних исследованиях [2,45]. В ряде субъектов РФ в структуре перекрестных расходов на здравоохранение в консолидированном бюджете субъекта РФ наличествуют расходы по региональным ЦП. В динамике наблюдается положительные тенденции роста по величине перекрестных расходов и всем компонентам.

Таким образом, в рамках предложенного исследования выявлены перекрестные расходы, неучтенные в величине расходов на здравоохранение в ВВП, фигурирующей в межстрановых сопоставлениях финансирования здравоохранения. В частности, по предварительным расчетам, в 2013 г. величина перекрестных расходов составила в федеральном бюджете РФ 102, 1 млрд. руб, в консолидированном бюджете субъектов РФ (по 79 субъектам РФ) – 39,3 млрд. руб. В структуре перекрестных расходов на здравоохранение доминируют в 2011 г. социальные преференции (социальные льготы, пособия и выплаты), учитываемые в разделе социальная политика, в 2013 г. расходы на национальную оборону.. Проведенная оценка перекрестных расходов актуализировала исследование финансирования ведомственного здравоохранения, медицинского образования, позиционирования санаторно-

курортного лечения в здравоохранении.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Россия модернизация экономики. Апрель 201: Серия публикаций ОЭСР о «Лучшей политике». [Электронный ресурс] - (<http://www.oecd.org/russia/Russia-Modernising-the-Economy-RU.pdf>)
2. Кулькова В.Ю. Государственные расходы на здравоохранение в ОЭСР и России: потенциал и методика сравнительного анализа/ В.Ю. Кулькова // Научно-исследовательский финансовый институт. Финансовый журнал. – 2014. - № 3. – С.35-46

РАЗВИТИЕ ТРАДИЦИОННЫХ ПРОМЫСЛОВ

В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ РОССИЙСКОЙ ЭКОНОМИКИ

Павлов К.В. – зав. кафедрой экономики и управления НОУ ВПО «Камский институт гуманитарных и инженерных технологий», д.э.н., проф., заслуженный деятель науки Удмуртской Республики, г. Ижевск, Россия

Модернизация, техническое перевооружение и прогрессивная структурная перестройка российской экономики на основе использования новейших инновационных технологий (в т.ч. нанотехнологий, биотехнологий и т.п.) являются важнейшими условиями эффективного инновационного развития страны и роста конкурентоспособности отечественной продукции. Все это позволит уменьшить зависимость уровня и темпов социально-экономического развития страны от получаемых доходов вследствие экспорта сырьевых ресурсов и действительно осуществить структурную перестройку отечественной экономики, о необходимости которой говорится уже очень давно. Важно также и то, что в результате этого улучшится имидж России, которую пока еще нередко отождествляют с сырьевым придатком развитого мира [3]. Таким образом, в целом мировой опыт действительно свидетельствует о том, что рост инвестиций в инновационные сферы

экономики способствуют ускоренному развитию народно-хозяйственного комплекса страны и повышению среднего уровня жизни населения.

При осуществлении модернизации большое значение имеет также учет региональных и отраслевых особенностей [1]. Так, например, в республиках, которых в РФ насчитывается 21 (т.е. практически четвертая часть всех субъектов РФ), одной из важнейших форм модернизации будет являться возрождение народных промыслов, некогда развиваемых титульными нациями этих республик. В Удмуртии к такого рода промыслам относится льноводство, которое здесь интенсивно развивалось и в царский период развития страны, и на первых этапах существования советской власти. Тогда Удмуртия входила в тройку регионов, являющихся крупнейшими в стране производителями льна и изделий из него.

Лен в условиях Удмуртии является традиционной техникой культуры и возделывание его на территории республики началось еще в глубокой древности. В Удмуртии еще в первой половине 19 века широкое развитие имела домашняя промышленность. Женщины пряли, ткали шерстяные ткани и холсты, шили одежду, вязали, вышивали. Крестьянские ткани вывозились за пределы края. В 1837 году вятский губернатор отмечал, что из льна в уездах выделялось 2,5млн. аршин холста, который отправлялся в Архангельск, где его охотно покупали иностранные торговцы. В середине 19 века из губернии уже вывозилось около 15 млн. аршин, в том числе в Казань для мешков – около 800 тыс. аршин холста. В это же время предпринимались меры по усовершенствованию крестьянского ткачества, в связи с чем палата государственных имуществ выписала самопрялки и усиленно внедряла их среди крестьянок.

После социалистической революции выращивание льна – долгунца в республике продолжилось [2]. В отдельные годы площади под посевами льна достигали 60 тыс. га. В послевоенный период посевные площади под лен в Удмуртии резко сократились. В настоящее время руководством республики ставится задача возрождения льноводства и постепенное доведение его

объемов производства до прежних параметров. Для этих целей выделяются определенные финансовые ресурсы, в связи, с чем достаточно быстрыми темпами идет возрождение этой отрасли производства.

В настоящее время лен выращивается в 15 районах Удмуртии, в основном в северной ее части и площади, занятые посевом льна в последнее время составляют около 15 тыс. га. С 2007 года реализуется республиканская программа «Развитие льняного комплекса Удмуртской Республики», мероприятия которой направлены на увеличение производства льняной продукции и повышение эффективности производства предприятий льняного комплекса республики. Значительную роль здесь могут сыграть районные общества потребительской кооперации, которые в свое время оказали существенное влияние в процессе культивирования льна.

Общества потребкооперации могли бы увеличить объемы производства также и таких традиционных для удмуртов народных промыслах, как пчеловодство, лесные промыслы, отхожие промыслы (выделка рогож, циновок, кулей, крашение шерстяных, бумажных, холщевых тканей и пряжи). В других республиках России похожая ситуация – в них можно развивать другие виды полузабытых народных промыслов, нередко называемых этноэкономикой. У башкир, например, традиционными народными промыслами были коневодство и кумысоделие, которые в последнее время также интенсивно возрождаются. В Республике Башкортостан общества потребкооперации также могли бы существенно разнообразить свою деятельность, участвуя в развитии этих традиционных промыслов. Таким образом, процесс модернизации экономики кроме технологического аспекта включает также этнический, социальный, экологический, этический, эстетический и иные аспекты.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Государственное финансирование научно-технического прогресса в развитых капиталистических странах/ А.В. Жемчужникова, А.В. Толкушкин,

И.А. Кравченко и др. М.: Финансы и статистика, 1989. 239 с.

2. Засухин А.Т. Интенсификация производства. М.: Экономика, 1975. 183 с.

3. Халевинская Е.Д. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник. М.: Экономистъ, 2004. 303 с.

ВПЛИВ ФІНАНСОВОГО ІНЖИНІРИНГУ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

*Поліщук В.Г. – старший викладач (Луцький національний технічний
університет, к.е.н.)*

Фінансовий інжиніринг передбачає створення (конструювання) нових фінансових продуктів (інновацій), надання нових фінансових послуг; використовує цінні папери та фінансові інструменти у вигляді контрактів для створення їх гібридних та синтетичних комбінацій; застосовується для управління ризиками, ліквідністю та доходністю; перерозподілу грошових ресурсів та інформації, передбачає вироблення схем оптимізації фінансової в цілому та податкової зокрема, виробничої та маркетингової діяльності із врахуванням законодавчих та ринкових недосконалостей.

Над проблематикою фінансового інжинірингу та фінансових інновацій працювало чимало зарубіжних вчених, зокрема: Александр Г.Д., Бансал В.К., Бейлі Д.В., Бочаров В.В., Галанов В.А., Маршалл Дж.Ф., Шарп У.Ф. та ін. Значний вклад у розвиток теорії фінансового інжинірингу в Україні зробили такі вітчизняні вчені як Примостка Л.О., Сохацька О.М. та ін.

Фінансовий інжиніринг допускає використання фінансових інструментів, які в Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО) розуміються як будь-який контракт на фінансовий актив для однієї сторони і фінансове зобов'язання для іншої та використовує фінансові інструменти на фінансових ринках, одержуючи прибутки від сек'юритизації (від торгівлі цінними паперами і фінансовими інструментами, а також перетворення боргів у цінні папери). Разом з тим фінансовий інжиніринг, розв'язуючи

складну проблему управління суб'єктом господарювання, розчленовує її на ряд підпроблем, здатних сприйняти ті або інші апробовані практикою фінансові інструменти або для досягнення мети конструкцією інновації [1; 2].

Фінансовий інжиніринг включає: управління вартістю бізнесу; фундаментальний та технічний аналіз; інвестиційне проектування і реальні опціони; ризик-менеджмент; конструювання фінансових інновацій, створення схем, стратегій та технологій для вирішення фінансових проблем.

На світові потоки капіталу в останні роки мають вплив чотири головних тенденції, а саме: зміни у співвідношеннях між сировинними та промислово розвинутими країнами; перехід промислово розвинутих країн від трудомісткого до наукомісткого виробництва; посилення залежності світової торгівлі від міжнародного руху капіталів; зростання ступеня диверсифікації діяльності ТНК.

До інших причин виникнення фінансового інжинірингу варто віднести: зростання глобальної конкуренції за капітал; можливість міжнародної диверсифікації інвестиційних портфелів; зменшення операційних витрат при заміні портфеля інструментів на один структурований продукт; зростання кваліфікації персоналу у фінансовій сфері; потреби клієнтів у дешевому фінансуванні і, навпаки, завданні максимально вигідного розміщення інвестиційних ресурсів при мінімальному ризику.

Зазначені причини зумовили необхідність у створенні нових вишуканих продуктів: для управління зростаючими ризиками; для додаткового отримання прибутків від правильного використання законодавчих та податкових відмінностей між країнами та у самій країні, правильного прогнозу динаміки валютних курсів, відсоткових ставок, цін на товари тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вахович І.М., Поліщук В.Г. Фінансовий менеджмент та фінансовий інжиніринг бізнес-процесів: магістерський курс: навчальний

посібник в 2-х т. – 2-ге вид. – Т.2. Поліщук В.Г. Фінансовий інжиніринг бізнес-процесів. – Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня “Волиньполіграф”™, 2014. – 380 с.

2. Фінансове забезпечення сталого розвитку регіонів України: міжбюджетні відносини та інноваційні інструменти стимулювання: Монографія; за науковою редакцією д.е.н., проф. Вахович І.М. – Луцьк: Волиньполіграф™, 2014. – 331 с. (Розділ 3. Інноваційні інструменти фінансового стимулювання сталого розвитку регіону, п. 3.1.-3.3., с. 135-186).

ІНТЕГРАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

*Рябушка Л.Б. – доц., ВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»,
доцент, к.е.н.*

З урахуванням пануючого стану фінансової складової в сучасній економіці, однією із найважливіших складових економічної безпеки є саме фінансова безпека. Динаміка світових економічних взаємовідносин, поглиблення глобалізаційних та інтеграційних процесів, нарощування темпів загальнотериторіального розвитку значно посилюють актуальність проблеми досягнення достатнього рівня збалансованості фінансової системи тієї чи іншої території та підвищення рівня фінансової безпеки місцевих бюджетів.

Слід погодитись з науковцями, що ключовим і первинним протиріччям у виникненні загроз фінансовій безпеці держави є антагонізм всезростаючих суспільних потреб і обмеженість ресурсів. Чим більше потреб у суспільстві залишаються незадоволеними внаслідок обмеженості ресурсів, тим нижчим є рівень реалізації інтересів, масштабнішим обсяг конфліктів і негативних впливів. Стосовно загроз безпеці в бюджетній сфері України таке протиріччя доповнюється іншими невідповідностями, серед яких слід виділити:

- нееквівалентність між розмірами акумульованих у бюджеті грошових коштів і необмеженими потребами та інтересами їх одержувачів;

- суперечності між природним небажанням платників розлучатися з частиною власних ресурсів, що акумулюються до бюджету у вигляді податків і зборів, та обсягами отриманих ними суспільних благ;
- протиріччя між обсягами і засадами формування Державного бюджету України та місцевих бюджетів;
- невідповідність між величиною акумульованих до місцевих бюджетів грошових коштів та обсягом регламентованих повноважень органів місцевого самоврядування.

Також серед джерел загроз бюджетної безпеки України слід вказати:

- бюджетну розбалансованість, що призводить до дефіциту;
- структурну недосконалість державних витрат;
- недоліки в системі обліку та касового виконання бюджету;
- недосконалість нормативно-правової бази в регулюванні бюджетного процесу;
- низький рівень податкової автономії місцевих бюджетів;
- високий рівень фінансової залежності місцевих бюджетів від трансфертів;
- високий рівень тінізації економіки;
- відсутність дієвої стратегії соціально-економічного розвитку держави;
- дії іноземних держав та міжнародних організацій, світові економічні кризи;
- неефективне використання зовнішніх запозичень та управління боргом;
- явища природного характеру та суспільно психологічні фактори.

Критичний аналіз існуючих наукових підходів дає загальні уявлення про методики оцінки фінансової безпеки територіального розвитку та їх інтегровані показники. Проаналізовані методики мають як окремі недоліки, так і позитивні, новітні моменти, які доречно використати в подальших дослідженнях. Так, на основі узагальнення наукових підходів запропоновано інтегральне оцінювання рівня фінансової безпеки місцевих бюджетів. Методика враховує наступні етапи. Етап 1 - формування основного масиву вхідної інформації на основі індикаторів стимуляторів та дестимуляторів рівня фінансової безпеки місцевих бюджетів, а саме: рівень

дефіциту/профіциту місцевих бюджетів, % (порогове значення не більше 3%); рівень виконання плану за доходами місцевих бюджетів,% (порогове значення не менше 98%); рівень виконання плану за видатками місцевих бюджетів, % (порогове значення не менше 98%); частка доходів МБ у ВВП,%; частка видатків МБ у ВВП,%; обсяг трансфертів з державного бюджету, % до ВВП (не більше 10-15%); амплітуда коливань бюджетних трансфертів на одну особу між регіонами, % (не більше 20-30%); амплітуда коливань бюджетних видатків на одну особу між регіонами, % (не більше 20-30%); відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, % (не більше 55%); рівень зовнішньої заборгованості на одну особу (не більше 200 дол.США); рівень тінізації економіки,% (не більше 30%) . Етап 2 – розрахунок показників - стимуляторів та дестимуляторів. Етап 3 - розрахунок інтегрального показника фінансової безпеки місцевих бюджетів.

Проведення моніторингу рівня фінансової безпеки, для якого застосовуються відповідні індикатори з визначеними пороговими значеннями, необхідне для прийняття управлінських рішень щодо аналізу та нейтралізації реальних або потенційних загроз місцевим бюджетам.

Запропоновано наступні зони фінансової безпеки: 0-0,25 – зона небезпеки, 0,26-0,50 – зона передкризового стану, 0,51-0,75 – зона реальних фінансових загроз, 0,76-1 – зона фінансового ризику, 1,0 і більше – зона фінансової безпеки з певним рівнем запасу фінансової міцності. Значення інтегрального показника фінансової безпеки місцевих бюджетів за період 2009-2013 років розраховано за даними [1,2] та представлено в таблиці 1.

Отже, у 2009-2013 рр. інтегральний показник фінансової безпеки місцевих бюджетів України показує зону небезпеки, що є негативною тенденцією. Найменше значення інтегрального індексу фінансової безпеки місцевих бюджетів спостерігався у 2012 році (0,209), найбільше його значення було в 2011 році – (0,214). В цілому, слід відмітити, що протягом аналізованого періоду інтегральний показник фінансової безпеки місцевих збільшився на 0,001.

Таким чином, незважаючи на те, що більш ніж 15 років тому дослідниками визнавалося, що «саме розбалансованість Державного бюджету є головним дестабілізуючим чинником кризи державних фінансів», це питання залишається вкрай актуальним і понині. Недостатньо продумана державна політика у бюджетній сфері часто призводить до розбалансування фінансових потоків, переведення дефіциту державного бюджету в приховану форму, ще більш небезпечну, що може стати причиною загострення макроекономічної ситуації

Таблиця 1

Інтегральний показник фінансової безпеки місцевих бюджетів

Індикатор	Порогове значення	Фактичне значення				
		2009	2010	2011	2012	2013
Рівень тіньової економіки, %	не більше 30 %	0,752	0,789	0,882	0,882	0,952
Рівень дефіциту/профіциту місцевих бюджетів, %	не більше 3%	0,488	0,454	0,426	0,352	0,375
Рівень виконання плану за доходами місцевих бюджетів, %	не менше 98	0,926	0,984	0,968	0,947	0,954
Рівень виконання плану за видатками місцевих бюджетів, %	не менше 98	0,943	0,964	0,992	0,962	0,914
Рівень перерозподілу ВВП через дохідну частину МБ, %	План/фактичне	0,853	0,892	1,000	0,930	0,891
Рівень перерозподілу ВВП через видаткову частину МБ, %	План/фактичне	0,961	0,953	0,978	0,853	0,865
Обсяг трансфертів з державного бюджету, % до ВВП	не більше 10-15%	0,454	0,479	0,507	0,562	0,547
Амплітуда коливань бюджетних трансфертів на одну особу між регіонами, %	не більше 20-30%	0,319	0,297	0,345	0,337	0,379
Амплітуда коливань бюджетних видатків на одну особу між регіонами, %	не більше 20-30%	0,278	0,273	0,294	0,316	0,336
Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, %	не більше 55%*	0,633	0,725	0,660	0,665	0,753
Рівень зовнішньої заборгованості на одну особу, дол. США	не більше 200	0,541	0,401	0,372	0,236	0,211
Інтегральний показник фінансової безпеки МБ	-	0,210	0,211	0,214	0,209	0,211

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Виконання Державного бюджету / Державна казначейська служба України // Офіційний сайт. – Режим доступу :

<http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>. –

19.09.2014. – Назва з екрану.

2. Державний борг України / Міністерство фінансів України // Офіційний сайт. – Режим доступу :

<http://minfin.gov.ua/control/uk/archive/docview?typeId=33402&docId=37211&>–

19.09.2014. – Назва з екрану.

3. Рівень тінізації економіки України: міністерство економічного розвитку і торгівлі України // Офіційний сайт. - <http://www.me.gov.ua> - Назва з екрану.

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

*Сокиринська І.Г., к.е.н., доц. кафедри фінансів Національної
металургійної академії України*

Сокиринський Д.С., студент групи ЕК – 01 – 12 НМетАУ

Небувале загострення економічної кризи, яке відбувається наразі в Україні, свідчить про наявність глибоких структурних проблем та диспропорцій у фінансовій системі та реальному секторі економіки.

Підґрунтя наростання макрофінансової нестабільності в Україні міститься насамперед у здійснюваній економічній політиці, яка значний час характеризувалася невваженістю та неадекватністю стратегічним завданням та можливостям розвитку національної економіки. Але свій кінцевий та видимий прояв недоліки та прорахунки в економічній політиці зажди знаходять у сфері фінансів, адже економіка говорить «мовою грошей», а результати цієї політики відображаються у покращенні або погіршенні добробуту суб'єктів економіки.

Тому однією з найважливіших сфер економіки є фінансовий сектор, де відбувається формування і розподіл фінансових ресурсів та послуг. Фінансовий сектор безпосередньо пов'язаний з діяльністю фінансових установ, а його складовими виступають ринок банківських послуг, страховий ринок, фондовий ринок, ринок інвестиційних послуг, недержавних пенсійних

послуг та інші ринки фінансових послуг.

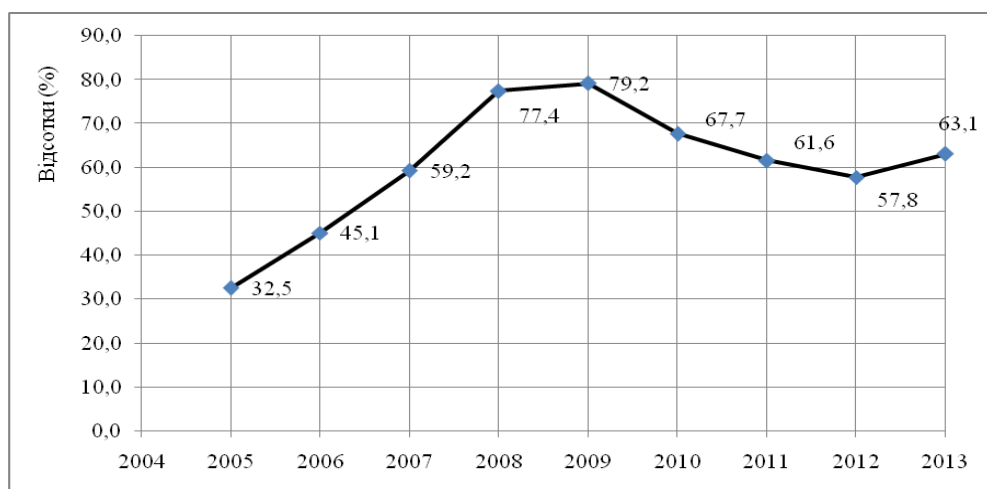
Стрімкий розвиток фінансового сектора в останні десятиріччя привів до того, що поступово відбувається його трансформація в порівняно самостійну сферу, а в наукових дослідженнях стосовно даного питання все частіше лунає думка про появу окремої ланки системи світового господарства – фінансової економіки, або фінансоміки (поряд з існуванням традиційної економіки) [1,2]. Логіка такого виокремлення зумовлена надмірним розвитком фінансової інфраструктури та посиленням її значущості в управлінні економічними процесами. Так, деякі автори [3] вважають, що у випадку, коли така економіка частково ізолюється від реального виробництва матеріальних благ і все у більшому ступені концентрується на проведенні значущих фінансових операцій, переміщуючи кошти з одного ринку на інший, можна стверджувати існування «фінансової економіки».

У вітчизняній економіці в останні десятиріччя відбувалося зростання як обсягу, так і частки фінансового сектора в економічній системі. Але ж його інституційну структуру не можна вважати раціональною, оскільки фінансовий сектор України є здебільшого «банківськоцентричним», а розвиток небанківської складової залишається недостатнім, незважаючи на велику загальну кількість небанківських фінансових установ. Для цього існують як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники, зокрема:

- обмежений обсяг фінансових ресурсів та джерел їх залучення всередині країни;
- недосконалість законодавства щодо механізму захисту прав власності;
- недостатній загальний рівень довіри економічних суб'єктів;
- збереження негативних інфляційних очікувань населення;
- відсутність достатніх механізмів захисту прав споживачів фінансових послуг;
- збільшення ризиків, пов'язаних з інвестиціями в активи;

– переоцінка вартості інвестиційних активів через валютний, кредитний та інші ризики.

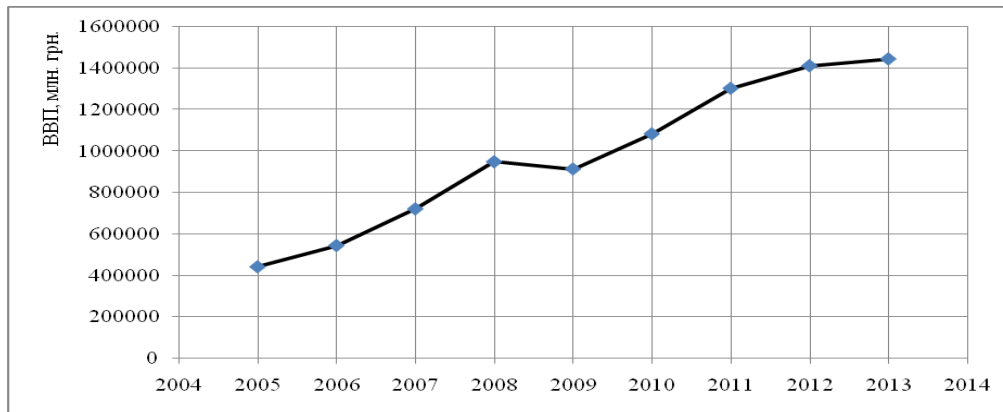
Останнім часом багато економістів здійснюють аналіз фінансового сектору з метою встановлення певної залежності між динамікою його розвитку та змінами у реальному секторі економіки. Поширеною є думка, як зарубіжних, так і вітчизняних економістів, що розширення обсягів банківського кредитування сприяє економічному зростанню, оскільки розширює доступ приватного сектору до ресурсної бази та сприяє поживленню виробництва. Але, на жаль, українські реалії свідчать про те, що позитивний вплив банківського сектору на загальне економічне зростання майже повністю в останні роки був зруйнованим неефективним кредитуванням державного сектору. Так, на рис. 1 представлено динаміку частки кредитів, наданих фінансовим сектором, у ВВП за 2005 – 2013 р.р., а на рис. 2 – динаміку ВВП за той самий період.

*Складено авторами за даними статистичної звітності НБУ [5]

Рис. 1. Динаміка частки кредитів фінансового сектора у % до ВВП за 2005 – 2013 р.р. в Україні

Як бачимо, пряма залежність розвитку економіки від обсягів банківського кредитування, починаючи з 2008 року не спостерігається. Навпаки, найбільшого піку частка наданих кредитів у відсотках до ВВП сягнула у 2008 – 2009 р.р. під час гострої фази фінансової кризи.

*Складено за даними статистичної звітності Міністерства статистики [6]

Рис. 2. Динаміка ВВП України за 2005 – 2013 р.р., млн. грн.

Наведений аналіз доводить, що фінансовий сектор України, попри досить високу динаміку свого формування та розвитку, поки що не став ефективним механізмом реалізації інвестиційних програм. Одним із головних чинників, що стоїть на заваді позитивного впливу діяльності фінансового сектора на реальний, є криза державних фінансів та постійна потреба Уряду у все нових джерелах запозичень, у тому числі й на внутрішньому ринку, що тягне за собою підвищення відсоткових ставок за кредитами та, як наслідок, обмеженість доступу підприємницьких структур до запозичень.

Отже, однозначної оцінки впливу фінансової системи на економічне зростання реального сектору вченими наразі не доведено. Так, наприклад, І. Чікіта у своєму дослідженні [7] доводить, що останнім часом учені переосмислили окремі аспекти впливу фінансової системи на економічне зростання навіть в країнах, де раніше такий вплив вважався однозначно позитивним. Але, слід зауважити, що причини цього в економічно розвинутих країнах відмінні від тих, що спостерігаються в країнах, що розвиваються. Так, за наслідками фінансової кризи 2008 року, ряд американських учених висунув гіпотезу про негативний вплив фінансового сектору на економічне зростання, але лише у випадку, коли обсяг кредитів приватному сектору перевищує 100% ВВП. В Україні ж поки що такої позначки не досягнуто, тому причинами є дещо інші фактори, зокрема, вищезгадана криза державних фінансів, яка знаходить своє відображення в показниках формування та використання коштів державного бюджету та

обсязі державного боргу країни.

Таким чином, можна зробити висновок, що в сучасних умовах української економіки відбувається певний розрив між динамікою розвитку фінансового та реального секторів, фінансовий сектор залишається недостатньо збалансованим інституціонально, з переважанням банківського сектору та недостатнім розвитком сфери небанківських фінансових послуг. Водночас відбувається розрив між динамікою зростання фінансового та реального секторів, причому стимулюючий вплив фінансового сектору на виробництво нівельовано рядом чинників, головним серед яких є криза державних фінансів та значні темпи зростання державних боргів. Наслідком цього є здорожчання банківських кредитів та зниження їх якості при одночасному зростанні ризику.

Позитивним за умов, що склалися, є те, що у вітчизняному фінансовому секторі наявні резерви щодо зниження вартості кредитних ресурсів, як за рахунок проведення відповідних заходів грошово-кредитної політики, так і за рахунок розширення небанківської складової фінансового сектору, що в перспективі може привести до стимулюючого ефекту фінансового сектору на процеси економічного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пшик Б. Фінансоміка як новітній напрям економічної науки: сутність, передумови виникнення, особливості прояву / Богдан Пшик // Вісник НБУ. – 2013. – №7(209). – С. 55–61.
2. Авдокушин Е. Ф. Финансовая экономика в системе новой мировой экономики / Е.Ф.Авдокушин // Философия хозяйства. – 2007. – № 6. – С. 15–27.
3. Козьменко С.М., Корнеєв М.В. Фінансова економіка як етап генези економічних систем / С.М. Козьменко, М.В. Корнеєв // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». Вип. 5(3). – 2011. – С. 240 – 245.

4. Огляд ринків фінансових послуг та підсумки діяльності небанківських фінансових установ за 2012 рік [Електронний ресурс]: Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу:

<http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KonsolidovOgl1/%D0%9E%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%202012.pdf>

5. Статистичні випуски: Національний банк України [Електронний ресурс]: Офіційне інтернет-представництво. / Фінансовий сектор. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44579

6. Соціально-економічний розвиток України [Електронний ресурс]: Державна служба статистики України / Урядовий портал. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

7. Чікіта І. Еластичність попиту на кредити як фактор підвищення впливу банківської системи на економічне зростання / Ірина Чікіта // Вісник НБУ. – 2013. – №8(208). – С. 52–56.

СТРАХУВАННЯ ЯК МЕТОД ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Дем'янчук М.А. – к.е.н.,

старший викладач кафедри економіки та моделювання ринкових відносин

Інституту інноваційної післядипломної освіти

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Страховання як сектор національної економіки та ланка фінансової системи, що суттєво впливає на соціально-економічну стабільність суспільства, входить до кола аспектів, безпосередньо пов'язаних з питаннями фінансової безпеки країни. Усі складові економіки і життєдіяльності людини пов'язані із страхуванням. У свою чергу, розвиток страхового ринку є похідною соціально-економічного розвитку країни. Зацікавленість держави в розвитку страхування зумовлюється тим, що завдяки йому уможливаються: підвищення соціального захисту населення і господарюючих суб'єктів;

зменшення навантаження на Державний бюджет у частині відшкодування непередбачуваних збитків природно-техногенного характеру; вирішення окремих проблем соціального забезпечення завдяки перенесенню державних соціальних виплат з коштів бюджету на страхові виплати. Розв'язання багатьох проблем, що стоять перед українською економікою, залежить і від того, наскільки ефективно функціонує страховий ринок.

Вищезазначені питання перебували у сфері наукових інтересів багатьох українських вчених, а саме С.С. Осадця, В.Д. Базилевича, О.І. Барановського, Ф.М. Фурмана, Н.М. Внукової та інших. Аналіз існуючих публікацій показав, що огляд теми розвитку страхового ринку має більше теоретичний характер або форму інформаційних оглядів про стан страхового ринку. Однак не має належного відображення тема впливу страхування ризиків на розвиток фінансової системи.

Ринок страхових послуг залишається найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків. Можна сказати, що українські страхові компанії з моменту свого створення не були спрямовані на довготривалу роботу на ринку, не формували довгострокової стратегії роботи. Для прикладу, в Україні за автоцивілку прибуток компаній складав сотні відсотків, у той час як за європейськими нормами прибутки за обов'язковими видами страхування встановлені на рівні 20%. Звідси й проблема недовіри [2].

Вільний доступ до інформації щодо фінансового становища страховика міг би підвищити авторитет та позитивно впливати на створення іміджу страхової компанії. Сьогодні, оцінюючи повноту і регулярність інформації, що надається страховиками, фінансові результати діяльності у вільному доступі (на своїх інтернет-сайтах, в пресі) розміщують близько 10 % усіх компаній. З даними про власників, структуру власності й капіталу справи значно гірші. Такою інформацією діляться не більше 3 – 5 % страховиків, що належать переважно іноземним інвесторам [1, 4].

Підприємницька діяльність тісно пов'язана з поняттям ризик. Для

успішного існування в умовах ринкової економіки підприємцю необхідно вирішуватися на впровадження технічних нововведень і на сміливі, нетривіальні дії, а це підсилює ризик. Тому необхідно правильно оцінювати ступінь ризику і вміти керувати ризиком, щоб домогтися більш ефективних результатів на ринку.

Ризик-менеджмент представляє собою систему управління ризиком і економічними (фінансовими) відносинами, що виникають в процесі цього управління, включаючи в себе стратегію і тактику управління ризиком. У загальному випадку під ризиком розуміють можливість настання деякої несприятливої події, що тягне за собою різного роду втрати [3, 5].

Підприємницька діяльність містить певну частку ризику, яку має взяти на себе підприємець, визначивши характер і масштаби цього ризику.

Страховання ризиків, основний прийом зниження ризику. Страховання ймовірних втрат служить не тільки надійним захистом від невдалих рішень, але і підвищує відповідальність осіб, які приймають рішення, примушуючи їх серйозніше ставитися до розробки і прийняття рішень, регулярно проводити захисні заходи у відповідності зі страховими контрактами.

Страховання фінансових ризиків являє собою захист майнових інтересів підприємства при настанні страхової події (страхового випадку) спеціальними страховими компаніями (страховиками) за рахунок грошових фондів, що формуються ними шляхом отримання від страхувальників страхових премій (страхових внесків).

У процесі страхування підприємству забезпечується страховий захист за всіма основними видами його фінансових ризиків - як систематичних, так і несистематичних. При цьому обсяг відшкодування негативних наслідків фінансових ризиків страховиками не обмежується - він визначається реальною вартістю об'єкта страхування (розміром страхової його оцінки), страхової суми і розміром страхової премії.

Існує декілька напрямів зменшення втрат від ризику, одним з яких є проведення операцій хеджування. Однак в Україні цей напрям поки що не

використовується, що пояснюється недостатнім розвитком ринкової інфраструктури. Хеджування — це страхування від втрат, зумовлених несприятливою зміною цін на товари у майбутньому.

Основу хеджування становлять ф'ючерсні контракти. Вони є формальною угодою, за якою продається або купується певна кількість товару за визначеною ціною для передачі його згодом у встановлений час. Отже, ф'ючерсні контракти — це договори-зобов'язання. Вони можуть укладатися також за умови, що певного товару в цей момент може і не бути. Основними показниками такого контракту є зафіксована ціна товару і обумовлений термін його поставки.

Слід мати на увазі, що ф'ючерсна угода просто так не може бути відмінена або анульована. Вона ліквідується двома шляхами:

- укладанням протилежної угоди на таку саму кількість продукції;
- поставкою товару відповідно до зазначеного у контракті терміну.

Проводити операції хеджування доцільно як в сферах нематеріального виробництва, так і в сферах матеріального виробництва. Це, зокрема, стосується тих виробничих структур, в яких є значний часовий розрив між виробництвом і реалізацією продукції. Для успіху в хеджуванні потрібно чітко орієнтуватись у цінній політиці, бути впевненим, що на момент продажу товару ціна знизиться. Якщо ціни незмінні, то хеджування є зайвим, оскільки фірма не матиме ніякого виграшу, а лише зазнає додаткових витрат (комісійні винагороди та винагороди брокера). За такими самими принципами здійснюється також хеджування операцій, пов'язаних з фінансовим ризиком.

У зарубіжній практиці є й інші види хеджування. Постачальники і покупці підписують довготермінові угоди (так звані контракти з «умовною вимогою»). Термін, на який вони укладаються, може досягати 20-річного періоду. У цих контрактах зазначають кількість, ціну і терміни поставок відповідної продукції. Для постачальника такі контракти вигідні тим, що вони гарантують визначений заздалегідь обсяг збуту продукції, а для

споживача — стабільне одержання певної кількості товарів за фіксованими цінами.

Управління ризиком традиційно асоціюється у багатьох керівників перш за все зі страхуванням. Дійсно, страхування спочатку було найбільш поширеним у світі методом впливу на ризик і в даний час залишається таким. Сьогодні в найбільших розвинених країнах, таких, як США, Японія, Німеччина, щорічні виплати страхових премій досягають 7-9% ВВП. Страхуванням за кордоном охоплені практично всі галузі діяльності людини: медичне страхування, страхування життя, майна, транспортних перевезень, прибутку, від банкрутства, різні види страхування цивільної відповідальності (від автомобілів і до лікарів). Не знайдеться такої сфери, де б не здійснювався хоча б один вид страхування, не кажучи вже про те, що багато його види є обов'язковими в різних країнах.

Однак ситуація зі страхуванням у країнах, які недавно вступили на шлях ринкової економіки, зокрема в Україні, далеко не така райдушна. Це обумовлюється тим, що в Україні раніше здійснювалося централізоване управління економікою, що мало на увазі формування державних резервів, які витрачалися на підтримку підприємств і допомогу населенню у разі настання несприятливих ситуацій. Фактично це було еквівалентно самострахування, тільки в масштабах цілої країни. Багато видів ризиків, наприклад фінансові та комерційні, практично повністю були відсутні, принаймні на внутрішньому ринку.

В умовах ринкової економіки обсяги державної підтримки скорочуються у багато разів. Приватизовані підприємства повинні самі дбати про створення механізмів ліквідації збитків при настанні критичних ситуацій. І страхування виступає тут одним з найбільш доступних та опрацьованих з ринкової точки зору механізмів.

Страхові компанії володіють невеликим власним капіталом, а це обмежує їх можливості з покриття великих ризиків. Таким чином, значну роль у діяльності українських компаній грають інші методи управління

ризиком, у тому числі організація і здійснення запобіжних заходів, а також самострахування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Журавка О.С. Сучасні тенденції розвитку страхового ринку України / О.С. Журавка // Вісник української академії банківської справи. – 2010. - №1 (28). – С. 139-144.

2. Офіційний сайт «UNN Українські Національні Новини»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unn.com.ua/uk/exclusive>.

3. Петрова О.М. Основи страхової справи / Е.М. Петрова - Сімферополь: Аліна, 2010. – 260 с.

4. Прандецький І. Інтеграція страхового ринку України в глобальний ринок страхування - шлях до розвитку / І. Прандецький // Фінансові послуги. – 2011. – С. 180-186.

5. Федорова Т.А. Основи страхової діяльності: підручник / відп . ред. проф. Т.А. Федорова. – М.: Видавництво БЕК, 2013. - 126 с.

РИНОК КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Кривошеєва В.В., асп. кафедри фінансів,

Київський національний торговельно-економічний університет

Домогосподарству, як одному з суб'єктів фінансових відносин, належить надзвичайно важлива роль у системі економічних відносин. Власних фінансових ресурсів фізичних осіб часто не вистачає для задоволення перспективних потреб. У результаті прагнення людини прискорити задоволення перспективних потреб певною мірою вплинуло на появу кредиту, що сприяло формуванню та розвитку ринку кредитних послуг.

Функціонування національної економіки і прискорення темпів

економічного зростання певним чином обумовлюються станом і розвитком індустрії кредитних послуг, оскільки їх надання впливає на всі стадії суспільного відтворення залежно від мети споживання позичених коштів.

Тривалий час в економічній літературі застосовувалося лише поняття «кредитний ринок». Поняття «ринок кредитних послуг» відносно недавно почало використовуватися в економічній літературі. Є.М. Сич, В.П. Ільчук, Н.І. Гавриленко зазначають, що ринок кредитних послуг - це специфічний вид ринку, на якому купуються і продаються кредитні ресурси та банківські послуги [1, с. 147]. Проте тут слід зазначити, що до складу банківських послуг включаються як кредитні, так і інші види фінансових послуг. При цьому не акцентується увага на тому, специфічним видом якого ринку є ринок кредитних послуг.

Водночас вітчизняне законодавство не вирізняє ринок кредитних послуг як окремий вид. Так, згідно зі статтею 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 року № 2664-III до ринків фінансових послуг належать професійні послуги на ринках банківських послуг, страхових послуг, інвестиційних послуг, операцій з цінними паперами та інших видах ринків, що забезпечують обіг фінансових активів. При цьому відсутнє тлумачення дефініції «ринок кредитних послуг».

Грунтуючись на мотиваційних підходах до визначення ринку [2, с. 84], можемо стверджувати, що ринок кредитних послуг фізичних осіб – це сукупність наявних та потенційних споживачів кредитних послуг. Ринок кредитних послуг виконує специфічні функції у фінансовій системі, які у сучасній літературі не достатньо досліджені. Грунтуючись на загальновідомих функціях ринку та представлених у науковій літературі функціях кредитного ринку, на нашу думку, серед функцій ринку кредитних послуг варто виокремити:

- контрольно-перозподільну функцію, яка передбачає акумуляцію тимчасово вільного капіталу, його перерозподіл між суб'єктами ринку, а

також формування ринкових цін на кредитні послуги згідно із співвідношенням попиту та пропозиції;

- інтеграційну функцію, в основі якої лежить надання кваліфікованих посередницьких послуг фізичним особам, активізація економічних процесів за рахунок прискорення обороту капіталу, формування умов для мінімізації кредитного ризику;

- інформаційно-спонукальну функцію, що передбачає надання інформації про кредитні послуги, ціни на них, дефіцит чи надлишок товару;

- селективну функцію, що передбачає виключення із переліку кредитних продуктів тих, які не користуються попитом споживачів, та звільнення ринку кредитних послуг від економічно нестійких, нежиттєздатних фінансових посередників.

Таким чином, формою прояву відносин на ринку кредитних послуг фізичним особам є кредитні операції з фінансовими активами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сич Є. М. Ринок фінансових послуг /Є.М. Сич, В.П. Ільчук, Н.І. Гавриленко. – К.: ЦУЛ, 2012. – 428 с.

2. Котлер Ф. Основи маркетинга. Профессиональное издание/ Котлер Ф., Армстронг Г. – М.: Изд-во “Вильмс”, 2009. – 1072 с.

ДЕРЖАВНІ ЦІЛЬОВІ ФОНДИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Волосович С.В., д.е.н., доц., проф. кафедри фінансів,

Київський національний торговельно-економічний університет

Державні цільові фонди – це система економічних відносин, що виникають при формуванні, розподілі та використанні централізованих фінансових ресурсів для фінансування окремих програм загальнодержавного та регіонального призначення. Вони є одним із методів перерозподілу національного доходу держави. Програми, на фінансування яких

використовуються кошти з державних цільових фондів, можуть бути економічного, соціального, природоохоронного, військового, науково-технічного та іншого спрямування. Вагоме місце у складі державних цільових фондів займають фонди економічного призначення.

До державних цільових фондів економічного призначення, що функціонують в Україні, належать Український державний фонд підтримки фермерських господарств; Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України; Державна інноваційна фінансово-кредитна установа; Фонд стабілізації підприємств та організацій, внесених до реєстру неплатоспроможних; Державний спеціалізований фонд фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях; Державний фонд регіонального розвитку.

Український державний фонд підтримки фермерських господарств виконує функції з реалізації державної політики щодо підтримки становлення і розвитку фермерських господарств. Його було утворено відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 червня 1991 р. № 83 та постанови Кабінету Міністрів України від 14 березня 1992 р. № 133 “Про деякі питання розвитку селянських (фермерських) господарств”, і належить до сфери управління Міністерства аграрної політики України.

Державний спеціалізований фонд фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях створено відповідно до Постанови Кабінету міністрів України від 28 вересня 1993 р. №819. Він функціонує при Державному департаменті авіаційного транспорту з метою фінансування заходів щодо забезпечення діяльності цивільної авіації в Україні відповідно до вимог Конвенції про міжнародну цивільну авіацію та участі України у міжнародних авіаційних організаціях.

Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України створено відповідно до Указу Президента «Про Державне

агентство з інвестицій та управління національними проектами України» від 12 травня 2011 р. №583/2011. Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України забезпечує реалізацію державної політики у сфері інвестиційної діяльності та управління Національними проектами, які є стратегічно важливими, сприяючи технологічному оновленню та розвитку базових галузей реального сектору економіки України за кошти приватних інвесторів.

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа створена відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2000 р. №654. Вона здійснює фінансову підтримку суб'єктів господарювання різних форм власності у межах державної інноваційної політики.

З метою вирішення проблем, пов'язаних з ліквідацією фінансової заборгованості підприємств та організацій, внесених до реєстру неплатоспроможних, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 7 квітня 1998 р. № 466 було створено Фонд стабілізації підприємств та організацій, внесених до реєстру неплатоспроможних.

Державний фонд регіонального розвитку функціонує у складі державного бюджету. Його було створено у 2011 р. Механізм підготовки, проведення оцінки та конкурсного відбору інвестиційних програм (проектів), що можуть відповідно до статті 24-1 Бюджетного кодексу України реалізуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, регулюється постановою Кабінету Міністрів України «Питання державного фонду регіонального розвитку» від 4 липня 2012 р. № 656.

Таким чином, функціонування державних цільових фондів сприяє розвитку та технологічному оновленню пріоритетних галузей національної економіки.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ВИТРАТИ»

Базиліук Д.В., студ., IV курсу, гр. ЕП-36, ФЕМ

Однією із вагомих проблем за роки становлення ринкової економіки в Україні є запозичення іноземних термінів та їх некоректний переклад без ретельного аналізу. На сьогоднішній день в економічній літературі можна часто зустріти вживання таких термінів як «затрати» та «витрати». Одні автори особливо не замислюються над сутністю цих термінів й вживають в своїх працях їх як синоніми, інші намагаються розмежувати данні поняття та обґрунтувати їхню відмінність.

Сучасний аспект існування суб'єктів господарювання в економіці України підтверджує те, що процес виробництва є основним елементом організації виробничо-комерційної діяльності підприємства. Відправним пунктом при цьому є ефективне управління ресурсним потенціалом, тому що саме на цьому етапі закладається фундамент майбутнього прибутку. Використані ресурси у різних наукових джерелах, вітчизняних, російських та зарубіжних, називають «затрати» або «витрати» без урахування їх лексичного та економічного змісту. Можна виділити актуальні проблеми вживання термінів «витрати» та «затрати»:

- вживання вітчизняними науковцями термінів «витрати» та «затрати» в економічній літературі як синонімів;
- відсутність тлумачення терміна «затрати» на законодавчому рівні;
- некоректний переклад термінів «витрати», «затрати» з російської та іноземних мов.

В сучасній вітчизняній економічній літературі науковці не досягли єдності щодо необхідності та правомірності вживання двох термінів «витрати» та «затрати».

Взагалі, затрати – найбільш невизначене слово в економічній думці, яке часто вживається в різних смислових значеннях. В той же час поняття «витрати» чітко розкривається національними та зарубіжними стандартами з

бухгалтерського обліку. Так, в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» під витратами розуміється зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [4].

Як зазначає М.І. Скрипник, термін «затрати» стосується будь-якого використання ресурсів, в тому числі на придбання активів, в той час як термін «витрати» – використання тільки тих ресурсів, які при визначенні прибутку господарюючого суб'єкта за даний період часу ставляться у відповідність доходам [6]. Автор Л.В. Івченко зазначає про відмінність поняття витрат в бухгалтерському розумінні від витрат в економічному тлумаченні. Так, під економічними витратами розуміють «затрати втрачених можливостей», тобто суму грошей яку можна отримати при найбільш вигідному із всіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів [2].

На думку О.В. Грищенко, під затратами слід розуміти явні (фактичні) витрати підприємства, тобто вартісні оцінки ресурсів, використаних організацією в процесі своєї діяльності. Тоді як витратами організації визнається вартість використаних ресурсів, які повністю витрачені протягом певного періоду часу для отримання доходу. Такий підхід називається відповідністю витрат і доходів [1].

Про існування неординарного підходу, відносно якого в основі розмежування понять «витрати» та «затрати» закладено вартісний та натурально-речовий показники відповідно, зазначає автор Г.М. Колісник [3].

Як зазначає В.К. Складенко, затрати – це грошова оцінка вартості матеріальних, трудових, фінансових, природних, інформаційних та інших видів ресурсів на виробництво і реалізацію продукції за певний період часу. Витрати – це затрати певного періоду часу, документально підтвержені, економічно виправдані (обґрунтовані), такі, що повністю перенесли свою вартість на реалізовану за цей період продукцію [5].

На нашу думку, найбільш оптимальним до розмежування понять «витрати» і «затрати» є підхід, відповідно до якого:

- затрати – це натурально-речовий показник;
- витрати – вартісний показник.

Хоча думки вчених розходяться у тлумаченні цих понять, без сумніву залишається той факт, що ці поняття не можна ототожнювати. Необхідно визначити зміст терміну «затрати» на законодавчому рівні, щоб не було місця економічним помилкам і непорозумінням в процесі господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Грищенко О.В. Понятие терминов «издержки», «затраты», «расходы», «себестоимость» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.aup.ru/books/m166/2_1.htm;
2. Івченко Л.В. Економічна сутність витрат підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11._NPRT_2007/Economics/22418.doc.htm;
3. Колісник Г.М. Економічна сутність витрат і управління ними [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlts/19.../252_kolisnyk_19_8.pdf;
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» із змінами внесеними наказом Міністерства фінансів від 27.06.2013 р. № 627 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
5. Склярєнко В.К. В чем разница между затратами, расходами и издержками [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.elitarium.ru/200710/30/zatraty_raskhody_izderzhki.html.
6. Скрипник М.І. Затрати і витрати: проблема трактування понять [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2009_1/stat.pdf;

СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Жилякова О.В. – старший викладач,

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Важливим теоретичним питанням є визначення системних та специфічних принципів антикризового управління, які має бути покладено в основу прийнятної і такої, що визнається суспільством, концепції антикризового управління. Визначення системи принципів є важливим елементом механізму реалізації антикризового управління. Сутність, визначення комплексу системних та специфічних принципів антикризового управління на рівні окремого підприємства роздрібної торгівлі недостатньо обґрунтовані й практично не були об'єктом самостійного теоретичного вивчення та пояснення. У відповідності до цього, автор поставив мету дослідити існуючі підходи до визначення цих принципів та сформулювати системні та специфічні принципи антикризового управління підприємством роздрібної торгівлі.

Під принципами управління традиційно прийнято розуміти об'єктивні правила управлінської поведінки, що впливають з потреб об'єкта управління і повертаються до нього у вигляді наукового знання, за допомогою якого реалізуються завдання управління, забезпечується підвищення ефективності його потенціалу, більш досконала організація відносин об'єкта управління з середовищем.

Антикризове управління підприємством є особливим типом управління, тому володіє як загальними для управління рисами, так і неспецифічними його характеристиками. Антикризове управління, на наш погляд, повинно здійснюватися з урахуванням системних та специфічних принципів.

До найбільш значущих системних принципів, які визначають загальні вимоги до проведення антикризового управління, належать принципи: об'єктивності, комплексності, відповідності, контролю, оптимальності,

основної ланки, принцип законності, принцип ефективності [2, 118]

Дослідив існуючі підходи до формування системи основних принципів антикризового управління можна дістати висновок, що більшість вітчизняних вчених зазначають схожі за сутністю принципи, які можна згрупувати наступним чином:

- принцип постійної готовності до можливої кризи та її наслідків;
- принцип об'єктивності, сутність якого складається в урахуванні суті та механізмів виникнення та поглиблення кризових явищ, орієнтації управлінського впливу не тільки на зовнішні прояви, але й на першопричини виникнення кризових явищ;
- принцип комплексності, який визначає необхідність системного мислення, розробку антикризових рішень з усіх напрямів діяльності підприємства, видів ресурсів, що використовуються, функціональних підсистем підприємства;
- принцип терміновості реагування на окремі кризові явища в фінансовому розвитку підприємства з метою запобігання посилення кризового явища та його наслідків шляхом впровадження відповідних заходів на підприємстві, що знаходиться в умовах кризи;
- принцип формування управлінських рішень на підставі оперативної і достовірної початкової інформації;
- принцип ранжування пріоритетних рішень для ліквідації проблем через обмеженість ресурсів і часу внаслідок кризового явища;
- принцип оптимальності, який передбачає оптимізацію методичного інструментарію дослідження проблем підприємства та діагностики загрози його банкрутства, оптимальне співвідношення оперативних, тактичних і профілактичних антикризових заходів з врахуванням стадії кризи, ймовірного терміну виникнення ситуації банкрутства, причин і факторів, що обумовили появу кризових явищ;
- принцип контролю, який передбачає здійснення постійного контролю за перебігом реалізації управлінських заходів з метою її постійної адаптації

до умов внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, що змінюються в часі;

- принцип ефективності, сутність якого полягає у максимально можливому використанні потенціалу об'єкта та суб'єкта управління для формування обґрунтованої програми антикризових дій, мінімізації часових, матеріальних та фінансових втрат, пов'язаних з кризовим станом підприємства та виходом з нього;

- принцип основної ланки, використання якого орієнтує на пошук та першочергове розв'язання основної причини, посилення уваги до тієї сфери діяльності, яка обумовлює виникнення та поширення кризи або в якій подальше поглиблення кризи має найбільш негативний вплив на функціонування та життєздатність підприємства в цілому;

- принцип законності, який передбачає знання та використання в інтересах підприємства-об'єкта антикризового управління правових засад, що регламентують здійснення підприємницької діяльності, впровадження та розгляду справи про банкрутство, обумовлюють можливості фінансового оздоровлення та санації підприємств;

- кінцева орієнтація на діяльність в умовах післякризового розвитку.

Специфічні принципи антикризового управління поділяються щодо механізму, процесу та системи управління.

Основними принципами, на яких ґрунтується механізм антикризового управління є опора на антикризову свідомість, антикризова мотивація діяльності, упередженість в розв'язанні проблем, багатоваріантність розробки можливих антикризових процедур з врахуванням фактора невизначеності і ризику реалізації окремих планових заходів, реалістичність в оцінці ситуації.

Головним в організації процесу антикризового управління є дотримання таких принципів: стратегічності (цілеспрямованості), послідовності розв'язання проблем, своєчасності прийняття управлінських рішень, гнучкості, маневреності, оцінки позитивних та негативних наслідків рішень, що приймаються.

Система антикризового управління повинна будуватися з урахуванням таких основних принципів: функціональної інтеграції, професіоналізму, відповідальності за наслідки рішень, оптимального співвідношення централізму та децентралізму в прийнятті відповідних рішень.

Слід зазначити, що визначені принципи антикризового управління, доповнюючи та конкретизуючи один одного, можуть та повинні діяти тільки в системі.

Таким чином, перераховані специфічні принципи антикризового управління а також узагальнені основні або системні принципи відповідають умовам функціонування та специфіці діяльності підприємств роздрібною торгівлі і можуть бути застосовані як основа для розробки концепції і самої системи антикризового управління цими підприємствами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1.Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учебный курс . – 2-е изд., перераб. и доп. / И. А. Бланк. – К. : Эльга; Ника-Центр, 2004. – 656 с.
2. Іванюта С.М. Антикризове управління: Навчальний посібник / С.М. Іванюта. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.
- 3.Коваленко О.В. Деякі аспекти сучасного антикризового управління промисловими підприємствами [Електронний ресурс] О.В. Коваленко. – Режим доступу: <http://pk.napks.edu.ua/library/compilations_vak/eiu/2013/4/p_41_46.pdf>.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Дорошенко Г.О., д.е.н., проф., завідувач кафедру

управління персоналом та економіки праці

Харківський інститут фінансів Українського державного

університету фінансів та міжнародної торгівлі

Сучасні тенденції розвитку економіки в умовах обмеженості

фінансових і енергетичних ресурсів; нагальна необхідність впровадження інноваційних технологій у галузі безпеки, на виробництві та у фінансовому секторі; впровадження помірної протекціонізму в умовах євроінтеграційного руху України вимагає додаткових досліджень з питань можливих шляхів підвищення ефективності діяльності держави на ринках зовнішніх запозичень для забезпечення стабільного розвитку економіки України.

Валовий зовнішній борг України на кінець першого півріччя 2014 року становив 136.8 млрд. дол. США. При цьому спостерігається скорочення обсягу зовнішніх зобов'язань приватного сектору на 7.4 млрд. дол. США, тоді як державний борг збільшився за рахунок залучення кредитів Урядом. Відносно ВВП борг збільшився з 78.1% на початок року до 81.8% від ВВП [1], що має загрозливе значення для стабільного функціонування економіки України, з урахуванням поточних і довгострокових загроз. Як правило зростання державного боргу виправдовується такими причинами як необхідність прискорення темпів економічного зростання, задоволення поточних потреб бюджету, здійснення крупномасштабних капіталовкладень, покриття дефіциту платіжного балансу, помірні дешевизна коштів, що залучаються. Проте, з іншого боку, негативний вплив державного боргу проявляється у тому, що витрати на його обслуговування депресивно позначаються на економічному стані країни, погіршується кон'юнктура фінансового ринку, зростає податкове навантаження на суб'єктів господарювання, зменшуються споживчі витрати населення, відбувається відтік коштів з країни на обслуговування боргу, знижується міжнародний престиж країни, зростає нестабільність валютного курсу та негативні інфляційні очікування.

Управління державним боргом у загальному виді — комплекс заходів, що здійснюються державою в особі уповноважених органів щодо визначення обсягів та умов залучення коштів, їх розміщення і погашення, а також забезпечення платоспроможності держави. Однією з проблем боргової

політики України залишається відсутність стратегічних орієнтирів у сфері управління державним боргом. Стратегічною метою державної боргової політики України має стати залучення фінансових ресурсів для ефективної реалізації програм інституційного та інвестиційного розвитку країни із одночасним забезпеченням стабільного співвідношення державного боргу до ВВП.

Істотною проблемою боргової політики України впродовж останніх років залишається надмірне використання урядом зовнішнього позикового капіталу, що породжує загрози дестабілізації державних фінансів. Саме тому майбутня стратегія повинна передбачати зменшення обсягів розміщення зовнішніх державних позик і досягнення оптимальної структури боргового портфеля. Для розширення кола інвесторів в державні цінні папери і включення в економічний кругообіг заощаджень громадян, значна частина яких сьогодні знаходиться поза фінансовими установами, важливе значення має залучення фізичних осіб до операцій з внутрішніми борговими зобов'язаннями уряду.

В цілому стратегія управління державним боргом повинна мати довгостроковий характер і бути спрямована на вирішення таких проблем: орієнтація на забезпечення стабільності, обґрунтованості рівня державного боргу і збалансованості його структури, активне управління ринковою часткою держборгу, збереження потенціалу рефінансування заборгованості за умови зміни кон'юнктури фінансових ринків.

Поточне управління державним боргом в нашій країні ускладнюється через значну частку в ньому іноземної валюти. Боргові зобов'язання розвинених країн світу майже повністю випускаються в національній валюті. Так, частка боргових зобов'язань в іноземній валюті розвинутих країн складає менш ніж 2% від об'єму державного боргу. Саме цей напрям роботи в рамках здійснення стратегічного і поточного управління державним боргом, беручи до уваги поточну валютну структуру узятих Україною боргових зобов'язань, є найпріоритетнішим.

Для оптимізації боргової політики України у довгостроковій і короткостроковій перспективі, крім оздоровлення економіки та її детінезації, було б доцільно здійснити ряд заходів:

- вдосконалити нормативно-правову базу шляхом прийняття базового закону про зовнішній державний борг;
- залучати фінансові ресурси для ефективного впровадження програм інноваційного та інвестиційного розвитку;
- зменшити частку зовнішньої заборгованості в загальній сумі боргу країни;
- структура і розмір державного боргу мають прогнозуватися на декілька років та навіть десятиріч з тим, щоб забезпечити збалансований бюджет, стабільне економічне зростання й потужну фінансову систему [2, с. 195];
- забезпечити фінансову самостійність регіонів і оптимізацію джерел фінансування завдань, які належать до компетенції держави та місцевої влади;
- отримати контроль над фінансово-кредитною, перед усім банківською системою країни. Тому, що такий контроль буде забезпечувати національні пріоритети розвитку економіки, здійснювати фінансову підтримку соціально-економічного розвитку держави. Це є підґрунтям для отримання збільшених податкових надходжень, за рахунок яких здійснюється погашення заборгованості за державними позиками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційний сайт НБУ [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=71174>
2. Ярошевич Н.Б. Ретроспектива та перспектива управління державним боргом України / Н.Б. Ярошевич, І.А. Хайдукова // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 197. – С. 192-196

РОЛЬ КЛАСТЕРІВ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ОКРЕМИХ КРАЇН

Полінкевич О.М., к.е.н., доц.

Луцький національний технічний університет

Процеси глобалізації та кластеризації економічних систем відбувається під впливом інтеграційних процесів та стрімкого розвитку інновацій у всіх секторах економіки. Вони вимагають від бізнесових структур розробки нових підходів в управлінні, сприяють поширенню інновацій у всіх сферах виробництва та управління, формують новий імідж структур, сприяють підвищенню їхньої конкурентоспроможності та інноваційної спроможності на вітчизняному та світовому ринках. Експерти ОЕСР стверджують, що інноваційні кластери виступають «двигунами економічного зростання національних економік, а реалізація кластерних ініціатив – ключовим інструментом нарощення конкурентоспроможності країн». Дана теза підтверджується статистичними даними, наданими спеціалістами Європейської Комісії, які демонструють роль кластерів в економіці окремих країн (табл.1).

Таблиця 1

Роль кластерів в економічному розвитку країн*

Країна	Кількість кластерів	Роль кластерів в економіці
1	2	3
Данія	13 регіональних та 16 національних промислових кластерів	Підприємства всіх кластерів характеризуються вищим, ніж в середньому по країні рівнем продуктивності
Італія	199 індустріальних дистриктів	Працевлаштовують близько 43 % зайнятих у промисловості і виробляється більше 30 % обсягів експортної продукції
Японія	19 промислових кластерів	Об'єднують близько 3000 промислових підприємств
Нідерланди	12 національних кластерів	Створюють більше 30 % ВВП
Норвегія	62 кластери	Працевлаштовують близько 22 % зайнятих у промисловості
Великобританія	154 регіональних кластера	Створюють від 40 % (Лондон) до 15 % (Південний Захід) робочих місць в регіонах
Фінляндія	13 національних кластерів	...

Продовження таблиці 1		
США	400 кластерів	Забезпечили у 2012 році більше 60 % ВВП країни
ЄС	2 тис. кластерів	Працює 38 проц. усієї європейської робочої сили
Угорщина	150 кластерів	Підвищили свої рейтинги конкурентоспроможності та увійшли до 30-ки найбільш конкурентоздатних країн світу
Росія	25 інноваційних територіальних кластерів	...
Казахстан	7 кластерів	...
Україна	13 регіональних кластерів	...

* складено за даними сайту <http://ucluster.org/our/groups/> та звітів ОЕСР

З табл. простежується, що Україна має потенціал до створення кластерів та побудові національної економічної системи на інноваційній основі. Вони створюють до 30 % ВВП країни та працевлаштовують до 40 % економічно активного населення в працездатному віці.

Більшість науковців, які аналізують сутність та характер кластерної динаміки, наголошують, що ключовою конкурентною перевагою кластерів є організація інтерактивної системи циркуляції знань. В межах кластерів генерування технологій та інновацій не зосереджується в окремих ізольованих компаніях, а каталізується сприятливими умовами зовнішнього середовища, де в результаті конструктивної взаємодії економічних суб'єктів відбувається перманентний процес дифузії та асиміляції знань і продукування нових ідей, товарів та способів виробництва. Так, на думку американської дослідниці А.Саксеніан, саме ефективна система інноваційного взаємозбагачення учасників кластера виступає ключовим фактором глобального інноваційного лідерства Силіконової долини в США [2].

Дослідження одного з авторів концепції інноваційних систем Ф.Кука також підтверджують наявність позитивної кореляції між географічною близькістю підприємств кластерів та ефективністю інтеркорпоративного трансферу технологій [1].

Кластерна модель може бути побудована за двома альтернативними варіантами:

– формування кластера навколо одного потужного підприємства з невеликих фірм та підприємств, які будуть обслуговувати головне підприємство;

– об'єднання декількох потужних підприємств в єдину виробничу структуру (без втрат майнової незалежності) для більш повного використання сировини, обладнання, випуску складної продукції.

Отже, позитивними ефектами формування кластерів є розвиток співробітництва та встановлення партнерських стосунків між компаніями, що, в свою чергу, активізує генерування інновацій, прискорює поширення інформації, динамізує процеси інтерактивного навчання, сприяє зниженню трансакційних витрат та, відповідно, створює додаткові конкурентні переваги для учасників кластеру. Необхідно також відмітити, що в епоху глобальної конкуренції реалізація кластерних ініціатив перетворилась на дієвий механізм підвищення конкурентоспроможності як окремих національних регіонів, так і країн загалом.

1. Cooke Philip. Regional Knowledge Capabilities, Embeddedness of Firms and Industry Organizations: Bioscience Megacenters and Economic Geography, European Planning Studies, Vol.12,2004, pp. 625-641.

2. Saxenian Anna Lee. Regional Advantage: Culture and Competition in Silicon Valley and Route 128, Harvard University Press, 1994.

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Соляник Л.Г., к.е.н., проф. каф. ЕАіФ, ДВНЗ «НГУ»,

Потанова А.М., магістр, ст. гр. М-ФК-13, ДВНЗ «НГУ»

Виконуючи функції інституціональних інвесторів, страхові компанії самостійно обирають способи розміщення та інвестування тимчасово вільних

коштів.

Доцільність вибору напрямків інвестування визначає страховик, виходячи з вимог щодо допустимого рівня ризику та очікуваного доходу.

Існують різні методичні підходи щодо оцінки ризику в процесі оптимізації інвестиційного портфеля. Під час вибору інвестиційного портфеля важливо правильно оцінити майбутні ризики, адже від обраних фінансових інструментів прямо залежить дохідність затрачених ресурсів. Тому страховій компанії важливо обрати той підхід, який би, зважаючи на конкретні умови застосування, дозволив найбільш ефективним шляхом вкласти наявні кошти в інвестиції. Виходячи з цього, актуальною проблемою є аналіз існуючих моделей оптимізації інвестиційного портфелю щодо засобів оцінки ризиків в них, а також визначення умов застосування тієї чи іншої моделі.

Аналіз існуючих методів оптимізації інвестиційного портфеля дозволив виділити чотири підходи щодо оцінки ризику.

1. Оцінка ризику в моделі Марковіца. Класичною методикою оптимізації інвестиційного портфелю є модель Г. Марковіца. В ній за міру ризику прийнято стандартне відхилення величини дохідності. Чим більше значення даного показника, тим більш ризикованим буде портфель. Інвестор повинен оцінити дохідність та стандартне відхилення кожного портфеля і вибрати такий портфель, який забезпечує максимальну дохідність при прийнятному рівні ризику або мінімальний ризик при заданому рівні очікуваної дохідності.

Головними недоліками класичного підходу є вимога щодо нормального розподілу значень дохідності, можливість розгляду тільки конкретних значень дохідності та необхідність встановлення ймовірності їх досягнення. Ризиком вважаються всі відхилення від запланованих показників, як у менший, так і у більший бік.

2. Оцінка ризику в моделі Шарпа. У. Шарп запропонував новий метод побудови границі ефективних портфелів – одноіндексну модель Шарпа, яка

дозволяє значно скоротити обсяг необхідних обчислень. В моделі Шарпа мета інвестора полягає у мінімізації дисперсії портфеля.

В моделі Шарпа не ліквідовано наведені в моделі Марковіца недоліки, проте зменшено обсяг обчислень за допомогою використання лінійної регресійної моделі.

3. Оцінка ризику в методології Value-at-Risk (VaR).

Методологія Value-at-Risk (VaR) дозволяє оцінити величину максимально можливих збитків на визначеному горизонті планування із встановленим рівнем ймовірності. На відміну від попередніх моделей, в даній методології під втратами розуміють від'ємну зміну вартості портфеля фінансових інструментів в момент часу t та в момент $t - 1$. В даному підході запропоновано за міру ризику використовувати семіваріацію. Однак, одним із недоліків моделі Марковіца та класичної методології VaR є припущення про нормальність розподілу та наявність симетрії в розподілі. На практиці більшість економічних показників асиметричні. Тому за базу при розрахунках пропонується замість математичного очікування використати моду або медіану.

Таким чином, методологія VaR та її модифікації дозволяють усунути такі недоліки моделі Марковіца: припущення про нормальність розподілу досліджуваної величини та врахування як негативних, так і позитивних відхилень значень досліджуваної величини під час обчислення міри ризику.

4. Оцінка ризику в нечіткому підході до оптимізації інвестиційного портфелю.

В даній моделі ліквідовано недоліки підходів на основі теорії ймовірності. Знято вимоги щодо нормального розподілу значень дохідності, розглядається не можливість досягнення окремих значень показника дохідності, а цілий інтервал значень, ймовірність досягнення яких не потрібно визначати наперед. Окрім того, на відміну від моделі Марковіца, при нечіткому підході за ризик приймаються тільки ті значення дохідності, які виявились менше запланованого.

Аналіз існуючих методів оптимізації інвестиційного портфеля дозволив зробити висновки щодо умов їх використання.

У випадку однорідності ринку, коли із впевненістю можуть бути встановлені ймовірності досягнення того чи іншого значення дохідності, варто застосовувати для оптимізації інвестиційного портфеля модель Марковіца. Якщо критичною проблемою є зменшення обсягів обчислень, то кращим варіантом оптимізації є модель Шарпа, де застосовується лінійна регресійна модель.

Коли інвестор бажає враховувати як міру ризику тільки негативні відхилення значень досліджуваного показника, варто застосовувати методологію Value-at-Risk. Окрім того, якщо розподіл значень показника, що розглядається, не відповідає нормальному закону, необхідно використовувати модифіковану методологію Value-at-Risk, в якій за міру ризику прийнято медіанну семіваріацію.

Якщо досліджуваний ринок неоднорідний (що характерно для кризових явищ) і необхідно розглянути весь інтервал можливих значень дохідності (і їх розподіл може не відповідати нормальному закону), потрібно застосувати нечіткий підхід на основі теорії можливостей. Даний метод дозволяє також, як і модифікована методологія Value-at-Risk, за міру ризику враховувати тільки негативні відхилення значень показника.

Знання умов щодо використання методів оптимізації інвестиційного портфеля дозволить страховим компаніям визначити шляхи застосування математичного апарату для оптимізації інвестиційного портфеля та оцінки ризиків, ґрунтуючись на отриманих результатах практичного дослідження.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

*Кащенко А. О. - магістрант; Демчук Н. І. к.е.н., доц.,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет*

Процес переходу України до якісно нової форми економічних відносин, що базуються на ринкових принципах ведення господарства, зумовив необхідність внесення кардинальних змін до фінансово-кредитної сфери економіки, яка відіграє ключову роль у забезпеченні руху грошових потоків, тим самим створюючи базові передумови суспільного відтворення. Основною ланкою цієї сфери є банківська система, якій належить провідне місце у загальному механізмі організації й регулювання господарського життя суспільства і від ефективності функціонування якої вирішальною мірою залежить успіх соціально-економічних перетворень у країні загалом.

Нині у вітчизняній банківській системі, як і в інших сферах національної економіки, відбувається становлення ринкових, насамперед, конкурентних засад. Рівновага на банківському ринку, а, отже, й стабільність банківської системи безпосередньо залежать від стану конкуренції. З огляду на це на нинішньому етапі розвитку ринкових відносин в Україні першочергового значення набуває підвищення конкурентоспроможності банківського сектора.

Саме цієї проблеми – проблеми конкурентоспроможності банківського сектора України і стосується дана робота, яка є спробою висвітлення основних проблем глобальної і регіональної конкурентоздатності українського банківського сектора та пропозицій їх вирішення у національній економічній системі.

Ефективне функціонування економіки країни значною мірою визначається рівнем розвитку банківської системи. В розвинутих країнах банківська система являє собою результат тривалого й складного історичного розвитку в умовах ринкової економіки. Вітчизняна ситуація з трансформацією економіки від планово-адміністративної системи управління до ринкової відбулася за історично короткий період часу, що спонукало до швидкого розвитку банківської системи. Тому сьогодні в Україні завершується формування сучасної банківської системи європейського типу.

Розвиток банківської системи як головного складника фінансового

сектора покликаний прискорити трансформацію суспільства загалом і розвиток бізнесів зокрема, оскільки значний вплив банків на українське середовище є очевидним.

Розвинута банківська система є необхідною умовою нормального функціонування економіки, тобто функціонування суб'єктів господарської діяльності та державного бюджету. Лише через досконалу банківську систему можна здійснити реструктуризацію економіки в цілому. Крім того, надійний і розвинений банківський сектор відіграє надзвичайно важливу роль у стабілізації економіки країни. Без залучення коштів населення у банківський сектор неможлива фінансова санація підприємств, які потребують фондів для функціонування і реструктуризації.

Нині у вітчизняній банківській системі, як і в інших сферах національної економіки, відбувається становлення ринкових, насамперед, конкурентних засад. Рівновага на банківському ринку, а, отже, й стабільність банківської системи безпосередньо залежать від стану конкуренції. З огляду на це на нинішньому етапі розвитку ринкових відносин в Україні першочергового значення набуває підвищення конкурентоспроможності банківського сектора.

Саме цієї проблеми – проблеми конкурентоспроможності банківського сектора України і стосується дана робота, яка є спробою висвітлення основних проблем глобальної і регіональної конкурентноздатності українського банківського сектора та пропозицій їх вирішення у національній економічній системі.

Банківська система України сьогодні вважається одним із найрозвинутіших елементів господарського механізму, оскільки її реформування було розпочато раніше за інші сектори економіки, що визначалося ключовою роллю банків при вирішенні завдань переходу до ринку. Нинішні показники діяльності у банківському секторі країни значно кращі за ті, які спостерігалися у минулі роки. Сьогодні спостерігається зростання ділової активності населення, продовжує розвиватись випуск та

інфраструктура кредитних карток, впроваджуються нові продукти, різноманітні форми депозитів, Інтернет-банкінг та ін. Здійснюється широкий спектр кредитних, гарантійних, розрахункових, документарних і депозитарних операцій, посилюється міжбанківська конкуренція за види та обсяги надання приватному сектору послуг, банківських продуктів, підвищується їх якість.

Проте, незважаючи на усі позитивні зрушення, банківський сектор України залишається на сьогодні недосконалим і не відповідає вимогам реальної конкурентноздатності економіки. За загальними результатами діяльності він є збитковим і містить численні проблеми, викликані як кризовими явищами економіки, так і грошово-кредитною політикою Національного банку України, діями влади і внутрішньобанківськими факторами.

Основні зовнішні чинники, які негативно впливають на розвиток банківської системи України:

- повільні темпи ринкової трансформації та реструктуризації реального сектору економіки;
- слабкий та недостатньо прозорий фінансовий стан значної частини суб'єктів господарювання, низька платіжна дисципліна;
- надмірний податковий тиск та численні податкові пільги для суб'єктів господарювання;
- слабкість законодавчого захисту прав кредиторів, включаючи серйозні недоліки правозастосування тощо.

Поряд з цим, розвиток банківської системи України на сучасному етапі також стримується проблемами, притаманними суто банківській системі, серед яких: недостатній рівень капіталізації банківської системи; відсутність в банках ефективних механізмів та інструментів управління ризиками, планування та стратегії розвитку; низький рівень банківського менеджменту та корпоративного управління; низька рентабельність активів через загальну низьку якість активів, високу частку неприбуткових активів у загальних

активах банків та невиправдано високу вартість ведення бізнесу; недостатня ефективність банківського нагляду, зокрема в частині нагляду на основі оцінки ризиків банківської діяльності та ін.

У зв'язку з цим, основними цілями розвитку вітчизняної банківської системи можна визначити:

- зміцнення банківської системи України, підвищення її стійкості до криз;
- зміцнення довіри до банків зокрема та до банківської системи взагалі з боку вкладників та інвесторів (кредиторів);
- поглиблення інтеграції банківської системи України у світовий фінансовий простір;
- активізація діяльності банків із залучення коштів та їх трансформації в кредит для суб'єктів реального сектору економіки;
- розширення спектра та збільшення обсягів продуктів та послуг на банківському та фінансових ринках тощо.

Під впливом посилення міжбанківської конкуренції на банківському ринку України проявляється тенденція до розширення продуктового ряду послуг. Адже кожен банк не залишається байдужим до можливості збільшення власних прибутків, мобілізації додаткових ресурсів та розширення бази клієнтів банку, підвищення власного рейтингу на ринку. Саме тому сучасні банкіри вибирають політику розширення продуктового ряду банківських послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Банківська справа: Навчальний посібник/ За ред. проф. Р.І. Тиркала. – Тернопіль: Карт-бланш, 2011. – 314. – (Серія «Банки і біржі»).
2. Банківські операції: Підручник/ За ред. В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янської. – К.: Знання, 2012. – 727с. – (Вища освіта ХХІ століття).
3. Петрук О.М. Банківська справа: Навчальний посібник/ За ред. д. е. н., проф. Ф.Ф. Бутинця. – К.: Кондор, 2011. – 461с.

**БАНКІВСЬКА ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА
У РОЗРІЗІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА**

Коробчук Т.І., к.е.н., доц. кафедри банківської справи

Коробчук Л.І., к.пед. н., доц. кафедри екології

Луцький національний технічний університет

Як відомо, основними формами діяльності комерційного банку є залучення грошових ресурсів та їх подальше розміщення. Сама модель формування банківської депозитної політики передбачає розробку та реалізацію певних тактичних (поточних) та стратегічних (перспективних) задач і створення належної ресурсної бази.

Вітчизняна фінансово-кредитна система розвивається згідно з проєвропейською банк-орієнтованою моделлю, в якій центральне місце належить банківському сектору. Виникає нагальна потреба у напрацюванні теоретичних, правових і адміністративно-організаційних механізмів регулювання фінансового сектору в контексті транскордонного співробітництва. При цьому необхідно оптимально поєднати державне регулювання економіки та ринкове саморегулювання, що є актуальним не тільки для економічної політики європейських держав, але і для нових незалежних країн, створених на пострадянському просторі. Очевидним є недостатній законодавчий і судовий захист прав та інтересів банків в Україні. Створення нових законів, наближених до економічної ситуації у державі, спонукає банки до пошуку власної ніші на ринку, до конструктивного об'єднання бізнес-інтересів і співпраці з іншими структурами [1, с.6].

Нині, коли міжнародні банки знизили обсяги кредитування вітчизняних банків, а також, зважаючи на недостатність ресурсів на внутрішньому банківському ринку, посилюється значення депозитних ресурсів, які банк повинен залучити шляхом проведення депозитних операцій. Боротьба за залучення коштів фізичних та юридичних осіб посилилася. Саме тому виникає необхідність у чітко продуманій організації депозитної політики, яка

стає основою забезпечення діяльності банків [2, с.166].

З урахуванням глобалізації економіки, визнання банківської системи України в міжнародному співтоваристві, комерційні банки використовують різноманітні шляхи для залучення іноземного капіталу (випуск єврооблігацій, депозити та кредити міжнародних фінансових інститутів тощо.). Безумовно, можна говорити про орієнтовну зміну структури ресурсної бази з урахуванням глобалізації.

Проникненню іноземного капіталу в банківську систему України, яка претендує на вступ в ЄС і виконує в аспекті супроводу *actus communautaire* – зведення законів, що формують юридичний фундамент спільного ринку, сприяє [3, с.48]:

– макроекономічна стабілізація (реформи, пов'язані зі стабілізацією рівня цін, валютного курсу, державного бюджету);

– мікроекономічні реформи (створення життєздатного ринкового середовища лібералізацією цін, підвищення відкритості економіки, приватизація державних підприємств);

– реформування інституційної структури економіки (ухвалення відповідних змін у законодавчій базі, забезпечення ефективного механізму державного регулювання економіки тощо).

Таким чином, основною метою депозитної політики є залучення якнайбільшого об'єму грошових ресурсів за найменшою ціною. Тому процес її формування повинен базуватися на виконанні таких завдань: підтримка достатнього рівня ліквідності комерційного банку; поєднання різноманітних видів депозитів; підтримка взаємозв'язку і взаємної узгодженості між депозитними операціями і операціями по видачі позик по сумах і термінах депозитів і кредитних вкладень; сприяння отриманню банківського прибутку; розвиток банківських послуг і підвищення якості та культури обслуговування клієнтів.

Ефективна депозитна політика неможлива без високого корпоративного управління, дотримання банком законодавчих аспектів,

дотримання принципів професійної етики.

Підсумовуючи вищесказане, відзначимо, що першочерговими практичними кроками у справі планування депозитної політики комерційного банку в контексті транскордонного співробітництва мають стати: постійний моніторинг ринку заощаджень з метою оптимізації управління депозитним портфелем; детальне вивчення цільових ринків для забезпечення мінімізації депозитного ризику; підтримка ліквідності банку; індивідуальний підхід до різних груп клієнтів; розширення спектру депозитних послуг, що забезпечить підвищення конкурентоздатності банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Панасенко Г.О. Депозитна політика банків та інструменти її реалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук з грошей, фінансів і кредиту / Г.О. Панасенко. – Донецьк, 2008. – 22 с.
2. Олексенко М.В. Депозитна політика комерційних банків України на сучасному етапі / М.В. Олексенко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – №4 (16). – С. 166-169.
3. Дмитрієва О.А. Формування ресурсної бази комерційного банку в умовах глобалізації фінансової системи України / О.А. Дмитрієва // Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Серія: Економіка і фінанси. – 2011. – Вип. 116/2011. – С. 46-49.

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АУДИТУ

Щирба І. М., к.е.н., старший викладач

Тернопільський національний економічний університет

Аудит порівняно з його розвитком у зарубіжних країнах є поки що новим поняттям в економічному житті України, однак до сьогодні ні в зарубіжній, ні у вітчизняній економічних літературах немає єдиної думки стосовно трактування аудиту.

Перша точка зору полягає в тому, що аудит – це незалежна перевірка і висловлення думки про достовірність фінансової звітності [2, с. 28; 3].

Недоліком такого визначення є те, що в ньому виокремлюють лише процедурну сторону аудиту. Ототожнення аудиту з перевіркою викликає певні сумніви, оскільки сам термін «аудиту» надто звужений і прирівняний лише до перевірки фінансової звітності з метою підтвердження її достовірності. Перевірка, згідно з міжнародним стандартом аудиту № 500 «Аудиторські докази» – це лише одна з процедур отримання аудиторських доказів.

«Перевірка» означає вивчення записів або документів, внутрішніх чи зовнішніх, у паперовій, електронній або іншій формі, або фізичний огляд активу. Перевірка записів або документів надає аудиторські докази різних ступенів достовірності залежно від їхнього характеру або джерела отримання, а також у разі внутрішніх записів або документів – залежно від ефективності заходів внутрішнього контролю над їхнім формуванням. Тому трактувати поняття аудиту як перевірка є надто вузьким.

Друга точка зору полягає в тому, що аудиторська діяльність, аудит – це підприємницька діяльність, за допомогою якої збираються та оцінюються факти про функціонування і стан економічного об'єкта. Аудит проводить компетентна незалежна особа, яка з огляду на встановлені критерії висловлює думку про його функціонування, стан і якість інформації [4, с. 103; 5, с. 19].

Необхідно розрізнити поняття «аудиту» і «аудиторська діяльність», яку проводять аудиторські фірми і яка охоплює згідно із Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про аудиторську діяльність» організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) та надання інших аудиторських послуг.

Отже, поняття «аудиторська діяльність» ширше і передбачає практичне виконання як аудиту, так і надання інших аудиторських послуг у вигляді консультацій з питань бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування, аналізу фінансово-господарської діяльності та інших видів економіко-правового забезпечення підприємницької діяльності фізичних та юридичних осіб.

Комітет з основних концепцій аудиту Американської асоціації бухгалтерів визначив аудит як системний процес об'єктивного отримання і оцінювання доказів про економічні події з метою визначення рівня їхньої відповідності встановленим критеріям та представлення результатів зацікавленим користувачам [1, с. 19].

Позитивний момент цього визначення полягає в тому, що аудит розглядається як системний процес, який має свою мету і логіку, тобто в основі його проведення лежить стратегія і планування аудиту. Однак у цьому визначенні відсутній один з найважливіших об'єктів аудиту – фінансова звітність суб'єктів господарювання. Крім цього, об'єктивна оцінка даних про економічні події відповідно до встановлених критеріїв, наприклад підтвердження достовірності інформації, відображеної у фінансовій звітності, ще не вважається гарантією подальшого нормального функціонування суб'єкта господарювання. Необхідно враховувати те, що історично аудит виник з ініціативи власників, а їм необхідна не тільки достовірна інформація, але й думка про реальний стан суб'єкта господарювання та його фінансову стабільність у майбутньому.

Іншої думки дотримуються науковці Американського інституту дипломованих громадських бухгалтерів, які вважають, що основна мета аудиту – формування думки про точність, з якою у фінансових звітах представлений фінансовий стан, результати операцій і рух грошових коштів економічної одиниці відповідно до загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку [3, с. 5].

Відповідно до Міжнародного стандарту № 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» мета аудиту – висловлення аудитором думки про те, чи складена фінансова звітність у всіх суттєвих аспектах відповідно до застосованої концептуальної основи фінансової звітності. У разі більшості концептуальних основ загального призначення така думка висловлюється щодо того, чи подана фінансова звітність достовірно в усіх суттєвих аспектах або чи надає вона правдиву та достовірну інформацію відповідно до концептуальної основи.

Аудит має охоплювати не тільки висловлення аудиторської думки щодо підтвердження показників фінансової звітності, а й прогноз майбутньої життєздатності суб'єкта господарювання та ефективність і результативність ведення його справ управлінським персоналом. Отже, такий підхід до трактування аудиту не цілком виправданий.

Відсутність у зарубіжній та вітчизняній економічній літературі єдиної думки щодо змісту, мети і призначення аудиту дуже часто приводить до неправильного застосування на практиці його положень. Основним недоліком наведених трактувань аудиту є те, що в них виокремлюють певну його особливість.

Аналіз функціонування та розвитку аудиту в країнах з ринковою економікою і в нашій країні дає змогу сформулювати таке його визначення: Аудит – це системний процес об'єктивного дослідження і оцінки показників фінансової звітності компетентними незалежними на це особами (аудиторами) з метою висловлення думки в аудиторському звіті про фінансовий стан суб'єкта господарювання відповідно до встановлених критеріїв (застосовної концептуальної основи фінансової звітності) та подання результатів заінтересованим користувачам.

З цього визначення випливає, що «аудит як системний процес» має свою мету, завдання і певну послідовність виконання аудиторських процедур. В його основі лежить дисципліна і науковий підхід. Це означає, що розробка стратегії і планування аудиту є одним з найважливіших його компонентів, однак потрібно мати на увазі те, що під час проведення аудиту стратегія може мінятися, а план аудиторської перевірки – корегуватися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аудит Монтгомери / Л. И. Дефлиз, Г. Р. Дженик, В. М. О'Рейлли, М. Б. Хирш; [пер. с англ. под ред Я. В. Соколова]. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 542 с. – С. 19.
2. Додж Р. Краткое руководство по стандартам и нормам аудита / Р.

Додж; [пер. с англ; предисловие С. А.Стукова]. – М.: Финансы и статистика; ЮНИТИ, 1992. – 240 с. – С. 28;

3. Робертсон Дж. К. Аудит / Дж. К Робертсон. – [пер. с англ.]. – М.: КРМГ, Аудиторская фирма «Контакт», 1993. – 496 с. – С. 5.

4. Тэрли С. Внутренний и внешний аудит и управление / С. Тэрли // Контролинг. – 1991. – № 4. – С. 100–117. – С. 103

5. Шеремет А. Д., Суйц В. П. Аудит: [учебник] / А. Д. Шеремет, В. П. Суйц. [5-е изд., перераб. и доп.]. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 410 с. – С. 19.

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ

Ваніна Д.А. – аспірант кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку Одеського національного економічного університету

Сучасність вимагає впровадження системи ризик-менеджменту в діяльність суб'єктів господарювання задля забезпечення стабільності їх розвитку, підвищення обґрунтованості прийняття рішень в умовах ризику, покращення фінансового стану за рахунок функціонування в контрольованих умовах.

Слід відмітити, що фрагментарний ризик-менеджмент в тому чи іншому вигляді присутній майже в кожному суб'єкті господарювання. Однак, такий підхід не може бути визнаний ідеальним, оскільки ризики взаємопов'язані і не можуть бути розділені і управлятися кожен окремо.

Ризик-менеджмент в рамках всього підприємства, або інтегрований ризик-менеджмент, передбачає не тільки зв'язок всіх чинників, причин і видів ризику, але і обов'язкове врахування взаємозв'язку всіх елементів системи управління ризиками. Крім того, відповідно до нових поглядів щодо ризик-менеджменту, його мета полягає не тільки в скороченні можливих збитків у разі реалізації ризикової події, але й у збільшенні переваг шляхом використання потенційних можливостей від ефективного управління ризиками.

Для кожної організації ризику, а також сукупність конкретних дій і рішень з питань ризик-менеджменту носять унікальний характер через специфіку діяльності компанії, місце її функціонування, а також сформовану структуру управління, тощо. Однак, незважаючи на власний погляд щодо процесу інтегрованого ризик-менеджменту, досвід провідних організацій дозволяє вибудувати якийсь загальний алгоритм побудови системи управління ризиками.

Сьогодні більшість вітчизняних підприємств сприймають ризик-менеджмент як окремий спеціалізований вид діяльності, який відрізняється від основних функцій управління підприємством. Досить часто ризик-менеджмент ототожнюється з управлінням окремими видами ризиків (фінансовими, операційними, тощо). Новий підхід до ризик-менеджменту полягає в орієнтації службовців та менеджерів всіх рівнів на ефективний ризик-менеджмент. В табл. 1 наведені основні характерні відмінності між новим та традиційним підходами до ризик-менеджменту [1, с. 14-15].

Таблиця 1

Характерні відмінності між новим та традиційним підходами до ризик-менеджменту

	Традиційний підхід	Новий підхід
В залежності від ступеню впливу на ризику	Фрагментний ризик-менеджмент: кожний підрозділ самостійно управляє ризиками в залежності від своїх функцій	Інтегрований ризик-менеджмент: управління ризиками керується вищим керівництвом, при цьому кожний співробітник розглядає ризик-менеджмент як частину своїх обов'язків
В залежності від періоду впливу на ризику	Епізодичний ризик-менеджмент: управління ризиками здійснюється лише тоді, коли менеджери вважатимуть це за необхідне	Безперервний ризик-менеджмент: процес управління ризиками не припиняється
В залежності від масштабу впливу на ризику	Обмежений ризик-менеджмент: стосується ризиків, що страхуються або фінансуються	Розширений ризик-менеджмент: розглядаються всі ризики і можливості їх подолання
В залежності від стратегічних цілей	Ризик-менеджмент спрямований на збереження вартості компанії за рахунок компенсації економічних втрат (уникнення ризиків)	Ризик-менеджмент спрямований на підвищення вартості компанії за рахунок прийняття ризиків

Як видно з табл. 1, нова концепція ризик-менеджменту орієнтована на системний підхід в управлінні ризиками, інтеграцію в систему управління з метою досягнення конкурентних переваг та стабільного функціонування в умовах невизначеності. Тобто сучасність вимагає зміщення підходу ризик-менеджменту від фрагментарної, епізодичної, обмеженої моделі до інтегрованої, безперервної і розширеної. Питання полягає в тому, чи буде вища ланка управління задалегідь проводити необхідні перетворення або лише після того, як відбудуться невдачі.

У закордонному досвіді ризик-менеджмент вже визнаний одним з найефективніших інструментів управління. Більшість великих іноземних компаній мають в своєму штаті добре налагоджену систему корпоративного ризик-менеджменту. В них функціонують спеціальні підрозділи, які займаються питаннями ефективного ризик-менеджменту. Проте у нашій країні ризик-менеджмент ще не став одним з найнеобхідніших інструментів управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Томас Л. Бартон, Уильям Г. Шенкир, Пол Л. Уокер. Комплексный подход к риск-менеджменту: стоит ли этим заниматься. : Пер. с англ. – М. : Издательский дом «Вильямс». 2003. – 208 с.

СУТНІСТЬ ДОКУМЕНТАЦІЇ ТА ЇЇ РОЛЬ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Шуляк О.В. – студентка групи ОАС-21

Науковий керівник: Нужна О.А., к.е.н., доц. кафедри обліку і аудиту

Луцький національний технічний університет

Бухгалтерський облік розпочинається з виявлення, вимірювання і реєстрації господарських операцій. Спостереження за всіма господарськими операціями на підприємствах здійснюється за допомогою документування.

У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» записано, що підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують здійснення господарських операцій [4].

Документи складають на бланках типових форм, затверджених Міністерством фінансів і Міністерством статистики України або на бланках спеціалізованих форм, затверджених міністерствами та відомствами України.

Порядок документального оформлення операцій визначено Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 року №88 [3], та іншими інструктивними документами.

Від якості первинних документів залежить якість всього бухгалтерського обліку. Їх складання займає більше половини всіх робіт з ведення бухгалтерського обліку. Бухгалтерські документи виконують функції розпорядчого і виконавчого характеру. Заповнення в документі всіх його реквізитів називається складанням документа, а проставлення печаток, штампів, резолюцій на цьому документі – оформленням.

Сутність документації та її роль в бухгалтерському обліку вивчали такі вітчизняні вчені як Грабова Н.М., Швець В.Т., Ткаченко Н.М. та інші.

Зокрема Грабова Н.М. визначає документ як письмовий доказ фактичного здійснення господарських операцій або письмовим розпорядженням на право її здійснення [2, 149].

Швець В.Г. зазначає, що бухгалтерський документ – це документ який містить відомості про господарську операцію і є юридичним доказом її здійснення [6, 18].

Ткаченко Н.М. зазначає, що бухгалтерська документація є важливим методом бухгалтерського обліку, оскільки служить для первинного спостереження за господарськими операціями [5, 4].

Білуха М.Т. вказує, що документацію ще називають первинним обліком [1, 108].

Отже, бухгалтерська документація дає користувачам уявлення про фактичний стан господарських операцій та їх зміни; забезпечує прозорість у роботі підприємств; є юридичним свідченням господарських операцій, що здійснюються; є важливим джерелом контролю при проведенні ревізії, аудиту, аналізу господарської діяльності підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку / М.Т. Білуха. – К., 2000. – 692 с.
2. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. / Н.М. Грабова / За ред. М.В. Кружельного. – К., 2001. – 272 с.
3. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 року №88. [Електронний ресурс]: www.zakon.rada.gov.ua.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні Закон України №996-XIV від 16 липня 1999 р. [Електронний ресурс]: www.zakon.rada.gov.ua.
5. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський облік на підприємствах / Н.М. Ткаченко. – К., 1996. – 512 с.
6. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку / В.Г. Швець. – К., 2004. – 447 с.

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ:

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МОНОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Кондрашихін А. Б., д.е.н., проф., завідувач кафедри державних та місцевих фінансів

Академія муніципального управління МОН України

Розвиток суспільства супроводжується бурхливими громадськими

процесами, приводом для яких усе частіше стає незадоволення людей фінансовими сторонами буття [1], диспропорціями у розподілу суспільного продукту [2], що виявляється часто-густо у нестачі грошей не тільки на поточні потреби, медичну допомогу або розважальні заходи, придбання транспортних засобів чи житла для сімейного проживання тощо [3,4]. Тому оцінка фінансової системи усе міцніше спирається на кількість грошей, що надаються людині у розпорядження, а навички керування складними фінансовими активами (цінні папери, інвестиції тощо) є критерієм розвинутої фінансової системи [5-10].

Фінансові диспропорції створюють могутні важелі для реформування суспільних відносин, випліскуючи невдоволення у громадські форми прояву, через що прямо зараз пишеться сучасна історія світу й країн. Багатоликі фінанси стають вирішальними навіть у нетрадиційних для цього сферах – забезпеченні тривалості життя, опануванні віртуальних просторів, заволодінні умами громадян, духовному розвитку особистості [10]. Усе це змушує наново замислитися про природу і перспективи фінансової системи у нашому оточенні.

За даними монографічних досліджень перспективними напрямками реформування фінансової системи України сьогодні розглядаються: активізація зовнішніх запозичень на світових фінансових ринках замість нарощування зовнішнього державного боргу; приплив інвестицій через відкритість економічної системи держави; розвиток технологічного оснащення ринку фінансових послуг; впровадження фінансових підходів під час освоєння нових територій; посилення інтелектуального складника у структурі фінансових послуг та фінансових технологіях; запровадження у фінансову практику новітніх методів рефлексивної економіки, менеджменту тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Місцеві фінанси: підручник / За ред. О. П. Кириленко. – К.: Знання,

2006. – 677 с.

2. Небрат В.В. Еволюція теорії державних фінансів в Україні : монографія / В.В. Небрат ; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К., 2013. – 584 с.

3. Савченко К.В. Стабілізаційна фінансова політика держави: концептуальні засади та механізм реалізації в Україні / К.В. Савченко. – К.: Академія муніципального управління, 2014. – 479 с.

4. Інституціоналізація природно-ресурсних відносин: [колективна монографія] / за заг. ред. д.е.н., проф. академіка НААН України М.А. Хвесика. – К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2012. – 400 с.

5. Андрос С.В. Кредитно-інвестиційна діяльність банків в умовах фінансової глобалізації: монографія. – К.: НАКККіМ, 2014. – 512 с.

6. Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи : колективна монографія / під ред. д.е.н., проф. В. О. Онищенка. – Полтава: ПолтНТУ, 2013. – 366 с.

7. Сучасні тенденції управління розвитком організаційно-економічних систем: новий погляд : колективна монографія / Загальна редакція д.е.н., професора Р.Р. Тіміргалєєвої. – Сімферополь: ВД «АРІАЛ», 2014. – 662 с.

8. Фінансова система регіонів : новітні погляди та перспективи : монографія. – Київ - Севастополь: АМУ, 2011. – 444 с.

9. Рефлексивные процессы в экономике: концепции, модели, прикладные аспекты : моногр. / Р. Н. Лепа, С.Н Шкарлет, Ю.Г. Лысенко и др.; под. ред. Р.Н. Лепы / НАН Украины, Ин-т экономики пром.-сти. – Донецк: АПЕКС, 2012. – Т.1. – 560 с.

10. Фінансова система регіонів : проблеми та перспективи [Текст] : монографія / Богдан Н. І., Віленчук О. М., Дейнеко Л. В. та ін. – К.: АМУ, 2014. – 543 с.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СВІТОВИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Цехош М., Полінкевич О.М., к.е.н., доц.

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

До закономірностей розвитку суспільства слід віднести об'єктивний процес економічних трансформацій, який доводить, що ефективна організація бюджетної системи, незалежно від її моделі має ґрунтуватися на: фінансових інститутах, які здійснюють чітко визначені функції, взаємодіючи між собою в процесі прийняття оптимальних бюджетних рішень; законодавчо встановлених, чітких, деталізованих процедурах, нормах та принципах організації бюджетного процесу [2]. Фінансова система України за останні 10 років зазнала істотних змін, але багато з них не дістали відповідного відображення у законодавстві. Україна потребує чіткої правової та адміністративної основи управління податково-бюджетною сферою. Це означає, що всі функції та механізми такого управління (бюджетною та позабюджетною діяльністю) повинні у повному обсязі регламентуватися законами та відповідними нормативними актами. Зрозуміло, що державні кошти слід виділяти та витратити лише за наявності відповідних на це правових повноважень [1].

Як визначають вітчизняні науковці, фінансова система являє собою сукупність сфер та ланок чи елементів держави, який є показником розвитку, функціонування та ефективності державної політики. Сутність фінансової системи полягає у тому, що вона є тією базовою основою, яка забезпечує діяльність та функціонування економіки країни як в цілому, так і в окремих її проявах. Ефективна фінансова система є тією рушійною силою, яка рухає життя не тільки країни, але і кожного її жителя. Вона підтримує баланс, який забезпечує динамічний розвиток усіх сфер та ланок господарства країни, а також підтримує виконання соціального захисту на необхідному рівні через діяльність певних інститутів [3].

Фінансову систему держави можна розглядати у кількох аспектах. Зокрема, фінансова система – це сукупність фінансових інститутів, кожний з яких сприяє утворенню та використанню відповідних централізованих та децентралізованих фондів коштів для здійснення фінансової діяльності держави, тобто діяльності з приводу мобілізації, розподілу та використання централізованих та децентралізованих фондів коштів для виконання завдань і функцій держави та органів місцевого самоврядування.

З іншого боку (в організаційному аспекті), фінансову систему можна розглядати як сукупність органів державної влади та місцевого самоврядування, які здійснюють у межах своєї компетенції керівництво фінансовою діяльністю держави та підприємств, установ, організацій, що беруть у ній участь [4]. Якщо характеризувати фінансову систему з позицій економіки, то вона буде значно ширшою і включатиме державні фінанси (бюджет держави, фонди цільового призначення, державний кредит, фінанси державних підприємств), фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси (валютний ринок, фінанси міжнародних організацій, міжнародні фінансові інституції) та фінансовий ринок (ринок грошей, ринок капіталів, кредитний ринок та ринок цінних паперів). Державні фінанси, відіграючи винятково важливу роль в економіці, не можуть розглядатися як єдиний або найголовніший інструмент економічної політики. Сам стан державних фінансів та формування доходної і видаткової частин бюджету залежать від багатьох чинників, хоч недооцінювати його вплив на економіку країни також не слід.

Фінансова система України складається з таких основних ланок: державний бюджет та місцеві фінанси, фінанси державних підприємств, установ та організацій, спеціальні цільові фонди та кредит. Ще однією ланкою фінансової системи є кредит – державний (і муніципальний) та банківський. І хоч основні риси кредиту (відплатність, строковість, поворотність, забезпеченість) є однаковими для цих двох форм, ототожнювати їх у жодному разі не можна. У відносинах державного кредиту

(як зовнішнього, так і внутрішнього) позичальником виступає безпосередньо держава. Наявний борг має погашатися у встановлені державою терміни.

Отримані кошти спрямовуються на покриття дефіциту державного бюджету, на фінансування поточних видатків держави. Політика у галузі державних фінансів не може не враховувати специфіки відповідного етапу соціально-економічного розвитку країни, тобто реформа державних фінансів повинна мати певну концептуальну спрямованість.

Підводячи підсумок, варто сказати, що в умовах світових глобалізаційних процесів наша країна постійно співпрацює та взаємодіє з іншими країнами та результативність залежить від того, наскільки міцною є позиція нашої держави, наскільки стійкою є вона у фінансовому плані [3]. Фінансова система – це перший крок, який забезпечить нам цю стійкість та надійність. Саме тому її удосконалення, впровадження чогось нового є дуже важливим для країни, адже від того, наскільки чітко все організовано залежатиме і кінцевий результат, який перш за все полягає у визнанні України як надійного партнера у співпраці та зайняття нею належного місця на світовій арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Висоцький І. Необхідність реформування системи державного фінансового контролю в Україні / І. Висоцький // Ринок цінних паперів України. — 2013. — №1—2. — С.21—27.

2. Макогон В. Напрями розбудови системи місцевих фінансів / В. Макогон // Ринок цінних паперів України. — 2013. — №3—4. — С.47—53.

3. Олексюк О.І. Особливості та пріоритети результативного розвитку національної економіки у глобальному середовищі / О.І. Олексюк // Агросвіт. — 2009. — №8. — С.30—36.

4. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. і доп. / Ю.В. Пасічник. — К. : Знання-Прес, 2003. — 523 с.

5. Яременко О. Тенденції посткризового розвитку фінансових інститутів / О. Яременко // Економіка України. — 2010. — №4. — С.88—95.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ В УКРАЇНІ

Нагорнюк О.С., студ., IV курс, гр. ЕП-37 ФЕМ

Житомирський державний технологічний університет

Одна з найважливіших задач підприємства і країни в цілому, нерозривно пов'язана з ефективністю виробництва, забезпечення випуску необхідної кількості сучасних виробів та покращення якості, досягнення конкурентоспроможності продукції на світовому ринку. Необхідною передумовою досягнення переваг в конкурентній боротьбі і завоювання позиції лідера на ринку виступає вимога привести характеристики продукції у відповідність до сподівань та потреб споживачів. В умовах зростаючої конкуренції споживачі починають бути більш вимогливими до продукції, при цьому актуальними стають не тільки ціна та якість запропонованих товарів, а й їх новизна та відповідність постійно зростаючим вимогам.

Підвищення конкурентоспроможності кожного окремого підприємства є результатом не тільки локальних дій на мікроекономічному, але, значною мірою, і наслідком активізації діяльності щодо підвищення конкурентоспроможності на галузевому, регіональному та державному рівнях.

Основою конкурентоспроможності країни є конкурентоспроможні національні підприємства, так як вони є основою для створення національного багатства, та їх успіх у конкурентоспроможності багато в чому визначається різноманітними векторами в корпоративному й соціальному середовищі [1].

На сьогоднішній день далеко не всі українські підприємства можуть випускати конкурентну продукцію, що обумовлено такими причинами:

- низькі темпи науково-технічного прогресу;

- відсутність моральних і матеріальних стимулів до підвищення якості продукції і розширення її асортименту, оновленню виробничого апарату і впровадженню новітніх технологій виробництва;

- фізичний і моральний знос основних виробничих фондів і технологій, що використовуються;

- недостатня розвиненість систем широкомасштабного безперервного навчання фахівців з якості, в тому числі керівників підприємств, сучасній ідеології управління якістю;

- не готовність суб'єктів господарювання до об'єктивно необхідного технічного переоснащення підприємств, освоєння сучасних технологій, впровадження та сертифікації систем управління якістю, що вимагає значних коштів (інвестицій, кредитів тощо) та державної підтримки в умовах нерозвинутого ринку, недостатньої внутрішньої конкуренції;

- недостатнє усвідомлення товаровиробниками переваг виробництва екологічно чистих продуктів харчування;

- відсутність належних умов для формування зацікавленості суспільства, виробників до проблем навколишнього середовища та удосконалення заходів, спрямованих на його охорону через впровадження міжнародних стандартів з управління навколишнім середовищем.

В таких умовах особливого значення набуває необхідність застосування інноваційного шляху створення продукції як передумови для підвищення конкурентоспроможності підприємства. Зміна попиту споживачів викликає відповідну перебудову інноваційної політики з метою покращення найбільш важливих споживчих характеристик продукції.

Використання інновацій як головного інструменту досягнення високого рівня конкурентоспроможності має особливе значення при розробці ефективної організації створення нової продукції, наукова обґрунтованість якої є однією з основних передумов успішної діяльності підприємства з точки зору забезпечення стратегічних планів його розвитку. Досягнення конкурентного успіху підприємства при його орієнтації на інноваційний

шлях розвитку передбачає вирішення ряду маркетингових, науково-технічних і виробничих проблем, що виникають на основі перспективних вимог ринку. В таких умовах тільки наявність споживчих запитів, конкретних сегментів чи ніш ринку, інтелектуальних і технологічних можливостей використання досягнень науки і техніки, технічних і економічних можливостей організувати виробництво і збут конкурентоспроможної продукції створює фундамент для досягнення конкурентних переваг на основі ефективної інноваційної діяльності [4].

Для вітчизняних виробників на сучасному етапі такими товарами може стати нова елітна продукція преміум-класу, створена на інноваційному рівні, що забезпечить прибутки з огляду на процес формування попиту на неї. Шляхом проведення рекламних кампаній, вивчення попиту споживачів, узагальнення існуючого досвіду, підприємство може зберегти поточну конкурентну позицію, забезпечити її зростання або досягнення нової.

Аналіз асортименту продукції, що випускається підприємствами України, свідчить про його формування, головним чином, за рахунок традиційних видів. Вітчизняні товаровиробники зорієнтовані на випуск низьковартісної продукції з огляду на низьку купівельну спроможність населення, що унеможлиблює досягнення ними високих конкурентних позицій. Це вимагає зміни конкурентних стратегій їх діяльності, зберігаючи зайняті позиції у низьковартісному сегменті, з одного боку, та спрямовуючи діяльність на створення і випуск нових товарів з додатковою вартістю, з іншого.

В першу чергу це стосується підприємств, що виробляють споживчі товари, при цьому особливу увагу необхідно приділяти не лише товарам повсякденного вжитку, а й харчовим продуктам, асортимент яких має відповідати постійній зміні смаків споживачів та їх зростаючим вимогам [5].

Якщо розглядати сучасну діяльність українських підприємств на міжнародному ринку, то можна стверджувати про велику обмеженість експортної номенклатури українських товарів: наша продукція більшою

мірою представлена на ринках із переважно ціновою конкуренцією, тобто ринках сировинної продукції і стандартизованих масових готових виробів. В Україні на сьогоднішній день дуже повільно відбувається переорієнтація з торгівлі сировиною і напівфабрикатами на торгівлю товарами з високою доданою вартістю, іншими словами – високотехнологічними виробами. Тоді як сучасні тенденції світового ринку свідчать про перехід від цінової конкуренції до нецінової, тобто конкуренції технічного та якісного рівня продукції. У конкурентній боротьбі за ринки збуту перемагає не той, хто пропонує нижчі ціни, а той, хто пропонує вищу якість, оскільки продукція з кращою якістю значно ефективніша у використанні. Недостатнє дослідження сутності і значення якості продукції продовжує бути однією з основних причин низької ефективності виробництва української продукції та її низької конкурентоспроможності на зовнішньому ринку. Окрім цього, в умовах майже повної залежності України від зовнішніх енергетичних ресурсів, та найвищої в Європі енергоємності найбільш експортованих товарів, неможливо говорити про конкурентоспроможність української продукції [2].

Однак у ринкових умовах господарювання організаційні чинники підвищення якості продукції на усіх підприємствах повинні мати більш широке використання. До таких чинників необхідно відносити:

- запровадження сучасних форм і методів організації виробництва та управління ним, які уможливають ефективне застосування високоточної техніки і прогресивної (бездефектної) технології;
- удосконалення методів технічного контролю і розвиток масового самоконтролю на усіх стадіях виготовлення продукції;
- розширення прямих господарських зв'язків між продуцентами і споживачами продукції;
- вивчення і запровадження позитивного досвіду, накопиченого зарубіжними і вітчизняними підприємствами у галузі проектування і виготовлення високоякісних виробів тощо.

Для підвищення якості продукції необхідно запровадити сучасний

комплекс систем управління якістю, який включає в себе:

- 1) Визначення доцільності впровадження системи управління якістю та сфери її поширення.
- 2) Розробку організаційного механізму системи управління якістю.
- 3) Доведення ідеї поліпшення якості до кожного працівника підприємства та впровадження системи управління якістю.
- 4) Опрацювання та впровадження заходів управління якістю.

Отже, конкурентоспроможність продукції є найсуттєвішим чинником, від якого залежить конкурентна спроможність підприємства в цілому. Для досягнення максимальної ефективності необхідно найповніше враховувати потреби, смаки споживачів та їх найменші зміни, що має привести розвиток підприємства у відповідність до стратегічних напрямків діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Балабанова Л.В. Стратегічне маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств / Балабанова Л.В., Холод В.В. – К.: «ВД Професіонал», 2006. – 448 с.
2. Багрова І.В., Редіна Н.І. та ін. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств. Підручник/ Багрова І.В., Редіна Н.І., Власюк В.Є., Гетьман О.О. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 580 с.
3. Гохберг Ю., Чернеча О. Формування стратегії досягнення високої конкурентоспроможності підприємства // Економіст. – 2001. - №12. – с.74-79.
4. Портер М. Стратегія конкуренції. Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / М. Портер. – К.: Основи, 1998. – 225 с.
5. Савчук А.В. Підвищення конкурентоспроможності української продукції.// Економіст. – 2005. – №6. – с. 48-49.
6. Савчук А. В. Системний підхід до аналізу конкурентоспроможності промислового підприємства.// Економіст. – 2001. – №12. – с. 58-61.
7. Марченко Т.Б. Методика впровадження системи управління якістю на підприємстві// Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №12. – с.152-156.

8. Швиданенко О.А. Сучасні критерії конкурентоспроможності: ефективність та інноваційність// Актуальні проблеми економіки. – 2003. - №8. – с. 145-153.

**СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ В
УКРАЇНІ**

*Драган І.В, к.е.н., с.н.с, старший науковий співробітник відділу
стратегічного потенціалу сталого розвитку
ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого
розвитку НАН України»*

При формуванні стратегії розвитку сучасної держави об'єктивною необхідністю виступає орієнтація на перехід від споживацької моделі функціонування соціально-економічної системи до моделі сталого розвитку. При цьому, визначення довгострокових цілей розвитку України має виходити саме з пріоритету екологічної складової. Це зумовлено не лише наявними процесами глобалізації та орієнтацією України на євроінтеграцію, але, перш за все, масштабами накопичених екологічних проблем, які ставлять під загрозу не тільки подальше зростання української економіки, її стабільність і збалансованість, але й перспективи існування нації. Тому формування механізмів державного управління природокористуванням на засадах сталого розвитку має ґрунтуватися на результатах сучасних досліджень відносин, що склалися у системі «природа–суспільне виробництво», і, які визначають сутність сучасної концепції управління у сфері природокористування та охорони навколишнього середовища, яка визначає першочерговим завданням необхідність гармонізації відносин людини і навколишнього середовища на засадах раціонального природокористування.

Відомо, що управління визначається передусім загальною метою. Проте, у сфері природокористування визначення останньої, як і

конкретизація результату на основі загальної мети є досить складним теоретико-методичним завданням, вирішення якого потребує ґрунтовних досліджень закономірностей організаційних й економічних відносин у сфері природокористування у поєднанні із загальними цілями та пріоритетами соціально-економічного розвитку держави.

Загальна, домінуюча мета державного управління природокористуванням, як і управління загалом, має бути змістовною, чіткою та передбачати виділення результату, економічну оцінку якого можна було б представити кількісно. Отже, основними вимогами до поставлення мети державного управління природокористуванням можна вважати: стратегічний характер, узгодженість інтересів, чіткість, комплексність.

Ґрунтуючись на системному підході та враховуючи запропоновані вимоги, вважаємо, що мета державного управління сталим розвитком в системі природокористування може визначатися як досягнення еколого-економічної рівноваги шляхом узгодження еколого-економічних інтересів. Дослідження еколого-економічної рівноваги досить широко репрезентовані у наукових працях. Досягнення такої рівноваги передбачає необхідність свідомого управління співвідношенням між структурою і темпами розвитку суспільного виробництва та природним потенціалом, що забезпечувало б можливість розширеного суспільного відтворення та збереження його природних передумов. В даному випадку розглядається динамічна рівновага як рівновага між мінливим співвідношенням природного середовища та суспільного виробництва, авторка зокрема зазначає, що якщо у системі «природа – суспільне виробництво» існує тенденція до встановлення рівноваги, то лише як момент руху, діалектично пов'язаний з постійним порушенням такої рівноваги, що характерний для внутрішньо суперечливої єдності суспільства та природи. Досягнення визначеної мети передбачає коригування форм та способів господарської діяльності відповідно до екологічних вимог.

Застосування економічних методів управління природокористуванням

має бути спрямоване на узгодження еколого-економічних інтересів економічних суб'єктів на різних рівнях економічної системи, оскільки дозволяє поєднати завдання раціонального природокористування та охорони довкілля з власне економічним (комерційними) цілями. Проте, застосування адміністративних методів виступає у даному контексті як первинний (базовий) елемент узгодження еколого-економічних інтересів, оскільки вони регламентують безпосередньо розмір природокористування та здебільшого визначають його якість. Тому механізм державного управління природокористуванням на засадах сталого розвитку має поєднувати як економічні, так і адміністративні методи управління, конкретний склад яких залежить від поточних цілей та умов дії такого механізму.

Таким чином, аналіз теоретико-методичних підходів до державного управління природокористуванням дає змогу стверджувати, що узгодження еколого-економічних інтересів необхідно розглядати як принцип, покладений в основу формування відповідної системи управління. Необхідність виокремлення такого принципу обумовлена вимогами формування моделі сталого розвитку в системі природокористування.

СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ РИЗИКУ СТРАХОВИКІВ

*Клапків Л.М. к.е.н., старший викладач кафедри фінансів
Київський національний торгово-економічний університет*

У вітчизняних страхових компаніях стрес-тестуванню, як інструменту оцінки ризиків не приділяється достатньої уваги, хоча його мета і завдання відповідають потребам сучасного страхового ринку. Частіше подібне тестування розглядають, як складову індивідуальної системи корпоративного управління або як елемент механізму державного нагляду.

Важливо відзначити, що досі стрес-тест не характеризувався особливою практичною значущістю, з огляду на те, що в Україні відсутня

стандартна форма його проведення. Як зазначається, багато вітчизняних страховиків стикаються зі складнощами переходу від ідеї та проектування систем управління ризиками до їх впровадження і повсякденного

Відзначається, що стрес-тестуванням можна отримати такі результати: перелік факторів–ризиків, які мають значний вплив на фінансовий стан страховика та зв'язок між факторами-ризиками.

Цілі стрес-тестів з позиції страхових компаній частково відрізняються від підходу регулятора. Для перших це інструмент управління фінансовими ризиками, а для другої – механізм моніторингу якості контролю ризиків. Хоча застосування такої форми аналізу спрямовано на одне і теж – забезпечення фінансової збалансованості страховика у випадку виникнення негативних сценаріїв розвитку економічного середовища.

Зважаючи на складність та масштаб стрес-тестування, його проведення вимагає певної організаційної, нормативно-методичної та інформаційно-програмної підготовки. Перше полягає у визначенні ключових осіб, відповідальних за виконання поставленого завдання та одержання істотних результатів, на основі яких керівництво приймає рішення. Друге – в письмовому затвердженні основних засад та положень про механізм тестування, тобто чітких внутрішніх правилах. Крім цього, можуть також міститись рекомендаційні форми його проведення, методологічний апарат та перелік питань, на основі яких формується висновок. Третій блок охоплює інформаційну та програмну складові, які забезпечують підбір та генерування необхідних вхідних даних, комп'ютеризовану обробку цих показників для швидкого та автоматичного розрахунку вихідних цифр.

Процес проведення стрес-тесту пов'язаний із залученням значної кількості фахівців компанії, які займаються інвестиціями, перестраховуванням, актуарною справою, управлінням ризиками. Залежно від величини страхової компанії та її організаційної структури, відповідальність за його проведення може покладатись на одного спеціаліста або залученого на певному етапі менеджера чи відділу управління ризиками. Активну підтримку в цьому

процесі може надати особа, яка займається внутрішнім аудитом. До її обов'язків рекомендується включити періодичну перевірку правильності проведення стрес-тестів. Важливим елементом є процес комунікації між працівниками, а також формування прозорої та зрозумілої документації ключових положень та результатів. Корисною може також виявитись інформація отримана від зовнішніх консультантів, аудиторів і бухгалтерів, актуаріїв, рейтингових агентств, перестраховиків.

Робота над проведенням стрес-тесту в страховій компанії починається із ідентифікації змінних, які беруться до уваги під час аналізу, а також розробленні відповідних сценаріїв. Наступним кроком є безпосередньо тест, а отримані висновки можуть використовуватись для широкої сфери подальших оцінок. На останньому етапі узагальнюються та інтерпретуються результати. Кожен з етапів є важливим, що обумовлює цілісний аналіз чутливості портфеля страхової компанії до ринкових змін.

Ринок стимулює дії страхових компаній в розширенні інструментарію оцінки ризику і кожного разу верифікувати отримані результати. Виконуючи їх, слід, перш за все, аналізувати величину можливих втрат, отриманих внаслідок реалізації шоку, збалансованість активів і зобов'язань та динаміку зміни рівня обраних показників. При інтерпретації результатів допоміжними виступають статистичні інструменти: мода, медіана, мінімум, максимум, середня та стандартне відхилення. Ґрунтуючись на рекомендаціях НБУ, висновки повинні охоплювати короткий огляд ситуації щодо загального рівня фінансового ризику, основні його фактори та припущення, результати стрес-тестування із зазначенням порушень установлених параметрів (показників та критеріїв), аналіз адекватності стратегії страховика щодо управління та зменшення рівня небезпеки.

Сучасний інструментарій оцінки ризиків для страховика, має, обстежувати систему управління страховою компанією, посилити усвідомлення фінансових ризиків та сприяти побудові стратегії їх обмеження, а також забезпечення, та має значні перспективи у практичному

використанні на страховому ринку України.

ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ КОЛИЧЕСТВЕННОЙ ОЦЕНКИ ПОТЕНЦИАЛА РЕГИОНА

Паришина М.Ю. – аспирант ГВУЗ «Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры»

Современные трансформационные процессы обуславливают необходимость обеспечения устойчивого экономического развития регионов Украины. Учитывая нестабильность внешней среды, значительных изменений требуют методы и технологии, с помощью которых на уровне регионального управления следует проводить мониторинг и формировать на основе результатов аналитических исследований стратегию будущего развития региона.

Современные ученые, в частности авторы работы [1] считают определяющим стабилизирующим фактором антикризисного развития и гарантом экономического роста именно активно задействованный потенциал.

Результаты проведенных исследований показали, что категории потенциала рассматриваются в различных прикладных аспектах, в частности проводятся исследования рыночного, экономического, маркетингового, производственного, трудового, научно-технического, инвестиционного, информационного, инновационного, управленческого, финансового потенциалов с изучением различных их составляющих. Многие виды потенциалов объединены в группы, в частности, известна классификация видов потенциалов по уровню абстрагирования, по уровню агрегирования оценки, по отраслевому и функциональному признакам, по составу элементов, по спектру учтенных возможностей а также по степени его реализации [2].

Особое внимание в последнее время уделяется категориям экономического и ресурсного потенциала, а также вопросам их количественной оценки.

В частности, в работе [3] представлен анализ различных точек зрения, в которых одна группа ученых рассматривает экономический потенциал и потенциал как синонимы, а другие группы ученых высказывают различные точки зрения по поводу относительной важности этих двух категорий, отмечая при этом, в частности, что категория «экономический потенциал предприятия» является более узкой, чем «потенциал предприятия». Изложение сущности экономического потенциала также характеризуется различными точками зрения.

В результате систематизации различных научных взглядов авторы работы [4] делают вывод о том, что понятия «экономический потенциал» и «ресурсный потенциал» являются синонимичными, при этом акцентируют внимание на совершенном различии внутреннего содержания этих понятий при условии их тесной взаимосвязи друг с другом. В результате исследований ученые считают [4], что понятие экономического потенциала шире ресурсного, при этом ресурсный потенциал является составной частью экономического.

Однако, нерешенными аспектами затронутой проблемы являются вопросы комплексного исследования потенциала региона, позволяющие количественно оценить и создать основу для детального исследования процесса формирования потенциала региона с учетом возможных изменений его основных составляющих. Необходим научно обоснованный выбор инструментария количественной оценки потенциала региона, который позволит оперативно определять возможности регионального развития, выявлять скрытые резервы и формировать пути их эффективного использования при разработке тактических и стратегических планов.

В настоящее время многие ученые обращают внимание на необходимость разработки оценочных показателей потенциала и его составляющих [1, 2, 4 и др.]. В частности, известны методы количественной оценки потенциала, основанные на известном графическом методе квадрата потенциала [2]. Среди множества различных модифицированных оценок

доминирует мнение авторов работы [1] по определению потенциальных возможностей предприятия наличием ресурсов и возможностью использования резервов.

Обобщения различных подходов к оценке потенциала позволили нам свести ее к определению способности функционирования региональной экономической системы и достижения поставленных целей на основе использования системы ресурсов [5]. В процессе исследований было установлено [5], что при использовании ресурсного направления, следует выполнить оценку ресурсного потенциала, которая может быть сведена к определению стоимости доступных ресурсов региона, к которым следует отнести совокупность материальных, энергетических, информационных и финансовых средств, а также трудовых ресурсов, которые используются (или могут быть использованными) в процессе производства материальных благ и услуг на уровне региональной экономической системы.

Ресурсный потенциал региона будем рассматривать таким образом в виде совокупности всех ресурсов региона, обеспечивающих возможность получения максимального экономического эффекта в заданный момент времени.

Для принятия обоснованных управленческих решений на региональном уровне необходимо разработать комплексную модель оценки потенциала региона, позволяющую не только количественно оценить потенциал региона, но и создать основу для моделирования развития экономики региона с учетом типа развития региональной экономической системы.

Известны два основных типа развития экономики: экстенсивный (традиционный) и интенсивный (инновационный). Однако, на определенном периоде времени, может быть установлен смешанный – экстенсивно-интенсивный тип развития экономической системы, который характеризуется сбалансированностью или доминированием экстенсивных или интенсивных факторов его развития.

Учет типа развития региональной экономической системы позволяет

выделить группы факторов, с помощью которых можно достигнуть увеличения потенциала региона. В частности, при экстенсивном типе развития региональной экономической системы увеличение потенциала региона может быть достигнуто за счет увеличения масштабов производства и за счет дополнительного привлечения трудовых, природных ресурсов и средств производства при сохранении сформированной технико-технологической основы.

При интенсивном типе развития региональной экономической системы увеличение потенциала региона достигается путем качественного совершенствования факторов производства, в частности, внедрения прогрессивных технологий и оборудования, энерго и ресурсосберегающих технологий, повышения квалификации технологического и управленческого персонала, а также выявления скрытых резервов и постоянного улучшения использования всех имеющихся составляющих потенциала региона.

Ресурсный потенциал является таким образом, основой формирования совокупного потенциала региональной экономической системы. Потенциал региональной экономической системы предлагается представить в виде интегральной оценки потенциальных возможностей, заключенных в ресурсном потенциале и реализации их для достижения экономического результата.

В основу разработки комплексной модели оценки потенциала региона положена ресурсная концепция, а также подход, основанный на анализе и сравнении обобщающего показателя – валового регионального продукта, который характеризует уровень развития экономики региона.

Как известно, показателями, которые применяются при определении валового регионального продукта производственным методом являются выпуск, промежуточное потребление, валовая добавленная стоимость, оплата услуг финансовых посредников, налоги и субсидии на продукты [6]. Особый интерес представляет показатель валовой добавленной стоимости, т.к. отображает дополнительно созданную стоимость в процессе производства и

определяется как разница между стоимостью произведенных (выпуск) и стоимостью полностью использованных в процессе производства товаров и услуг (промежуточное потребление). Этот показатель характеризует сумму вкладов всех экономических субъектов в общий объем производства региона в стоимостном выражении по каждому виду экономической деятельности в регионе.

Модель количественной оценки предусматривает проведение исследований потенциала в зависимости от трех ключевых факторов: рост объемов капитала, количественного и качественного увеличения рабочей силы и роста производительности. В качестве меры оценки производительности предлагается использовать совокупную факторную производительность, которая показывает, насколько эффективно в экономике региона комбинируют трудовые ресурсы и капитал для выпуска и дополнительно созданной стоимости в процессе производства.

На основе модели количественной оценки следует проводить исследования потенциала региона, что позволит определять условия и обосновывать решения по повышению потенциала региона.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Підтримка конкурентоспроможного потенціалу підприємства / А.Е. Воронкова, В.П. Пономарьов, Г.І. Дібніс. – К.: Техніка, 2000. – 152 с.
2. Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 316 с.
3. Verkhogliadova N.I. The theoretical approaches to the interpretation of categories «The potential of enterprise» and «The economic potential of enterprise» / Verkhogliadova N.I., Makarova G.S. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gisap.eu/ru/theoretical-approaches-interpretation-categories-potential-enterprise-and-economic-potential-enterprise>
4. Романов А.П. Экономический потенциал предприятия и его связи с ресурсным и производственными потенциалами [Электронный ресурс] /

Романов А.П., Губанова М.Н. – Режим доступу: – <http://vernadsky.tstu.ru/pdf/2010/03/33.pdf>.

5. Верхоглядова Н.И. Ресурсный подход к оценке потенциала региональной экономической системы / Н.И. Верхоглядова, М.Ю. Паршина // Актуальные вопросы экономики и управления на современном этапе развития общества: Сборник докладов по итогам Международной научно-практической интернет-конференции (Тула, 28 марта 2014 года) [Текст] /Под общ. редакцией проф. И.Б. Богородицкого. – Тула: Изд. ИЗУ ВПА, 2014. – С. 21-26.

6. Методологічні положення оновленої версії системи національних рахунків 2008 року (наказ Державної служби статистики України від 17.12.2013 р. № 398).

**МІСЦЕ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ
УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ УКРАЇНИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

*Лінтур І.В.- к.е.н., доц. кафедри обліку та фінансів, Мукачівський
державний університет*

Сьогодні головним інструментом стратегічного розвитку держави є ефективний бюджетний процес як основна складова частина державного бюджету.

Бюджет держави повинен сприяти розв'язанню таких основних завдань, як зростання соціальних виплат, збільшення інвестицій, зниження податків, розвиток села, розбудова доріг, охорона здоров'я, підтримка освіти та зміцнення самоврядування.

Фінансова сторона діяльності є однією з найхарактерніших рис економічного життя країн з розвинутою ринковою економікою. Тому актуальними є питання визначення ролі бюджетного менеджменту в умовах переходу до ринку, через необхідність усунення проблем в управлінні

економікою держави.

КИПро актуальність теми свідчить те, що над проблематикою бюджетного процесу працювали і плідно працюють багато економістів і науковців. Фінансова система перебуває у центрі уваги вітчизняних і зарубіжних економістів, про що свідчать безліч зарубіжних праць, виданих останніми роками. Аналіз проблем та особливостей фінансового управління досліджували такі зарубіжні вчені як Р. Брейлі, Є. Брігхем, А. Гропелі, М. Портер, С. Рос та ін.

Питання бюджетної політики у ринковому середовищі широко висвітлюється в українській фаховій науковій періодиці, де досліджені напрями і засади фінансової реструктуризації в Україні в кризовий період. Зокрема, бюджетну та податкову системи як невід'ємні складові фінансової та їх вдосконалення з метою підвищення ефективності управління виокремлюють як предмет дослідження такі вчені як Іртищева [1], О. Кириленко [2], І. М. Стегней [3] та інші.

Водночас, незважаючи на численні наукові розробки, проблема управління бюджетним процесом не дістала системного розв'язання, а тому й надалі залишається актуальною і є предметом нашого дослідження. Необхідно, вивчаючи різні літературні джерела, визначити, які існують перспективні напрями та тенденції в удосконаленні бюджетного процесу.

Метою дослідження є з'ясування ролі, виявлення проблем та обґрунтування необхідності механізму вдосконалення бюджетного менеджменту в процесі управління економікою України в кризових умовах господарювання.

В умовах кризової економіки зростає роль державних фінансів у забезпеченні безперебійного функціонування фінансової системи. Фінансова система країни при поступовому зростанні економіки удосконалюється. Це стосується насамперед державних фінансів, так як ефективність фінансової системи та фіскальної політики значною мірою залежить від пріоритетів державного бюджету.

Основні проблеми у бюджетній системі, що потребують комплексного підходу щодо їх вирішення та проведення відповідних системних змін, полягають у наступному:

- достатньо висока ступінь централізації бюджетних ресурсів, що перешкоджає проведенню політики децентралізації суспільних фінансів;
- орієнтація бюджетних видатків переважно на споживання, а не на розвиток;
- нерозвиненість демократичних принципів функціонування бюджетної системи та організація функціонування бюджетного процесу, серйозні порушення у сфері розподілу і використання бюджетних коштів, відсутність дієвої системи суспільного контролю за станом державних і місцевих фінансів.

Фінансова політика, яка також залежить від монетарної сфери, потребує розв'язання наступних проблем: відсутність єдиної системи регулювання кредитних, фондкових, валютних, бюджетних та податкових потоків фінансового ринку країни; інтенсивне витіснення із внутрішнього ринку акціонерних банків з національним капіталом іноземними банками; висока процентна ставка за кредит, коли через низький рівень рентабельності більшості виробничих підприємств виникають серйозні перепони для повернення комерційного кредиту, а отже, для його отримання та ін.

На ефективність фінансової політики істотно впливає відсутність затвердженої Верховною Радою довготермінової програми розвитку економіки України з визначенням 2-5 чітких пріоритетів розвитку країни, реалізацію яких забезпечував би кожен наступний уряд, незалежно від його політичної платформи.

Натомість прийнято невіправно велику кількість державних програм, наслідком чого стало розпорошення й без того обмежених фінансових ресурсів і зриви термінів їх виконання.

Основними завданнями при реформуванні бюджетного менеджменту є:

- застосування стратегічного планування і покращення

середньострокового макроекономічного і бюджетного прогнозування;

- удосконалення програмно-цільового бюджетування та застосування його на рівні місцевих бюджетів з метою ефективного використання обмежених бюджетних ресурсів;

- удосконалення казначейського обслуговування бюджетів для оперативного управління бюджетними коштами, забезпечення дотримання бюджетного законодавства, спрощення казначейського обслуговування місцевих бюджетів;

- реформування місцевих бюджетів в напрямку забезпечення фінансової самостійності і розвитку територіальних громад;

- удосконалення та стабілізація податкової та митної політики для підвищення фіскальної ефективності податків, підтримки вітчизняних виробників і забезпечення інтеграції країни у світове співтовариство;

- формування цілісної та ефективної системи управління державними фінансами.

Для досягнення цих цілей потрібно, перш за все, підготувати необхідну законодавчу базу; проводити заплановані заходи у різних сферах управління державними і місцевими фінансами одночасно і в достатньо стислі строки, забезпечуючи при цьому їх взаємоузгодженість та взаємообумовленість.

Бюджетна програма повинна бути тісно пов'язана з державними програмами та загальнодержавною стратегією розвитку, орієнтуватись не на витрачання коштів у запланованому економічному напрямі, а на результати виконання завдань.

В Україні потрібно оптимізувати мережу виконавців бюджетних програм для того, щоб на одне завдання припадала мінімальна їх кількість, так як наслідком неоднорідного підпорядкування стає неповноцінне фінансування установ, що належать до однієї галузі.

Серед пріоритетних державних (цільових) програм України особлива увага приділяється реформуванню системи соціального захисту, посиленню цільової спрямованості соціальних програм, підвищенню мінімальної

заробітної плати до прожиткового мінімуму для працездатних осіб, допомога окремим верствам населення.

Отже, основними напрямками вдосконалення бюджетного менеджменту в процесі управління економікою України в кризових умовах господарювання є:

- забезпечення ефективного функціонування податкової системи, мобілізації бюджетних доходів у обсягах, визначених відповідно до вимог податкового законодавства;

- формування бюджетних видатків, орієнтованих на стимулювання економічного зростання, з огляду на необхідність забезпечити реалізацію пріоритетів економічної і соціальної політики; створення умов для інвестиційної та інноваційної діяльності; орієнтація бюджетних видатків на досягнення кінцевих соціально-економічних результатів;

- створення ефективної системи управління та регулювання бюджетними ресурсами, застосування механізму обліку всіх зобов'язань, здійснюваних центральними та місцевими органами влади при виконанні покладених на них функцій, виробленні критеріїв фінансування зобов'язань, прийнятих у попередні роки;

- здійснення структурних реформ у соціальній сфері, слід досягти підвищення ефективності використання бюджетних коштів шляхом скорочення та ліквідації малоефективних та неефективних витрат, підвищення рівня оптимізації видатків у бюджетній сфері;

- реформування між бюджетних відносин з метою досягнення взаємного розуміння і згоди в питаннях розподілу фінансових ресурсів між рівнями бюджетної системи та адміністративно-територіальними утвореннями, створення належних умов для ефективного використання центральними та місцевими органами виконавчої влади покладених на них функцій.

Підсумовуючи наведене, можна зробити висновок, що існуючий рівень управління бюджетним процесом в Україні не задовольняє повною мірою

поточні потреби бюджетного менеджменту. Необхідно запровадити на законодавчому рівні прозорий механізм звітності використання бюджетних коштів, що забезпечить усім нам цивілізоване комфортне життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Іртищева, І. О. Фінансово-кредитне забезпечення аграрного сектору: питання теорії і практики : Монографія / І. О. Іртищева, М. І. Стегней. – Миколаїв : Дизайн та поліграфія, 2009. – 152 с.
2. Кириленко О. Актуальні проблеми модернізації державних фінансів України / Кириленко О. // Вісник економічної науки. – 2008. – №1. – С. 46-5
3. Стегней М.І. Вплив фінансово-економічної кризи на бюджети органів місцевого самоврядування / М.І. Стегней, Л. Федурця // Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор», № 1(27). – 2012. м. Херсон.- С. 209-214

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОСТІ

Демешок О. О.

*к.е.н., докторант відділ стратегічного потенціалу сталого
розвитку*

*ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого
розвитку НАН України», м. Київ, Україна*

Одним із підходів до обліку невизначеності є завдання обмежень на основі додаткових взаємозв'язків, що відображаються в математичній моделі операції і дозволить відобразити тісний взаємозв'язок з етапом її безпосереднього застосування

Таким чином, першочерговим є розгляд взаємозв'язку між характеристиками проектованої системи управління розвитком стратегічного

потенціалу промисловості (СУР_{СПП}) та умовами, які виражаються через критерій ефективності функціонування заданої системи. Числові значення критеріїв ефективності визначаються як характеристиками проектованої системи управління, так і характеристиками умов її застосування. В свою чергу характеристики умов першої групи можуть бути свого роду реакцією на характеристики створюваної системи. Прийняті на етапі проектування характеристики протидії, визначені виходячи з усього безлічі розглянутих варіантів, є досить умовними, оскільки надалі реалізується, як правило, єдиний варіант, якому і будуть відповідати цілком конкретні умови застосування, залежні від його характеристик. У той же час для проведення досліджень ефективності функціонування системи управління розвитком характеристики цих умов повинні бути задані вже на етапі проектування. При цьому, чим менше закладено суб'єктивних факторів при визначенні характеристик умов до їх застосування, тим цінніше проведене дослідження.

При вирішенні задач проектної ефективності даної системи характеристики умов першої групи (умови, що можуть змінюватись в залежності від прямих рішень з вибору характеристик та схеми функціонування елементів даної системи) визначаються на основі прогнозу розвитку засобів протидії та прогнозу можливої реакції на створення аналізованого варіанта виникнення подій системи управління в умовах тієї обстановки, яка може мати місце на період безпосереднього застосування системи. Одним з об'єктивних моментів, що враховуються при визначенні характеристик умов застосування на етапі проектування архітектури оптимальної для України моделі формування СУР_{СПП}, є метод визначення таких характеристик на основі принципу збалансованості, що враховує взаємозв'язок характеристик системи і умов.

Таким чином, заданим значенням параметрів системи управління і умов застосування при даній математичної моделі формування системи управління відповідає певне значення показника ефективності. А це означає, що якщо зафіксувати значення показника ефективності, то заданим

значенням параметрів СУР_{СПП} можна поставити у відповідність певні значення параметрів умов, тобто для заданого рівня ефективності функціонування системи встановити розрахунковий діапазон умов, що визначаються характеристиками самої спроектованої системи. (При цьому передбачається, що ряд характеристик по іншим елементам системи, до складу якої входить проєктований елемент, заданий). Відмітимо, розглядаючи безліч варіантів умов у схемі операції, призначеної для вибору параметрів елемента системи управління, представляється можливим з цієї множини виділити ряд варіантів, які завідомо можна не розглядати при дослідженні ефективності функціонування на етапі проєктування архітектури оптимальної моделі формування системи. Так, наприклад, ті варіанти умов, при яких свідомо засіб базування припиняє функціонування, не можуть розглядатися в якості розрахункових при вирішенні завдання вибору раціональних параметрів траєкторії засобів залучення. Таким чином, в процесі виділення безлічі розрахункових варіантів умов в задачах дослідження ефективності при проєктуванні елементів заданої систем проявляється свого роду баланс параметрів системи і параметрів умов застосування.

Отже, принцип збалансованості можна сформулювати наступним чином: при виборі раціонального варіанту проєктованого елемента для заданої системи, необхідно враховувати лише ті варіанти умов застосування, при яких система в цілому здатна виконати поставлене перед нею завдання. Розглядаючи методичну основу цього принципу зазначимо, що основне завдання, спрямоване на вибір раціональних параметрів елемента системи, в загальному вигляді приймає таку подобу:

нехай задано безліч можливих варіантів умов застосування проєктованої системи $B = (b_1, b_2, \dots, b_v, \dots, b_x, \{U\})$, де $b_v = \{\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_j, \dots, \beta_m\}v$, а на основі проєктних проробок і параметричного аналізу визначено безліч можливих варіантів проєктованого елемента СУР_{СПП} $A = (a_1, \dots, a_\mu, \dots, a_r)$. При цьому потрібно визначити варіант a^* ,

найкращий за обраним критерієм ефективності W , значення якого $W(a_\mu, b_v, \{U\})$ для фіксованих $a_\mu, b_v, \{U\}$ може бути розраховане на основі побудованої математичної моделі формування системи управління. Припустимо, що в якості раціонального обрано варіант a^* , що забезпечує ефективність системи не менше необхідного рівня $W_{тр}$ для будь-яких можливих умов функціонування в межах заданої множини B , а саме:

$$\min_v W(a^*, b_v, \{U\}) \geq W_{тр}, v = \overline{1, x}$$

Розглянутий принцип характерний для етапу проектування системи управління, коли вирішується питання про раціональний перерозподіл обмежених ресурсів по проектуваному елементу СУР_{СПП}. Практичне використання принципу збалансованості дозволяє: створювати моделі умов застосування, необхідні для етапу проектування; обмежувати область невизначеності цих умов; забезпечувати в певному сенсі «рівноміцність» елементів проектуваної системи управління щодо можливої протидії; спростити дослідження за рахунок виключення ряду варіантів нерозрахованих умов на основі оцінок відповідності принципу збалансованості без проведення додаткових розрахунків. Крім того, цей принцип орієнтує на вибір параметрів проектуваного елемента СУР_{СПП} в розрахунку не на граничний (найгірший) випадок а на випадок раціонального варіанту використання системи управління розвитком стратегічного потенціалу промисловості.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ

*Грицьков Є.В., здобувач кафедри геоінформаційних технологій,
оцінки землі та нерухомого майна Харківського національного
університету міського господарства імені О.М. Бекетова*

Для забезпечення ефективності формування й використання

інтелектуального капіталу на будівельних підприємствах застосовується відповідний інструментарій. Зокрема, у цьому контексті важливим є застосування організаційно-економічного механізму управління інтелектуальним капіталом.

В існуючих наукових розробках відсутні єдині підходи до визначення організаційно-економічного механізму управління інтелектуального капіталу. Зокрема, у цьому контексті заслуговує на увагу точка зору К. Мамонова, який визначає організаційно-економічний механізм управління стейкхолдерами будівельних компаній як систему принципів, методів, рычагів й інших інструментів, який функціонує відповідно встановленим нормам і правилам в рамках існуючих соціально-економічних відносин, спрямованих на забезпечення ефективної взаємодії заінтересованих осіб (управлінці різного рівня, персонал, інвестори, партнери, органи державного управління, кредитні установи, соціалізм) на основі використання комбінованих систем інформаційного захисту, які, вирішуючи свої локальні цілі, забезпечують зростання капіталу бренду, як одного з важливих факторів розвитку будівельних компаній [3].

Реалізуючи комплексний підхід, Т. Момот характеризує організаційно-економічний механізм управління як систему взаємозв'язаних принципів, методів та алгоритмів управління, форм організації, норм і нормативів, спрямованих на досягнення стратегічних цілей холдингової компанії, пов'язаних з максимізацією ринкової капіталізації та підвищенням соціальної відповідальності компанії перед трудовим колективом і суспільством шляхом зміцнення корпоративних принципів управління [4, с. 140].

Слід відзначити запропонований Г. Назаровою підхід, яка у рамках визначення механізму функціонування та розвитку корпорації фокусує увагу на відповідних рівнях взаємодії:

- інституціональний;
- корпоративний;
- міжособистісний [5].

На функціональних характеристиках механізму фокусує увагу Н. Кондратенко, яка характеризує механізм як сукупність економічних важелів, методів, організаційних заходів забезпечення підприємств, які повинні відповідати сучасним вимогам інноваційного розвитку [2].

Як сукупність методів і засобів впливу на економічні процеси та їх регулювання розглядають економічний механізм В. Поленчук і Б. Наумов [6, с. 189-199.].

В. Амборосов, Т. Маренич, В. Пристюк виділяють важливі характеристики організаційно-економічного механізму - складність, структурність та системність [1, с. 14, 7, с.50-56.].

Отже, розділяючи положення комплексного підходу, автором запропоновано визначення поняття “організаційно-економічний механізм управління інтелектуальним капіталом будівельних підприємств”, що характеризується як сукупність організаційних, економічних, соціальних, технічних складових, які визначаються високим рівнем взаємозалежності та взаємодії, у рамках якого враховуються напрями і особливості формування й використання елементів інтелектуального капіталу, його оцінки, що дозволяє розробити управлінські рішення для зростання ефективності формування і використання інтелектуального капіталу на будівельних підприємствах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Амбросов В.Я., Маренич Т.Г. Наукові положення удосконалення економічного і господарського механізмів розвитку сільського господарства // Економіка АПК.– 2005. – № 10. – С. 10 – 14.

2. Кондратенко Н.О. Підходи до формування механізму державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівної галузі. – [Електронний ресурс] / Н.О. Кондратенко, Ю.В. Гусак. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/podhody-k-formirovaniyu-mehanizma-gosudarstvennogo-regulirovaniya-organizatsionno-resursnogo-obespecheniya-mashinostroitelnoy>.

3. Мамонов К.А. Організаційно-економічний механізм управління стейкхолдерами будівельних компаній: сутність, структура, інформаційний захист. – [Електронний ресурс] / К.А. Мамонов. – Режим доступу: <http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CBsQFjAA&url=http%3A%2F%2Ffirbis-nbu.gov.ua%2Fcgi->
4. Момот Т. В. Вартісно-орієнтований організаційно-економічний механізм корпоративного управління холдинговими компаніями: стратегія отримання комбінаторних переваг: монографія // Т. В. Момот, М. В. Кадничанський, О. А. Лобанов, Н. В. Рудь. – Х.: Фактор, 2010. – 220 с.
5. Назарова Г.В. Механізм функціонування корпорації в інституціональному середовищі. – [Електронний ресурс] / Г.В. Назарова. Режим доступу: <http://www.instud.net/40-3/212.pdf>.
6. Поленчук В.М. Економічний механізм розвитку підприємств у історичному досвіді ринкових трансформацій [Текст] / В.М.Поленчук, О.Б.Наумов // Економічні інновації: зб. наук. праць. – Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2011. – Випуск 45.- С. 189-199.
7. Пристюк В.М. Методична програма приведення в дію господарського механізму стабілізації середовища підприємств // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. Зб. наук. праць СНУ імені В. Даля. Вип. 14. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2005. – С.50-56.

ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ РЕГИОНА КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ.

*Махмудов М. К. – старший преподаватель (Дагестанский
Государственный Университет, филиал в г. Дербенте)*

*Абдулсамедов Т.А. – к.э.н. доц. (Дагестанский Государственный
Университет, филиал в г. Дербенте)*

Одним из основных факторов, которые позволяют получить конкурентные преимущества регионам, являются инновации. Разработка проблемы перехода к инновационным технологическим укладам позволила бы более точно прогнозировать, а значит вовремя реагировать на смену конъюнктуры экономики. В современных условиях важным инструментом регионального развития экономики является научно-обоснованная инновационная политика. Она способствует устранению устаревающих, неконкурентоспособных и формированию новых производственных структур, а также ускорению научно – технического и управленческого процесса, адаптации к объективным требованиям экономики.

Реалии состояния инновационной экономики Республики Дагестан на сегодняшний день таковы, что встаёт вопрос инновационного – технологического перевооружения его отраслей. Снижающиеся возможности традиционных ресурсов экономического роста проявляют необходимость формирования и развития экономических отношений, направленных на ускорение инновационных процессов и переход к более современным технологиям производства.

В этой связи в целях совершенствования регионального развития инновационно - инвестиционной деятельности выделяются приоритеты экономического развития региона, цель которых – обеспечение достижения стратегических целей и эффективное повышение конкурентных преимуществ региона. Важности выявления региональных приоритетов обусловлена необходимостью концентрации экономических ресурсов на наиболее острых проблемах развития или направлениях, способных обеспечить конкурентные преимущества региональной экономики на общероссийском и мировом рынках. Выбор стратегических направлений инновационно - инвестиционной политики позволяет сосредоточить инвестиционные ресурсы на чётко обозначенных в ней целях, что в конечном итоге повышает эффективность инновационного процесса в регионе.

Инновационное развитие региона должно осуществляться на основе использования результатов научно-технического прогресса в виде производства новых продуктов и услуг, использования новых технологий, знаний и т.п. Это не просто увеличение выпуска конечной продукции за счёт более рационального использования ресурсов, а изменения и технологические сдвиги в производственном процессе, способах и пропорциях распределения материальных благ. Инновационный процесс должен проходить обязательные этапы его организации: исследования-разработки-производство. Последовательно сменяющиеся этапы инновационного процесса предусматривают как зарождение и обоснование идеи нового метода удовлетворения общественных потребностей, так и создание, распространение, использование на практике конкретного продукта, технологии, услуги. Данный процесс должен начинаться с организации исследований, которые затем определяют направления инновационного развития на региональном рынке. В экономической литературе всё больше внимания уделяется рассмотрению инновационной деятельности региона, т.е. рассмотрению его инновационного потенциала. Это понятие трактуется различными способами:

- инновационный потенциал региона – это способность и готовность региона осуществлять эффективную инновационную деятельность 1;

- инновационный потенциал содержит не использованные, скрытые возможности накопленных ресурсов, которые могут быть приведены в действие для достижения целей экономических субъектов2;

- способность системы к трансформации в новое состояние в целях удовлетворения потребностей (индивида, рынка и т.п.)3;

- структура объединяющая три составляющие потенциала: ресурсную, внутреннюю и результативную, которые существуют во взаимодействии, предполагают и обуславливают друг друга;

1 Гамидов Г.С. и др. Основы инноватики и инновационной деятельности. СПб; Политехника, 2000 г., с. 10.

2 Уткин Э.А. Инновационный менеджмент. М., 1996 г. С. 58.

3 Кравченко С.И., Кладчинко И.С. Исследования сущности инновационного потенциала. // Научные труды Донецкого национального технического университета. Вып. 68 Донецк, 2003 г.

- возможность создания новшеств, осуществления инноваций
готовность воспринять нововведения для последующего эффективного
использования на уровне, соответствующего мировому⁴.

Для формирования и развития инновационных технологий регион
должен иметь достаточный инновационный потенциал. В конечном счёте,
величина инновационного потенциала складывается из различных
потенциалов региона, связанных с направлениями деятельности.

Основными из них являются производственный,
технологический, кадровый, информационный, финансовый,
управленческий, научно-технический и организационный потенциалы. По
всем этим направлениям деятельности можно судить о развитии
инновационных технологий в регионе.

Эффективные управленческие решения в сфере регионального
регулирования инновационной деятельности могут быть регулированы при
соблюдении комплексности их принятия, при определении инновационной
деятельности, как одного из приоритетов развития региональной экономики.

ПРОЕКТНОЕ КРЕДИТОВАНИЕ КАК ИННОВАЦИОННОЕ НАПРАВЛЕНИЕ В СФЕРЕ БАНКОВСКИХ УСЛУГ

*Белоусова А.А., аспирант Казанского кооперативного института
(Филиал Российского университета кооперации)*

Происходящие в последние годы изменения в банковском секторе
способствовали развитию сферы предоставления банковских услуг на основе
инновационных технологий, современных методов и моделей управления
банковским бизнесом, направленных на повышение конкурентоспособности
кредитных организаций на микро- и макроуровнях. Традиционный спектр
предоставляемых банками услуг сегодня не может полностью удовлетворить
потребности клиента. Возникает необходимость внедрения новых услуг и,

соответственно, в проработке методов их предоставления.

Банковский продукт «проектное кредитование» (ПК) появилось относительно недавно, предпосылками появления стала потребность в кредите, но на специальных условиях: большой суммой кредита, увеличенном сроке кредитования (5 лет и более), более низкой процентной ставкой, отсутствие обеспечения (не полностью обеспечивающее сумму кредита), льготный график погашения тела кредита и прочее, для реализации определенной цели.

В зарубежной экономической литературе самостоятельного понятия «проектного кредитования» не существует, поскольку кредиты считаются одним из источников широко распространенного способа мобилизации различных источников средств - «проектного финансирования» (ПФ).

При рассмотрении зарубежной практики финансирования проектов российские экономисты дают либо «перевод-кальку» с иностранного термина, что представляется достаточно обоснованным, учитывая необходимость мобилизации различных источников средств в проектных целях, либо рассматривают данную практику как усложненную форму банковского кредитования. При этом в качестве особенности проектного кредитования рассматривается необходимость дополнительного привлечения средств из различных источников для урегулирования издержек в части, не покрываемой кредитами.

Также часто в исследованиях ученые отождествляют проектное финансирование с инвестиционным кредитованием (ИК).

По мнению автора, данные три термина (проектное финансирование, проектное кредитование, инвестиционное кредитование) имеют одинаковую финансовую основу, при этом существенно отличаются.

ПФ было создано в качестве одной из форм финансирования, применяемой при реализации инвестиционных проектов, потребность в капитале которых превышает возможности отдельных предприятий.

Под ИК понимается совокупность ресурсов и определенных действий,

имеющих своей целью устранение или смягчение различного рода ограничений на развитие и достижение более высокой производительности и улучшения жизни определенной части населения за данный промежуток времени. Реализация инвестиционного проекта (период с момента подготовки предварительного технико-экономического обоснования до урегулирования обязательств перед кредиторами) требует значительных сроков. Каждый проект в зависимости от его развития подразделяется на стадии, причем, кредитование проекта осуществляется на более позднем этапе, когда проведен анализ эффективности проекта, урегулированы организационные вопросы и заключены необходимые соглашения.[1]

Под ПФ, как и ПК, понимается долгосрочное финансирование отдельных экономически самокупаемых инвестиционных проектов, причём возможность рефессивных исков к предприятиям, принимающих участие в проекте, практически полностью исключается. Особенностью является реализация дорогостоящих, крупных инвестиционных проектов, тех, которые требуют огромного масштаба вложения ресурсов, поэтому их невозможно осуществить в рамках одной организации. [2] В рамках проектного финансирования и проектного кредитования лежит создание проектного общества, осуществляющего непосредственную реализацию проекта.

Инновационной составляющей в банковском продукте «проектное кредитование» является то, что:

- при осуществлении схемы ПК образуется интеграционная структура участников, и осуществляется вложение интеграционных инвестиций. В отличие от традиционного кредитного финансирования при проектном кредитовании выплата процентов и погашение ссуд гарантируется за счёт движения денежной наличности (cashflow) и активов самого проекта;

- привлекать капитал возможно в больших объёмах и с высоким финансовым рычагом (financial leverage) – отношением заёмных средств компании к собственному капиталу, а отсюда и с повышенным риском. При «обычном» кредитовании для менее крупных компаний доступ к кредиту

больших размеров и с высоким левэриджем практически закрыт;

- при ПК явным преимуществом для инициаторов проекта является возможность получения кредита без отражения задолженности в своём балансе, поскольку она может быть отнесена на баланс проектного общества. В результате данный заём не ухудшает финансового положения учредителя (инициатора проекта). Благодаря проектному кредитованию, когда материнской компании предоставляются кредиты, не отражаемые в её балансе, а также предусматривается распределение рисков, инициаторы проекта получают возможность реализовать проекты, которые не могли бы быть профинансированы на основе традиционных методов.

Таким образом, автор пришел к следующим выводам о «проектном кредитовании» как об инновационной банковской услуге:

- несмотря на различные подходы к трактованию терминов проектное кредитование, проектного финансирования и инвестиционного кредитования услуга, автор все-таки считает, что данные понятия имеют одинаковую финансовую основу, но при этом существенно отличаются: ПК является одним из видов ПФ, которое может быть реализовано в виде акций, облигаций, займов, собственных средств компаний и государства, субсидий и прочих льгот, лизинга и т.д. Отличие же ПК от ИК состоит в условиях, под которые банк предлагает данные услуги, целевом использовании и схемы реализации услуги (в рамках проектного кредитования создается проектная компания);

- проектное кредитование как источник финансирования инвестиционной деятельности обладает преимуществами по сравнению с собственными и прочими привлеченными источниками финансирования, что вытекает из особенностей движения ссужаемой стоимости в инвестиционном цикле: долговременного характера, возвратности кредита, перераспределения через кредит не только денежных, но и товарных ресурсов; производительного характера ссужаемой стоимости, материальной ответственности заемщика и др.;

- исходя из содержания принципов кредитования и функционального назначения кредита в инвестиционном процессе механизм инвестиционного кредитования представляет собой организованную систему инвестиционного взаимодействия экономических элементов, обеспечивающую эффективное вложение капитала, возвратное движение стоимости и достижение инвестиционных целей;

- это комплексная банковская услуга, включающая в себя не только финансовую составляющую (кредитование), но и функции анализа (как самого проекта, так и рынка), консалтинговую (оказание услуг по поиску оптимальных схем реализации проекта), консультационную, андеррайдера, контроля и надзора, и пр.;

- это финансирование отдельных экономически самокупаемых инвестиционных проектов, в рамках которого кредитуются вновь созданная проектная компания (в состав учредителей может входить и банк с целью минимизации своих рисков), при этом обслуживание и возврат кредита должен осуществляться за счет генерируемых вновь созданной компанией средств;

- экономический эффект от банковской услуги «проектное кредитование» заключается, как уже отмечалось ранее, в создании новой экономической единицы, что в последствии ведет к увеличению новых рабочих мест, ВРП, налоговой базы, и прочих экономических эффектов для экономики;

- в рамках новой банковской услуги появляются новые виды экономических отношений: банк-предприятие, банк-предприятие-проектная компания, банк-проектная компания, предприятие-проектная компания, проектная компания-прочие субъекты экономики (бюджет, налоговые органы, пенсионный фонд, ФСС и прочие);

- инновационность же банковской услуги отражается в получении общего эффекта на уровне региональной экономики, то есть эффект от реализации услуги получает не только банк (в виде процентов по выданному

кредиту) и предприятие (реализация проекта, получение прибыли), но и проектная компания (получение прибыли), региональная экономика (создание нового субъекта экономики, увеличение ВРП, увеличение налоговой базы, создание новых рабочих мест, и как следствие рост региональной экономики);

- при этом проектное кредитование имеет противоречивое свойство, а именно: благодаря проектному кредитованию увеличивается количество успешно реализованных проектов (так как банки отсеивают несостоятельные проекты на этапе рассмотрения бизнес-плана проекта) – таким образом, для общей экономики снижается риск несостоятельности проекта, для банка же – проектное кредитование все-таки можно отнести к высокорисковым операциям, несмотря на то что, проводится анализ и комплексная оценка проекта, так как проекты зачастую бывают долгосрочными (при нестабильной российской экономике), кроме того, зачастую при проектном кредитовании кредиты являются недостаточно обеспеченными.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Князев П.П. Инвестиционное кредитование в системе функционирования коммерческого банка. Автореферат, к.э.н. - Екатеринбург, 2007.
2. Нестеренко Р.Б. Проектное финансирование. Опыт и перспективы применения в РФ. Автореферат, к.э.н. – М., 2006.

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТІ БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

*Купира М.І. – аспірант, Луцький національний технічний
університет*

Сучасний стан державного управління регіональним розвитком та процеси децентралізації гостро вирізняють проблему бюджетного

регулювання депресивного регіону. Складність її вирішення зумовлюється диспропорційністю та суб'єктивізмом у розподілі бюджетних коштів. Виникнення конфліктних ситуацій між центром та регіонами щодо обсягів фінансових ресурсів та трансфертної підтримки свідчить не тільки про надмірну заполітизованість процесу фінансової децентралізації, а й про те, що сам механізм бюджетного регулювання є недостатньо ефективним [6, 17]. Зберігається недостатня власна дохідна база місцевих бюджетів та незацікавленість місцевої влади у її нарощенні.

Разом з тим, потребує покращення законодавче забезпечення розмежування функцій та завдань центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо здійснення бюджетних видатків [7].

Загалом, дослідження сутності бюджетного регулювання акумулює в собі низку різних трактувань даної економічної категорії, що нині не мають єдиного бачення та потребують детального вивчення.

Основне завдання полягає у формуванні наукових підходів до визначення суті бюджетного регулювання з метою узагальнення існуючих визначень та подання власного бачення даної категорії в сучасних умовах посилення нерівностей соціально-економічного розвитку країни.

Так, в країнах з соціальною ринковою економікою термін «бюджетне регулювання», як основний метод державного регулювання економіки набув поширення з 30-х років ХХ ст. і базувався на основних положеннях кейнсіанської теорії. Основою використання визначеної категорії в бюджетній сфері як радянськими, так і зарубіжними економістами було вживання з метою характеристики державно-монополістичного способу виробництва, наголошуючи на тому, що це заходи щодо подолання його внутрішніх суперечностей [8, 108]. Потреба такого впливу, на думку Н.А.Бак, зумовлена стабілізацією рівня надання суспільних благ через збалансування доходів і видатків бюджетів усіх рівнів, вирівнювання їх фінансових можливостей по вертикалі і горизонталі з проекцією на

впорядкування й досягнення чіткої, узгодженої роботи всіх ланок бюджетної системи, раціональної організації зв'язків між ними [11, 78-82].

У науково-фаховій економічній літературі присутні різні підходи щодо визначення сутності бюджетного регулювання та його основних складових. Так, Грицюк В. зосереджує свою увагу на тому, що бюджетне регулювання: є організованою системою управління бюджетним устроєм держави [12, 17].

А. Буряченко відмічає, що бюджетне регулювання – засіб перерозподілу фінансових ресурсів між державним та місцевими бюджетами з метою фінансового збалансування [13, 23].

Натомість, вітчизняний дослідник у сфері державних фінансів К. Павлюк визначає бюджетне регулювання як систему взаємопов'язаних методів, способів, правових форм формування, розподілу та перерозподілу бюджетних ресурсів для збалансування інтересів суспільства і громадян у процесі економічного та соціального розвитку [14, 342].

Вітчизняний науковець І.Чугунов зауважує, що змістом бюджетного регулювання є розроблення основних напрямів формування та використання бюджетних коштів, виходячи із необхідності завдань, які стоять перед суспільством на певному етапі його розвитку [15].

Пасічний М.Д. розглядає бюджетне регулювання як вагомий інструмент забезпечення соціально-економічного розвитку країни, визначення пріоритетності державної фінансової політики у сфері формування доходної частини бюджету, здійснення бюджетних видатків, дефіциту бюджету та державного боргу, міжбюджетних відносин, значним чином впливає на темпи економічного зростання, стан стійкості фінансової системи, результативність структурних соціально-економічних перетворень [16, 219].

В процесі дослідження визначено, що бюджетне регулювання – це надання коштів із загальнодержавних джерел, закріплених за бюджетом вищих рівнів, бюджетами нижчих рівнів з метою збалансування їх на рівні, необхідному для здійснення відповідних повноважень на місцях та

реалізацію фінансово-економічних планів розвитку на певній території. Такий перерозподіл коштів всередині бюджетної системи щороку здійснює кожний представницький орган безпосередньо щодо бюджетів нижчого рівня, тобто обласні ради регулюють районні і міські (міст обласного підпорядкування) бюджети, районні ради – селищні, сільські, міські (міст районного підпорядкування) бюджети, міські ради – бюджети районів у містах.

З точки зору бюджетного регулювання депресивних регіонів, це процес не можна розглядати як діяльність, пов'язану з перерозподілом бюджетних ресурсів. Це зумовлено, передусім, специфікою природи депресивного регулювання, які одночасно можуть виступати об'єктом регулювання (коли існує необхідність скерувати фінансові ресурси у потрібному напрямі), так і одним із засобів регулювання процесів соціально-економічного розвитку (акумулювання чистого фінансового потоку дозволяє створити необхідний запас фінансової міцності на визначеній території).

Погоджуючись у цілому з таким поглядом, зазначимо, що дотримується обмежене коло учасників бюджетного регулювання: не йдеться про його приналежність до всієї сукупності міжбюджетних відносин, зокрема про вплив на бюджети територіальних громад – сіл, селищ, міст. Про таке трактування як і попереднє, характеризує поняття дещо спрощено, оскільки в цьому визначенні увагу зосереджено лише на одnobічному русі коштів саме по вертикалі бюджетних взаємовідносин. На думку В.І. Кравченка, бюджетне регулювання слід трактувати як «процес збалансування (вирівнювання) доходів і витрат бюджетів різних рівнів, що входять до бюджетної системи по вертикалі і по горизонталі»[25, 228]. Проте, на нашу думку розмежування доходів в процесі бюджетного регулювання має здійснюватись з врахуванням таких чинників як економічного, соціального та екологічного стану регіону з метою подолання депресивності та забезпечення соціально-економічного зростання відповідної території.

Отже, ґрунтуючись на результатах проведеного дослідження наукових

підходів до визначення суті бюджетного регулювання подаємо його як керований процес збалансування місцевих бюджетів визначених регіонів з врахуванням регіональних пріоритетів, і як наслідок затвердження умов до ефективного нарощення бюджетного потенціалу та досягнення прогресу у задоволенні потреб і прагнень населення регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фролов С. М., Воліна І. М. Проблеми формування ефективного механізму міжбюджетного регулювання в Україні та шляхи їх вирішення / С. М. Фролов, І. М. Воліна // Вісник Української академії банківської справи. – 2009. – № 2. – С. 17 – 22.
2. Стадницький Ю. І. Напрямки вдосконалення механізму бюджетного регулювання в Україні / Ю. І. Стадницький, О. В. Лопатовська // Сталий розвиток економіки. – Всеукр. наук.-виробн. Журнал. – 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_5/247.pdf.
3. Сенюк Г. А. Теоретичні основи збалансованості місцевих бюджетів / Г. А. Сенюк // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – Львів. – С. 105 – 111.
4. Бак Н. А. Міжбюджетні відносини як складова бюджетного регулювання // Фінанси України. – 2002. – № 5. – с. 78 – 82.
5. Грицюк Т. В. Бюджетное регулирование, макроэкономическая стабильность и экономический рост / Т. В. Грицюк // Финансы и кредит. – 2003. – № 13 (127). – С. 14 – 26.
6. Буряченко А. Є. Короткострокові позички як інструмент оперативного бюджетного регулювання / А. Є. Буряченко // Фінанси України. – 2010. – № 3. – С. 22 – 29.
7. Павлюк К. В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки: монографія / К. В. Павлюк. – К. :НДФІ, 2006. – 584 с.
8. Чугунов І. Я. Теоретичні основи системи бюджетного

регулювання / І. Я. Чугунов. – К. : НДФІ, 2005. – 259 с.

9. Пасічний М. Д. Бюджетне регулювання соціально-економічного розвитку країни в період посткризового відновлення / М. Д. Пасічний // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2012. – № 5. – С. 219 – 229.

10. Кравченко В. І. Фінанси місцевих органів влади України: основи теорії та практики. – К.: НДФІ, 1997. – 460 с.

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*Мінакова С.М.– доцент кафедри «Системний аналіз і логістика»,
Одеський національний морський університет, кандидат економічних
наук*

У значній мірі ступінь самостійності морського порту, можливість приймати рішення тактичного та стратегічного значення визначаються формою управління та організаційно-правовою формою структурної побудови самого порту. Ці складові є визначальними й при виборі та формуванні кожним портом свого внутрішньо-економічного механізму. Тому метою цієї статті є проведення аналізу цих питань і визначення основних підходів до формування ефективних господарських відносин у портовому комплексі України.

Оскільки морські порти забезпечують безпосередній зв'язок міжнародних ринків із транспортною логістичною системою національного та регіонального рівнів, то якість їх функціонування визначає, наскільки можливою та успішною буде участь національного господарства у глобальній торговельній системі. З цього прямує той факт, що усі порти вкрай зацікавлені у зростанні вантажообігу своїх підприємств, залученню нових та утриманню існуючих вантажопотоків, високій продуктивності та ефективності роботи. У всьому світі порти являють собою центр економічної активності не тільки для портових користувачів та самого порту як місця

надання потрібних послуг, а й для тих, хто опосередковано є постачальником різних послуг (освітніх, рекламних, житлових, громадського харчування, проектних тощо).

Сучасний порт постає складним комплексом гідротехнічних споруд, як транспортний вузол, в рамках якого взаємодіють підприємства різних видів транспорту і який оснащений всілякими видами техніки та обладнання для виконання всього комплексу робіт, що характеризує даний комплекс підприємств як транспортну інфраструктуру ринку.

Найбільші порти світу виконують кілька функцій в міжнародній ринковій інфраструктурі і здійснюють перевалювання декількох видів вантажів. Беручи до уваги, що транснаціональні корпорації (ТНК) контролюють близько 75% світової торгівлі, а внутрішньофірмові постачання в ній складають більше 30%, то слід констатувати, що в зоні тяжіння найбільших портів включений весь світ, а морський транспорт, що забезпечує перевезення, насамперед, вантажів ТНК, значною мірою перетворюється на внутрішньозаводський транспорт цих промислових гігантів.

Ця обставина є підставою вважати, що ефективність найбільших портів світу визначається не тільки за їх технічними параметрами, але і тим впливом, який вони чинять своєю діяльністю на процес ціноутворення фірм-виробників, які є основними споживачами послуг морського транспорту та морських портів. В даний час транспортні витрати досягають 50% від величини загальних витрат підприємств, що включаються до ціни товарів. Дана обставина обумовлює загальну зацікавленість основних вантажовідправників і вантажоодержувачів у зниженні транспортної складової їх витрат. Ось чому пред'являються такі високі вимоги до портів і тієї транспортної та інших видів ринкової інфраструктури, які забезпечують підвищення ефективності діяльності основних споживачів їх послуг за рахунок зниження транспортно-експлуатаційних та інших витрат [1].

Проаналізувавши основні світові тенденції щодо механізму

ефективного функціонування ринку надання портових послуг, визначені основні фактори загальносвітового розвитку та встановлені ступінь їх впливу на формування внутрішньоекономічного механізму портових підприємств.

1) *Технологічні зміни* – глибока та повсюдна контейнеризація вантажних перевезень та використання нових технологій, у першу чергу інформаційно-комунікаційних.

2) *Глобалізація* – зростання морської торгівлі та міжнародного судноплавства.

3) *Перманентна інтеграція різних видів транспорту та їх послуг* – зростання морської торгівлі та міжнародного судноплавства.

4) *Зростання участі приватного сектору* – участь приватного сектору в управлінні порту та у фінансуванні його діяльності за останні десятиріччя суттєво зросла. Приватизаційні процедури у портах вкрай рідко включають приватизацію портових земель та основної інфраструктури.

5) *Зростання значення здійснення стратегічного менеджменту* – внаслідок складності портового управління та розвитку, вкрай важливим для портової влади є:

а) мати можливість визначити ступінь ефективності існуючих активів;
та

б) здатність придбання з часом нових активів.

б) *Дерегуляція та інституціональне реформування портового сектору* – інституціональні реформи у портовій сфері та у багатьох інших секторах економіки відбуваються у багатьох країнах світу.

Діяльність та роль портів у розвитку міжнародного поділу праці та світової торгівлі важко переоцінити. Від ефективності їх функціонування залежать темпи та форми розвитку міжнародного, національного та регіонального поділу праці, ефекти міжнародної спеціалізації і кооперування виробництва, ефективність відтворювальних процесів як окремих фірм, так і цілих держав та їх об'єднань, що у своєму підсумку не може не відобразитися на формуванні передумов та факторів, які впливають на вибір та

ефективність внутрішнього господарського механізму морського порту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Olson D. J. Public Port Accountability: A Framework for Evaluation / D. J. Olson // Urban Ports and Harbor Management: Responding to Change Along U.S. Waterfronts. — 2008. — 259 p.
2. Erie P., Kim H. Southern California Infrastructure: Growth and Governance Challenges / P. Erie, H. Kim // The Theory and Practice of Urban Governance at Century's Turn: tez. of conf. — Los Angeles, 2012. — p. 11 — 14.
3. Erie S. P. Globalizing L. A. : Trade, Infrastructure, and Regional Development / S. P. Erie. — Stanford, CA: Stanford University Press. — 2011. — 311 p.
4. Буркинський Б. Про роздержавлення морських торговельних портів України / Б. В. Буркинський, М. І. Котлубай, О. М. Котлубай // Економіка України. — 2009. — № 11. — С. 12 — 18.
5. Нікулін С. Г. Портове господарство України в ринковій економіці / С. Г. Нікулін, В. І. Чекаловець, С. В. Крижановський // Міжнародний проект: Транспортний комплекс України. — К.: Укр. видавн. консорціум, 2006. — С. 97 — 100.
6. Котлубай М. І. Становлення морського транспорту в ринковій середі: Монографія / М. І. Котлубай. — Одеса: ИПРЭЭИ НАН України, 2011. — 224 с.
7. Чекаловець В. І. Управление портовым хозяйством Украины в рыночных условиях / В. И. Чекаловець // Судходство. — 2007. — № 3. — С. 37 — 39.
8. Шпак Н. Порты: возможно ли государственно-частное партнерство / Н. Шпак // Порты Украины. — 2010. — № 4. — С. 26 — 27.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ СТРАХУВАННЯ В СФЕРІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Тимоць М.В. к.е.н. – завідувач кафедри фінансів і кредиту Івано-

Франківського університету права імені Короля Данила Галицького

В умовах необхідності проведення заходів щодо покращення екологічної безпеки країни важливу роль відіграє страхування екологічних ризиків, яке передбачає відповідальність страховика за ризики, пов'язані з навколишнім середовищем та базується на нормах природоохоронного законодавства.

З'ясування впливу ризиків суб'єктів господарювання та важливість ефективного механізму їх запобігання потребує розробки концептуальної моделі страхування природокористування, блок-схема якої зображена на рис. 1.

Рис. 1. Блок-схема концептуальної моделі страхування природокористування

Страховання матеріальних ресурсів передбачає страхування майна юридичних та фізичних осіб, зокрема: страхування майна від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, сільськогосподарських культур та тварин,

транспортних засобів, вантажів та багажу, земельних ресурсів як складової основних засобів та інші види. Страховий захист трудових ресурсів полягає в проведенні страхування службових обов'язків при підвищеному ризику, від нещасних випадків, пенсій, а також індивідуального, колективного, медичного страхування тощо. Страхування фінансових ресурсів передбачає страхування ризику втрати прибутку, кредитів, інвестицій, лізингових платежів, біржових і валютних ризиків та інші. Важливе місце в моделі страхування природокористування займає страхування відповідальності, зокрема екологічне страхування.

При цьому механізм реалізації екологічного страхування має базуватися на використанні системи елементів відповідної інституціональної структури, яка відіграє істотну роль у виборі стратегічної довгострокової орієнтації відносин страховика і страхувальника, оскільки саме від них залежить вирішення багатьох організаційних питань [1, 215].

Здійснення процесу страхування ресурсного потенціалу можливе за допомогою дії системи економічних важелів і стимулів, що через організацію, правове та нормативне забезпечення, планування, регулювання та стимулювання діяльності фінансово-економічними методами й важелями являє собою розроблений нами фінансово-економічний механізм страхування природокористування, структура якого зображена на рис. 2.

Взаємозв'язок його складових дозволяє ефективно проводити страхування, збільшувати кількість видів страхування за рахунок запобігання ризиків ринкової економіки з урахуванням специфічних особливостей аграрного виробництва, проводити співстрахування та перестрахування, самострахування через створення резервних фондів підприємств, системи пропорційного страхування, франшизи тощо.

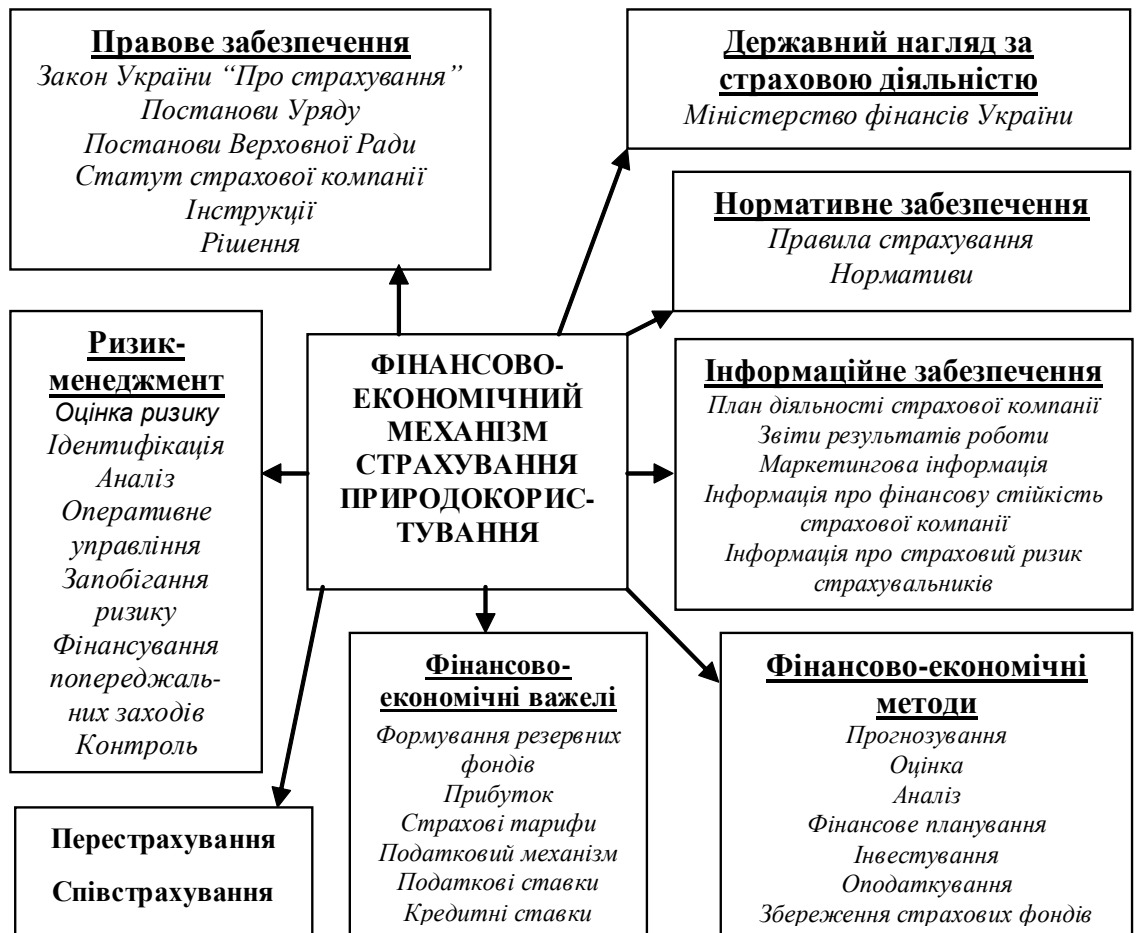

Рис. 2. Структура фінансово-економічного механізму страхування природокористування

Запропонований фінансово-економічний механізм страхування природокористування дозволить зменшити ризики матеріальних, трудових ресурсів, відповідальності, екологічні та фінансові; а також розвивати взаємовідносини страховиків і страхувальників у межах дії концептуальної моделі страхування природокористування як комплексної системи заходів запобігання ризиків в умовах ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Данилишин Б.М., Хвесик М.А., Голян В.А. Економіка природокористування: Підручник.- К.: «Кондор», 2009.- 465 с.

**ПІДСЕКЦІЯ 2 "РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ
ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ УКРАЇНИ".**

**СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ НАУКОВО-
ТЕХНІЧНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

*Тучинська С.О. – д.е.н., доц., проф. кафедри економіки і
підприємництва Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»*

Фінансування науково-технічної й інноваційної діяльності є невід'ємною частиною державної науково-технічної й інноваційної політики, належить до найскладніших завдань інноваційного розвитку країни. В Україні існує суперечливість між досить потужним науково-технічним й інноваційним потенціалом і фінансово-економічними можливостями його реалізації. Основний принцип функціонування механізму фінансування інноваційних процесів полягає у тому, щоб забезпечити величину прибутку на капітал у кожному виді діяльності не менше, ніж в цілому у господарському комплексі. Фінансове забезпечення, з одного боку, потребує детального розгляду основних складових, які його формують, а з іншого – свого адекватного відображення відповідно до основного завдання сучасної інноваційно орієнтованої економіки – забезпечення високих, усталених темпів зростання та сталого економічного розвитку.

Система фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності складається із взаємопов'язаних елементів з ієрархічною підпорядкованістю й специфічними функціональними особливостями, що включають: джерела надходження фінансових коштів для здійснення інноваційної діяльності; механізм акумулювання коштів, що надійшли з різних джерел; механізм контролю за інвестиціями; механізм повернення авансованих в науково-технічні та інноваційні процеси коштів; організаційні форми, через які здійснюється використання коштів [5, с. 228].

Науковий напрям фінансування науково-технологічної й інноваційної діяльності впродовж останніх десятиліть активно досліджували вітчизняні вчені В. Базилевич, Т. Боголіб, Г. Возняк, О. Волков, В. Геєць, В. Євтушевський, Я. Жаліло, С. Захарін, М. Крупка, А. Кузнєцова, С. Львовчкін, С. Онишко, В. Опарін, О. Попович, Л. Федулова, А. Чухно, А. Шегда та ін. Проте проблеми фінансового механізму забезпечення науково-інноваційної діяльності у зв'язку з обмеженим державним фінансуванням цієї сфери набувають особливого значення з точки зору практичної реалізації та наукової інтерпретації.

Серед вітчизняних та зарубіжних економістів намітилося кілька підходів щодо розуміння самої суті фінансів, що зумовлюється вибором їх різноманітних проявів: фінансової діяльності та фінансових відносин [2, с. 10].

Для більш детального розкриття сутності фінансового забезпечення науково-технічних та інноваційних процесів доцільно зосередити увагу на визначені поняття «фінансовий механізм», який безпосередньо впливає на всі сторони суспільного життя, особливо такий вплив простежується в умовах інноваційного напрямку розвитку країни.

У контексті розгляду даного питання важливими є дослідження О. Ковалюка, на думку якого «фінансовий механізм є системою фінансових форм, методів, важелів та інструментів, які використовуються у фінансовій діяльності держави і підприємств за відповідного нормативного, правового та інформаційного їх забезпечення фінансовою політикою на мікро-, макрорівнях [4, с. 22].

У економічній енциклопедії О. Василик розглядає фінансовий механізм «як комплекс спеціально розроблених і законодавчо закріплених форм і методів створення та використання фінансових ресурсів для забезпечення економічного розвитку і соціальних потреб громадян» [3, с. 817].

Також фінансовий механізм розглядається «як сукупність методів, фінансового впливу на соціально-економічний розвиток, включає

підсистеми: фінансове забезпечення й фінансове регулювання та систему управління, що ґрунтується на взаємодії фінансових індикаторів і фінансових інструментів [1; 9].

На нашу думку, вдалим визначенням сутності фінансового механізму є твердження В. Опаріна, який розглядає його як: «сукупність методів і форм, інструментів та важелів впливу на економічний і соціальний розвиток суспільства» [8, с. 17-18].

На думку С. Львовчкіна, фінансово-кредитний механізм, включає сукупність методів фінансового впливу на соціально-економічний розвиток, систему фінансових індикаторів та фінансових інструментів, що дозволяють оцінити такий вплив. Таке трактування носить дещо фрагментарний характер, оскільки запропоновані елементи фінансового механізму не поєднуються в цілісну систему, а отже, не відповідають критеріям ефективності управління такою системою [6, с. 190].

Найбільш комплексно і системно до аналізу сутності фінансового механізму залежно від виду, ознак, структури та цілей, на виконання яких такий механізм повинен бути скерований у суспільстві, підійшла С. Онишко [7, с. 146]. Зроблені висновки щодо теоретичного розуміння фінансового механізму логічно випливають із запропонованих вченою концептуальних положень, а саме: фінансовий механізм є складовою частиною загальної системи управління економікою, його зміст зумовлений суттю, закономірностями розвитку та роллю фінансів у процесі суспільного відтворення. Внутрішня структура фінансового механізму є сукупністю взаємопов'язаних і взаємодіючих методів та об'єднаних за цільовою спрямованістю елементів, а комплексне призначення фінансового механізму полягає у виконанні завдань, визначених економічною стратегією.

Отже, урахувавши вище проаналізовані підходи дослідників, можна стверджувати, що економічна сутність фінансового механізму з одного боку, являє собою складну систему взаємопов'язаних фінансових методів щодо реалізації фінансової політики держави, які впливають на науково-технічну й

інноваційну діяльність зокрема, та соціально-економічний розвиток суспільства в цілому, а з іншого – є сукупністю фінансових важелів та індикаторів, за допомогою яких можна оцінити ефективність цього впливу. При цьому в науково-технологічній й інноваційній діяльності специфіка фінансового механізму проявляється у складності кількісного обґрунтування цілей, завдань й отриманих результатів, пов'язаних з використанням людського, інтелектуального, наукового потенціалів й забезпеченням сталого економічного зростання економіки в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

3. Боголіб Т.М. Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в трансформаційний період: монографія. / Т.М. Боголіб. – К.: Т-во «Освіта України», КОО, 2005. – 324 с.

4. Возняк Г.В. Інноваційна діяльність промислових підприємств та способи її фінансування в Україні. / Г.В. Возняк, А.Я. Кузнєцова. – К.: ІБС НБУ, 2007. – 183 с.

5. Економічна енциклопедія [Текст]. У 3 Т. [відповід. ред. С. В. Мочерний та ін.] – К.: Видавничий центр «Академія»; Тернопіль: Академія народного господарства, 2000. – Т.1. – 805 с.

6. Ковалюк О. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики): монографія / О. Ковалюк. – Львів: Видавничий центр Львівського університету ім. Івана Франка. – 2002. – 396 с.

7. Кокурин Д.И. Инновационная деятельность / Д.И. Кокурин. – М.: Экзамен, 2001. – 576 с.

8. Львовчкін С.В. Макрофінансова стабілізація в Україні у контексті економічного зростання: монографія / С.В. Львовчкін. – К.: Наша культура і наука, 2003. – 432 с.

9. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку: Монографія / С.В. Онишко. – Ірпень: Національна академія ДПС України, 2004. – 434 с.

10. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія): навч. посібник / В.М. Опарін. – К.: КНЕУ, 1999. –178 с.
11. Чабанов В.Е. Экономика XXI века, или Третий путь развития / В.Е. Чабанов. – Спб: БХВ-Петербург, 2007. – 736 с.

МЕТОД ІНТЕГРАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

*Демчук Н.І., к.е.н., доц., Вишнякова А.П. – магістрант,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет*

Аналіз ефективності інвестиційного проекту – складний процес, що включає в себе аналіз ефективності інвестицій, терміну їх окупності, можливості реалізації проекту, оцінки прибутковості та ризикованості проекту, кожний з етапів якого може бути досліджений багатьма методами. В сукупності цей аналіз є складним для розуміння, оскільки передбачає використання різних методологічних підходів. Крім того, в результаті такого аналізу ми отримуємо на виході сукупність різноманітної інформації, яка не дає нам чіткої рекомендації стосовно вибору серед альтернативних інвестиційних проектів.

Завданням дослідження є запропонувати ефективний алгоритм аналізу інвестиційних проектів на основі використання інтегральної оцінки ефективності інвестицій. Для цього використовується відповідний математичний апарат для визначення інтегрального показника ефективності інвестування, за допомогою якого достатньо просто обрати інвестиційний проект, який би відповідав інтересам та можливостям підприємства.

Використання різних методів оцінки капіталовкладень досить часто приводить до протилежних результатів. Інвестиційний проект, прийнятний за одним критерієм, може бути не ефективним за іншим критерієм. Тому для отримання обґрунтованої і значною мірою достовірної оцінки якості інвестиційного проекту доцільно застосовувати сукупність методів,

заснованих на різних показниках.

Інтегральний показник оцінки ефективності інвестування ґрунтується на розрахунку окремих показників оцінки економічної ефективності інвестування підприємства і на вагомості даних показників, яка визначається експертною групою, в загальній сукупності. В якості критеріїв ефективності, застосованих для вибору альтернативного рішення, слід використовувати саме дисконтовані показники оцінки ефективності інвестування (NPV, IP, IRR, DPP), що обумовлюється особливостями інвестиційного процесу в ринкових умовах функціонування підприємств: розривом у часі, як правило, більше одного року, між вкладенням грошей, майна, майнових прав та отриманням доходу, а відповідно оцінка інвестиційної привабливості інвестицій повинна враховувати інфляційні процеси; можливістю альтернативного інвестування; необхідністю обслуговування залучених коштів; вплив факторів невизначеності і ризику, які постійно присутні в процесі прийняття інвесторами своїх рішень.

Слід відмітити, що показники відображають різний характер взаємозв'язку між значенням показника й ефективністю інвестицій: прямий – чим більше значення показника, тим вище ефективність та зворотній – чим більше значення показника, тим ефективність нижча, що, в свою чергу, визначає напрямок оптимізації показника. Однак, в умовах обмеженості ресурсів, особливо фінансових, крім показників ефективності інвестиційного проекту до критеріїв оптимізації доцільно включити розмір початкових капіталовкладень (I). Крім того, для забезпечення більш достовірних результатів, показники ефективності інвестицій слід скорегувати з урахуванням їх критеріїв оптимальності.

$$W = \begin{cases} NPV \rightarrow \max \\ IRR \rightarrow \max \\ DPP - T \rightarrow \max \\ DPP \rightarrow \max \\ IP \rightarrow \max \\ I \rightarrow \min \end{cases}$$

де NPV – чиста дисконтована вартість;
IRR – індекс прибутковості інвестицій;
I – розмір початкових капіталовкладень;
DPP – дисконтований період окупності інвестицій;
T – період реалізації інвестиційного проекту;
IP – індекс прибутковості інвестицій

Перед розрахунком загального показника ефективності інвестицій (W) необхідно привести усі обрані показники ефективності до спільної розмірності та одиниці виміру, тобто до виду, у якому їх можна б було зіставляти між собою та проводити над ними узагальнюючі обчислення.

В основу розробленої методики приведення показників до порівняльного виду покладена модифікація методу інтерполяції числових інтервалів, яка дозволяє звести будь-які порівнювальні данні до замкненого інтервалу [0;1]

Приведення показників здійснюється за допомогою наступних формул:

для прямих показників:

$$U_{ji} = \frac{K_{ji} - K_{jmin}}{K_{jmax} - K_{jmin}}$$

де U_{ji} – приведенне до порівняного вигляду значення j -го показника i -го інвестиційного проекту;

K_{jmin} – мінімальне значення j -го показника; K_{jmax} – максимальне значення j -го показника;

K_{ji} – значення j -го показника i -го інвестиційного проекту.

для зворотних показників:

$$U_{ji} = \frac{K_{jmax} - K_{ji}}{K_{jmax} - K_{jmin}}$$

Крім того, залежно від цілі інвестування, кожний показник ефективності може мати для інвестора різну вагомість. Для врахування даного фактору доцільно ввести вагові оцінки для кожного показника.

Це можна зробити декількома різноманітними способами, його вибір

залежить від дослідника, проте я рекомендував би використовувати найпростіший варіант методики визначення вагових коефіцієнтів Фішберна.

Після визначення ваги кожного показника на основі приведених показників та враховуючи вагові оцінки визначається інтегральний показник ефективності інвестицій за наступною формулою:

$$W_{ji} = \sum_{j=1}^n k_j * U_{ji}$$

де U_{ji} – приведенне до порівняного вигляду значення j -го показника i -го інвестиційного проекту;

n – кількість показників

k_j – ваговий коефіцієнт j -того показника

Значення інтегральної оцінки буде належати замкненому інтервалу оцінювання $[0;1]$. Таким чином, на підставі результатів розрахунків інтегрального показника ефективності інвестицій за кожним ва ріантом

капіталовкладень інвестор зможе достовірно, швидко та ефективно прийняти управлінське рішення щодонапрямку інвестування.

Наведена методика розрахунку інтегрального показника ефективності інвестицій має ряд переваг:

1. до інтегральної оцінки можуть бути включені будь-які показники (як позитивні, так і негативні) будь-якою розмірністю, одиницями виміру та значенням (у тому числі й від'ємні значення).

2. кількість показників, які можуть бути обрані критеріями оптимізації фактично не обмежена

3. інтегральна оцінка та приведенне значення показників ефективності інвестицій завжди належать до інтервалу $[0;1]$

4. даний підхід дозволяє максимально відобразити поставлені цілі інвестора завдяки варіюванню значень вагомості аналізованих показників;

У сучасних умовах використання окремих показників оцінювання ефективності інвестицій та на їх основі прийняття інвестиційних рішень стає недостатнім, оскільки окремі показники часто виявляються досить

суперечливими. Для всебічної оцінки економічної ефективності інвестицій, постає необхідність найбільш значущі поодинокі фінансово-економічні показники здійснення інвестиційної діяльності об'єднати в єдиний інтегральний показник.

Це дозволяє врахувати різні аспекти ефективності на основі дотримання принципу порівнянності, підійти до вирішення проблеми вибору оптимального варіанту інвестування комплексно та відповідно прийняти ефективне управлінське рішення щодо напрямку інвестування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гаркуша Н.М., Цуканова О.В., Горошанська О.О. – Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті – к., 2012. – 591 с.
2. Гриньова В.М. Інвестування: підручник [Електронний ресурс] / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда. – К.: Знання, 2008. – 452 с.
3. Суворова А.П. стаття «Методологический подход к оценке эффективности деятельности экономической организации» – «Финансы и кредит». - 2010. - №4.
4. Т.В. Майорова, Інвестиційна діяльність: підруч. [для студ. вищ. навн. закл.] - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 472 с.
5. Хобта В.М., Бондаренко Ю.Ю., стаття «Оптимізація капіталовкладень на основі інтегральної оцінки ефективності інвестицій» - Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 11.2012

АМОРТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

Демчук Н.І., к.е.н., доц., Ткаченко Г.А. – магістрант, Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Розвиток ринкових відносин в Україні підвищує рівень

відповідальності суб'єктів господарювання за результати своєї діяльності, які залежать від забезпечення основними засобами, їх технічного стану та ефективності використання. Матеріально-технічною базою підприємства є основні засоби, які визначають обсяги виробництва та його виробничу потужність, а більш повне і раціональне використання основних засобів сприяє покращенню техніко-економічних показників роботи підприємства, здебільшого зростанню обсягів випуску продукції та зниженню її собівартості. Своєчасне відтворення основних засобів є необхідною умовою забезпечення технічного розвитку підприємства у відповідності до сучасних вимог.

Однією з найвагоміших складових регулювання процесу відтворення основних засобів на підприємстві, його фінансовим підґрунтям є амортизаційна політика. Саме вона як складова частина облікової, інвестиційної та загальної фінансової політики повинна створювати сприятливі умови для стимулювання процесу оновлення основних засобів, сприяти зміцненню фінансової бази підприємства, його інноваційній орієнтації, бути інструментом поєднання підприємницьких і загальнодержавних економічних інтересів.

Амортизація - економічний процес, який кількісно відображає втрату основними засобами виробництва (необоротними активами) своєї вартості, що амортизується, та її систематичний розподіл (або перенесення) на заново створений продукт протягом терміну їх корисного використання (експлуатації). Таким чином, амортизація є, з одного боку, елементом виробничих витрат, що включається в собівартість продукції, а з іншого - джерелом коштів для реновації (відтворення) основного засобу (необоротного активу), зокрема на якісно новій основі. Крім відтворювальної функції амортизація виконує також функцію регульовальну: залежно від вибраного методу нарахування амортизації, встановленого строку корисного використання засобу виробництва та способу використання амортизаційних відрахувань прискорюються чи уповільнюються темпи формування

грошових потоків, що, в свою чергу, впливає на темпи і пропорції відтворення основних засобів [2].

Сутність і функції амортизації виявляють свою дію через низку складових, взаємодія яких визначає зміст амортизаційної політики держави та підприємства. Структуру основних складових амортизаційної політики можна показати на схемі (рис 1.)

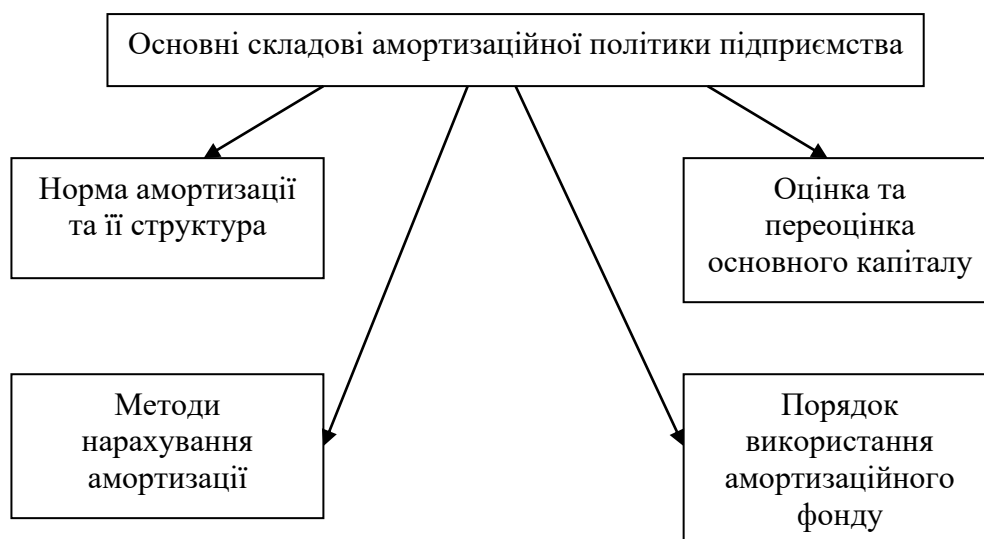

Рис. 1. Основні складові амортизаційної політики

Аналізуючи складові амортизаційної політики, слід зазначити, що амортизаційні відрахування здійснюються за певними нормами, які характеризують щорічний розмір відрахувань у відсотках до балансової вартості основного капіталу.

Норма амортизації є головним важелем амортизаційної політики. Вона відноситься до економічних нормативів тривалої дії, що складають інструментарій економічних методів ведення господарства. Значення і місце норм амортизації в системі нормативів тривалої дії обумовлюється їх сутністю і функціями стосовно управління відтворювальним процесом основного капіталу. Завдяки нормі регулюється швидкість обороту основного капіталу, інтенсифікується процес його відтворення, реалізується технічна і виробнича політика на підприємстві, регулюється прискорення науково-технічного прогресу в засобах праці. У кожний період розвитку

економіки рівень норм не може бути однаковим. Вони обумовлюються об'єктивними вимогами розвитку економіки і визначаються прийнятим нормативним терміном служби різних видів основного капіталу[1].

Амортизаційна політика, що проводиться на підприємстві, впливає не лише на рівень фізичного і морального зносу основних фондів, технічний рівень і ефективність виробництва, але і на величину податкових платежів, а отже, і на фінансові результати роботи підприємства. У зв'язку з цим підприємству необхідно проводити таку амортизаційну політику, яка б дозволяла мінімізувати податкові платежі, збільшити прибуток і поліпшити його фінансовий стан [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дугієнко Н.О. Економічна сутність амортизаційної політики та її основні складові в період глобалізації [Електронний ресурс] / Економічні науки. – Режим доступу: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2009/econom_2009_1/122-130.pdf

2. Костюк Л.А. Система амортизації основних засобів виробництва у садівництві [Електронний ресурс] / Економічні науки. – Режим доступу: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2009/econom_2009_1/122-130.pdf

3 Пшик Б.І. Шляхи вдосконалення амортизаційної політики та посилення її ролі у фінансово-кредитних відносин в Україні / Б.І. Пшик // Регіональна економіка. - 2010. -№1. - С.115-122.

НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА МІСТА

Бондаренко О.В.- здобувач Одеського національного університету імені І.І.

Мечникова

Сьогодні житлово-комунальний комплекс міста – це складне галузеве створення, в якому кожна підгалузь виконує чітко поставлені завдання.

Умовно його можна розділити на 6 підгалузей: житлового господарства, транспорту та зв'язку, водопостачання і каналізації, теплоенергетики, зовнішнього благоустрою, видалення побутових і промислових відходів.

Головна мета реформи житлово-комунального комплексу – це забезпечення якісного, надійного і доступного надання громадянам житлово-комунальних послуг. За радянської системи господарювання результат був цілком прийнятним, проте діяльність підприємств ЖКГ здійснювалася неефективно і затратно. Оплачувалася діяльність здебільшого не споживачами послуг, а бюджетом. У зв'язку зі зміною суспільного ладу в країні різко скоротилося участь держави в економіці. Тому зараз завдання полягає в переорієнтації бюджетної допомоги організаціям ЖКК на допомогу реально нужденним громадянам-споживачам. При цьому доступність послуг для більшої частини населення повинна забезпечуватися за допомогою підвищення ефективності роботи житлового і комунального секторів економіки.

Сьогодні житлово-комунальне обслуговування України перестає бути суспільним благом і стає продуктом особистого споживання, роль держави перетвориться у забезпечення доступності соціального стандарту житлово-комунального обслуговування. Поряд з цим, держава також зобов'язана забезпечити своїм громадянам комфортне і безпечне середовище проживання.

Основні роботи з завершення економічних перетворень ЖКК в наступному:

- залучення приватного бізнесу до управління та інвестування на комунальну інфраструктуру;
- оптимізація бюджетних витрат у ЖКК підвищення адресності та ефективності соціальної підтримки населення при оплаті ЖКП;
- створення інститутів державної підтримки модернізації житлових будинків та інфраструктури міст. Діяльність у даному напрямку націлена на вирішення двох основних проблем, пов'язаних з високим рівнем зносу

комунальної інженерно-технічної інфраструктури та відсутністю фінансових ресурсів для її реконструкції та модернізації. Саме тому слід створити умови для залучення коштів приватних інвесторів і забудовників в процес модернізації інженерної інфраструктури. Вирішення цього завдання спрямовано на створення спеціалізованих комерційних організацій, які надають або кредити або гарантії приватним інвесторам в модернізацію комунальної інфраструктури після проведення відповідних процедур аналізу інвестиційних проектів, використовуючи в якості кредитних ресурсів бюджетні кошти або інші активи. Поряд з цим, крім держави учасниками таких організацій можуть стати міжнародні фінансові організації, але для цього необхідно:

- розробити нормативні документи про створення і порядку функціонування таких організацій;
- розробити методичні матеріали з аналізу кредитних ризиків інвестиційних проектів у сфері житла та комунальної інфраструктури;
- створити таку організацію з можливим залученням міжнародних фінансових інститутів та забезпеченням формування її високого кадрового потенціалу;
- виділити в національному бюджеті значні фінансові ресурси для забезпечення наданих кредитів або гарантій;
- провести широку інформаційну кампанію з метою ознайомлення населення із завданнями та функціями новоствореної служби.

В сучасних умовах розвиток житлово-комунального комплексу України неможливо без залучення фінансових ресурсів. Ефективні інвестиційні проекти дозволять не тільки оновити матеріальну базу даної сфери і підвищити якість надаваних послуг, але і скоротити бюджетні витрати, посприяти розвитку конкуренції, забезпечити формування нових робочих місць в регіоні, підвищити рівень життя місцевого населення. Приплив інвестицій в дану сферу стримується високим рівнем ризиків і відсутністю дієвого механізму щодо захисту інтересів інвесторів. Оскільки

дана галузь характеризується технологічним монополізмом, то в першу чергу необхідно враховувати технологічні ризики. Цей вид ризиків особливо важливий, так як через високу соціальну значущість тепло-, газо- і електросистем на ліквідацію неполадок відводиться мало часу.

Поряд з цим, потрібно децентралізувати ряд управлінських функцій. Крім того, завжди існує ризик неплатежів, порушення постачань сировини, матеріалів, устаткування. Тому до участі в проекті необхідно залучати страхові компанії; створювати резерви на покриття непередбачених витрат; укладати з постачальниками сировини і покупцями продукції не разові, а довгострокові контракти. Тільки такий шлях дозволить залучити приватний капітал у галузь і забезпечити її розвиток.

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Демчук Н.І., к.е.н., доц. Бондаренко А.Ю. – магістрант,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет*

Зростання невизначеності умов господарювання через ускладнення зовнішнього середовища, загострення конкуренції, обмеженість ресурсів породжує все більше зростання ризиків, з якими вітчизняні підприємства стикаються у своїй діяльності. Серед усіх ризиків інноваційної діяльності, фінансові ризики є основними, оскільки ставлять під загрозу подальшу успішну діяльність підприємства. Від того, наскільки точно зроблена оцінка й експертиза фінансових ризиків, а також від того, наскільки адекватно визначені методи управління ними залежить результативність інноваційної діяльності, тому це питання на сьогодні є дуже актуальним.

Мета роботи полягає у дослідженні чинників фінансових ризиків, особливостей їхнього впливу на результати інноваційної діяльності підприємства та методи нейтралізації їхньої дії.

Високий рівень ризику в інноваційній діяльності підприємств

пояснюється тим, що інноваційні рішення, з одного боку, потребують значних витрат коштів, а з іншого – не всі інновації приносять очікуваний економічний ефект підприємству. Інноваційний продукт, який все ж таки впроваджений на ринок, з одного боку, повинен повернути підприємству затрачені на його розробку кошти, а з іншого – компенсувати також й інші витрати, що були понесені підприємством на так звані невдалі інноваційні проекти[3].

Фінансовий ризик в інноваційній діяльності - ймовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрати доходу чи капіталу у ситуації невизначеності умов здійснення інноваційної діяльності.

Основні фінансові ризики, які можуть виникнути в процесі інноваційної діяльності підприємства:

- 1) брак необхідних для реалізації інноваційних проектів коштів;
- 2) погіршення фінансового стану підприємства;
- 3) складність одержання зовнішніх позик для фінансування інноваційних проектів.

В залежності від імовірності настання та величини фінансових втрат виділяють чотири зони фінансових ризиків [5]:

- безризикова зона: ризик зовсім незначний, фінансових втрат практично немає, гарантується фінансовий результат в обсязі розрахункової суми прибутку;
- зона допустимого ризику: ризик середній, можливі фінансові втрати в обсязі розрахункової суми прибутку;
- зона критичного ризику: ризик високий, можливі фінансові втрати в обсязі розрахункової суми валового доходу;
- зона катастрофічного ризику: ризик дуже високий, можливі фінансові втрати в обсязі суми власного капіталу підприємства.

Причинами виникнення фінансових ризиків може служити[1]:

- недостатньо обґрунтований вибір пріоритетів економічної й ринкової стратегії підприємства;

- помилково оцінені перспективи положення підприємства на ринку, його фінансова стійкість;
- помилкова оцінка ринку споживання - автор інноваційного проекту переоцінює його значимість для споживача;
- ризик незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування - містить у собі ризик недоодержання коштів для розробки проекту і ризик неправильного вибору джерел фінансування (неможливість здійснення проекту за рахунок власних коштів, відсутність доступних джерел позикових засобів й ін.);
- ризик невиконання господарських договорів: ризик відмови партнера від укладання договору після проведення переговорів (у випадку різкої зміни економічної кон'юнктури), ризик укладання договорів на не дуже вигідних умовах, ризик укладання договорів з неплатоспроможними партнерами, ризик невиконання партнерами договірних зобов'язань у строк;
- ризик втрат через великі витрати на дослідження, розробки, проектування, побудову моделей, їх тестування, маркетингові дослідження, а у багатьох випадках активно пропаговані концепції нових продуктів не досягають навіть фази комерціалізації

Етапи управління ризиками [2, ст. 4-6]:

1. Виявлення можливих ризиків.
2. Визначення ймовірності виникнення ризику.
3. Оцінка наслідків ризику: визначаються втрати у матеріальному, тобто грошовому виразі, які можливі при настанні кожного з ризиків.
4. Визначення способів реагування.

Важливим елементом процесу управління ризиком інноваційної діяльності є визначення способів реагування на виявлені та оцінені ризики. У теорії та практиці найбільш поширеними методами реагування на фінансові ризики інноваційної діяльності є [5]:

- уникнення інноваційних ризиків через усунення причини (наприклад, придбання прав власності на готові інноваційні розробки, залучення до

реалізації інноваційного проекту кваліфікованого підрядника тощо);

- оптимізація (зниження) ступеня ризиків через створення відповідних резервів та страхування ризиків;
- лімітування – це встановлення ліміту, тобто граничних сум витрат на впровадження інноваційного проекту;
- самострахування - децентралізована форма створення грошових страхових фондів безпосередньо на підприємствах, чия діяльність піддається ризику. Основне завдання самострахування полягає в оперативному подоланні тимчасових труднощів у фінансово-комерційній діяльності [4];
- хеджування - дає можливість зменшити ризик за допомогою укладення відповідної угоди. Найчастіше хеджування застосовують як засіб страхування валютних ризиків підприємства;
- диверсифікація, що є процесом розподілу інвестованих коштів між різними об'єктами вкладення капіталу, безпосередньо не пов'язаними між собою.

Отже, інноваційна діяльність підприємства тісно пов'язана з високою ймовірністю виникнення ризиків. Найбільшу небезпеку несуть фінансові ризики інноваційної діяльності, оскільки через них можливі значні фінансові втрати. Тому підприємства мають своєчасно ідентифікувати і правильно оцінювати рівень ризику, ефективно управляти ним з метою обмеження його негативного впливу та мінімізації обсягів фінансових втрат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Брегін Н. А. Фінансовий ризик підприємств в сучасних умовах господарювання // Зб. наукових праць „Економіка: проблеми теорії і практики” – Вип. 188. - Том II. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – Ст. 566-572
2. Гриньов В.Ф. Инновационный менеджмент : учебн. пособие. – 2-ое изд. – К.: МАУП, 2009. – 152 с.
3. Жежуха В.Й. – Ризики інноваційної діяльності підприємств // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – №19, ст 59-63.
4. Кім Ю.Г. Фінансові ризики в системі фінансово-економічної безпеки

підприємства // Фінанси України. – 2005. – № 6, – Ст. 13.

5. Партин Г.О., Фінансові ризики підприємства та методи їх нейтралізації // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – №9 – Ст.215-220

НАПРЯМКИ РІШЕНЬ ПРОБЛЕМИ ЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*Дядюк Я.І. – студент Одеського національного політехнічного
університету*

У міру зростання перед кожним підприємством виникає проблема збереження ефективності функціонування при зміні рівня централізації управління. Децентралізацію можна розуміти як систематичне делегування повноважень всім підрозділам підприємства, а централізацію - як тенденцію позбавляти цих повноважень. Розглянемо погляд найбільших теоретиків менеджменту на проблему децентралізації і проаналізуємо пропоновані ними рішення.

Проблема децентралізації тісно пов'язана з проблемою делегування повноважень. А. Файоль визначив повноваження як «право віддавати накази і вимагати покори» і розмежував офіційні повноваження керівника, отримані за посадою, і особистий авторитет, компонентами якого є харизма, інтелект, досвід, моральні гідності, здатність бути лідером, колишні заслуги і т.д. [4]. Основна проблема полягає у визначенні обсягу цих офіційних (формальних) повноважень, делегованих кожному працівнику компанії. Різні автори класичної школи менеджменту пропонують наступні рішення цієї проблеми.

А. Файоль і Л. Урвік, розглядаючи ситуацію, яка досить часто зустрічається, коли на керуючого покладалася відповідальність за результати, які він не мав можливості безпосередньо контролювати, відстоювали той принцип, що повноваження повинні розміряться з відповідальністю. Найбільш розгорнуто вирішення проблеми сформулював Л. Аллен: «Можливо, найбільш важливий керівний принцип делегування

повноважень полягає в тому, що вони повинні делегуватися в тій мірі і таким чином, щоб забезпечити досягнення бажаних результатів. Занадто багато управлінців намагаються розмежувати і визначити спочатку характер робіт, виконання яких вони очікують від своїх підлеглих, а потім вже повноваження, необхідні для вирішення поставлених завдань»[1].

Спираючись на розглянуті нами рішення проблеми делегування повноважень, можна перейти до розгляду проблеми знаходження оптимального ступеня децентралізації підприємства. Більшість авторів класичної школи сходяться в думці, що основним чинником, що визначає характер і розміри децентралізації компанії, є ступінь диверсифікації виробництва. Так А. Чандлер встановив, що фірми прагнуть до зростання в рамках однієї галузі, схильні зберігати функціональну централізовану організацію, в той час як диверсифікованість фірма організовує децентралізовані відділення по продуктах або за географічною ознакою. Тобто, якщо підрозділи або відділення не використовують одні й ті ж ресурси, не виходять на один ринок, не пов'язані з технологічного ланцюга і працюють тільки на свої власні цілі, узгоджені із загальними цілями підприємства, то вони можуть розглядатися в значній мірі як автономні і можуть бути децентралізовані [6].

Класики системного підходу в менеджменті М. Месарович, Д. Мако і І. Такахага також відзначають, що «один з центральних питань, що виникають перед організацією, яка вводить у себе спеціалізовані підрозділи, - визначення ступеня самостійності елементів організації». Виходячи з цього «проблема децентралізації по суті зводиться до того, як слід вибрати відділи обмеження, щоб забезпечити успіх корпорації в цілому». Неважко помітити, наскільки ця точка зору близька до точки зору Д. Аллена. Стандартний спосіб координування децентралізованих організацій полягає у використанні механізму цін; координація будується за аналогією з принципами функціонування вільного ринку або заснованої на вільній конкуренції економіки. Допускається обмін продуктами між підрозділами, причому для

обмінюваних товарів встановлюються внутрішні ціни, і тоді завдання ефективної децентралізації зводиться до вибору цих внутрішніх цін [3].

Розглядаючи практичну сторону проблеми децентралізації при побудові різних варіантів фінансово-промислових груп, І.А. Храброва зазначає, що існують як мінімум «три основних способи формування групи: холдинговий, перехресні володіння і договірні альянси - демонструють різну ступінь централізації управлінської функції в групі (від контуру глибокої до контуру поверхневої інтеграції). У проекції на систему корпоративних відносин це кореспондується з основним принципом групового управління: децентралізація операцій при контролі різного ступеня централізації» [5].

Таким чином, розглянуті нами точки зору не дають єдиної відповіді на те, яким чином визначити оптимальний рівень децентралізації рівнів управління на підприємстві. Однак вони всі сходяться в тому, що яким би чином не проходив процес децентралізації, головна його умова - це максимізація корисності від впровадження децентралізованого управління для функціонування підприємства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аллен Л. Менеджмент и организация /Л. Аллен. – СПб.: Инфра-М, 2004.-395с.
2. Захарченко В.И. Менеджмент на предприятии: вопросы терминологии /В.И. Захарченко // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління: зб. наук. праць ОНУ імені І. Мечникова, 2007. – Т.10. – Вид.11 – М. 110 – 127.
3. Месарович М. Теория иерархических многоуровневых систем /М. Месарович, Д. Мако, И. Такахара. – М.: Мир, 1972. – 344с.
4. Файоль А. Общее и промышленное управление /А. Файоль. – М.: Дело, 1972. – 225с.
5. Храброва И.А. Корпоративное управление: вопросы интеграции /И.А. Храброва. – М.: Альпина, 2000. – 198с.

6. Чандлер А. Стратегия и структура. – М.: Прогресс, 2003. – 405с.

7. Chandler A.D., 1962. Strategy and Structure: Chapters in the History of American Enterprise. MIT Press: Cambridge, MA.

СКЛАДОВІ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Воловик Д.В.– аспірант кафедри фінансів

Ресурсний потенціал аграрних підприємств являє собою джерело і засіб їх відтворення, а також відіграє ключову роль у визначенні функцій, спрямованості та динаміки їх розвитку. Його можна оцінити шляхом комплексного аналізу сукупності ресурсів – внутрішніх складових потенціалу. Існують різні підходи до класифікації ресурсного потенціалу аграрних підприємств. Так, у сучасній науковій літературі вживаються різні категорії потенціалу аграрного підприємства, зокрема: поселенський, демографічний, природний, трудовий, кадровий, економічний (виробничий), соціальний та фінансовий, що характеризують компонентну структуру сукупного потенціалу аграрних підприємств. Вважаємо за потрібне диференціювати їх за походженням, а саме: поселенський, природний, людський, економічний та соціальний. Рис. 1 види походження ресурсного потенціалу

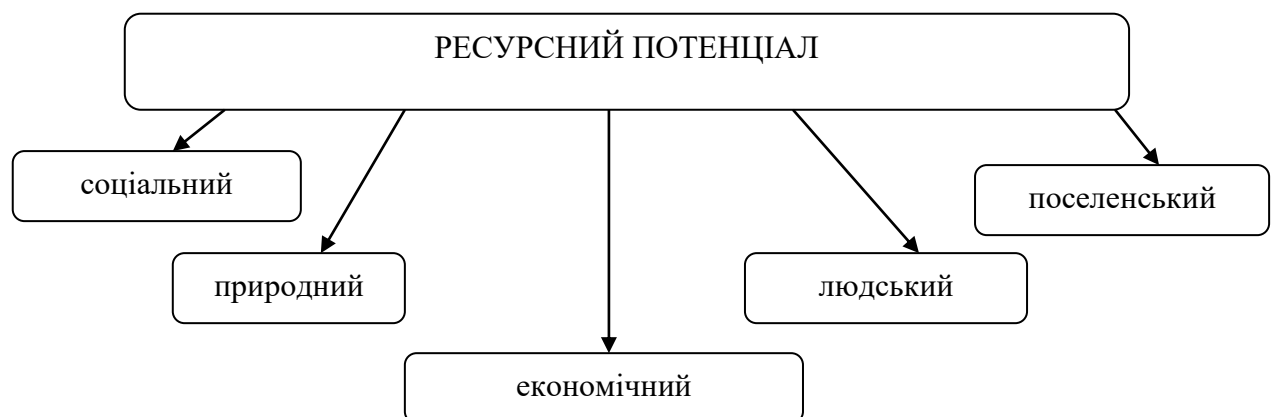

Рис. 1 Види походження ресурсного потенціалу

Поселенський потенціал. Територія аграрних підприємств являє

собою елемент поселенської мережі, що поєднує в собі всю сукупність сільських населених пунктів: селищ, сіл, хуторів, односімейних жилих утворень (фермерських та ін.), що знаходяться під юрисдикцією сільських (селищних) рад. Вона має певні історичні традиції, обряди, звички тощо залежно від характеру зайнятості населення.

Останнім часом відбувається подрібнення та вимирання малих поселень, що зумовлено соціально-економічними процесами, які відбувались у сільському господарстві в 60-і роки минулого століття. Концентрація аграрного виробництва та його індустріалізація спричинили втрату багатьма невеликими поселеннями виробничих функцій, призвели до звуження виробничої сфери, зменшення потреби у трудових ресурсах. Однак останнє було завуальовано випереджаючими щодо обсягів зменшення зайнятих у сільському господарстві темпами міграційного руху сільського працездатного населення. За таких умов значна частина малих сіл опинялась поза виробничим процесом і навіть без додаткових зусиль була приречена на поступове вимирання.

Природний потенціал – представляє собою сукупність природно-ресурсного капіталу (матеріальні цінності та їх запаси і ресурси), а також умови навколишнього природного середовища (атмосферне повітря, земельні та водні ресурси, корисні копалини, рослинний і тваринний світ тощо).

Охорона та використання природних ресурсів є однією з найважливіших проблем, які вирішують органи місцевого самоврядування на своїх територіях. Це пов'язано насамперед зі збільшенням кількості і масштабністю самих екологічних проблем, усвідомленням їх впливу на стан здоров'я людей, з негативними змінами у водному та повітряному басейнах та іншими несприятливими процесами, що відбуваються в докільлі й негативно позначаються на якості життя населення.

Людський потенціал – специфічний і найважливіший з усіх видів ресурсів. Його вивчення має велике значення для оцінки ринку праці й розробки відповідної демографічної, соціальної й економічної політики з

метою впливу на процеси відтворення населення та його зайнятості. Він включає процеси природного та механічного руху сільського населення, зміни його загальної чисельності та статево-вікової структури. Відтворення населення – багатоаспектний складний процес, який можна характеризувати з різних кутів зору.

Дослідження демографічних процесів нерозривно пов'язане з виявленням особливостей демографічного руху, який поділяється на три види: природний, механічний (просторовий) і соціальний. Останній включає багато підвидів, що визначаються на основі виділення соціальних груп за різними критеріями. Демографічний рух поділяється на види та підвиди за причинами, покладеними в їх основу. Для природного руху – це народжуваність і смертність, для механічного – імміграції та еміграції, для соціального – переміщення населення в межах соціуму між окремими соціальними групами.

Демографічна ситуація – важлива складова, що впливає на середньо- та довгострокові плани розвитку як країни, окремих регіонів, так і аграрних підприємств. Складність, багатоаспектність та регіональна специфіка демографічних процесів потребують особливої уваги до їх вивчення.

Економічний потенціал – являється сукупністю економічних можливостей аграрного підприємства, які можуть бути використані для забезпечення всіх матеріальних потреб.

Соціальний потенціал – представляє сукупність організаційних елементів соціального середовища, які можуть бути використані у сфері послуг для задоволення сільських жителів різноманітними соціальними потребами. Основу соціального середовища становлять галузі соціально-культурного та соціально-побутового призначення, завдяки яким здійснюється відтворення фізичних і духовних сил особистості.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАГОТІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Пугач А.М., к.т.н., доцент кафедри сільськогосподарських машин,

У доіндустріальний період господарського розвитку міжнародний розподіл праці визначався наявністю у країн природних ресурсів: водних та лісових, клімату, ґрунтів, надр. Подальший розвиток і поглиблення спеціалізації базується на різниці в забезпеченості країн такими факторами виробництва, як капітал, трудові ресурси, підприємницький потенціал, знання. Згідно з принципами міжнародного розподілу праці одним із визначальних напрямів спеціалізації економіки України є вирощування та експорт продукції землеробства. Особливу роль тут відіграють зернові та олійні культури. Результати кризових явищ у системі виробництва зерна негативно впливають на діяльність заготівельних підприємств хлібопродуктів. Незважаючи на тривалий трансформаційний період відносини між виробниками сільськогосподарської продукції і зерновими складами до теперішнього часу не врегульовані.

Проблеми функціонування світового й вітчизняного зернового ринку досліджуються у працях таких українських науковців, як В.І. Бойко, В.М. Гейця, В.М. Ганганова, О.М. Гаркуші, І.В. Кобути, З.П. Ніколаєвої, О.В. Олійника, В.І. Покотилової, П.Т. Саблука, В.П. Ситника, Л.М. Худолій, О.Г. Шпикуляка, О.М. Шпичака та інших.

Теоретичні й методологічні засади функціонування заготівельних підприємств хлібопродуктів у структурі агропромислових формувань висвітлено у працях науковців П.І. Гайдуцького, А.В. Гордєєва, С.І. Дем'яненко, А.Н. Жигалова, С.М. Кваші, А.Ю. Кирсанова, Т.Г. Логутової, О.Б. Наумова, М.П. Сахацького, С.І. Соколенка, Є.І. Ходаківського, В.В. Юрчишина та інших. Важливість запровадження логістичного підходу у функціонуванні підприємств розглядається у роботах Є.В. Крикавського, Р.Р. Ларіної, М.А. Окландера, М.Я. Постанова, О.В. Посилкіної, Н.І. Чухрай та інших науковців.

Створення ефективного механізму функціонування заготівельних

підприємств хлібопродуктів в інтегрованих структурах потребує врахування багатьох факторів, характеру їх зв'язків, особливостей взаємодії. Таким чином, необхідність вивчення, узагальнення й розвитку теоретичних положень, розробки методологічних підходів, методичних та прикладних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму функціонування зернозберігаючих підприємств у післятрансформаційний період визначають актуальність теми дослідження, її теоретичне й практичне значення.

В умовах ринкової економіки для ЗПХ одним з актуальних питань є формування організаційно-економічного механізму їх функціонування у ринковому середовищі, який спроможний забезпечити ефективність функціонування, стабільність розвитку та конкурентоспроможність цих підприємств.

Аналіз сучасного стану ЗПХ дав змогу виокремити ряд суттєвих проблем. Перша проблема пов'язана з функціональною приналежністю ЗПХ до обслуговуючих підприємств у технологічному ланцюгу виробництва, зберігання та переробки зерна, які працюють в умовах невизначеності. У роки з добрим урожаєм власники зерна користуються послугами зернових складів, у неврожайні – не користуються. Однак підприємства несуть витрати на підготовку будівель, обладнання до сезону приймання зерна на збереження.

Другою є проблема невідповідності організаційних структур управління підприємствами сутності виробничих відносин. Об'єднувальним елементом організації виступає організаційна структура управління підприємством, яка забезпечує функціонування як єдиного організаційно-економічного механізму всіх інших структур. Організаційна структура управління розглядається як засіб досягнення обраної стратегії підприємства. Необхідність у гнучкому підході до організаційних структур управління з'явилася в результаті ускладнення і укрупнення масштабів ділової активності, а також у зв'язку із зміною форм власності та умов

функціонування сучасних підприємств. Обґрунтовано, що до приватизації всі заготівельні підприємства хлібопродуктів, які розміщувалися на території України, функціонально відносилися до Міністерства хлібопродуктів СРСР і всі підприємства при формуванні ОСУ користувалися єдиною типовою методикою.

Названі типові ОСУ належать до лінійно-функціональних і на більшості хлібоприймальних підприємств залишилися такими самими, як і при плановій системі управління. Вони є жорсткими і не дають можливості приймати гнучкі та оперативні управлінські рішення. Зміна ситуації можлива тільки при демонтажі названих ОСУ і запровадженні більш гнучких та горизонтальних структур управління.

Третя проблема полягає в тому, що діюча раніше система “заготівельні – проміжні – виробничі ЗПХ” трансформувалася в “заготівельні та транскордонні склади”. При цьому всі ЗПХ надають повний перелік послуг з метою покращення власного економічного стану, незалежно від функціональної приналежності та місця розташування.

Озвучені ситуації спонукають проводити дослідження функціонування інтегрованих агропромислових формувань і можливості співпраці в їх структурі ЗПХ. Процес інтеграції на зерновому ринку спрямований на отримання додаткових переваг від об’єднання ресурсів, що створює передумови отримання синергетичного ефекту.

Досліджуючи ситуацію на зерновому ринку України, слід відзначити невідповідність попиту і пропозиції на послуги ЗПХ із доробки та зберігання зерна, що є продовженням неефективності регулювальних функцій ринку. Названі проблеми потребують застосування при їх вирішенні державного втручання. У цьому зв’язку як методологічне підґрунтя вирішення проблеми функціонування ЗПХ в структурі агропромислових формувань доцільно використати інституціональну парадигму.

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ НА ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Дрокіна Н.І. – старший викладач кафедри туризму Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського.

Відомо, що туризм це одна з бюджетотворних галузей, яка при незначних капіталовкладеннях є досить прибутковою. Однак, розвиток туризму як в цілому по Україні, так і в окремих регіонах, відстає від рівня розвинених у туристичному відношенні країн. Економічні, політичні реалії України, фінансова економічна криза суттєво вплинули на потік туристів та прогностичні показники діяльності туроператорів і турагентів. Під час кризи припинило свою діяльність 40 % туристичних підприємств в Україні. Також спостерігається переорієнтація туристичних фірм на в'їзний туризм, що частково дозволяє вирішувати проблему недостатності фінансових ресурсів [1]. Особливої актуальності набуває впровадження інноваційних технологій в діяльність туристичних підприємств. Але домінуючі у теперішній час традиційні підходи до методів управління інноваційної діяльності, забезпечення реалізацію інноваційних проектів необхідними фінансовими ресурсами не забезпечують адаптивності та стійкого функціонування туристичних підприємств в умовах економічної кризи. Тому, питання формування джерел фінансування інноваційних проектів туристичних підприємств в умовах кризи набуває особливої актуальності.

Метою дослідження є обґрунтування джерел фінансування інноваційних проектів на туристичних підприємствах.

Інновації – необхідний процес в створенні нового привабливого турпродукту, формуванні сприятливих умов для активізації діяльності інвесторів у туристичній сфері країни. Туризм є багатовекторною та мультигалузевою сферою і тому складною для запровадження радикальних інновацій [2].

Інновації та інноваційні проекти на туристичних підприємствах носять переважно поліпшувальний характер та пов'язані зі сферою інформаційних технологій. Так, наприклад, новими напрямками використання інформаційних технологій для туризму є: запровадження мобільного Інтернету, електронних каталогів пропозицій, поширення on-line-бронювання не лише в роботі з ритейловими агентствами, а й безпосередньо з клієнтами. Неординарні ідеї, що просувають бізнес у сфері туризму, автоматизація і доступність довідкової інформації, розробка нових туристичних маршрутів, програмне забезпечення і програмні рішення – це тільки деякі приклади, що ілюструють інноваційну діяльність і напрям її подальшого розвитку [2]. Але задля ведення інноваційної діяльності та впровадження інноваційних проектів туристичному підприємству необхідно її фінансове забезпечення.

Згідно ЗУ «Про туризм», який передбачає джерела фінансування туризму, туристична діяльність здійснюється за рахунок: власних фінансових ресурсів суб'єктів туристичної діяльності, грошових внесків громадян і юридичних осіб; позикових фінансових коштів (облігаційні позики, банківські і бюджетні кредити); безвідплатних і добродійних внесків, пожертвувань підприємств, установ, організацій і громадян; позабюджетних фондів; засобів фонду розвитку України, яка формується за рахунок відрахувань суб'єктів підприємництва незалежно від форм власності; іноземних інвестицій; надходжень від туристичних лотерей; інших джерел, не заборонених законодавством України [3].

Фінансування інноваційних проектів в туристичної діяльності відбувається переважно за рахунок залучених і позичкових засобів (близько $\frac{2}{3}$) і лише частково - за рахунок власних та інших джерел. Серед залучених засобів основна частка (50 % і більше) припадає на кредиторську заборгованість. Це пов'язано з тим, що туристичні підприємства отримують гроші за продані тури раніше, ніж надають послуги туристу за договором. Туристичні фірми не користуються кредитуванням під оборотні засоби. Адже джерелами фінансових ресурсів туристичного підприємства є власні та

залучені засоби. При цьому залучені засоби, будучи власністю інших економічних суб'єктів, постійно перебувають у розпорядженні туристичного підприємства. Тому всі залучені засоби можна вважати засобами, прирівняними до власних. Потреба у позикових засобах у туристичного підприємства виникає лише при кредитуванні інвестицій, необхідних для будівництва готелів, придбання туристичних автобусів та реалізації інших інноваційних проектів [4].

Так, всі джерела фінансування інноваційних проектів на туристичному підприємстві можна розділити на залучені, позикові, власні та інші засоби (рис.1).

Рис. 1. Джерела фінансування інноваційних проектів на туристичних підприємствах

Джерелами формування фінансових ресурсів для реалізації інноваційних проектів туристичних підприємств є: виручка від реалізації турпродукту та окремих послуг туризму; виручка від продажу майна туристичних підприємств або здачі його в оренду; прибуток; амортизаційні відрахування; спонсорська допомога; позикові кошти інших фірм (відстрочка платежів перед готельними, транспортними та іншими підприємствами);

кошти засновників, акціонерів; кредити банківських установ, в основному короткострокові; надходження з бюджету на оплатній і безоплатній основі, та ін. [5, с. 54].

Отже, для реалізації інноваційних проектів можна використовувати різні джерела фінансування. Кожне з них має свої переваги і недоліки, тому прийняття рішення щодо їх вибору слід ретельно обґрунтовувати [6].

Таблиця 1

Характеристики джерел фінансування інноваційного розвитку

Джерела фінансування	Переваги	Недоліки
Самофінансування (амортизаційні відрахування, мобілізація внутрішніх активів, виручка від реалізації окремих видів майна, нерозподілений прибуток та ін. накопичення)	- незалежність від різноманітних фінансово-кредитних установ; - забезпечення фінансової стійкості підприємства, його платоспроможності в довгостроковій перспективі, зниження ризику банкрутства	- затримка платежів обмежує можливість фінансування інновацій за рахунок прибутку; - недостатній обсяг власних коштів зумовлює низьку інноваційну активність; - обмеження темпів розвитку
Позикові засоби (довгострокові кредити фінансово-кредитних установ, лізинг, форфейтинг, франчайзинг)	- можливість розвитку виробництва, збільшення прибутковості власного капіталу; - швидке оновлення основних виробничих фондів без значних одноразових витрат	- погіршення фінансових результатів реалізації проектів; - високий ступінь ризику; - проблеми гарантій або застави, необхідних для кредитування
Залучені засоби (бюджетні кошти державного й місцевого рівнів; вітчизняні та іноземні інвестиції: гранти, міжнародні програми, пайові внески іноземних інвесторів, кошти іноземних наукових фондів; емісія акцій)	- акумулювання крупних фінансових ресурсів шляхом розміщення акцій; - можливість відносно вільно маневрувати структурою цих ресурсів; - прямі вкладення у вигляді цінних паперів, основних фондів, промислової та інтелектуальної власності та прав на них здійснюються на основі укладання партнерських угод про спільне ведення інноваційної діяльності	- заангажованість конкурсного відбору інноваційних проектів; - ПрАТ не можуть залучати значні обсяги інвестиційних ресурсів; - розміщення цінних паперів є складним і дорогим процесом; - недостатній розвиток фондового ринку; - додаткова емісія цінних паперів може призвести до розмиття пакета акцій та рейдерства

Оскільки інноваційна діяльність характеризується досить високим ступенем невизначеності й ризику, важливо використовувати різноманітні

джерела фінансування впровадження інноваційних проектів для досягнення гнучкості та адаптивності туристичного підприємства до вимог ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравчук І.В. Застосування ефективних антикризових заходів в управлінні фінансовими ресурсами на туристичних підприємствах України / І.В. Кравчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2009. – №5,Т.2. – С. 166-169.
2. Михайліченко Г.І. Інноваційний розвиток туристичних підприємств: напрями змін та фактори впливу / Г.І. Михайліченко. // Економіка. Управління. Інновації. – 2012. – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2012_1_34.pdf
3. Закон України «Про туризм» від 05.09.95 р. // Відомості Верховної Ради. – 1995. – №31. (зі змінами, внесеними законом №2608-VI (2608-1) від 19.10.2010 р.). – С. 241-254.
4. Кудла Н. Є. Менеджмент туристичного підприємства: підручник / Н.Є. Кудла. – К. : Знання, 2012. – 343 с.
5. Александрова А.Ю. Международный туризм: учебник / А.Ю. Александрова. – М.: Аспект-Пресс, 2002. – 470 с.
6. Ховрак І.В. Фінансування інноваційного розвитку: реалії та перспективи / І.В. Ховрах // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – №1. – С. 229-235. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Сидорук І.В., Полінкевич О.М. к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

У економіці України підвищення конкурентоспроможності вітчизняних

підприємств змушує підприємців та менеджерів до пошуку ефективних методів управління господарської діяльністю. Це зумовлює потребу у формуванні ефективної системи виробничо-господарської діяльності вітчизняних підприємств. Показники успішної роботи підприємств є наявність прибутку, зростання обсягів виробництва та забезпечення конкурентоспроможної продукції. Внутрішнім чинником успішної фінансово-господарської діяльності підприємств є зменшення витрат виробництва. Досліджуючи витрати такі вітчизняні і зарубіжні науковці, як Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, Т.П. Карпова, Л.В. Нападовська, Ю.С. Цал-Цалко, В.М. Панасюк, О. Попов, стверджують: реальна безпосередньо зменшення витрат є система управління ними. Науковці вважають, що інформаційне забезпечення управління витратами підпорядковується, як класичній системі обліку, так і традиційній системі управлінського обліку.

Так, С.Ф. Голов розглядає управління витратами як принципово нову систему, яка дозволяє чітко відстежувати, аналізувати і контролювати витрати [2, с.30]. Т.П. Карпова вважає, що управління витратами включає такі елементи: планування, нормування, облік, калькулювання, економічний аналіз, контроль, регулювання і прогнозування витрат [3, с. 55]. А. Попов визначає управління витратами як розробку і реалізацію управлінських впливів, заснованих на використанні економічних законів щодо формування та регулювання витрат підприємства відповідно до його стратегічних і поточних цілей. Управління витратами – складова система управлінського обліку [4, с. 736]. Основними принципами управління витратами є: – застосування системного підходу до управління витратами; – взаємозв'язок окремих елементів підсистем з завданнями системи в цілому; – відповідність системи обліку завданням управління витратами; – аналіз і виявлення альтернативних шляхів досягнення мети; – повнота і аналітичність інформації про рівень витрат; – застосування ефективних методів зниження витрат; – стимулювання і мотивація працівників до зниження витрат; – оцінка і контроль результатів діяльності підрозділів; – забезпечення і

реалізація останніх досягнень економіки і, математики та практики для подальшого удосконалення. Управління витратами на сьогоднішній день – це процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями та носіями та постійного контролю рівня витрачання ресурсів і стимулювання економії. Встановлено, що від рівня операційних витрат істотно залежать ефективність функціонування підприємства та його конкурентоспроможність. Тому управління витратами є важливою функцією економічного механізму кожного підприємства [1, с. 22]. Основними напрямками внутрішнього контролю витрат підприємства є: контроль обсягу випущеної продукції, контроль собівартості (витрат) і контроль результатів (доходів та прибутків). Національний бухгалтерський стандарт П(С)БО 16 «Витрати» визначає витрати підприємства як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). Існує три основних складових витрат в процесі господарювання на підприємстві: витрати – матеріальна складова – вартість використаних виробничих запасів (сировини, матеріалів, робіт, послуг), оплати праці основних виробничих працівників, проведених відрахувань на соціальні заходи, зносу необоротних матеріальних і нематеріальних активів та ін. Витрати господарської діяльності суб'єктів підприємництва складають сукупні витрати живої та упредмеченої праці на виробництво продукції. В такому складі витрати виробництва однаково притаманні всім видам виробництва та надання послуг. Для управління контролерам потрібні не просто витрати, а інформація про їх об'єкти – продукцію, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують здійснення витрат, пов'язаних з їх виробництвом.

Отже, управління витратами – це вміння економити ресурси і максимізувати віддачу від них. Удосконалення системи управління витратами націлене на постійний пошук і виявлення резервів економії

ресурсів, нормування їх витрат, планування, облік та аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. Тому подальший розвиток ринкових відносин робить неможливим та неперспективним існування підприємства на ринку без акцентування на пряму стратегію на тотальному управлінні витратами. Для дієвого управління витратами підприємства на даний час та у перспективі повинні також застосовувати сучасні та новітні методи управління витратами. Тобто крім традиційних – директ-костинг, стандарт-костинг, поспробувати застосовувати таргет-костинг, LCC-аналіз, методи EVA, ABC-метод. На мою думку на сучасних українських підприємствах найдоцільніше використовувати ABC-аналіз, бо у результаті впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу, тотальної автоматизації і механізації виробництва частка прямих витрат у собівартості постійно знижується. Тобто стає зрозумілим, що для сучасного підприємства характерним має стати пошук шляхів управління не стільки прямими, а накладними витратами. А це ефективно та раціонально може бути здійснено за допомогою ABC-аналізу. Але, все ж таки підприємство повинно самостійно обрати метод, який буде найефективнішим для його виду і напрямків діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бланк І.А. Управління прибутком / І.А. Бланк. – К.: Ніка -Центр, 1998. – 544 с.
2. Голов С.Ф. Управлінський облік : Підручник / С.Ф. Голов. – К. : Лібра, 2003. – 704с.
3. Карпова Т.П. Управлінський облік / Т.П. Карпова. – М.: Аудит- ЮНИТИ, 1998. – 350с.
4. Попов А. Управління витратами / А. Попов // Економічна енциклопедія: У 3-х томах. Т. 3. – М.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 952 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Пастушенко А. І., аспірант кафедри фінансів

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

В ринкових умовах господарювання роль прибутку безперервно зростає. Прибуток виступає не тільки основним джерелом розвитку господарської діяльності будь-якого підприємства, але й стимулом його діяльності. Він забезпечує інтереси держави, власників, персоналу підприємства і є головною рушійною силою ринкової економіки. Ринкова економіка з її надзвичайно високим рівнем складності, динамізму і невизначеності висуває додаткові вимоги до суб'єктів господарювання. Таким чином великої важливості набуває необхідність розробки рекомендацій по підвищенню ефективності формування та розподілу прибутку та адаптація старих методів до сучасних умов [1].

З метою вдосконалення економічного механізму управління прибутком для вітчизняних підприємств пропонуємо наступні заходи.[2]

1. Проведення ефективної політики у сфері підготовки персоналу. Зростання продуктивності праці є критерієм підвищення ефективності виробництва, проблема якого полягає в забезпеченні максимально можливого результату на кожную одиницю затрачених трудових, матеріальних і фінансових ресурсів.

2. Підвищення ефективності діяльності підприємства зі збуту товарів. Необхідно приділяти більше уваги швидкості руху оборотних коштів, скороченню усіх видів запасів, домагатися максимально швидкого просування готових виробів від виробника до споживача.

3. Зниження непродуктивних витрат шляхом їх нормування, планування та аналізу.

4. Підвищення якості продукції. В сучасних умовах насиченого ринку

якість продукції стає основним чинником успішної реалізації. Її підвищення – дуже складний комплексний процес, який потребує додаткових витрат, але економія коштів на непродуктивних витратах сприятиме успішному впровадженню даного заходу, результатом якого стане зростання обсягу продаж продукції та, як наслідок, прибутковості підприємства.

5. Застосування найсучасніших механізованих і автоматизованих засобів для аналізу прибутку і рентабельності.

6. Впровадження в практику системи оперативного обліку витрат підприємства, що дасть змогу регулювати абсолютно всі витрати та раціонально використовувати власні ресурси і, як наслідок, безпосередньо управляти прибутком фірми.

7. Впровадження державного характеру управління прибутками підприємств у виді чіткої та стабільної податкової політики. Впровадження запропонованих заходів підвищення ефективності управління прибутком дозволить вдосконалити процес здійснення ефективної господарської діяльності в сучасних умовах.

Під час формування системи управління важливим є системний підхід, що базується на врахуванні тактичних та стратегічних аспектів управління, спрямованих на максимізацію кінцевого результату як в короткотерміновому, так і в довготерміновому періодах. Повнота та своєчасність відтворення системи завдань ефективного використання прибутку є необхідною умовою забезпечення керованого ефективного розподілу прибутку підприємства, а встановлення оптимальних обмежень за рівнем його споживання та капіталізації в процесі розвитку стратегічних ресурсів чи їхніх окремих компонентів забезпечить застосування нової парадигми розвитку підприємств у сфері товарного обігу [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бушуєва Ю.Г. Управління прибутком підприємства / Ю.Г. Бушуєва, Б.В. Бурлуцький // Ч.1. 2006. 209 с.

2. Донець Л.І. Управління формуванням прибутку підприємства в умовах ринкових формування господарювання: монографія / Л.І. Донець, С.М. Баранцева. – Донецьк: Вид-во ДНУЕТ, 2009. – 255 с.

3. Ткаченко Є.Ю. Аналіз механізму управління прибутком підприємства // Держава та регіони. С.: Економіка та підприємництво. – 2006. – № 3.

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ЗВ'ЯЗКУ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Князєва О.А., д.е.н., проф., ОНАЗ ім. О.С. Попова

Сьогодні для України проблема проявів фінансової кризи є надзвичайно актуальною на мікро- та макрорівнях. Політичні перетворення та структурні зрушення в економіці, нестабільність зовнішнього середовища, розрив налагоджених виробничих зв'язків, зміна форм власності і реструктуризація підприємств вимагають перегляду існуючих стереотипів управлінського мислення і переходу до нових форм і методів управління.

Ефективне управління підприємством в кризовому стані стає один з ключових факторів, що забезпечують довгострокову роботу підприємства. Управління в кризовій ситуації можна визначити як процес роботи під тиском обставин таким чином, що дозволить керівникам аналізувати, планувати, організовувати, направляти і контролювати ряд взаємозалежних операцій при прийнятті швидких і раціональних рішень з невідкладних проблем, що виникли перед підприємством.

Криза в телекомунікаційному підприємстві, як і в іншому, означає важке становище, яке характеризується незадовільним значенням цілого ряду фінансових показників (платоспроможності, рентабельності, оборотності, фінансової стійкості тощо), неефективністю оргструктури управління, плінністю кадрів, скороченням соціальних програм тощо. Підприємства змушені відмовитися від масштабних інвестицій, мінімізувати свої витрати

та впроваджувати програми економії ресурсів. За офіційними даними обсяги інвестування у 2014 р. скоротилися у середньому на 11%, а доля доходів сфери зв'язку та інформатизації у ВВП скоротилася за останні роки з 4,6 до 3,6%. Проте, на фоні нестабільності динаміки доходів більшості підприємств зв'язку можна визначити підвищення доходів від послуг Інтернет та комп'ютерного зв'язку на 36% лише за останній рік [1].

Водночас споживачі телекомунікаційних послуг, ураховуючи скорочення рівня платоспроможності, суттєву інфляцію, девальвацію національної валюти та інші чинники істотно скорочують свої витрати, в тому числі і на послуги зв'язку. Так, якщо у 2013 р. витрати домогосподарств на послуги зв'язку склали 2,8%, то у першому півріччі 2014 р. вони скоротилися до 2,4% [2]. Це природно призводить до скорочення доходів телекомунікаційних підприємств, що погіршує їх становище.

Аналізуючи статистичні дані та ураховуючи попередні дослідження [3], можна виділити такі основні причини виникнення кризи підприємств сфери надання послуг зв'язку та інформатизації:

- структурні зрушення на ринку послуг зв'язку та інформатизації у бік превалювання послуг Інтернет, IP-телефонії;

- скорочення платоспроможності населення та витрат на послуги зв'язку;

- скорочення попиту з боку бізнес-сектору в наслідок розриву підприємницьких зв'язків, виходу з ринку низки підприємств тощо;

- суттєве скорочення можливостей зовнішнього фінансування, що пов'язано із коливанням курсу валют, політичною нестабільністю, обережністю іноземних інвесторів по відношенню до вітчизняних підприємств;

- розрив господарчих зв'язків та мережевої інфраструктури підприємств зв'язку в наслідок анексії АР Крим та проведення АТО у східних регіонах;

- заморожування рівня зарплат та певні труднощі із набором

персоналу, що призводить до відтоку кадрів у інші, більш стабільні сектори економіки (наприклад, торгівлю, сферу готельних та ресторанних послуг тощо).

Можна зробити висновок, що подальша пролонгація наведених та інших прояв кризових явищ у сфері надання послуг зв'язку та інформатизації може призвести до перерозподілу ринку у бік розвитку найсучасніших та більш затребуваних послуг Інтернет, що, з одного боку, є позитивним моментом з огляду на підвищення рівня інформатизації населення та зростання доходності підприємств.

З іншого боку, виникає низка негативних проявів:

– новітні послуги на базі інформаційних технологій не є загальнодоступними для усіх прошарків населення з огляду на такі причини: незадовільний середній рівень комп'ютерної грамотності населення, відсутність загального доступу до мережі Інтернет, низька платоспроможність та забезпеченість засобами інформатизації населення (лише 46,6% домогосподарств забезпечені комп'ютерами та лише 51% населення мають постійний доступ до мережі Інтернет [1]) тощо;

– на підприємствах, які зосереджують свою увагу лише на традиційних послугах (поштові послуги, фіксований телефонний зв'язок) підвищується вірогідність фінансових невдач через скорочення попиту, що, серед іншого, призведе до скорочення робітників;

– кризові явища на підприємствах сфери зв'язку та інформатизації призведуть до подальшого скорочення доходів цієї сфери, що вплине і на податкові надходження до бюджету.

Для подолання існуючих кризових явищ та запобіганню їх подальшому розвитку доцільно, на наш погляд, проведення наукових досліджень та розробка на їх базі прикладних інструментів антикризового менеджменту підприємств сфери зв'язку та інформатизації задля забезпечення позитивних результатів розвитку цих підприємств шляхом оптимізації використання існуючого ресурсного потенціалу та пошуку внутрішніх джерел протидії

кризовим явищам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційний сайт НКРЗІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nkrz.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Князева О.А. Визначення рівня антикризової стійкості підприємства зв'язку на мікро- та макрорівнях / О.А. Князева, Н.В. Дойсан // Збірник наукових праць. Економічні науки. – Чернівці: Книги XXI, 2014. – С. 255-261.

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА ПІДТРИМКА МАЛОГО Й СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ *Мостовенко Н.А. – викладач (Луцький національний технічний університет, кандидат економічних наук, доцент)*

Мале й середнє підприємництво забезпечує високу зайнятість населення, складає основу товарного виробництва та обміну, визначає темпи економічного розвитку, а також структурне та якісне наповнення валового внутрішнього продукту. Крім того, швидке становлення малого й середнього бізнесу дозволяє вирішити проблему створення середнього класу – основи свідомого громадянського суспільства. Тому проблема розвитку малого і середнього підприємництва є надзвичайно актуальною, адже має величезне соціальне, економічне і політичне значення.

Мале й середнє підприємництво, як інституційний сектор економіки, домінує за чисельністю та обсягами виробництва у провідних країнах світу. Для порівняння можна привести такі дані: частка ВВП, яку займає малий і середній бізнес в ЄС складає 60-65%, в Росії – 18%; частка активного населення, зайнята в сфері малого та середнього бізнесу в США становить

54%, в Японії – 65%, в Росії – 30%, [2, с.29]. На тлі цих показників статистична звітність про стан розвитку малого підприємництва в Україні виглядає вкрай привабливо. Так, за даними [1, с.7], на кінець 2012 року у секторі малого і середнього підприємництва було зайнято 7,5 млн. осіб, що складає 40% зайнятого населення працездатного віку. Крім того, суб'єкти малого і середнього підприємництва за 2012 рік реалізували 60,5% від загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) в Україні, з них 39,7% реалізовано середніми підприємствами, 15,1% – малими підприємствами та 5,7% – фізичними особами – підприємцями [1, с.8]. Проте фактичний стан малого і середнього підприємництва не може бути оцінений задовільно. Причинами, що унеможливають нині високі темпи його розвитку є: недосконалість законодавства, оподаткування та фінансово-кредитних механізмів, адміністративні перепони, високі ставки по кредитах, недостатність обсягів фінансування регіональних програм розвитку, бюрократизм і хабарництво чиновників, валютні коливання та ін. Багато громадян мають бажання проявити себе як підприємці, але як свідчить практика, підприємці найбільше зацікавлені у фінансовій допомозі з боку держави, визначаючи головними проблемами розвитку відсутність стартового капіталу, складність в отриманні кредитів, дорожнечу об'єктів нерухомості для ведення бізнесу. А однією з найвагоміших перепон на шляху діяльності малих підприємств найчастіше є відсутність доступних за вартістю фінансових ресурсів.

В межах цієї публікації проаналізуємо стан фінансово-кредитної підтримки малого й середнього підприємництва в Україні.

Система фінансових механізмів розвитку малого і середнього підприємництва в Україні складається з бюджетного, кредитного та механізму самофінансування (власних коштів підприємців).

На сьогодні в Україні фінансова підтримка підприємництва на рівні держави здійснюється через програму «Мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва», на виконання якої у Державному бюджеті України на 2013

рік було виділено 10,3 млн. грн. У межах цієї програми суб'єкти малого підприємництва мали змогу отримати кредит середньої вартості до 250 тис. грн. Мікрокредити надавались через Український фонд підтримки підприємництва шляхом проведення конкурсу бізнес-планів. У 2013 році цим фондом було видано 37 мікрокредитів на суму 9,0 млн. грн., з них [1, с. 12]: 20 мікрокредитів – фізичним особам-підприємцям на загальну суму 4,9 млн. грн., 17 – юридичним особам на загальну суму 4,1 млн. грн.

На регіональному рівні підтримка розвитку малого та середнього підприємництва здійснюється через реалізацію регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва. Проте, протягом 2013 року зберігалася значна диспропорція в обсягах їх фактичного фінансування. Наприклад, у м. Києві фактично було використано 0,17%, у Сумській області – 25,0%, в АРКрим відповідно 11,8% від запланованого обсягу фінансування [1, с. 13]. У Дніпропетровській, Закарпатській, Київській та Тернопільській областях фінансування взагалі не здійснювалося.

Використання банківського кредиту є класичним механізмом запозичення необхідних фінансових ресурсів для розвитку малих підприємств. В економічно розвинених країнах питома вага кредиту в структурі джерел фінансування малого бізнесу становить не менше, ніж 60%. Зовсім іншою є структура джерел фінансового забезпечення малого бізнесу в Україні, де частка кредиту дорівнює менше, ніж 20% [3, с. 7]. Відповідно, за даними Центру соціально-економічних досліджень – «CASE Україна», у травні-червні 2013 року, обсяг портфеля кредитів малому та середньому бізнесу в 2012 році у більшості банків був більш ніж на 30% нижчий, ніж у передкризовому 2008-му році. Вимоги банків до фінансового стану та застави від малих і середніх підприємств-позичальників стали жорсткіші, вони частіше відмовляють таким клієнтам у наданні, при цьому частка кредитів на розвиток бізнесу зменшилася [1, с. 14].

Таким чином, в структурі кредитної системи України, в тому числі у регіональних масштабах, відсутні спеціалізовані установи, які обслуговують

підприємства малого бізнесу, а у вітчизняній практиці банківського кредитування відсутнє пільгове оподаткування і кредитування банків, які обслуговують підприємства малого бізнесу. Тому, вітчизняні малі підприємства фінансуються, як правило, за рахунок джерел власних коштів. Іноді підприємець може одержати до 10 тис. дол. США як фізична особа, однак ставки по такому кредиту можуть сягати від 40 до 60% річних.

Одним із важливих механізмів фінансової підтримки підприємців може стати мікрокредитування, адже в Україні, переважну більшість у секторі малого й середнього бізнесу становлять фізичні особи-підприємці. Проте, ринок мікрокредитування в Україні розвивається повільно, а його інституціональне забезпечення є недосконалим. Так, у 2012 році загалом усіма небанківськими кредитно-фінансовими установами (включаючи міжнародні організації), було видано кредитів на суму 15091,4 млн. грн., що в середньому становить близько 1000 дол. США на одного господарюючого суб'єкта підприємницької діяльності [1, с. 16].

Підсумовуючи зазначимо, що в умовах ринкової економіки саме малі й середні підприємці забезпечують левову частку ринку товарів та услуг, формують конкурентне середовище, сприяють розвитку ділової активності. Якщо цей клас підприємців переходить у «тінь» чи припиняє діяльність, то наслідками стають: зниження податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, скорочення обсягів виробництва і споживання, скорочення зайнятості, соціальне напруження.

Отже, важливим напрямком фінансової підтримки суб'єктів малого підприємництва є забезпечення реальних умов доступу до фінансово-кредитних ресурсів, а також дієва підтримка цього сектору з боку банківської системи, пошук нових методів фінансування малих підприємств і створення орієнтованої на це фінансової інфраструктури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/3226>.

2. Кванина В.В. Имущественная поддержка субъектов малого и среднего предпринимательства / В.В. Кванина // Современное развитие малого бизнеса [Текст] : материалы II Всерос. профессиональн. конф. с международ. участием / НОУ ВПО «Челяб. ин-т экономики и права им. М. В. Ладощина» ; [отв. ред. : С. Б. Синецкий ; редкол. : Е. А. Захарова, В. В. Кванина, В. А. Баскаков]. – Челябинск, 2014. – 191 с. – С. 29-32.

3. Косова Т.Д. Механізм фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва / Т.Д. Косова, В.О. Лук'янченко // Фінанси України. – 2004. – №12. – С. 37-41.

ОБУМОВЛЕНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

*Фучеджи В.І. – к.е.н., викладач Одеського національного економічного
університету*

Сьогодні, проблема застосування механізмів управління фінансовою безпекою суб'єктів підприємництва у складних умовах посттрансформаційного етапу розвитку економіки є досить актуальною, адже лише в умовах забезпечення фінансової безпеки, суб'єкти підприємництва мають можливість контролювати використання своїх фінансових ресурсів. Невід'ємною частиною функціонування суб'єктів підприємництва є наявність фінансів, які забезпечують процес виробничої, господарської діяльності, виступають одночасно причиною та наслідком його функціонування. Тому, фінансову безпеку суб'єктів підприємництва потрібно розглядати як самостійний об'єкт дослідження через призму

фінансових результатів діяльності суб'єктів підприємництва.

Свідченням цього є те, що фінансова безпека посідає особливе місце в системі управління суб'єктів підприємництва, об'єднуючи характеристики як управління суб'єктів підприємництва, так і фінансів суб'єктів підприємництва, впливаючи абсолютно на всі сфери його діяльності.

Важливою умовою забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва є диверсифікація його активів, гармонійний розвиток усіх сфер його діяльності. У кожен момент часу рівень фінансової безпеки суб'єктів підприємництва визначається впливом зовнішніх та внутрішніх чинників, якими є: неефективне управління оборотними коштами і структурою капіталу (неякісний управлінський та бухгалтерський облік); відсутність або неефективний контроль за співвідношенням основних та оборотних коштів, власного й залученого капіталу; застосування конкурентами недобросовісних методів і способів у конкурентній боротьбі; неефективне управління кадрами, технологічними, інвестиційними процесами, витратами, виробництвом тощо; негативний вплив формажорних або близьких до них чинників.

Рівень фінансової безпеки характеризує здатність суб'єктів підприємництва протистояти загрозам або усувати збитки від негативних впливів на різноманітні аспекти безпеки. У цьому випадку під загрозою фінансовій безпеці розуміють потенційні або реальні дії фізичних чи юридичних осіб, що порушують стан захищеності суб'єктів підприємницької діяльності та здатні призвести до припинення їх діяльності або до фінансових й інших втрат.

Для попередження загроз фінансовій безпеці важливим є визначення множини завдань, які потребують першочергового вирішення, зокрема: забезпечити й постійно підтримувати високий рівень кваліфікації працівників; забезпечити розвиток техніко-технологічних можливостей та потужностей суб'єктів підприємництва з метою досягнення необхідного

рівня конкурентоспроможності; досягти високої ефективності менеджменту суб'єктів підприємництва; забезпечити фінансову стійкість та економічне зростання суб'єктів підприємництва.

Важливість проблеми забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва визначає такі головні сфери діяльності для створення ефективної системи фінансової безпеки суб'єктів підприємництва та механізму її моніторингу, як: стратегічне планування фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва; бюджетування як найефективніший метод планування з метою забезпечення безпеки; оперативне управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів підприємництва; організація поточного контролю за виконанням планів (програм) діяльності суб'єктів підприємництва та фінансовими бюджетами [1].

Поглиблення кризових явищ в економіці України вимагає об'єктивного і неупередженого оцінювання фінансової безпеки суб'єктів підприємництва з метою своєчасної діагностики і попередження загроз, а також розроблення адекватної та дієвої стратегії управління фінансовою безпекою суб'єктів підприємництва.

Недостатня увага до проблем забезпечення безпеки діяльності може навіть при високій прибутковості бізнесу призвести до того, що суб'єкти підприємництва стануть вкрай уразливими до різного виду ризиків, а в майбутньому може спричинити їх банкрутство.

З іншого боку, зростання бізнесу викликає значну залежність від зовнішніх джерел фінансування, що може призвести до поступової втрати самостійності при прийнятті управлінських рішень та негативно відобразитись на його фінансовій стабільності.

Кризові ситуації в діяльності суб'єктів підприємництва – це типове явище для ринкової економіки.

Як засвідчує практика, значна частина суб'єктів підприємництва опиняться у кризовому стані в результаті прорахунків у фінансовому

управлінні, розподілі ресурсів та зусиль з їх використання, прорахунків у планах.

Кризові явища є наслідком як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, що впливають на суб'єкти підприємництва. Ми вважаємо, що необхідно боротись насамперед з причинами майбутніх проблем, а не з кризами та банкрутством як їх наслідками. Тому необхідне створення для суб'єктів підприємництва таких умов, що зводили б ризик настання криз до мінімуму.

Але перш ніж пропонувати певні заходи щодо недопущення та попередження криз, механізми їх реалізації, необхідно визначитись з причинами фінансової нестабільності, а також розглянути їх особливості в Україні [2].

Ключовою проблемою для суб'єктів підприємництва як у короткостроковій, так і в середньо- та довгостроковій перспективах є досягнення певного стійкого стану, який би забезпечував розвиток суб'єктів підприємництва, а також збалансованість між основними складовими їх діяльності, як-от: вхідні та вихідні грошові потоки, обсяги дебіторської і кредиторської заборгованості та ін. Критерієм стійкого фінансового стану є фінансова рівновага, що в загальному вигляді визначається збалансованістю фінансових активів та позикового капіталу. Стійким вважається стан суб'єктів підприємництва, коли всі нефінансові активи є власними, а фінансові – позиковими [1].

Різноманіття факторів, що впливають на стійкість суб'єктів підприємництва, поділяють її на внутрішню і зовнішню, а також обумовлюють різні типи стійкості [3, с. 14-16]. Абсолютна фінансова стійкість неможлива, оскільки залежить від впливу великої кількості факторів, дія їх не є статичною, тобто вони постійно модифікуються і змінюються.

Порушення фінансової рівноваги суб'єктів підприємництва під впливом різних факторів обумовило систему фінансової безпеки суб'єктів підприємництва.

Елементи системи управління фінансовою безпекою суб'єктів підприємництва необхідно впроваджувати як на суб'єктах підприємництва, що функціонують успішно, так і на тих, які опинилися у стані фінансової кризи. У першому випадку основним завданням управління фінансовою безпекою є попередження, своєчасне реагування і профілактика фінансової кризи, а в другому – нейтралізація вже наявної фінансової кризи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Крамаренко Г.О., Болгар Т.М. Вплив фінансового посередництва на економічну безпеку підприємництва в сучасних умовах України / Г.О. Крамаренко, Т.М. Болгар // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2009, Вип. 3(2). –С. 45–50.

2. А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін]. Фінансова безпека підприємств і банківських установ [Текст] : Ф59 монографія / за заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова, [А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін]. –Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. –295 с.

3. Жамойда О. А. Механізм управління фінансовим циклом промислового підприємства [Електронний ресурс] / А. О. Жамойда. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Torg/2009_10/47.pdf.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ПОДГОТОВКИ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ КАДРОВ КАК РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Федотова Т.А. – доц. кафедры экономики и управления национальным хозяйством Днепропетровского национального университета им. О.

Гончара, кандидат экономических наук, доцент

Изменения, которые состоялись в течение последнего десятилетия в экономической среде, обусловили необходимость комплексного реформирования аграрного сектора экономики, его адаптации к инновационно-ориентированным условиям ведения хозяйства,

совершенствования системы управления. Длительность этих процессов и их успешность в значительной степени зависят от того, насколько эффективными будут решения неотложных проблем в сфере управления. Таким образом, современный этап экономического развития страны обуславливает особенно высокие требования к профессиональной компетенции управленческого персонала в аграрной сфере.

Целью работы является обоснование основных направлений подготовки управленческих кадров для аграрной сферы экономики.

Современная концепция категории «управленческие кадры» отображает основные особенности их деятельности, а именно:

- потребность высокой квалификации, инициативности и самостоятельности руководителей;
- личностная сформированность с четко определенными целями, стремлениями и убеждениями;
- умение приспособлять свой стиль руководства и подходы к управлению с учетом разнообразных производственных условий и микроклимата в организации [2, 57].

Указанные особенности деятельности современных управленческих работников инициируют выполнение основных общих функций управления в процессе ежедневной работы.

От таких качеств управленческих работников, как профессиональная компетентность, умение принимать эффективные решения и обеспечивать их выполнение, овладение современными технологиями, стремление к самоусовершенствованию и служебному росту зависят динамизм и успеваемость развития предприятия. Новые реалии требуют от управленческих работников всех уровней умения находить нестандартные решения, отстаивать свои взгляды, быть гибкими, коммуникабельными, высококвалифицированными специалистами. Именно таких специалистов должны готовить учебные заведения, поскольку аграрная отрасль экономики имеет высокую потребность в квалифицированных управленческих

работниках.

Конечной целью подготовки управленческих кадров должно стать формирование стратегического мышления, способности мыслить творчески и возможности работать в более широкой перспективе.

Особенности современной организации подготовки управленческого персонала в реальном секторе агропроизводства predetermined тем, что такая подготовка имеет определенные отличия от традиционного академического экономического образования. Поскольку система подготовки управленческого персонала – это не просто получение новых знаний, знакомство с новыми информационно-технологическими возможностями и решениями, это, в первую очередь, создание стойкой системы управленческой компетенции. Эта система состоит из установок и ценностей, которые с учетом современных теоретических концепций управления, практических умений и навыков, будут способствовать эффективности ведения хозяйства за счет оптимума принятых управленческих решений, росту производительности труда, увеличению рентабельности продукции, расширению рынков сбыта, достижению финансовой стойкости.

Следует отметить, что многие современные руководители аграрных предприятий не получили специальной подготовки в сфере управления, и соответственно, ведут управленческую деятельность, руководствуясь интуицией и методом проб, без использования современных знаний в сфере менеджмента [1]. Поэтому, обучению уже сформированного руководящего состава необходимо придавать особое значение, поскольку инновационно-ориентированное развитие аграрной отрасли невозможно без руководителей, владеющих современными знаниями эффективной разработки и принятия управленческих решений.

Непрерывное профессиональное обучение управленческих кадров должно стать одним из приоритетных направлений кадровой политики и осуществляться с целью повышения эффективности и качества труда работника, постоянного роста уровня его профессиональности, овладения

новыми методами ведения хозяйства, и навыками работы.

В течение всей трудовой деятельности работников в соответствии с установленной для каждой категории лиц периодичностью должно осуществляться повышение квалификации с целью обновления теоретических и практических знаний, умений и навыков руководителей и специалистов в соответствии с постоянно растущими требованиями государственных образовательных стандартов и особенностей развития аграрной отрасли экономики.

Исходя из целей, этот процесс должен включать такие виды обучения:

- краткосрочное тематическое обучение по вопросам конкретного вида деятельности (внедрение новой сельскохозяйственной техники и т.д.);

- тематические и проблемные семинары по научно-техническим, технологическим, социально-экономическим и другим проблемам аграрной отрасли;

- долговременное обучение руководителей и специалистов для углубленного изучения актуальных проблем науки, техники, технологии, социально-экономических и других проблем по профилю профессиональной деятельности;

- стажировка для закрепления на практике профессиональных знаний, полученных в результате теоретической подготовки, для изучения передового опыта и для реализации возможности перехода на высшие должности;

- профессиональная подготовка, целью которой является получение руководителями и специалистами дополнительных знаний, умений и навыков согласно программ, которые предусматривают изучение отдельных предметов, разделов науки, техники и технологии, необходимых для выполнения новой профессиональной деятельности.

Следующий шаг в системе непрерывного профессионального обучения – ежегодное обучение управленческого персонала с целью ознакомления его с новой техникой и прогрессивными технологиями, эффективными методами

выращивания продукции в растениеводстве и животноводстве и т. п.

В целом обучение управленческого персонала должно быть направлено на решение следующих задач:

- подготовка к эффективному решению новых задач, которые будет необходимо выполнять в ближайшей перспективе;
- углубление знаний в сфере менеджмента и развитие управленческих навыков, необходимых для эффективного практического применения при решении ежедневных задач;
- переосмысление старого опыта, формирование новых подходов к работе, новым установкам, способным обеспечить успех в изменчивых условиях;
- развитие у руководящего состава установок, способствующих повышению: индивидуальной эффективности труда, более производительному взаимодействию с подчиненными и успешному достижению целей подразделения и организации в целом.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Мищенко И. А. Подготовка управленческих кадров для агроформирований на основе инновационных учебных технологий // Автореферат дис. канд. экон. наук; Нац. ун-т биоресурсов и природопользования Украины. — К., 2010. — 20 с.
2. Чумаченко О. В. Проблемы определения категории «Управленческий персонал предприятия» и его классификация / О. В. Чумаченко, Т. С. Шульгина // Устойчивое развитие экономики. – 2011. – № 2. – С. 57-62.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Циганенко Г.В. – доц., кафедри менеджменту організацій Житомирський національний агроекологічний університет, доц., к.е.н.

Актуальність теми. У сучасних ринкових умовах фінансова конкурентоспроможність дає можливість виживати підприємству в умовах постійної конкурентної боротьби. Наявний внутрішній фінансовий потенціал підприємства, обґрунтування достатності його фінансових ресурсів, пошук доступності до позикових ресурсів, мобільність використання цих ресурсів, здатні забезпечити високорентабельну діяльність, розширене відтворення та підвищити рівень загальної конкурентоспроможності суб'єкта господарювання, що і обумовлює актуальність дослідження.

Мета дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних аспектів управління фінансовою конкурентоспроможністю підприємства через застосування фінансових методів.

Результати дослідження. Реалізація на практиці досліджуваних багатьма вченими-економістами теоретичних проблем конкурентоспроможності підприємства є недостатньою. Єдиного і однозначного визначення поняття "конкурентоспроможність" не існує. Конкурентоспроможність підприємства – це складна динамічна економічна категорія. За визначенням Ю. Іванова, конкурентоспроможність підприємства – це можливість ефективної господарської діяльності та її практичної прибуткової реалізації в умовах конкурентного ринку [3, с. 146]. Концептуальні підходи до її розгляду, на нашу думку, в основному зводяться до трьох основних підходів: виробничого, комерційного та фінансового.

Фінансові аспекти функціонування підприємства, в першу чергу, дозволяють оптимально розпоряджатись фінансовими ресурсами, а саме: формувати їх структуру та джерела надходження, забезпечувати виробничі (матеріальні запаси, основні засоби), технологічні (інноваційні технології), кадрові ресурси (забезпеченість трудовими ресурсами, продуктивність праці, стабільність колективу), управлінські (якісне оперативне управління, професійний рівень керівників та спеціалістів) та комерційні аспекти (асортиментна та цінова політика, рекламна діяльність). Відстежуючи фінансові аспекти функціонування підприємства можливо отримати

додаткові конкурентні переваги в усіх сферах господарської діяльності. Таким чином, доцільно говорити про фінансову конкурентоспроможність підприємства, що здатна забезпечити йому позитивні фінансові результати, ділову активність та фінансову стійкість, враховуючи зростання вартості підприємницького суб'єкта та забезпечення інтересів зацікавлених осіб (держави, трудового колективу, управлінців, постачальників, споживачів тощо). Є зрозумілим, що реалізація фінансового управління для отримання таких результатів конкурентоспроможності неможлива без застосування специфічних способів – методів фінансового управління.

Метод (від грец. μέθοδος – "шлях через") (англ. method, нім. Methode f) – систематизована сукупність кроків, які потрібно здійснити для виконання певної задачі, досягнення мети [1, с. 23].

Фінансові методи – способи впливу фінансових інструментів на господарські відносини. Фінансові методи діють у двох напрямках: по лінії управління рухом фінансових ресурсів і по лінії ринкових комерційних відносин, що пов'язані з співставленням витрат і результатів, з матеріальним стимулюванням та відповідальністю за ефективне використання грошових фондів. Ринковий зміст у фінансові методи вкладається не випадково. Це обумовлене тим, що функції фінансів у сфері виробництва тісно пов'язані з комерційним розрахунком [4].

Вченими-економістами вже виділено такі фінансові методи, що можуть бути використані для регулювання фінансових процесів на підприємстві: фінансове прогнозування, фінансове планування, фінансове регулювання, фінансове стимулювання та фінансовий контроль. Це основні методи фінансового управління підприємством, що, в свою чергу, мають великий перелік інструментарію. В контексті підвищення конкурентоспроможності підприємства фінансові методи є достатньо різноманітними. Серед таких, у практиці вітчизняних підприємств, доцільно виділити інвестування, кредитування, оподаткування, систему розрахунків, матеріальне стимулювання, страхування, фондоутворення, оренду, лізинг, факторинг

тощо. Сукупність фінансових методів і форм, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток і подальше конкурентоздатне функціонування підприємства формують фінансовий механізм підприємства.

Разом з тим, всі фінансові методи реалізуються на підприємстві в рамках функцій моніторингу, планування, організації, мотивації, регулювання та координації. Тобто, застосування способів ведення ефективної господарської діяльності, порівняно із іншими суб'єктами на ринку, залежить від вмілого управлінського рішення стосовно набору фінансових методів. Наявність конкурентних переваг у сфері формування та використання фінансових ресурсів, фінансових результатів, що забезпечують економічну стабільність та ділову активність підприємства, призводить до переважних позицій у виробничій (переваги у отриманні сировини, матеріалів, комплектуючих, устаткуванні, наявній матеріально-технічній базі, її розміщенні), комерційній (спроможність розширювати асортимент, існуючі системи знижок, організована рекламна діяльність, стабільність господарських зв'язків як з постачальниками, так і з покупцями), управлінській (високий професійний рівень, можливість постійного його підвищення, залучення провідних фахівців) сферах, соціальному захисті (переваги у рівні заробітної плати, у наявності соціальних виплат, у захищеності працівників), технологічній галузі (забезпеченість новітніми технологіями та можливість постійного оновлення, власні розробки та їх ефективне впровадження у виробництво, автоматизація) [4, с. 19].

Якість використання фінансових ресурсів може бути оцінена через ефективність використання, при цьому ефективність забезпечується впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів: економічних, правових, соціальних та інших. Незважаючи на велику кількість фінансових коефіцієнтів та різноманітних підходів щодо визначення ефективності використання фінансових ресурсів, необхідно впровадити таку систему критеріїв та їх нормативних значень, яка б допомагала найбільш точно оцінити ефективність використання наявних фінансових ресурсів на

підприємстві і яка була б зрозумілою, аргументованою та враховувала вид економічної діяльності суб'єкта господарювання [4, с. 283].

Сутність комплексного підходу до оцінки фінансової конкурентоспроможності полягає в тому, щоб надати максимально повну характеристику фінансової спроможності об'єкту дослідження на основі врахування факторів формування фінансової конкурентоспроможності підприємства. Здійснення інтегральної оцінки фінансової конкурентоспроможності підприємств пропонується на основі індикаторів ефективності фінансової діяльності та за потенційними джерелами фінансування виробничої діяльності підприємств, системи управління та інноваційного розвитку підприємства. Призначення методики комплексної оцінки конкурентоспроможності підприємства реалізується у виявленні наявних фінансових ресурсів підприємства, оцінки ефективності використання потенціалу конкурентоспроможності і визначення рівня його конкурентоспроможності відносно підприємств, які функціонують в одній галузі та належать одній продуктивній групі [2, с. 229].

Висновки. Із огляду на вищевикладене, управління фінансовою конкурентоспроможністю через фінансові методи, що будуть застосовані керівництвом підприємства, повинне забезпечити оптимальний склад та структуру капіталу підприємства, можливість його ефективного авансування в необоротні активи та оборотний капітал, обґрунтувати необхідні обсяги грошових надходжень та видатків, обсяги інвестиційних вкладень, забезпечити достатні та позитивні фінансові результати господарювання, рентабельність фінансово-господарської діяльності, стабільне та стійке фінансове становище, а також значну фінансову платоспроможність підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Величко О. М. Метрологія та стандартизація: поняття та їхні визначення: Навч. посібник / О. М. Величко, Л. В. Коломієць, Т. Б.

Гордієнко. – Одеса: ВМВ, 2010. – 375 с.

2. Жовновач Р. І. Інтегральне оцінювання рівня фінансової конкурентоспроможності підприємств / Р. І. Жовновач // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Екон. науки, 2013. – Вип. 24. – С. 226 - 231.

3. Иванов Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия в условиях формирования рыночных отношений / Ю. Б. Иванов. – Харьков: ХГЭУ, 1997. – 246 с.

4. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства / І. А. Козачок // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2011. – № 47. – С. 277 - 283.

5. Педченко Н. С. Моніторинг фінансової конкурентоспроможності підприємств: Монографія / Н. С. Педченко. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2007. – 103 с.

6. Фінансові методи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Фінансові_методи. – Назва з екрану.

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В ТЕПЛОПОСТАЧАННІ НА ЖИТОМИРЩИНІ

***Ярош С.В. - здобувач, Житомирський національний агроекологічний
університет (ЖНАЕУ)***

Постановка проблеми. Державно-приватне партнерство (ДПП) являється одним із ключових механізмів реалізації політики розвитку та модернізації економіки України та вирішення важливих соціально-економічних питань. Ефективність діяльності ДПП як об'єднання зусиль праці держави та бізнесу доведена досвідом багатьох країн світу. Залишаючись доволі новим явищем, державно-приватне партнерство в Україні має всі шанси стати інституціональним інструментом оновлення основних фондів на підставі об'єднання активів держави з інвестиційними,

управлінськими та іншими ресурсами приватного сектору[1]. Тому, тема дослідження є досить актуальною та потребує удосконалення і опрацювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням ефективності діяльності державно-приватного партнерства присвячено багато праць, а саме: Ю.С. Вдовенко, І.М. Сараєва, Н.О. Полянська, Г.Ф. Бондар, Т.Веблен, ДЖ. Коммонс, Р. Коуз, А. Чухно, В.Сікору. Питаннями співпраці держави і бізнесу займалися такі учені як Р. Бойл, В. Варнавський, Т. Єфименко, Я. Кузьмінов, Л. Фабіус то ін..

Метою даної статті є визначення доцільності застосування державного приватного партнерства в теплопостачанні на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. В умовах зростання вартості викопних вуглеводнів (у першу чергу нафти та газу) пріоритетним стає стабільний розвиток енергозберігаючих технологій як запоруки надійного функціонування економіки, комунікаційної і соціальної інфраструктури країни.

Житомирщина має унікальні можливості для впровадження енергозберігаючих технологій. Адже, ліси займають 1 млн. 100 тис. га - третину території області, а запаси торфу становлять понад 100 млн. Житомирська область займає перше місце в Україні по об'ємам відходів деревини 563 тис. м³ в рік, має 340 тис. га посівів зерно - бобових культур. З одного гектара можна отримати від 2-х до 3-х тонн соломи. Енергетичний потенціал відходів біомаси (соломи) по Житомирській області складає біля 1,02 млн. тонн в рік, з яких можна отримати 4,1 млн. Гкал теплоти, що еквівалентно 510 млн.881 тис. м³ природного газу, вартістю для бюджетних організацій 2,4 млрд. грн.

Державно-приватне партнерство включає в себе всі форми кооперації між державою і приватним сектором, які знаходяться в полі між вирішенням завдань, що традиційно відносяться до компетенції держави, самою державою, з одного боку, приватизацією з іншого [2].

За рахунок державно – приватного партнерства та за сприянням

Програми розвитку державно – приватного партнерства було прийнято рішення Виконавчим комітетом Малинської міської ради м. Малин Житомирської області від 19 червня 2013 року про започаткування проекту модернізації окремих складових системи тепlopостачання, на основі енергозберігаючих технологій в м. Малин. Відповідальним за організацію проекту був Виконком міської ради, що керувався Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Метою Проекту в результаті здійснення ДПП є: покращення показників енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів бюджетних будівель; вирішення проблеми бюджетного фінансування; технічна модернізація системи тепlopостачання і, як наслідок, зниження вартості комунальних послуг; зниження рівня забруднення навколишнього природного середовища.

Програма модернізації відповідає стратегічним пріоритетам розвитку держави. На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.07.2009 № 891 «Про затвердження плану заходів на 2010 рік щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» в Житомирській області розроблено Регіональну програму підвищення енергоефективності на 2010 - 2014 роки, яка затверджена рішенням обласної ради від 08.09.2010 № 1157 та погоджена в НАЕР. Питання забезпечення економного та ефективного використання енергетичних ресурсів залишається на постійному контролі в облдержадміністрації. Зниження споживання природного газу об'єктами бюджетної сфери за рахунок переведення котлів на спалювання місцевих видів палива повисить енергетичну безпечність держави і ліквідує залежність від імпорту газу.

Запропонований проект відповідає наступним ознакам ДПП, що наведені в таблиці 1.

Таблиця 1.

Ознаки	Відповідність	Примітки
Забезпечення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнерства	✓	Передбачається, що технічна модернізація забезпечить впровадження нових ефективних технологій та досягнення економічного ефекту
Довготривалість відносин (від 5 до 50 років)	✓	Передбачається довгострокове співробітництво, протягом якого приватний партнер здійснює повернення інвестицій
Передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно – приватного партнерства	✓	Сторони розподіляють ризики між собою в рамках співробітництва
Внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством	✓	Приватний партнер здійснює модернізацію та переоснащення власними коштами

Об'єктом ДПП є котельня по вул. Кримського, м. Малин, Житомирської обл. Дана котельня перебуває у комунальній власності і забезпечує теплом об'єкти бюджетної сфери: Загальноосвітня школа №1 (960 учнів та 105 вчителів); Загальноосвітня школа №2 (549 учнів та 39 вчителів); Дитячо-юнацька спортивна школа (174 учні).

Загальна опалювальна площа – 16 594 м². Пікове навантаження – 1,2 Гкал/год. Максимальне річне споживання теплової енергії – 2 000 Гкал/рік. В котельні встановлені газові водогрійні котли КСВа-2,0 – 3шт., з яких котел №1 не працює. Дана котельня проектувалася в радянські часи і опалювала цілий мікрорайон м. Малин. На даний час котельня опалює вище наведені об'єкти, тому підключена і розрахункова потужність має велику різницю. Обладнання котельні морально та фізичне застаріле і потребує негайної реконструкції та заміни. Розрахункова потужність значно перевищує підключену, хімводопідготовче обладнання не працює, що приводить до перевитрат палива на 17 % і електроенергії на 30 %. На собівартість виробленої 1Гкал тяжким вантажем лягають перевитрати палива – природний газ і електроенергії.

Учасниками здійснення ДПП мають стати: Державний партнер – міська рада м. Малин. Приватний партнер – організація, яку буде обрано на

конкурсних засадах.

Для досягнення мети проекту має бути сформована цілісна система управління ДПП (рис. 1), що являє собою ціленаправлену координацію управління об'єктами і суб'єктами ДПП та їх відносинами в процесі досягнення мети.

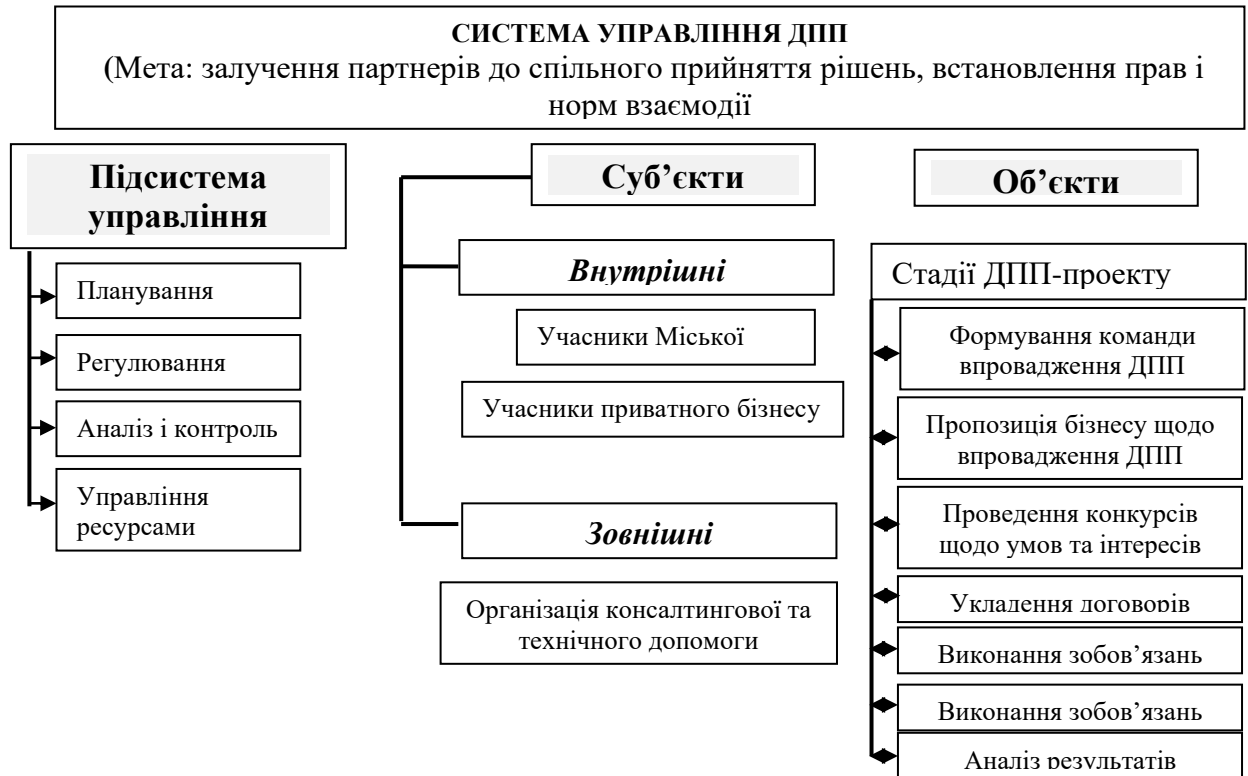

Рис. 1. Модель системи управління ДПП

Приватний партнер зобов'язується реконструювати (модернізувати) котельні. За власні кошти встановлює опалювальне обладнання, отримує всі дозвільні документи по введенню в експлуатацію даного обладнання, забезпечує і організовує паливо для отримання тепла, продає тепло бюджетній організації. Власниками об'єкту ДПП є державний партнер. По закінченню Договору, приватний партнер передає міській громаді м. Малин опалювальне обладнання.

Висновки. Отже, проект на базі комунального об'єкту з теплопостачання в м. Малин доцільно застосовувати у формі державно-приватного партнерства з огляду на наступні чинники:

- проект передбачає довгострокове надання послуги аналогічної (або вищої) якості на користь об'єктів комунальної власності міста Малин за

нижчої ціни, що полегшить бюджетну ситуацію в місті;

- застосування альтернативних видів палива (що вироблятимуться з відходів лісогосподарської та сільськогосподарської діяльності) дозволить не тільки знизити ціну тепла, а і покращити екологічну ситуацію, забезпечити розвиток альтернативної енергетики, раціональніше використовувати локальні ресурси в рамках дотримання пріоритетів державної політики;

- приватний партнер (обраний на конкурсі) володітиме достатніми фінансовими ресурсами, досвідом та експертизою для надання якісної та своєчасної послуги при менших затратах;

- уникнення бюджетного фінансування капітального будівництва та реконструкції об'єктів теплопостачання надасть якісні шляхи для розвитку сектору із залученням приватних операторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. "Щодо розвитку державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні". Аналітична записка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/816>.

2. Власов А. «Особый путь Петербурга в сфере государственно-частного партнерства» /<http://www.konkir.ru/article.html?id=3772>

3. Про затвердження Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/243-2010-п..>

ЗАПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ

Жилко М.П. – студент МЕД – 131, Чернігівський національний

В останні десятиліття внаслідок швидкого розвитку промисловості, транспорту, паливно-енергетичного комплексу посилилося антропогенне навантаження на навколишнє середовище, що полягає в його забрудненні та зміні, стала очевидною небезпека виснаження природних ресурсів.

Щорічно, на нашій планеті спалюється понад 1 млрд т умовного палива, викидаються в атмосферу десятки млн. т оксидів азоту та сірки, частина яких повертається у вигляді кислотних дощів, більше ніж 400 млн т золи, сажі та пилу. Забруднення води, ґрунту та повітря на сьогоднішній день прийняло глобальний характер, при цьому масштаби забруднень настільки великі, що природні здатності біосфери до нейтралізації шкідливих речовин і самоочищення практично вичерпані [2].

В Україні джерелом інтенсивного забруднення навколишнього середовища є підприємства металургійної галузі. Особливістю вітчизняного металургійного виробництва є негативний вплив на всі складові навколишнього середовища. Це забруднення ґрунтів унаслідок масового складування відходів, викидів недостатньо оброблених виробничих вод у природні водойми, а також в атмосферу великої кількості шкідливих речовин.

Для металургійних підприємств актуально проблема переробки техногенних утворень. Відомо, що для виплавки однієї тонни сталі традиційним способом, у виробництво залучається більше трьох тонн первинних природних сировинних ресурсів, до яких відносяться природний газ, кокс, залізна руда, тощо.

Металургія використовує 25% від всієї споживаної українською промисловістю води. При цьому в більшості випадків, після промислового використання ця вода не обробляється належним чином і забруднена потрапляє у поверхневі і ґрунтові води. Важкі метали, нафтові відходи, феноли і ряд інших елементів, що присутні в воді, роблять її не придатною

для подальшого використання, а часом стають причиною масової загибелі біоресурсів у прилеглих водоймах [2].

Підприємства чорної металургії викидають в атмосферу 25% пилу і окису вуглецю від загальної кількості цих речовин, що потрапляють в атмосферу в результаті промислових процесів. Металургійні підприємства викидають понад 50% неутилізованих промисловістю окислів сірки. Крім того, технологічний цикл передбачає викиди в атмосферу цілого спектру токсичних для людського організму речовин, включаючи бензопірен, сполуки морганцю, ванадію та хрому. Подібне забруднення повітря вкрай негативно позначається на здоров'ї населення, що проживає у безпосередній близькості від металургійних підприємств, більшість з яких мають статус містоутворюючих [2].

При виробництві однієї тонни сталі викидається в атмосферу 20 кг пилу, 5 кг сполук сірки, по 25 кг оксидів азоту та вуглецю, а також інших речовин. В 2013 році було виплавлено 33,6 млн тонн сталі, тобто викиди в навколишнє середовище при виплавці вищезазначеної кількості металу склали понад 34 млн тонн шкідливих речовин.

Проте чорна металургія – надзвичайно важкий елемент промисловості: від неї неможливо відмовитися, її неможливо замінити. Вона постачає конструкційні матеріали і сировину для всіх галузей промисловості – від харчової і до машинобудування, дозволяє отримувати стабільний приріст ВВП і створювати велику додану вартість, забезпечувати функціонування суміжних галузей, об'єктів інфраструктури. Тому необхідно запровадити комплекс заходів з підвищення екологічності існуючого виробничого циклу для захисту навколишнього середовища.

Одним з можливих напрямків виконання вищезазначених завдань є запровадження на підприємствах системи екологічного менеджменту. Екологічний менеджмент – це економічно ефективне управління екологічною складовою підсистем підприємства, направлене на запобігання забруднення навколишнього природного середовища впродовж всього

життєвого циклу самого виробництва [1, С. 86].

Екологічний менеджмент віднесений до вищого пріоритету промислової діяльності в XXI ст., згідно результатів Конференції Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992 р.). Крім того, системою стандартів ISO 14000 передбачається створення виробництв, яким повинні бути притаманні: безвідходність, екологічно сприятливі технології, продукція та висока культура персоналу.

Доцільність отримання підприємством сертифікату відповідності екологічним стандартам обумовлена:

- збільшенням вартості основних фондів підприємства;
- можливістю освоєння нових ринків екологічної продукції;
- підвищенням конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та світовому ринках;
- вдосконаленням системи управління підприємством;
- можливістю залучення висококваліфікованої робочої сили.

Наявність даного екологічного сертифікату є суттєвою конкурентною перевагою підприємства при виході на міжнародні ринки [2].

Ефективність екологічного менеджменту на підприємстві полягає в активній співпраці між персоналом підприємства та вищим керівництвом в рамках виконання природоохоронних заходів в умовах екологічно свідомої та відповідальної діяльності. Принципи екологічного менеджменту на підприємстві базується на двох складових:

- на управлінні виробництвом: постійному моніторингу виробничого процесу, вдосконаленні виробництва, комплексному підході, цілеспрямованості, послідовності у досягненні мети;
- на управлінні персоналом: професіоналізмі, постійному вдосконаленні вмінь та навичок, екологічній культурі, відповідальності, стимулюванні та заохоченні [4].

Одним з важливих компонентів екологічного менеджменту на металургійних підприємствах має бути модернізація підприємства. На

більшості металургійних підприємств використовуються застарілі технології та обладнання, що відповідно спричиняють масові викиди в навколишнє середовище.

Більшість технологій є ресурсномісткими, що суперечать політиці збереження природних ресурсів. Питома вага витрат природного газу у доменному виробництві України складає 90-100 м³ на 1 т чавуну, тоді як в розвинених країнах природний газ на такі цілі не використовується, питомі витрати умовного палива – 750 кг на 1 т чавуну, в розвинених країнах – 230-270 кг. Частка залізорудної сировини в структурі матеріальних витрат на виробництво складає 17,5%, тоді як частка коксу становить приблизно 21%. Витрати коксу на 1 т чавуну в Україні дорівнюють в середньому 525 кг, тоді як у європейських країнах – 350 кг [5].

При розробці системи екологічного менеджменту доцільно звернути увагу на наступні технології: вдування пиловугільного палива, безперервне лиття та киснево-конверторний спосіб лиття, що дозволяють зекономити до 300 млн м³ газу та до 330 тис т коксу за рік.

Показовою являється система екологічного менеджменту на Алчевському металургійному комбінаті, що відповідає стандартам ISO 14001:2004. В рамках модернізації та техногенного переозброєння передбачається зменшити відходи на 266,6 тис т за рік, викид відходів на 1,02 млн т за рік, припинити неорганізовані викиди газоподібних – на 170 тис т та твердих забруднюючих речовин – на 1 млн т за рік. В рамках програми зменшення шкідливих викидів в атмосферу зниження з 26,8 кг на 1 т сталі до 7,0 кг, тобто загальна кількість викидів скорочується з 102 до 53 тис. т. Як результат повністю припиняються викиди в атмосферне повітря таких речовин як аміак, ціаністий водень, сірководень, бензол, нафталін, фенол. Програма захисту водного середовища передбачає зменшення скидання стічних вод. Навіть при збільшенні обсягів виробництва, їх кількість буде зменшуватися. Так, наприклад, у 2012 році, при виробництві 148 тис т металу, кількість стічних вод склала 74 тис т, тоді як у 2013 році при

виробництві 175 тис т металургійної продукції кількість стічних вод склала 70 тис т [3].

Вивчення досвіду провідних підприємств в розвинених країнах показує, що без впровадження і розвитку системи екологічного менеджменту неможливо успішно діяти в умовах ринкової економіки. Якщо компанія здійснює ринкове планування, не зважаючи на вирішення екологічних завдань, то її керівництво заздалегідь повинно розуміти можливість виникнення в найближчому майбутньому ряду проблем з виживанням в умовах конкурентної боротьби [1, С. 87]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Варламова І. С. Система екологічного менеджменту на металургійних підприємствах в умовах ринкової економіки // економічний вісник Національного гірничого університету «Економіка природокористування». – Дніпропетровськ: НГУ, 2009. – №1. – С. 83-87.
2. Гришина Е. Экология металлургии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://b2blogger.com/pressroom/metallurgy/5371.html>.
3. Защита окружающей среды [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.isd.com.ua/social-responsibility/protection/>.
4. Павлюк Т. І, Система екологічного менеджменту на підприємствах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_DN_2013/Economics/61828.doc.htm;
5. Точилін В., Подолець Р., Загорська Т. Енергетичний поштовх до модернізації металургії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/newspaper/articles/45764#article>;

ПОНЯТТЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА УМОВИ ЙОГО ФОРМУВАННЯ

*Коваль О.А. – аспірант, Дніпропетровський державний аграрно-
економічний університет*

В умовах ринку, що характеризується нестабільністю зовнішнього і внутрішнього середовища, одним з першочергових завдань керівництва сільськогосподарських підприємств стає формування та оцінка поточних перспективних можливостей підприємств, тобто їх потенціалу. Забезпечення ефективного використання і подальшого нарощування ресурсного потенціалу має стати одним з головних пріоритетів діяльності як керівництва підприємства, так і усіх його підрозділів [5, с. 125].

Визначення ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств та шляхи ефективного його використання висвітлюються в роботах таких вітчизняних вчених-економістів, як: О. Кирилов [1], Н. Міщенко [2], С. Сердак [6], Г. Підлісецький [4], І. Мягих [3], О. Саприкіна [5] та інших.

Метою дослідження є узагальнення трактувань поняття «ресурсний потенціал», уточнення його складових та розроблення теоретичних положень щодо ефективного використання ресурсного потенціалу підприємства.

Ресурсний потенціал підприємства – це сукупність взаємопов'язаних ресурсів, які використовуються для виробництва продукції. Величина цього потенціалу визначається обсягом окремих видів ресурсів (земельних, матеріальних і трудових), які перебувають у розпорядженні підприємства [2, с. 193].

Н.Г. Міщенко та О.І. Кумечко вважають, що ресурсний потенціал є системою взаємопов'язаних різних видів ресурсів, які є у розпорядженні підприємства або можуть бути залучені до його господарської діяльності для максимального задоволення потреб споживачів та підвищення його конкурентоспроможності на ринку. При цьому він визначається не просто кількістю та якістю ресурсів, які є на цей момент, а й їхнім оптимальним співвідношенням, відповідністю їхньої величини і складу потребам вирішуваних завдань [2, с. 194].

С. Сердак визначає ресурсний потенціал підприємства як сукупність матеріальних, нематеріальних, трудових, фінансових ресурсів, зокрема здатність робітників підприємства ефективно використовувати названі

ресурси для виконання місії, досягнення поточних та стратегічних цілей підприємства [6, с. 84]. На наш погляд, ресурсний потенціал – сукупність ресурсів (фінансових, технічних, трудових, матеріальних, інноваційних та інш.), якими розпоряджається підприємство для отримання максимального доходу (прибутку) і забезпечення сталого функціонування та розвитку підприємства.

Формування ресурсного потенціалу підприємства – це виявлення стратегічних можливостей та ресурсів, здатних підвищити конкурентоспроможність підприємства; визначення резервів потенціалу. Майбутнє завжди невизначене, тому витрачання ресурсів завжди супроводжується тим чи іншим рівнем розвитку. Розробляючи ресурсні стратегії, треба обґрунтувати можливий та допустимий рівні ризику, що його бере на себе курівництво за використання ресурсів із максимально можливою віддачею [1, с. 246].

В економічній літературі немає однозначної думки щодо складу ресурсного потенціалу. Н.Г. Міщенко та О.І. Кумечко виокремлює такі складові ресурсного потенціалу: матеріальні, нематеріальні, трудові, інноваційні, фінансові ресурси (потенціали) підприємства, а також методи управління та організації ефективного використання ресурсів підприємства (управлінський потенціал) [2, с. 194]. На думку І.М. Мягкохо до складу ресурсного потенціалу входить виробничий потенціал, кадровий, фінансовий, інформаційний, інвестиційний, інноваційний, управлінський [3, с. 137].

Для оцінювання ефективності використання того чи іншого виду ресурсів корисний результат діяльності підприємства порівнюють із витратами на отримання цього корисного результату. Якщо йдеться про матеріальні ресурси, то витрати – це середня вартість матеріальних витрат за період, який досліджується; якщо йдеться про трудові ресурси, то витрати – це фонд оплати праці та ін. Корисний результат від діяльності підприємства та одночасно від використання ресурсів називають ефектом. Основними

показниками економічного ефекту господарської діяльності підприємства є обсяг виторгу від реалізації продукції та прибуток (дохід). Порівняння цих показників із обсягом ресурсів, які використані для їх отримання, дає змогу оцінити ефективність використання ресурсів. Показники ефективності використання ресурсного потенціалу загалом та його окремі складові широко використовують для оцінювання ефективності функціонування підприємства, його господарської діяльності та комерційної діяльності та ін. [4, с. 66].

Склад і зміст ресурсного потенціалу, механізми його формування суттєво відрізняються залежно від галузі, сфери діяльності суб'єкта господарської діяльності. Однак, саме стан і рівень використання ресурсного потенціалу обумовлюють ефективність його діяльності.

Таким чином, розвиток трудового потенціалу можливий тільки при вирішенні таких проблем:

- якісного оновлення, розширення та модернізації матеріально-технічної бази;
- проведення гнучкої закупівельної політики щодо формування товарних ресурсів, товарних запасів, надходження сировини та матеріалів;
- забезпечення високої швидкості обороту капіталу та поповнення власних оборотних коштів;
- формування сучасної інформаційної бази для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, діагностики та запобігання кризовим явищам;
- впровадження сучасних технологій виробництва промислової продукції, обґрунтування асортиментної політики виробничих підприємств шляхом проведення маркетингових досліджень;
- залучення до розробки та реалізації інвестиційних проектів підприємств різних форм власності та господарювання [3, с. 141].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кирилов О.Д. Формування ефективної стратегії розвитку

підприємства в умовах інвестиційної уразливості / О.Д. Кирилов // Академічний простір. – 2008. - №12. – С. 244-250.

2. Міщенко Н.Т. Ресурсний потенціал підприємства: Сутність, структура, стратегія використання / Н.Т. Міщенко, О.І. Кумечко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.9 – С. 193-198.

3. Мягих І.М. Аналіз та оцінка використання ресурсного потенціалу в системі споживчої кооперації / І.М. Мягих // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – Вип. 1 (91). – С. 136-142.

4. Підлісецький Г.М. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств / Г.М. Підлісецький // Економіка АПК. – 2008. - №5. – С. 65-66.

5. Саприкіна О.М. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу в аграрному секторі регіону / О.М. Саприкіна // Вісник НТУ «ХП». – 2013. - №53 (1026) – С. 125-129.

6. Сердак С.Е. Принципи ефективного управління ресурсами суб'єктів господарювання / С.Е. Сердак // Академічний огляд. - 2008. - №2. – С. 83-88.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО СУТНОСТІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

*Котвіцька Л.А. – магістр, Житомирський державний
технологічний університет*

*Ткачук Г.Ю. – доцент кафедри економіки підприємства
Житомирського державного технологічного університету, к.е.н., доцент*

Актуальність теми. Посилення конкуренції у більшості галузей економіки України, прискорення політичних і соціальних змін обумовлює необхідність боротьби за забезпечення підприємствами стійких ринкових позицій. Однією з найважливіших задач, а саме, досягнення конкурентоспроможності підприємства та його продукції на світовому ринку

має стати підвищення ефективності виробництва високоякісних виробів. Загострення конкурентної боротьби змушує підприємства вишукувати нові засоби впливу на рішення споживачів. Одним з таких шляхів є створення товарів покращеної якості.

Дослідженню питань забезпечення конкурентоспроможності підприємства та його продукції, розробці конкурентної стратегії присвячено численні праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів. Серед найвизначніших можна виділити праці В. Місюка, В. Петрова, С. Кваші, М. Маліка, М. Портера, Н. Бондара, Т. Макаровської, Я. Базилюка та ін. Проте, на сьогоднішній день залишається невирішеною низка питань щодо сутності конкурентоспроможності продукції підприємств.

Метою роботи є дослідження сутності конкурентоспроможності продукції підприємств.

Конкуренція пронизує кожен грань суспільних відносин та є невід'ємним атрибутом ринкової економіки. Конкуренція характеризується економічним змаганням виробників однакових видів продукції на ринку з метою залучення більшої кількості покупців та одержання доходу. Основа конкурентних відносин – свобода вибору, що реалізується у формі прагнення одержувати дохід. Конкуренція означає наявність на ринку великої кількості незалежно діючих продавців і покупців. Отже, конкуренція є рушійною силою розвитку учасників ринку і суспільства взагалі, стимулюючи підвищення якості товарів та послуг, зниження їх цін [7, с. 22].

Конкуренція існує на кожному рівні суспільних відносин: місцевому (у групі, відділі, організації); регіональному (на рівні районів, міст, областей, регіонів); національному (на рівні країні); міжнаціональному (на рівні декількох країнах) та глобальному (у світовому масштабі, без конкретних країн) [8, с. 13].

Побудова соціально орієнтованої моделі ринку передбачає створення відповідних умов утворення в національній економіці пріоритетів цивілізованих ринкових цінностей, зокрема правил конкуренції, оскільки

добросовісна конкуренція є не тільки основним детермінуючим чинником раціонального господарювання та інноваційного розвитку, але й сприяє соціальному прогресу суспільства.

В Україні розроблена потужна законодавча база в сфері регулювання конкурентних відносин. Самим вагомим є Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення конкуренції у підприємницькій діяльності» за № 2132-ХІІ від 18.02.1992 згідно якого конкуренція розглядається як «...змагання підприємств, у випадку коли їхні самостійні дії обмежують можливості кожного з них впливати на загальні умови реалізації товарів на ринку і стимулюють виробництво тих товарів, які потребує споживач» [5, с. 111].

Засновником теорії конкуренції по праву вважається професор Гарвардського університету М. Портер, який обґрунтував стратегію конкуренції та показав, що основою конкурентної боротьби для будь-якого підприємства (регіону, галузі, країни) є мета. Цієї мети можна досягти за допомогою економічних складників, до яких належать: люди, асортимент продукції, методи реалізації продукції, організація виробництва, планування діяльності підприємства тощо [6, с. 45].

Для чіткого уявлення конкуренції та принципів її діяльності, встановлення взаємозв'язку із конкурентоспроможністю, необхідно на розглянути детальніше дані поняття.

З точки зору економічної теорії конкуренція означає суперництво, боротьбу за досягнення кращих результатів у будь-якій сфері діяльності. В економічному плані це боротьба між суб'єктами ринкового господарювання, передусім між товаровиробниками, за вигідні умови виробництва, збуту та купівлі товарів, боротьба за одержання найбільшого прибутку [6, с. 33].

Конкуренція також розглядається як елемент ринкового механізму, форма взаємодій суб'єктів товарного господарства, зіткнення в ньому інтересів суверенних виробників, їх суперництво, боротьба за вигідні умови застосування капіталу, виробництва, купівлі й продажу товару [3, с. 14].

Таким чином конкурентоспроможність це обумовлене економічними, соціальними та політичними факторами становище країн або окремого товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках [3, с. 14].

Конкурентоспроможність підприємства – здатність виробляти й реалізовувати продукцію швидко, дешево, якісно, продавати в достатній кількості, при високому технологічному рівні обслуговування [1, с. 21].

Конкурентоспроможність – це властивість товару забезпечувати комерційний успіх в умовах конкуренції; відповідність товару умовам ринку, конкретним вимогам споживачів за якісними, технічними, економічними й естетичними характеристиками, а також за умовами реалізації (сервіс, ціна, строки, реклама) [4, с. 11].

Конкурентоспроможність продукції відображає його здатність більш повно відповідати запитам покупців порівняно з аналогічними товарами, представленими на ринку. Вона визначається конкурентними перевагами: з одного боку, якістю товару, його технічним рівнем, споживчими властивостями, з іншого боку – цінами, встановленими продавцями товарів [2, с. 33].

Узагальнивши вищевикладене відмітимо, що конкурентоспроможність підприємства характеризує здатність виробляти й реалізовувати продукцію швидко, дешево, якісно, продавати її в достатній кількості, при високому технологічному рівні обслуговування. Отже, виробництво й реалізація конкурентоспроможної продукції – обов'язкова умова конкурентоспроможності підприємства. Конкурентоспроможність продукції – це властивість товару забезпечувати комерційний успіх в умовах конкуренції; відповідність товару умовам ринку, конкретним вимогам споживачів за якісними, технічними, економічними й естетичними характеристиками, а також за умовами реалізації (сервіс, ціна, строки, реклама).

Таким чином, конкурентоспроможність продукції й конкурентоспроможність підприємства співвідносяться між собою як

частина й ціле. Можливість підприємств конкурувати на певному товарному ринку безпосередньо залежить від конкурентоспроможності товару, а також сукупності економічних методів управління підприємством, що впливають на результати конкурентної боротьби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Агафонова Л.Г. Підготовка бізнес-плану. Практикум. / Л.Г. Агафонова, О.В. Рога. - К: «Знання», 2005. – 288 с.
2. Антонюк К.І. Концептуальна модель стратегії позиціонування / К.І. Антонюк // II-ї Всеукр. наук.-практ. конф. студ., асп. і молодих вчених – К. : ІВЦ «Вид-во «Політехніка», 2008. – С. 99-101.
3. Антонюк К.І. Формування стратегії позиціонування: підходи та шляхи вдосконалення / К.І. Антонюк // Вісник Львів. Ун-ту. Серія екон. – 2007. – № 37. – С. 142-148.
4. Бойко В.В. Економіка підприємств України: Навч. посібник. /В.В. Бойко. – Дніпропетровськ: Національна гірнична академія України, 2002 – 535 с.
5. Бойчик І.М. Економіка підприємства. Навчальний посібник. / І.М. Бойчик – К.: Атіка, 2002. – 408 с.
6. Вагин И. Подними свою фирму с колен: тренинг конкурентной борьбы/ И. Вагин – СПб.: Питер, 2002 – 160с.
7. Волкова О.И Экономика предприятия: Учебник / О.И. Волкова. - М.: ИНФРА-М, 2007. – 416 с.
8. Герасимчук В.Г. Маркетинг: теорія і практика: Навч. посібник. / В.Г. Герасимчук – К.: Вища шк., 1994. – 327 с.

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

*Пономарьова Т.С. – студент, Чернігівський Національний Технологічний
Університет*

Питання конкурентоспроможності підприємства є актуальною проблемою його функціонування в умовах ринкового середовища. Саме середовище невпинно змінюється, й це впливає на конкурентні позиції підприємства. Формується необхідність постійного пошуку шляхів підвищення конкурентоспроможності – як в тактичному, так і в стратегічному плані.

Забезпечення ринкової конкурентоспроможності є умовою існування та розвитку підприємства. Підприємство повинно формувати як тактичні, так і стратегічні інструменти конкурентної боротьби. Стратегія конкурентної боротьби повинна передбачати розвиток конкурентних переваг, забезпечення їх відносної стійкості. Забезпечення нової якості суспільного розвитку, подальшим розвитком глобалізаційних процесів в останні десятиріччя виявляються стійкі тенденції до підвищення ролі екологічних факторів у забезпеченні конкурентоспроможності та сталого економічного зростання. Екологічні фактори набувають системного значення, вони все більшою мірою визначають стратегічне майбутнє національних економік, їх суб'єктів. Це обумовлює для підприємств необхідність більш повного врахування в своїй діяльності сучасної та перспективної ролі екологічних факторів.

Для управлінської практики, для теоретичних досліджень еколого-економічної проблематики залишається досить характерним погляд на екологічні фактори як насамперед на необхідність врахування відповідних вимог держави.

Економічна діяльність створює відповідний тиск на навколишнє природне середовище, на його здатність до самовідтворення на суспільно прийнятному рівні за трьома основними напрямками: зменшення ресурсної бази; забруднення навколишнього природного середовища, зниження рівня його якості та рекреаційного потенціалу; погіршення демографічних показників. Це соціально-екологічні екстернальні ефекти. Ефект зворотної дії полягає в тому, що накопичення екологічних екстернальних наслідків обертається ресурсними (екологічними) обмеженнями зростання.

Ринок інформує підприємства про стан навколишнього природного середовища, про зміни в ньому. Це виявляється в наступному: змінюються ціни на природні ресурси; відбувається поступова екологізація попиту домашніх господарств та організацій. Разом із тим, раціоналізація використання природних ресурсів через ринкову ціну виявляє свої обмеження: по-перше, підвищення ціни на природні ресурси не завжди призводить до раціоналізації їх споживання; по-друге, підвищення ціни на природні ресурси дуже слабо впливає на їх структурну заміну, на обмеження використання традиційних природних ресурсів.

Для забезпечення конкурентоспроможності підприємство повинно враховувати екологічні вимоги суб'єктів ринку. Основними варіантами базової маркетингової товарної екологічної стратегії можна визнати: адаптивну (підприємство прагне рухатися в своїй товарній політиці синхронно змінам ринку, виступає послідовником, імітатором екологічних вдосконалень компаній-новаторів) та експансіоністську стратегію (інноваційне вдосконалення екологічних властивостей продукції, створення екологічних новинок, створення ринку (сегменту, ніші) під екологізовану продукцію).

Стимулювання екологічного споживання потребує й використання “зовнішніх” стимулів, пов'язаних із наданням державою певних преференцій суб'єктам ринкових відносин: субсидій виробникам певних товарів; встановлення цінових знижок для тих, хто купує екологічно-корисні товари.

До факторів, які визначають необхідність активної участі держави в екологічному регулюванні, слід віднести: а) “поточні провали ринку”: ринкова алокація далеко не завжди забезпечує найкращі результати щодо використання ресурсів; у взаємодіях економічних суб'єктів досить часто виникає негативний екстернальний екологічний ефект, який через ринковий механізм не інтерналізується, зовнішні втрати ринком не трансформуються у внутрішні для суб'єкта, який створив цей ефект; б) “стратегічні провали ринку” як регулятора щодо забезпечення відповідальності теперішнього

покоління перед майбутнім, умов для реалізації концепції сталого економічного розвитку; в) практичне вичерпання асиміляційного потенціалу ряду територій; г) розвиток глобалізаційних процесів в світі.

Для здійснення регулювання держава використовує адміністративно-правові; економічні та освітньо-ідеологічні інструменти.

Економічні інструменти орієнтовані на виправлення алокаційних недоліків ринкового механізму, вони можуть бути самоокупними. До них віднесені: платежі за використання природних ресурсів; платежі за забруднення; підтримка нормативних правил; стимулювання розвитку ринку екологічно чистих технологій, матеріалів; підтримка екологічного страхування; екологічне ціноутворення; фінансова підтримка природоохоронної діяльності; створення умов для торгівлі дозволами на забруднення.

В Україні через збір за забруднення держава чинить дуже ліберальний тиск на підприємства. Для підприємства вигіднішим є внесення екологічних платежів, в т.ч. штрафів, ніж інвестування в природоохоронні технології. Крім того, платежі за забруднення утримуються не з прибутку, а включаються до собівартості продукції, тобто ці витрати фактично компенсуються підприємству.

Екологічний менеджмент як управлінська підсистема знаходиться у постійній динамічній взаємодії з іншими підсистемами, зміни в конкурентному середовищі можуть змінювати значимість, рівень автономності (інтегрованості) екологічного менеджменту в загальній управлінській системі. Екологічний менеджмент визначається як управління впливом діяльності підприємства на навколишнє природне середовище. Його цільовими орієнтирами є досягнення економічних цілей підприємства при умові забезпечення екологічної безпеки суспільства.

За ставленням підприємств до значення екологічних факторів для конкурентоспроможності, їх поділено на такі групи: екологічно індиферентні; орієнтовані на “екологічність виробництва”; орієнтовані на “екологічність

продукту”; системно екологічно орієнтовані. До чинників, які визначають місце “екологічності” в маркетингових стратегіях підприємств в цілому, а також характер екологічної орієнтованості, слід віднести: галузеву приналежність; масштаби діяльності підприємства; особливості екологічного регулювання держави; ринкову стратегію підприємства, місце в ній екологічної складової конкурентоспроможності.

Основу організації управління навколишнім середовищем і раціональним використання природних ресурсів становить Закон України «Про охорону навколишнього середовища» .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Павленко І.І., Петруня В.Ю. Моделі екологічного менеджменту на підприємствах та їх вплив на конкурентоспроможність // Вісник Академії митної служби України. – 2007. – № 3. – С. 22–29.

2. Петруня В.Ю. Екологічний фактор в поведінці споживача як передумова екологізації конкурентної стратегії підприємства // Управління стратегічними змінами на підприємстві: концептуальні засади, методологія та практика: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 27–28 жовтня 2005 р. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – С. 141–143.

3. Царенко О.М., Несветов О.О., Кабацький М.О. Основи екології та економіка природокористування. Університетська книга.–Суми, 2001. – 326с.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Штефан Н.М., к.т.н, доц.,

Національний гірничий університет, м. Дніпропетровськ

Посилення соціальної відповідальності бізнесу, заохочення до соціальної активності підприємців є необхідними умовами для створення дійсно розвинутого суспільства.

Соціальна відповідальність бізнесу це виробництво та реалізація якісної конкурентоспроможної продукції, сплата податків в повному обсязі у встановлені терміни, постійне підвищення кваліфікації фахівців для укріплення творчого потенціалу колективу з метою створення нових інноваційних видів продукції, здійснення програм щодо зміцнення здоров'я колективу, розробка та реалізація програм морального стимулювання співробітників за досягнення визначених показників діяльності, різні благодійні та спонсорські проекти.

Соціальна відповідальність бізнесу визначається в додержанні основних правил успішного економічного розвитку і на цій базі здійснення соціальних програм за рахунок отриманих фінансових ресурсів від ефективної діяльності суб'єктів господарювання.

До основних правил успішного економічного розвитку можна віднести, по-перше, наступне обмеження:

- темпи зростання продуктивності праці повинні випереджати темпи зростання заробітної плати.

По-друге - це вдосконалення оподаткування суб'єктів господарювання, що дозволить збільшити фінансові ресурси, які мають залишатись у місцевих громадах для вирішення соціальних проблем регіону, не чекаючи відповідних трансфертів з державного бюджету.

На сьогоднішній день існує значний резерв збільшення надходжень до місцевих бюджетів, який пов'язаний із детінізацією економіки, легалізацією заробітної плати. Зменшення навантаження на фонд заробітної плати підприємців та їх співробітників дозволить вивести «з тіні» виплату заробітної плати «в конвертах» і поповнити фінансові ресурси регіону в абсолютному виразі навіть при зменшенні навантаження на фонд заробітної плати.

В Україні 12000 місцевих бюджетів. Наявних податкових відрахувань, які передбачені Податковим кодексом не вистачає для нормальної роботи місцевої влади щодо підтримання інфраструктури населеного пункту і

необхідних соціальних виплат.

В результаті застосування чинної схеми міжбюджетних трансфертів складається ситуація, коли органи місцевого самоврядування позбавлені можливості самостійно вирішувати власні проблеми: одні - через залежність від дотацій, інші - через те, що зайві кошти вилучаються.

Рівень залежності місцевих бюджетів від трансфертів із Держбюджету України постійно зростає (від 43.3% у 2007 році до 53.6% у 2012 році).

Якщо залишити більший відсоток прибуткового податку з фізичних осіб в місцевих бюджетах, можна зменшити кількість дотаційних бюджетів. В такому разі не потрібно чекати виділення фінансових ресурсів для вирішення соціальних проблем «зверху». Так, збільшення податку на доходи фізичних осіб, який залишиться у місцевих бюджетах на 10- 11% дозволить зменшити залежність територіальних громад від трансфертів, а деякі місцеві бюджети перетворяться з дотаційних на самодостатні і навіть на бюджети - донори.

Третім правилом успішного економічного розвитку підприємства є розподіл прибутку.

Політика розподілу прибутку підприємства намагається визначити оптимальні пропорції між виплатою частини прибутку власникам та реінвестування іншої частини прибутку в активи підприємства. При цьому, з точки зору власника, необхідно визначити, що забезпечить отримання більшого доходу: реінвестування прибутку чи раціональне використання отриманої частини прибутку у приватних інтересах (не на споживання, а на отримання додаткового прибутку як приватної особи); яка з цих двох частин розподіленого прибутку здатна створювати більший додатковий дохід.

Вихід на перший план розвитку суспільства вирішення соціальних проблем потребує конкретизувати дане положення, а саме, конкретизувати реінвестування прибутку в активи підприємства в частині реінвестування в матеріальні активи та нематеріальні активи підприємства.

Реінвестування прибутку в нематеріальні активи означає

концентрування уваги на соціальних проблемах на підприємстві (це і реалізація програм підвищення кваліфікації працівників, обмін зустрічами по засвоєнню передового досвіду у своїй галузі). Все це спрямовано на посилення самооцінки працівника підприємства, підвищення здатності на винаходи, що в результаті позитивно вплине на підвищення ефективності роботи суб'єктів господарювання .

При цьому вирішення соціальних проблем на конкретному підприємстві конкретного населеного пункту не означатиме автоматично добробуту всього населення цього населеного пункту. Проблему можна розв'язати, тільки піднявшись над масштабами конкретного підприємства, з позицій суб'єктів місцевого самоврядування.

Таким чином, в сучасних умовах господарювання завдання бізнесу, окрім короткострокових економічних цілей максимізації прибутку, стратегічних цілей підвищення ринкової вартості підприємства повинні охоплювати такі сфери функціонування суспільства та держави як участь у соціальних, освітніх програмах, програмах збереження навколишнього середовища, розвитку та підтримки культури тощо. Це дозволить збільшити неекономічні вигоди даного суб'єкту господарювання у довгостроковому періоді (зміцнення іміджу підприємства, його ділової репутації тощо), які у свою чергу вплинуть на його економічну ефективність.

ВПЛИВ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ НА ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Гловацька О.М., студ. IV курсу, гр. ЕП-36

Житомирський державний технологічний університет

В нинішніх умовах розвитку економіки України неабияку увагу необхідно приділяти питанням формування адекватної податкової системи. Зараз пріоритетне значення податкової системи України пов'язане з її можливостями підтримувати суверенітет країни, а також бути гарантом

фінансової стабільності, фактором економічного розвитку. Однак, за думкою спеціалістів, податкова система України не є досконалою насамперед через надмірність податкового тиску, який вона здійснює на суб'єкти господарювання. При цьому найбільш складним та суперечливим податком для підприємства, з одного боку, та головним наповнювачем бюджету, з іншого, є податок на додану вартість.

Податок на додану вартість відноситься до числа непрямих податків і характеризується чітко вираженою фіскальною спрямованістю. Заразом він значно впливає на фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємництва-платників ПДВ: фінансові результати та фінансовий стан. При цьому слід зважати на те, що платниками ПДВ є переважна більшість підприємств виробничої сфери, торгівлі, частково сфери послуг.

Механізм впливу податку на додану вартість на фінансово-господарську діяльність платників ПДВ – суб'єктів підприємництва є досить складним. Він залежить від низки положень, визначених законодавчими та іншими нормативними документами щодо податку на додану вартість. Це стосується: визначення об'єкта оподаткування та ставки податку; умов формування та відшкодування вхідного ПДВ; встановлення податкового періоду; формування податкового кредиту та його погашення; часу виникнення податкових зобов'язань щодо сплати ПДВ до бюджету; звільнення від ПДВ ряду сфер діяльності; надання податкових пільг за окремими видами діяльності.

Податок на додану вартість виступає легким податковим важелем, який допомагає державі наповнювати бюджет за рахунок технічно простого збирання і наявності бази оподаткування. Податок на додану вартість є ціноутворюючим елементом та може істотно впливати на загальний рівень цін, оскільки входить до ціни реалізованих товарів. Підвищення цін на суму цього податку може спричиняти зниження попиту, тому що ПДВ, який сплачує підприємство, прямо пропорційний еластичності попиту на продукцію та обернено пропорційний еластичності пропозиції.

В особливих випадках ПДВ може дорівнювати або перевищувати отриманий прибуток і стягуватись навіть за рахунок амортизаційного фонду, фонду оплати праці та інших витрат. Це є актуальним, тим паче в умовах фінансової кризи та зниження курсу національної валюти, коли більшість доходів підприємства знецінюються, частка прибутку в ціні продукції скорочується. Внаслідок ПДВ сплачується за рахунок тієї частини обігових коштів, яка необхідна підприємствам для ведення поточної діяльності. Таким чином такі умови позбавляють суб'єкти господарювання ресурсів розвитку та призводять до їх фінансової неспроможності та погіршують фінансовий стан.

У великій частці випадків досліджуваний податок змушує підприємство перераховувати кошти до бюджету ще до того, як вироблену продукцію реалізовано, а це в умовах інфляційних процесів змушує суб'єкти господарювання мати власних обігових коштів значно більше, ніж необхідно для процесу виробництва і збуту.

ПДВ впливає на фінансові результати діяльності його платників через формування собівартості товарів, робіт, послуг. Під час закупівлі матеріальних цінностей, оплати послуг, необхідних для забезпечення поточної діяльності, суб'єкти підприємництва сплачують ПДВ, який був включений у їх ціну. Таким чином, формується вхідний ПДВ. Якщо при цьому сплачений ПДВ не входить у податковий кредит, його відносять на поточні витрати, тобто він збільшує собівартість виробництва продукції, товарів, робіт, послуг.

Більшість розвинених країн, які стягують ПДВ, запровадили комплекс заходів з мінімізації його негативного впливу на підприємства та добробут населення. Наприклад, у ЄС є три режими оподаткування залежно від соціальної значимості товарів. Товари широкого вжитку тут оподатковують за стандартною ставкою – не менше 15 %. Щодо товарів розкоші застосовується підвищена ставка. Соціально важливі товари і послуги – продукти харчування та ліки – оподатковують за зниженою ставкою – 5 %. Такий підхід є соціально справедливим, тому його варто застосувати і в

Україні.

Отже, діючий в Україні механізм стягнення податку на додану вартість потребує вдосконалення у напрямку зменшення його впливу на фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємництва. Цей податок є ціноутворюючим елементом продукції підприємства, тому впливає на обсяги її реалізації. Відволікання обігових коштів, зумовлене сплатою податку, за відсутності реальних джерел їх поповнення та несвоєчасне повернення ПДВ державою призводить до зниження економічної активності, обсягів виробництва, несвоєчасних розрахунків з бюджетом, цільовими фондами, постачальниками та кредиторами. Як наслідок - зниження чистого прибутку призводить до погіршення фінансових результатів та фінансового стану підприємства, що в умовах кризи фінансової системи ставить його на межу виживання і може призвести до банкрутства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Амоша О.О. Механізм оподаткування доданої вартості в Україні : автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит". – К. : Вид-во "Либідь", 2005. – 22 с.
2. Загорський В.С. Бюджетна система та оподаткування в Україні: проблеми розвитку : монографія / В.С. Загорський. –Х. : ВД "ІНЖЕК", 2008. – 288 с.
3. Соколовська А. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А. Соколовська // Економіка України. – 2006. – № 7. – С. 4-12.
4. Ярошенко Ф.О. Податок на додану вартість : навч. посібн. / Ф.О. Ярошенко, М.Я. Азаров, П.В. Мельник та ін. – К. : Вид-во Ірпінь : Націон. академія ДПА України, 2004. – 396 с.

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ НА МОТИВАЦІЮ ПЕРСОНАЛУ

Дзюба І.В., студ., IV курс, гр. ЕП-36, ФЕМ

В сучасних умовах високого рівня конкуренції потрібно прикладати все більше зусиль, щоб мотивувати працівників. Роль мотивації праці на підприємстві є досить значною, адже робітники, що мають вагомні стимули, мають вищу продуктивність праці, є більш активними в соціальній та економічній сферах, відповідальніше відносяться до поставлених завдань. Як наслідок, добре мотивований персонал сприяє досягненню цілей організації.

Для створення конкурентоспроможних, кваліфікованих, мобільних кадрів необхідно розробляти індивідуальну систему мотивації праці для кожного підприємства, враховуючи як завдання та цілі, які ставить перед собою організація, так і бажання та потреби робітників.

Ефективна система мотивації потребує певних витрат. Витрати на мотивацію – це комплекс витрат, які несе підприємство, впроваджуючи систему мотивації праці та забезпечуючи її дотримання та виконання.

Даним питанням цікавилось багато вчених, які розробили власні підходи до визначення витрат на персонал. Науковці Ю.Н. Павлючук та А.А. Козлов визначають, що витрати на персонал є тією частиною створеної в процесі суспільного відтворення вартості, яка утворює фонд життєвих засобів, потрібних для відтворення робочої сили в конкретних соціально-економічних та історичних умовах. Причому витрати на персонал розглядаються як зведене поняття, що включає витрати бюджетів різних рівнів, витрати працедавців, а також кошти громадян на формування і розвиток здібностей до праці. О.Я. Кібанов визначає витрати на персонал як інтегральний показник, що включає в себе витрати, пов'язані із залученням, винагородою, стимулюванням, використанням, розвитком, соціальним забезпеченням, організацією праці та покращенням її якості, звільненням персоналу [1, с. 11].

Науковець А.Ф. Лисков визначає витрати на персонал як відносини з приводу утворення та розподілу фонду коштів, що спрямовуються компанією

на реалізацію заходів, пов'язаних із функціонуванням системи управління персоналом. З точки зору вузького підходу, витрати на персонал – це витрати на оплату праці. В широкому розумінні, витрати на персонал слід розглядати як такі, що мають безпосередній характер і пов'язані з розрахунками з персоналом і ті, що мають опосередкований характер і пов'язані з різними етапами процесу управління персоналом.

Класифікацію витрат на мотивацію можна здійснити на основі класифікації трансакційних витрат, яку здійснено Д. Нортон та Т. Еггертссоном. Першим цю класифікацію запропонував Д. Норт, а чітко сформулював Т. Еггертссон. Ця класифікація є ґрунтовною, і в ній трансакційні витрати чітко розподіляються за окремими видами. При цьому вченими визначено докладний перелік витрат, що формують кожен класифікаційну групу, але обґрунтування кожної групи в нашому випадку буде дещо іншим.

Вчені виділили шість категорій трансакційних витрат:

1. Витрати пошуку інформації (чи витрати виявлення альтернатив) – витрати часу та ресурсів, які необхідні для ведення пошуку, а також втрати, які пов'язані з неповнотою та недосконалістю сфери пошуку: інформація про зарплату, яка задовольняє обидві сторони, інформація про наявні вакансії та їх кількість і характеристика, інформація про кваліфікацію і професіоналізм працівників, інформація про якість та надійність покупця робочої сили.

Такий моніторинг підприємства проводять для того, щоб встановити адекватну ціну на робочу силу, а також для запобігання відтоку працівників в інші компанії.

2. Витрати ведення переговорів – витрати комунікації (витрати на переклад, витрати, пов'язані з нерозумінням партнерами один одного через відмінності в бізнес-культурі); стратегічні витрати (витрати на прийоми, обіди, супроводження партнера тощо); витрати затягування прийняття рішень (витрати альтернатив). У нашому випадку, це витрати на зарплату менеджерам по підборі персоналу, витрати на рекламу про наявні вакансії,

витрати на співробітництво з рекрутськими компаніями та біржами праці.

3. Витрати укладання контракту – витрати, пов’язані з фіксацією контракту. Сюди можна віднести витрати на технічне забезпечення контракту, витрати на зарплату працівників, які готують контракт.

4. Витрати моніторингу – збір інформації про дії партнера. Моніторинг стимулює до чесного та добросовісного виконання умов контракту як роботодавця, так і працівника.

5. Витрати примушення до виконання контракту - механізми примушення до виконання контракту (репутаційний та контрактний).

6. Витрати специфікації й захисту прав власності – витрати, спрямовані на захист від третіх осіб.

Можна зробити висновок, що витрати на персонал – це сукупність усіх витрат, що несе підприємство, які необхідні для ефективного функціонування робітника в системі трудових відносин з таким працедавцем. Витрати на персонал охоплюють всі стадії роботи підприємства з працівниками: від пошуку потенційних претендентів до обслуговування працюючих та включаючи етап їх звільнення з роботи.

Таким чином, структура витрат на персонал формується залежно від стратегії та стадії розвитку компанії, потреб бізнесу. Правильно сформована структура витрат на персонал на конкретному підприємстві стає гнучким інструментом для підвищення продуктивності праці, оптимізації роботи та покращення фінансово-господарських показників діяльності компанії.

В понесених витратах на персонал можна окремо виділити компенсаційний пакет. Це більш вузьке поняття, воно характеризує всі винагороди та компенсації, які працівник отримує в ході своєї роботи на підприємстві.

Найбільш поширеними елементами компенсаційного пакету є:

- мобільний зв’язок;
- службовий транспорт;
- оплата представничих витрат (презентаційних заходів, бізнес-обідів);

- оплата навчання і підвищення кваліфікації працівників;
- страхування життя;
- додаткове пенсійне страхування;
- виплата “оздоровчих” та оплата путівок;
- знижки на продукцію, що випускає компанія;
- дотації на харчування;
- доплата за стаж роботи в компанії;
- доплата за самопідвищення кваліфікації;
- бонуси;
- надання кредитів та позик на вигідних умовах;
- виплата допомоги при звільненні;
- сприяння працевлаштуванню при звільненні;
- право на придбання акцій компанії за пільговою вартістю.

Отже, компенсаційний пакет є універсальним інструментом, за допомогою якого вирішуються основні завдання трудової та соціальної діяльності компанії, зокрема:

- зростання продуктивності праці;
- зниження витрат на заробітну плату з розрахунку на одиницю продукції, робіт, послуг;
- залучення в компанію висококваліфікованих спеціалістів;
- підвищення виробничої та трудової дисципліни;
- підсилення взаємозв'язку підвищення винагороди за працю зі складністю і відповідальністю виконуваної роботи;

Можемо зробити висновок, що запровадження вдалої системи мотивації та оптимізація витрат на неї є ключовим фактором до збільшення продуктивності праці, що в свою чергу, зіграє важливу роль у функціонуванні та успішній діяльності підприємства. Процвітання діяльності організації окупить усі витрати на мотивацію праці і принесе прибуток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Архиреев С. И. Трансакционные издержки и неравенство в условиях рыночной трансформации / С. И. Архиреев. – Х. : Бизнес Информ, 2000. – 288 с.
2. Калина А.В. Менеджмент продуктивності: навч. посіб. / А.В.Калина, С.П.Калініна, Н.Д.Лук'янченко. - К.: МАУП, 2005. – 244 с.
3. Буряк П.Ю. Економіка праці й соціально-економічні відносини: навч. посіб. / П.Ю.Буряк, Б.А.Карпінський, М.І.Григор'єва. - К.: Центр навч. л-ри, 2004. – 440 с.
4. Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. Управління витратами підприємства: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 120 с.
5. Лиходєдова О.В. Витрати на персонал та їх оптимізація в умовах ринку / О.В. Лиходєдова // Торгівля і ринок України. Збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 30, Т. 1. – С. 238–242.
6. Мазур Н.О. Формування системи мотивації продуктивності персоналу підприємства : дис. канд. екон. наук : 08.06.01 / Мазур Наталія Олексіївна // Національний ун-т водного господарства та природокористування. – Рівне, 2004. – 21 с.

ІННОВАЦІЙНІ ВИТРАТИ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ТЕНДЕНЦІЇ

*Любецька М. О., студ., III курс, група ЕП – 36, ФЕМ
Житомирський державний технологічний університет*

Сьогодні, у ХХІ столітті жодна людина не може уявити своє життя без науково-технічних новинок, що заповнили увесь світ. Усі сфери нашого життя тісно переплелися з технологічними пристроями. Ми так часто стикаємося з ними, що вважаємо їх одним з найважливіших аспектів нашого сьогодення. Не зважаючи на це, мало хто знає яким чином вони були створені. Підприємства не звертають нашу увагу на це. Вони створюють

черговий винахід й іншу інновацію та продають їх для покращення умов певної сфери нашого життя. Інновації використовують не лише у повсякденних реаліях, а й як складову економічного процесу. Підприємства використовують інноваційні продукти для зменшення витрат на сировину й заробітну плату робітникам, для підвищення якості продукції й таким чином збільшення питомої ваги на ринку. Вихід на ринок технологій свідчить про ефективність інноваційної діяльності. Важливими особливостями сучасного ринку є скорочення життєвого циклу продукції і прискорення технологічного прогресу. Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність»: інновація – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентно-спроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [5].

Підприємства несуть певну кількість витрат на впровадження в життя гармонії науки й техніки. Витрати на інноваційну діяльність підприємства – це фактичні витрати, що виражені в грошовій формі та пов'язані з інноваційною діяльністю на рівні підприємства. Матеріальними результатами інноваційної діяльності є створені і освоєні машини, устаткування, прилади, засоби автоматизації

Найчастіше виділяють поточні та капітальні внутрішні витрати. Поточні витрати здійснюються головним чином за рахунок собівартості продукції, робіт чи послуг, включають витрати на оплату праці працівників, зайнятих розробкою і впровадженням технологічних інновацій, відрахування на соціальні потреби, а також інші витрати, що не відносяться до капітальних витрат, такі, як витрати на придбання сировини, матеріалів, устаткування й ін., необхідні для забезпечення інноваційної діяльності.

Для підприємств проблема оптимізації витрат завжди стояла на першому місці, оскільки це один з основних способів підвищення прибутку та конкурентної позиції підприємства. При управлінні витратами інноваційне

підприємство орієнтується на кінцевий цільовий критерій, який визначається як максимізація відношення результату до витрат або застосованим ресурсів.

Різноманітність і зміст процесів інноваційної діяльності роблять практично неможливою її оцінку за натуральними, або будь-якими іншими показниками. Єдиним показником, що дає змогу звести воедино та визначити загальний обсяг цього виду діяльності, можуть бути тільки витрати – на проект, продукт, процес, їх загальна величина.

Витрати, пов'язані з винахідництвом, включають:

- витрати на проведення дослідно-експериментальних робіт;
- витрати на виготовлення моделей і зразків;
- витрати на організацію виставок, конкурсів та інших заходів з маркетингу;
- виплату авторських винагород.

Структура інноваційних витрат безпосередньо залежить від стадії інноваційного циклу. На стадіях виробничої реалізації інноваційних рішень зростає частка матеріальних витрат при відносному скороченні інших, особливо витрат на оплату праці та соціальне страхування.

Аналіз показників, що характеризують стан інноваційної активності в Україні протягом останніх років, вказує на її постійне зниження. Перш за все це підтверджується щорічним зменшенням кількості питомої ваги підприємств, які впроваджують інновації у всіх галузях промисловості. За даними державної служби статистики України питома вага підприємств, що займалися інноваціями у 2011 році складала – 16,2% підприємств (витрати на інновації - 14333,9млн.грн.); у 2012 році – 17,4% підприємств (витрати на інновації - 11480,6млн.грн.); у 2013 році – 16,8 % підприємств (витрати на інновації - 9562,6млн.грн.). Тобто спостерігається підвищення кількості підприємств задіяних у інноваційній діяльності у 2012 році – на 1,2%, а потім зниження на 0,6%. Українські підприємства в 2013 р. витратили на технологічні інновації 9,6 млрд. грн. Водночас в 2012 р. витрати на інновації становили 11,5 млрд. грн. Таким чином, українські підприємства в 2013 р.

витратили на 16,5% менше коштів на інноваційну діяльність. Частка коштів на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення скоротилася до 58%, однак на внутрішні і зовнішні науково-дослідні розробки збільшилася до 17,1%.

Один із чинників такої ситуації пов'язаний з економічною станом України. З 2008 до 2011 року країна намагалася вийти з депресії, у 2012 році почався підйом, але через політичну ситуацію у 2013 році економіка почала свій спад. Проблема збільшення інноваційної діяльності на підприємствах є дуже актуальною в наш час у зв'язку з кризою вона потребує вливання в нових ідеї та коштів. Така негативна тенденція склалася завдяки декільком факторам: значний ризик та великі витрати. Найважливіший фактор – це витрати, тому що у період після кризи впровадження чогось нового стало менш доступне для підприємців.

Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності залишаються власні кошти підприємств – 72,9% загального обсягу видатків (проти 63,9% в 2012 р.), фінансова підтримка держави – 1,9% (2,2%), кошти вітчизняних та іноземних інвесторів – 1,3% і 13,1% відповідно (1,3% і 8,7%); частка кредитів значно скоротилася і становить 6,6% (21,0%). Не зважаючи ні на що іноземні інвестори з кожним роком вкладали все більше коштів у інновації. Таким чином у 2011 році іноземні джерела фінансування склали 56,9млн.грн.; у 2012 році - 994,8млн.грн.; у 2013 році - 1253,2млн.грн.. Тобто можна спостерігати позитивну тенденцію збільшення іноземних інвестицій у інновації українських підприємств. У 2013 році порівняно з 2011 збільшилося залучення іноземних коштів на 26%.

Майже кожне четверте підприємство реалізовувало продукцію, яка була новою для ринку. Обсяг такої продукції становить 12,4 млрд. грн., більш ніж половину якої (53,0%) 102 підприємства поставили на експорт. Слід зазначити, що більшість підприємств у звітному періоді (86,0%) реалізовували продукцію, що була новою виключно для підприємства. Її обсяг становить 23,5 млрд. грн., 40,4% якої 271 підприємство реалізувало за

межі України.

Для дієвого управління витратами на інноваційні процеси підприємства найкраще використовувати в комплексі такі методи управління витратами як ABC-аналіз з метою виділення витрат на інноваційні процеси від інших видів діяльності, таргет-костинг для створення інноваційної продукції за доступними споживачам цінами, LCC-аналіз для прогнозування витрат на інноваційні процеси ще на момент їх розроблення.

Одним із факторів, що гальмують розвиток інноваційної діяльності, є недостатнє інформаційне забезпечення. Воно охоплює сукупність первинних і зведених даних, організацію збереження накопиченої інформації, способи її подання та методи перетворень, правила організації банку даних, методики кодування та пошуку інформації. При цьому необхідно, щоб споживач отримував необхідну інформацію з мінімальними витратами на її підготовку.

В Україні жоден вид економічної діяльності не досяг середньоєвропейського рівня за часткою нової для ринку продукції. Протягом 2000-2013 рр. не відбулося значного зростання частки промислових підприємств, які здійснювали впровадження нових технологічних процесів.

Ключовою проблемою є неефективна структура інноваційних витрат – більш як 60% інноваційних коштів спрямовується на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення.

Про несприйняття вітчизняним бізнесом новітніх досягнень науки і техніки свідчить рівень витрат на придбання нових технологій - найнижчий з напрямів витрат.

Інноваційні витрати українських підприємств досить низькі через не проведення на них інноваційної діяльності. В Україні у 2013 році лише 1143 підприємства виконують наукові дослідження й розробки.

В Україні інноваційна діяльність, знаходиться на досить низькому рівні. Проблема функціонування інноваційної сфери полягає в тому, що інноваційна активність суб'єктів господарювання залишається досить

НИЗЬКОЮ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Волков О.І. Економіка й організація інноваційної діяльності: підручник / О.І. Волков, М.П. Денисенко та ін. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 960с.
2. Данилко В.К. Управління витратами: навч. посібник. / В.К. Данилко, О.М. Кушніренко, К.С. Марченко. – К.: Каравела, 2012. – 216с.
3. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Закон України "Про науково-технічну інформацію" від 25.06.1993 № 3322-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3322>
5. Закон України "Про основи державної політики в сфері науки і науково-технічної діяльності" від 01.12.1998 № 284-ХІV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/284-14>
6. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-ІV [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4015>

СУТЬ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Совтис Н., Полінкевич О.М., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Зважаючи на важкі загальноекономічні умови в нашій державі на теперішньому етапі розвитку, досить значна частина вітчизняних підприємств мають проблеми з платоспроможністю, деякі з них стоять на межі банкрутства, а значна кількість вже збанкрутувала. Тому саме сьогодні зростає актуальність даної теми, а саме дослідження діагностики фінансової кризи підприємства.

Проблемам діагностики фінансової кризи на підприємстві присвячено ряд праць як зарубіжних так і вітчизняних вчених-економістів, зокрема Е. Альтмана, Т. Таффлера, І. Романа, У. Бівера, І. Георгіца, Я. Вишнякової, Е. Короткова, Г. Іванова, Л. Лігоненко, В. Василенко та О. Стоянової.

Під фінансовою кризою розуміють фазу розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини, що виникають на цьому підприємстві. До основних чинників, які можуть спричинити фінансову кризу на підприємстві відносять: зовнішні, або екзогенні (які не залежать від діяльності підприємства), та внутрішні, або ендегенні (що залежать від підприємства) [3, с.42]. Головними екзогенними чинниками фінансової кризи на підприємстві можуть бути:

- 1) спад кон'юнктури в економіці в цілому;
- 2) значний рівень інфляції;
- 3) нестабільність господарського та податкового законодавства;
- 4) нестабільність фінансового та валютного ринків;
- 5) посилення конкуренції в галузі та криза окремої галузі;
- 6) посилення монополізму на ринку;
- 7) дискримінація підприємства органами влади та управління;
- 8) політична нестабільність у країні.

Головні ендегенні чинники фінансової кризи:

- 1) брак чітко визначеної стратегії розвитку підприємства;
- 2) дефіцити в організаційній структурі;
- 3) низький рівень менеджменту;
- 4) низький рівень маркетингу та втрата ринків збуту продукції;
- 5) незадовільне використання виробничих ресурсів;
- 6) непродуктивне утримання зайвих робочих місць [1, с.67].

Типовими наслідками впливу вищенаведених причин та чинників на фінансово-господарський стан підприємства є: □ втрата клієнтів та покупців готової продукції; □ зменшення кількості замовлень та контрактів з продажу продукції; □ підвищення собівартості та різке зниження продуктивності

праці;

□ збільшення розміру неліквідних оборотних засобів та наявність понаднормових запасів; □ підвищення тиску на ціни; □ істотне зменшення обсягів реалізації та, як наслідок, недоодержання виручки від реалізації продукції.

Фінансову кризу на підприємстві характеризують трьома параметрами: джерелами (факторами) виникнення; видом кризи; стадією її розвитку.

Розрізняють три фази кризи:

а) фаза кризи, яка безпосередньо не загрожує функціонуванню підприємства (за умови переведення його на режим антикризового управління);

б) фаза, яка загрожує дальшому існуванню підприємства і потребує негайного проведення фінансової санації;

в) кризовий стан, який не сумісний з дальшим існуванням підприємства і призводить до його ліквідації [2, с.86].

Ідентифікація фази фінансової кризи є необхідною передумовою правильної реакції на неї.

Характерними ознаками і фазами кризи є періодичний та все триваліший дефіцит грошових коштів підприємства для виконання ним своїх зобов'язань та фінансування своєї поточної діяльності. Зовнішнім проявом такого станова є виникнення ситуації неплатоспроможності, яка характеризується затримкою у часі здійснення поточних платежів (порушення терміну сплати у зв'язку з недостатністю грошей на розрахунковому рахунку), сплатою економічних санкцій (штрафів, пені) за несвоєчасну сплату, появою простроченої кредиторської заборгованості та непогашених кредитів і позик.

Діагностика фінансової кризи підприємства є узагальненням всіх складових економічної стратегії. Її головним завданням є визначення потенційних можливостей кризових ситуацій та банкрутства, і формування заходів їх запобігання [4, с.34].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрушко О. Теоретико-методологічний підхід до ідентифікації кризового стану підприємства / О.Андрушко, М.Капустяк // Регіональна економіка. 2005. - № 4. – С. 66-72.
2. Білошурський М.В. Деякі особливості діагностики кризового стану підприємства / М.В. Білошурський // Актуальні проблеми економіки. – 2005. - № 3. – С. 85 – 89.
3. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навч. пос. / В.О. Василенко. – К.: ЦУЛ, 2003. – 351 с
4. Колісник М.К. Фінансова санація і антикризове управління підприємством: Навч. посіб. / Колісник М.К., Ільчук П.Г., Віблій П.І. – К.: Кондор, 2007. – 504 с.

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Соляник Л.Г., к.е.н., проф. каф. ЕАіФ, ДВНЗ «НГУ»,

Коваль Д.І., магістр, ст. гр. М-ФК-13, ДВНЗ «НГУ»

Прибуток підприємства є важливою економічною категорією і виступає об'єктом управління. Прибуток є стимулом підприємницької діяльності, критерієм її ефективності та основним джерелом фінансування і збільшення ринкової вартості підприємства. Також, це основне джерело фінансування розвитку держави.

У сучасних умовах відбуваються зміни, що впливають на підходи до управління підприємством. Ці зміни відображають нову роль прибутку для діяльності підприємства. Для ефективного управління підприємством у цілому й таким важливим показником, як прибуток, зокрема, необхідне вдосконалення існуючих інструментів управління.

Значна роль прибутку в розвитку підприємства і забезпеченні інтересів

його власників та персоналу, а також держави визначають необхідність дослідження питань ефективного управління прибутком підприємств.

Існують різні наукові підходи щодо управління прибутком підприємства: функціональний, комплексний, системний, ситуаційний, інтеграційний, маркетинговий, процесний та ін. Кожний з підходів відображує чи характеризує один з аспектів управління прибутком підприємства чи їх сукупність.

Оптимальним інструментом управління прибутком підприємства є його механізм, при формуванні якого необхідно визначити оптимальну взаємодію завдань управління для досягнення головної його мети: максимізації добробуту власників у поточному і перспективному періодах часу.

Метою механізму управління прибутком підприємства є максимізація прибутку підприємства в поточному і перспективному періодах при заданому рівні фінансового ризику, що потребує вирішення наступних завдань:

- ефективного розподілу фінансових ресурсів підприємства;
- вибору найбільш ефективної кредитної політики підприємства;
- ефективного управління матеріальними ресурсами підприємства;
- ефективного управління витратами підприємства;
- виявлення резервів підвищення прибутку підприємства.

Механізм управління прибутком підприємств ґрунтується на принципах інтегрованості із загальною системою фінансового управління підприємством; динамізму, орієнтованості на стратегічні цілі; принцип багатоваріантності прийняття рішень; адаптивності; інформованості.

Критеріями механізму управління прибутком підприємства є:

- максимум прибутку підприємства від розподілу фінансових ресурсів;
 - максимум прибутку в результаті здійснення кредитної політики підприємства;
 - мінімум витрат на закупівлю, транспортування та зберігання

товарно-матеріальних цінностей;

- мінімум адміністративних та інших операційних витрат;
- зростання прибутку за рахунок використання виявлених резервів.

Процес управління прибутком підприємства має базуватися на визначеному керівництвом підприємства механізмі, з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх факторів.

На підставі проведених досліджень можна зробити висновок, що прибуток підприємства повною мірою піддається управлінським діям, оснований на певних принципах і наукових підходах.

Перспективою подальших досліджень можуть стати розробка алгоритмів управління прибутковістю підприємств з урахування їх специфіки та особливостей, що дозволить сформувати дієвий механізм управління прибутками підприємств.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Цуркан І.М., к.е.н., доц., ДВНЗ «НГУ»,

Байдак О.С., ст.гр. С-ФК-13

Однією з важливих проблем дослідження фінансових ресурсів підприємств є оцінка ефективності їх функціонування. Така оцінка необхідна як у процесі формування фінансових ресурсів, так і їх використання, особливо в сучасних умовах господарювання.

Основною метою оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства є підвищення ефективності роботи організації на основі впровадження більш ефективних способів використання фінансових ресурсів і керування ними.

Можна виділити наступні основні методи оцінки ефективності використання фінансових ресурсів.

1. Метод розрахунку показників рентабельності.

Рентабельність показує прибуток, одержуваний з кожного рубля коштів, вкладених у підприємство або інші фінансові операції. Найбільшу важливість представляють показники рентабельності, до яких відносять: рентабельність продажів; рентабельність власного капіталу; рентабельність активів; рентабельність інвестицій.

Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток, відображають результати діяльності підприємства.

2. Метод аналіз фінансових коефіцієнтів (R-Аналіз): базується на розрахунку співвідношення різних показників фінансової діяльності підприємства між собою. У фінансовому менеджменті найбільше поширення одержали наступні групи аналітичних фінансових коефіцієнтів: коефіцієнти оцінки фінансової стабільності підприємства; коефіцієнти оцінки платоспроможності (ліквідності); коефіцієнти оцінки оборотності активів; коефіцієнти оцінки оборотності капіталу.

3. Метод оцінки вартості фінансових ресурсів.

Вартість капіталу підприємства служить мірою прибутковості операційної діяльності й характеризує частина прибутку, що повинна бути сплачена за використання сформованого або притягнутого нового капіталу для забезпечення випуску й реалізації продукції. Розраховуються: вартість функціонуючого власного капіталу підприємства; вартість позикового капіталу у формі банківського кредиту; вартість позикового капіталу, залучається за рахунок емісії облігацій; середньозважена вартість капіталу; гранична ефективність капіталу.

4. Метод оцінки структури й руху капіталу підприємства. Передбачає проведення оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства за допомогою показників руху капіталу (активів) підприємства, до яких відносять коефіцієнти надходження, вибуття й використання, що розраховуються по всьому сукупному капіталі й по його складових, а також визначення співвідношення величини власного й позикового капіталу.

Головним показником ефективності функціонування підприємства є

збільшення власного капіталу. Тому сьогодні все частіше при оцінці ефективності використання фінансових ресурсів в якості показника вимірювання результативності пропонують використовувати інтегральний показник економічної доданої вартості EVA. Показник застосовується для оцінки ефективності діяльності підприємства з позиції його власників, які вважають, що діяльність підприємства має для них позитивний результат у випадку, якщо підприємству вдалося заробити більше, ніж становить прибутковість альтернативних вкладень. Цим пояснюється той факт, що при розрахунку EVA із суми прибутку віднімається не тільки плата за користування позиковими коштами, але й власним капіталом. Сутність EVA проявляється в тім, що цей показник відображає додаток вартості до ринкової вартості підприємства й оцінку ефективності діяльності підприємства через визначення того, як це підприємство оцінюється ринком. Якщо EVA з року в рік зростає, багатство примножується, а отже, ефективність від використання фінансових ресурсів зростає.

Узагальнив методичні підходи щодо визначення ефективності використання фінансових ресурсів можна зробити висновок, що найбільшого поширення набуло застосування показників відносної прибутковості, тобто показники рентабельності. Завдяки використанню показників рентабельності підприємство може об'єктивно оцінити раціональне використання усіх видів фінансових ресурсів, виявити резерви поліпшення фінансового стану, своєчасно розробити та вжити заходи щодо усунення тих чи інших проблем.

Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів необхідна для прийняття управлінських рішень, спрямованих на ріст прибутковості, виявлення причин збитковості, а також забезпечення стабільного фінансового стану. Від того, наскільки якісно проведена дана оцінка, залежить ефективність прийняття управлінських рішень, пов'язаних з подальшим використанням власних і позикових фінансових ресурсів.

**ПОДАТКОВІ НАСЛІДКИ УКЛАДАННЯ ДОГОВОРУ
ДОБРОВІЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ВІД НЕЩАСНИХ
ВИПАДКІВ**

*Цуркан І.М., к.е.н., доц., каф. ЕАіФ, ДВНЗ «НГУ»,
Герасимова І.Ю., к.е.н., доц., каф. ЕАіФ, ДВНЗ «НГУ».*

Серед добровільних видів страхування пов'язаних з небезпекою для життя, здоров'я та працездатності працівників в українському законодавстві передбачено три види: страхування життя, страхування від нещасних випадків, медичне страхування (ст.6 Закону України «Про страхування»). Страхування від нещасних випадків, як і страхування життя і медичне, є могутнім фінансовим механізмом, що дозволяє зберегти на колишньому рівні матеріальний добробут членів родини працівника у випадку отримання їм травми, інвалідності або настання смерті застрахованої особи, але на відміну від інших двох видів, воно є менш ризиковим й його вартість дешевша.

Договір страхування від нещасних випадків (н/в) вважається колективним за умови, що застраховані (працівники) мають спільного роботодавця або об'єднані іншим спільним інтересом, крім зацікавленості в укладанні Договору страхування.

Договір страхування від н/в передбачає, що при настанні наступних ризиків: смерті застрахованого в результаті нещасного випадку; постійної повної або часткової втрати працездатності (інвалідність) застрахованого в результаті нещасного випадку; тимчасової втрати працездатності застрахованого в результаті нещасного випадку, страхова компанія здійснює застрахованому страхову виплату.

Особливості оподаткування страхових платежів, що сплачуються підприємством страховим організаціям за своїх працівників, стосуються наступних податків та податкових зборів:

1. Єдиний соціальний внесок. Відповідно пп.2.3.2 і 2.3.4 Інструкції зі

статистики заробітної плати (Інструкція №5) страхові премії на користь працівників, пов'язані з добровільним особистим страхуванням (крім добровільного медичного та пенсійного страхування) включаються до фонду оплати праці як інші заохочувальні та компенсаційні витрати та згідно зі ст.7 ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (№2464) є базою нарахування єдиного внеску. Страхові премії включаються до фонду оплати праці в тому місяці, коли проводяться перерахунки страховій компанії.

2. Податок з доходів фізичних осіб (ПДФО). Страхові премії з добровільного страхування від нещасних випадків є базою оподаткування ПДФО як додаткове благо (згідно з абз. «б» пп.164.2.17 Податкового кодексу України). Страхова премія, що сплачується на користь свого працівника, є для нього доходом у натуральній формі, і згідно з п.164.5 ПКУ податок з такого доходу обчислюється із застосуванням підвищуючого натурального коефіцієнта:

- для ставки податку 15% - $1,176471 (100 : (100-15))$;
- для ставки податку 17% - $1,204819 (100 : (100-17))$.

Виплачена страхова виплата працівнику страховиком-резидентом при настанні страхового випадку не включається до складу доходу працівника при наданні всіх відповідних документів (пп. 165.1.27. ПКУ).

3. Податок на додану вартість. Згідно з пп.196.1.3 ПКУ операції з надання послуг страхування не є об'єктом оподаткування ПДВ. Тому страхова премія за договором страхування ПДВ не включає та у ПДВ обліку роботодавця вона не відображається.

4. Податок на прибуток підприємств. Згідно з пп.140.1.6 витрати на страхування здоров'я або інших ризиків, пов'язаних з діяльністю фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з платником податку, обов'язковість якого не передбачена законодавством не можуть бути включені до витрат для визначення бази оподаткування.

Але відповідно п.142.1 ПКУ до складу витрат платника податку можуть

включаються витрати на оплату праці фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з таким платником податку, які включають нараховані витрати на оплату основної і додаткової заробітної плати та інших видів заохочень і виплат виходячи з тарифних ставок за умови, що вони передбачені колективним договором.

Таким чином можна зробити висновок, що єдиним недоліком добровільного страхування працівників від нещасних випадків в порівнянні з добровільним медичним страхуванням, щодо податкових наслідків, є сплата єдиного внеску (нарахування та утримання на розмір страхової премії за договором страхування). Але враховуючи переваги добровільного страхування працівників від нещасних випадків, а саме нижча ймовірність настання страхових випадків і як наслідок низька вартість такої страхової послуги, воно може конкурувати з добровільним медичним страхуванням.

Отже, добровільне страхування працівників від нещасних випадків разом з добровільним медичним страхуванням є невід'ємною складовою системи соціального захисту працівників підприємства, є запорукою їх здоров'я, одним із ефективних способів стимулювання праці та не несе тяжких наслідків в частині оподаткування як самого підприємства, так і працівників.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

*Дашко І. М., к.е.н., викладач кафедри обліку та менеджменту
Криворізький факультет ДВНЗ «Запорізький національний університет»*

Ефективність трудового потенціалу підприємства визначається виходячи з поставлених цілей як функція досягнутих результатів і витрачених на це ресурсів. Щодо трудового потенціалу підприємства, то ефективність його використання можна представити як співвідношення результату, що характеризує ступінь досягнення мети (економічної,

соціальної) до кількості і якості реалізованих здібностей персоналу з його досягненнями.

Серед проблем ефективності використання трудового потенціалу важливе значення має з'ясування сутності поняття "трудоий потенціал" та чинників, які на нього впливають. Трудоий потенціал використовує економічно активне населення, яке зайняте в суспільному виробництві і складає пропозицію робочої сили на ринку праці. Важливим фактором успішного використання будь-яких елементів потенціалу є правильно підібрані кадри, якісне їх навчання організаційна культура, тісне співробітництво, можливості для вияву ініціативи, відповідна база знань, матеріальне та нематеріальне стимулювання [2, с. 243]. Ефективність реалізації фізичних і інтелектуальних здібностей працездатної особи залежить від умов, у яких використовується її робоча сила.

Оцінка ефективності використання трудового потенціалу відображає специфіку і багатогранність існуючої проблеми та дозволяє активно впливати на її поточний стан і тенденції розвитку, встановлювати розміри і напрями змін, виявляти найбільш важливі чинники зростання, відстежувати і коректувати некеровані процеси, ухвалювати рішення про зміни і прогнозувати їх дію на ключові параметри, а також складати плани подальшого вдосконалення роботи [1].

В теперішній час комплексна оцінка ефективності трудового потенціалу підприємства є важливим елементом управління персоналом, кінцевою ціллю якої є розвиток трудових ресурсів підприємства у відповідності з потребами модернізації [4, с. 98].

Іншими словами оцінка ефективності – це інтерпретація кінцевих результатів аналізу, отриманих за допомогою визначення комплексу показників, що характеризують ефективність процесу формування в різних аспектах, рис. 1 [4].

Рис. 1. Алгоритм оцінки ефективності підприємства [4, с. 64].

Аналізуючи рис. 1 можна свідчити про те, що подібний підхід до розуміння цього терміну дозволяє уникнути однобічності результатів і забезпечити цілісність дослідження об'єкту і комплексність його аналізу.

Саме своєчасна та повна оцінка ефективності використання трудового потенціалу підприємства забезпечить збалансоване та ефективне управління ним і сприятиме підвищенню фінансової стабільності підприємства, ефективно впливатиме на результати його господарської діяльності та досягнення тактичних і стратегічних цілей [3].

Ефективність господарювання на підприємстві великою мірою залежить від якості чинної системи управління персоналом.

Надзвичайно складною проблемою для будь-якого підприємства є ефективність оцінки результатів трудової діяльності. Ефективність системи оцінки визначається кількома чинниками. Спочатку необхідно відзначити, що найбільш часто робота підлеглого оцінюється його безпосереднім керівником. Тому він повинен володіти здатністю точно оцінювати роботу, не базуючи свою оцінку на особистому відношенні до підлеглого.

Для вирішення проблемних питань щодо оцінювання та управління трудовим потенціалом підприємства ефективним було б:

1. Розподіл працівників підприємства на однорідні групи за професійними, кваліфікаційними, статево-віковими та іншими критеріями.
2. Створення системи факторів, що зумовлюють інтенсивність праці та

її результативність у розрізі окремих трудових сегментів підприємства та визначення істотних факторів впливу на розмір трудового потенціалу цих сегментів [5, с. 158-162].

3. Комплексний опис та оцінка результатів діяльності підприємства у розрізі різних систем структуризації (сегментних систем) з проведенням факторного аналізу їх розміру.

4. Аналіз розміру та факторних залежностей трудового потенціалу груп працівників, а також розроблення по кожному з виявлених істотних чинників системи заходів щодо управління ними.

Таким чином, виходячи з вище сказаного, можна зробити висновок, що на сучасному етапі в Україні існує ряд проблем щодо ефективності управління і використання трудового потенціалу, але здійснюється ряд досліджень, які в подальшому можуть бути застосовані для вдосконалення системи управління трудовим потенціалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Большой энциклопедический словарь. – М. : АСТ, Астрель, 2008. – 1248 с. – (Серия : Современная энциклопедия).
2. Гольда А. В. Формування Системи мотивації та стимулювання трудової діяльності з орієнтацією на кінцевий результат / А. В. Гольда, І. К. Бондар // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. праць. – 2006. – № 9 (64). – С. 158-162.
3. Долішний М. І. Трудовий потенціал : теорія і практика : монографія / М. І. Долішний, С. М. Злупко. – К. : Наукова думка, 1994. – 264 с.
4. Краснокутська Н. С. Концепція ціннісно-орієнтованого управління потенціалом підприємства / Н. С. Краснокутська // Актуальні проблеми економіки. Серія: Економічна теорія та історія економічної думки. – 2012. - № 8 (134). – С. 23-29.
5. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навчальний посібник / Н. С. Краснокутська // Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.

БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ: ПОНЯТТЯ, ОСОБЛИВОСТІ ТА УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСТОСУВАННЯ

Фоміних В.І., старший викладач кафедри фінансового та банківського менеджменту, ДДФА.

Економічний стан національного господарства України в останні роки залишається вкрай складним. Це зумовлено як зовнішніми, так і внутрішніми причинами. Загальний спад виробництва, нерівномірність розвитку ринкових відносин у різних сферах економічної діяльності, відсутність послідовної державної політики – основні зовнішні причини кризи.

В умовах сталого розвитку економіки, найбільш значним внутрішнім чинником неефективного ведення господарства є слабкий фінансовий менеджмент. Це стосується як не розробленості методик адаптації загальних наукових положень на конкретних умовах вітчизняного господарства, так і відсутності можливостей практичної реалізації окремих теоретичних розробок.

Малодослідженими залишаються проблеми управління витрати підприємств, їхніми активами тощо.

На сучасному етапі розвитку підприємництва дуже складно триматися на плаву та розвивати свій бізнес без запровадження бюджетування на підприємстві – фундаментального елементу системи корпоративного податкового менеджменту. Правильне складання бюджету на підприємстві дозволяє його власнику не тільки випередити конкурентів, але й постійно розширяти бізнес. Саме бюджетування дозволяє керівнику так скласти та розподілити бюджет підприємства, щоб отримати максимальний прибуток та мінімальні збитки.

Бюджетування потрібно розглядати як управлінську технологію, яка реалізується через такі послідовні етапи: бюджетне планування, організація, мотивація, контроль та регулювання. Таким чином, бюджетування охоплює розробку бюджетів різних видів на підприємстві; будівництво в

організаційній структурі управління органів, які будуть займатися бюджетуванням; формування положень стосовно стимулювання засновників та виконавців бюджетів; перевірку та оцінку результативності функціонування бюджетної системи на підприємстві; боротьба з недоліками, які виявляються в процесі бюджетного контролю. Результатом бюджетування є отримані методи менеджменту (різноманітні бюджети, положення про бюджетний комітет, бюджетний регламент, положення про стимулювання працівників за виконання бюджетних показників), які після трансформації в управлінські рішення стають засобами впливу.

Першим та головним етапом технології бюджетування є бюджетне планування, під яким розуміється процес формування бюджетів на певний період з метою виявлення на принципах багатоваріантного аналізу у кількісній формі об'єму потреб та ресурсів для обраних об'єктів , що буде прискорювати досягнення мети підприємства.

Розробку бюджетів потрібно здійснювати на основі певних принципів, які після вивчення об'єднуються у три групи:

1. Принципи будівництва бюджетів: системність, збалансованість, інтегрування оптимуму альтернативності.
2. Принципи функціонального призначення бюджетів: цілеспрямованість, координування цільового використання ресурсів підприємства.
3. Принципи змістовного наповнення бюджетів: інноваційне направлення. Забезпечення соціального розвитку, забезпечення потреб діяльності організації, оптимізація фіскальних платежів.

Отже, проаналізувавши вищезазначений матеріал, можна зробити висновок, що основними умовами ефективного застосування бюджетування на підприємствах є реальність встановлених планових показників, участь керівників центрів відповідальності у процесі визначення планових показників у відповідності до внутрішніх і зовнішніх змін щодо діяльності підприємства.

На багатьох українських промислових підприємствах сьогодні відсутня ефективна система управління, що підтверджують показники їх діяльності. Зміна принципів управління в останні роки обумовила актуальність проблеми розвитку бюджетування в Україні. Це зумовлює необхідність створення адаптованих до вітчизняних умов принципів бюджетування підприємства.

Ефективність бюджетування полягає в узгодженні діяльності підрозділів підприємства та підпорядкуванню їх загальній стратегічній меті шляхом розробки для кожного підрозділу бюджету з параметрами діяльності.

Впровадження комплексної системи бюджетування на підприємстві дозволяє: консолідувати зусилля підрозділів і служб підприємства в досягненні поставлених цілей; узгодити в цілісну систему операційні, інвестиційні і фінансові плани; розробляти варіанти бюджетів і вибрати найкращий із можливих варіантів розвитку підприємства; забезпечувати практичне керування зниження витрат за центрами відповідальності і підприємству в цілому; визначити ефективні шляхи збільшення прибутку і рентабельності; підвищити якість поточного і стратегічного планування на підприємстві узгодженням витрат та джерел ресурсів.

Система бюджетування на підприємстві в наш час дуже необхідна для того, щоб підприємство стрімко розвивалося та набирало обертів по відношенню до своїх конкурентів. Ця система є ефективною та гнучкою у застосуванні, що дозволяє досягти кількох цілей одночасно. Але не всі підприємства чітко ставлять перед нею завдання і створюють всі необхідні умови для її застосування, щоб вона дала максимальний ефект. Застосування бюджетування а українських підприємствах вимагає від їх власників врахування особливостей діяльності організацій, формування певних передумов (економічних, технологічних, організаційних), але у свою чергу і забезпечує раціональне використання ресурсів, визначення їх цільового призначення, вдосконалення управління грошовими потоками та інше.

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Донських А.С., асистент

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Мале аграрне підприємництво займає важливе місце у виробництві сільськогосподарської продукції і на сьогоднішній день має велике значення як з точки зору теоретичних досліджень так і з точки зору практичної діяльності. Малі аграрні підприємства активно беруть участь у створенні конкурентного середовища в аграрному секторі економіки, вирішують проблему забезпечення продуктами харчування населення країни, проблему зайнятості і зниження соціально напруженості в сільській місцевості та ін.

Важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності малих аграрних підприємств а також ефективності їх виробництва відіграє фінансово-кредитний механізм, який є важливим структурним елементом господарського механізму. Фінансово-кредитний механізм являє собою сукупність форм і методів організації та управління фінансово-кредитними відносинами в сільському господарстві.

У фінансово-кредитному механізмі агропромислового комплексу можна виділити дві підсистеми: фінансового забезпечення та фінансового регулювання. Фінансове забезпечення малих суб'єктів сільського господарства може відбуватися в різних формах: самофінансування, кредитування, акціонування та бюджетного асигнування. Сільський сектор характеризують необхідністю у довгостроковому інвестуванні, сезонними коливаннями доходу, які є причиною нерівномірності грошових потоків і мінливості попиту на фінансові послуги. Розглядаючи процес інвестування агропромислового виробництва, не можна не помітити, що він відбувається під впливом законів ринку і заходів державного впливу. Власник капіталу здійснює інвестування з позиції приватних інтересів, але керується загальним для всіх суб'єктів господарювання напрямком, визначеним ринком і заходами

державного впливу. Агровиробники і невеликі сільські підприємці, які мають певні фінансові зобов'язання, зазнають систематичної мінливості, що може призвести до дефолту.

На сьогоднішній день при вдосконаленні фінансово-кредитного механізму малих підприємств аграрної сфери, в сучасних умовах, повинні дотримуватися такі принципи:

- послідовна децентралізація інвестиційних процесів на основі розвитку різноманітних форм власності, підвищення ролі внутрішніх (власних) накопичень підприємств для фінансування проектів;

- державна підтримка підприємств за рахунок централізованих інвестицій;

- розміщення обмежених централізованих капітальних вкладень і державне фінансування проектів виробничого призначення суворо відповідно цільовим програмам;

- стимулювання форм реалізації продукції;

- регулювання міжрегіональної фінансово-кредитної системи, підтримка великих інвестиційних проектів, здійснюваних спільно з провідними корпораціями за участю зацікавлених відомств;

- вдосконалення нормативно-законодавчої бази та форм державної підтримки ефективних проектів;

- створення сприятливого середовища для розширення позабюджетних джерел фінансування капітальних вкладень і залучення вітчизняних та іноземних приватних інвестицій;

- підвищення ролі амортизаційних відрахувань, як одного з основних джерел фінансування;

- перехід від розподілу державних інвестицій на виробничі цілі до їх розміщення на конкурсній основі, розширення практики спільного державно-комерційного фінансування;

- розширення практики страхування та гарантування підтримки державою інвестиційних програм.

Враховання цих принципів фінансово-кредитного механізму сприятиме підвищенню долі кредитних ресурсів для малого агробізнесу, розширенню напрямів по субсидуванню, видачі субсидованих кредитів особам, що реалізують сільськогосподарську продукцію.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

Яремчук Р.Р., Полінкевич О.М. к.е.н., доц.

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Перехід до ринкових відносин та процес роздержавлення власності в нашій країні спричинив серйозні зміни в складі структурі джерел формування майна підприємства. На сьогоднішній день одним із головних питань для кожного суб'єкта підприємницької діяльності в Україні є формування власного капіталу в обсязі, достатньому для подальшого функціонування та розвитку. Капітал, одна з найбільш сучасних економічних категорій, яка одержала новий зміст в умовах переходу країни до ринкових відносин.

Основним елементом власного капіталу є статутний капітал – який характеризує розміри і фінансовий стан підприємства. Він відображається в сумі, що зареєстрована в установчих документах як сукупність внесків (часток, акцій за номінальною вартістю, пайових внесків) засновників підприємства [1, с.132]. Індиксації основних засобів, складні механізми формування розмірів статутного капіталу в ході приватизації майна держпідприємств, бурхлива інфляція спричинили ряд невирішених проблем стосовно до такого базуютьорюючого поняття бізнесу, як статутний капітал підприємства та його джерел, що також примушує фахівців приділяти увагу удосконаленню обліку, аналізу, контролю його формування та використання.

Значний внесок у розвиток цього внесли Бланк І. І., Бочаров В. А.,

Вінник О. П., Сірош Н. Н., Юрчук Н. І. та інші. Однак вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на формування статутного капіталу ще залишається малодослідженим. Питання, пов'язані із формуванням статутного капіталу відіграють надзвичайно важливу роль в процесі формування інвестиційного клімату, оскільки це один з перших етапів, який повинен пройти інвестор задля належного правового оформлення майбутньої діяльності.

Розвиток матеріально-технічної бази торгівлі, зростання обсягу господарської діяльності викликають збільшення основних і оборотних засобів торговельних підприємств і організацій, а відповідно, і збільшення капіталу. В таких умовах значно зростає роль дослідження чинників по формуванню статутного капіталу і контролю за правильним використанням. Аналіз та контроль статутного капіталу дає змогу зібрати всю необхідну інформацію для оцінки фінансової стійкості підприємства [2, с. 254].

На наш погляд головними проблемами формування статутного капіталу в Україні є:

1) Нестабільність правового регулювання формування статутного капіталу, що пов'язано з низьким рівнем використання зарубіжних концепцій фінансування підприємств різних організаційно-правових форм;

2) Залежність розміру мінімальних статутних фондів від розміру мінімальної заробітної плати. Це призводить, що під час створення підприємств частка натуральних внесків та їхньої вартості збільшується, а частка грошових – зменшується. В цьому відношенні пропонується надати перевагу підходу, уживаному у банківському праві: розмір статутних фондів є еквівалентним встановленій кількості ЄВРО й залежить від національної приналежності учасників;

3) Чинна методика бухгалтерського обліку передбачає, що господарські операції на рахунках починають відображатися тільки після реєстрації статутного капіталу. Це певним чином звужує права інвесторів, оскільки не враховує витрат засновників на формування підписаного статутного капіталу та на організацію першого випуску акцій. Тому більш доцільним є

відображення операцій, пов'язаних з формуванням статутного капіталу, відображувати з моменту прийняття рішення про створення підприємства з іноземними інвестиціями, які можна поступово списати впродовж року після повної сплати статутного капіталу на витрати звичайної діяльності;

4) Неузгодженість норм законодавства, що регулюють порядок заснування підприємств, полегшують створення фіктивних підприємств та дозволяють ухилятися від відповідальності за результати діяльності [3, с.247].

На внутрішньогосподарському рівні комунальним підприємствам необхідно привести установчі документи (статути) у відповідність до вимог законодавства та потреб управлінського і бухгалтерського обліку. Статут комунального підприємства окрім відомостей стосовно мети, видів діяльності, порядку призначення керівника тощо, зазначених у п. 2-4 ст. 57 ГКУ, повинні обов'язково містити відомості про розмір статутного капіталу та перелік майна із зазначеною вартістю, що передається підприємству в оперативне управління чи то господарське відання. У Наказі про облікову політику необхідно затвердити методику поточного та періодичного контролю за збереженням вартості чистих активів, відповідно забезпечити збереження капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бланк І. А. Основи фінансового менеджменту/Бланк І. А. – К. : Ніка – Центр,1999.–350с.
2. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація / Дорош Н. І. – К : Знання. 2001. –300с.
3. Аудит і ревізія підприємницької діяльності / [Бутинець Ф. Ф., Усач Б. Ф., Виговська Н. Г., Петренко Н. І., Шипун М. М.] – Житомир: ПП «Рута», 2001. – 265 с

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Жукова Ю.В. – здобувач,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Підприємництво, виконуючи системоутворюючу роль, здійснює вплив на всі економічні та соціальні процеси в суспільстві, на розвиток міжгалузевих, галузевих, міжрегіональних і регіональних комплексів. Рівень розвитку малого підприємництва є важливим показником ефективності економічних реформ, що проводяться в країні. Саме мале підприємництво має потребу в забезпеченні стійкості, особливо, в період економічної рецесії та її наслідків.

Для того щоб мале підприємництво виконувало роль стійкого сегменту національної економіки, йому необхідна підтримка з боку держави, крупного бізнесу та суспільства. Проте застосовувані раніше фрагментарні заходи виявилися недостатніми, щоб радикально вплинути на розвиток підприємництва, зробити його стійким і конкурентоздатним в кризові часи. Для досягнення поставленої мети такі заходи повинні бути системними, комплексними, довготривалими і, найголовніше, мати інституційне оформлення.

Інститути – державні, ринкові і суспільні – повинні стати базисом, що підтримує і мотивує розвиток малого підприємництва.

Державні інститути, володіючи специфічними повноваженнями, здатні надати малому бізнесу правову підтримку, оптимізуючи нормативно-правову базу господарюючих суб'єктів, вплинути на полегшення податкового тягаря, спростити адміністративні процедури оформлення бізнесу. Ринкові економічні інститути (наприклад, фінансово-кредитні) зацікавлені в забезпеченні фінансування малого підприємництва, оскільки мале підприємництво для них – це, в першу чергу, нові клієнти, здатні стати постійними і привернути нових. Будь-який ринок є системою, стан і розвиток

якої залежить від кожного з учасників даної системи, таким чином, будь-який економічний інститут, сприяючи розвитку малого підприємництва, побічно розвиває і себе, тобто отримує імпульс до саморозвитку.

Розглядаючи ще більшу систему – національну економіку, необхідно відзначити, що суспільство є одним із її учасників, формуючи суспільні ресурси економічного розвитку. Сприяючи розвитку малого підприємництва, суспільні інститути забезпечують найбільш вагомому сферу потреб суспільства, що виявляється в зростанні соціальної стабільності, в скороченні безробіття за рахунок самозайнятості населення, в збільшенні числа робочих місць, в зростанні життєвого рівня громадян і т.п. [1].

Таким чином, комплексний інституційний підхід до забезпечення економічної стійкості розвитку малого підприємництва в сучасних умовах здатний змінити негативну тенденцію щодо його розвитку, яка намітилася останніми роками в українській економіці.

Слід зазначити, що результативність управління будь-якою сферою національної економіки прямо залежить від якості сформованого інституційного середовища, її адекватності сучасному рівню розвитку соціально-економічних і виробничих відносин в суспільстві. Тому на фоні існуючих проблем, що характеризують неефективність базису функціонування українського підприємництва, значна кількість інституційних нововведень або виявляються недостатньо ефективними, або блокують можливості розвитку. Багато в чому це є віддзеркаленням ефекту залежності від попереднього розвитку (path dependence).

Як показує практика, сучасне формально-інституційне середовище є набором інститутів, вибір яких був здійснений в біфуркаційний період зміни типів економічних систем. Умови невизначеності і нестійкості балансу соціальних сил зумовили недостатню ефективність норм і правил господарської діяльності для економічних суб'єктів, що не володіють доступом до адміністративного ресурсу [2, с. 39].

Аналіз національного інституційного середовища слід проводити

шляхом оцінки двох груп ризик-факторів, які прямо і побічно впливають на розвиток підприємництва. Це економічні і політичні умови, які враховують, що їх розмежування досліджується умовно шляхом взаємообумовленості і взаємовпливів.

На сьогоднішній день низькі показники якості інституційного середовища українського бізнесу багато в чому обумовлені високим рівнем корупції, яка блокує можливості скорочення адміністративних бар'єрів. Існуючі проблеми українських підприємців можна розмежувати на два сегменти: влада і, безпосередньо, бізнес. Відзначимо, що перший сегмент по масштабах значно перевершує другий сегмент проблем, роблячи при цьому вплив на його виникнення. Так, принципова позиція сучасних підприємців щодо потенційних можливостей вирішення спірних питань між бізнес-структурами і органами управління наочно демонструє ситуацію неефективної взаємодії суспільства і влади.

Практично всі проблеми, прямо або побічно, залежать від ефективності інституційного менеджменту території, основними суб'єктами якого є органи влади. Серед причин, стимулюючих розвиток тіньових відносин, особливо їх корупційної складової, є наступні:

- відсутність сильної і справедливої держави;
- неможливість звернутися по допомогу і захист в правоохоронні органи;
- дефіцит некорупційних шляхів вирішення проблем;
- суперечність і важке виконання законодавства;
- каральний стиль роботи контролюючих органів та ін.

Безумовно, вказані бар'єри є непереборними саме для підприємств малого бізнесу, які не мають достатніх організаційно-економічних ресурсів, що дозволяють зберегти стійкість в зовнішньому середовищі, яке володіє подібними характеристиками.

Таким чином, для забезпечення економічної стійкості розвитку малого підприємництва необхідно невідкладно впроваджувати в дію сукупність

заходів соціально-економічного, структурно-інституційного та законодавчо-правового характеру, що забезпечить на макро, мезо- та мікрорівнях довгострокове функціонування більшості підприємств малого бізнесу у режимі розширеного відтворення. Дуже важливими на даному етапі є інституційні нововведення, які розширяють альтернативи підприємницької діяльності з урахуванням пріоритетних напрямків розвитку національної економічної сфери. Механізм досягнення вказаних заходів повинен бути комплементарним сучасній ситуації та інституційній специфіці розвитку вітчизняного сектора малого підприємництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Джинджолия О. А. Институциональные формы обеспечения устойчивости малого предпринимательства в условиях экономического кризиса: автореф. дис. на соискание учён. степени канд. эконом. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством : 8. Экономика предпринимательства» / О. А. Джинджолия; Волгоградский госуд. технич. ун-т. – Волгоград, 2012. – 27 с.
2. Нуреев Р. М. Институциональная среда российского бизнеса – эффект колеи. В кн.: Экономика и институты / Под ред. А. П. Заостровцева. – СПб.: Леонтьевский центр, 2010. – 407 с.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Григораши Т.Ф., старший викладач

Дніпропетровська державна фінансова академія

Фінансові ресурси відіграють значну роль у діяльності підприємства, його розширеному відтворенні. В сучасних умовах ринкової економіки спостерігається нестача фінансових ресурсів підприємства. Це негативно впливає на виробничо-господарську діяльність підприємств, сприяє появі та зростанню боргів перед іншими суб'єктами господарювання, державою,

співробітниками.

Важливим напрямом підвищення ефективності діяльності підприємства є вдосконалення механізму управління фінансовими ресурсами діяльності. Головна спрямованість удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємств полягає в оптимізації використання ресурсів підприємства. Система управління фінансовими ресурсами підприємства може вважатися досить ефективною лише в тому разі, коли вона дає змогу не лише раціонально використовувати наявні ресурси, а й забезпечувати активний системний пошук можливостей подальшого розвитку підприємства [2].

При виборі оптимального формування фінансових ресурсів необхідно застосовувати системно-аналітичний метод управління фінансовими ресурсами. Його суть ґрунтується на доцільності управлінського рішення щодо ситуації, яка створюється під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Розв'язання проблеми на практиці являє собою перехід від прийомів аналізу до пошуку оптимального варіанта дій при поєднанні стратегічного і тактичного планування.

Для побудови ефективної системи управління фінансовими ресурсами підприємства доцільно враховувати наступні вимоги [3]:

- існування причинно-наслідкових зв'язків між елементами системи;
- динамічність, здатність до зміни якісного стану;
- володіння параметром, вплив на який дає можливість зміни протікання економічного процесу.

Удосконалення організації управління фінансовими ресурсами підприємств необхідно розглядати як один з головних факторів підвищення ефективності їх формування та використання. Це забезпечить високий рівень планування фінансових ресурсів, прийняття оптимальних рішень з врахуванням їх економічного та соціального ефекту [1].

У процесі діяльності підприємство повинно вибрати оптимальні варіанти збільшення капіталу як за рахунок зовнішніх, так і внутрішніх

фінансових ресурсів.

Важливим фактором при вдосконаленні управління фінансовими ресурсами підприємства є поєднання стратегії з конкретним планом дій на певний період, впровадження сучасних методів формування і використання фінансових ресурсів. Це дасть змогу підприємству досягти позитивних результатів у довгостроковому періоді і отримати стійке фінансове забезпечення. Потрібно приділити увагу розробці заходів стимулювання збільшення чистого грошового потоку кожного з напрямків діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Авдей О. К. Управління фінансовими ресурсами підприємств машинобудівного комплексу / О. К. Авдей // Економічний вісник Донбасу. – 2012. – № 3 (29). – С. 149-153.
2. Нестеренко Н. В. Шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства / Н. В. Нестеренко, Д. М. Ребріна // “Вісник”. – 2011. – № 3 (16). – С. 69-72.
3. Шкробот М. В. Сутність та основи функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємств / М. В. Шкробот // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 3, Т. 2. – С. 236-240.

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ В РИНКОВИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

*Драган І.О., д.н. з державного управління, старший науковий співробітник, завідуючий кафедрою адміністративного менеджменту,
Академія муніципального управління*

Досягнення збалансованого розвитку еколого-економічних процесів можливе шляхом впровадження інноваційних механізмів, розробки

гнучкіших і адаптованих до сучасних умов інструментів стимулювання. Важливого значення при цьому набуває ефективна реалізація прав власності на природні ресурси.

В сучасних умовах розвитку економіки та наявної структури власності держава, незважаючи на приватизацію, залишається одним з основних власників. Дослідження зарубіжного досвіду реформування системи державного регулювання економіки доводить, що держава не спроможна належним чином відтворити культуру акціонерного контролю і управління, яка сформувалася у сфері бізнесу. Держава завжди буде тяжіти до адміністративних методів або поступово ставати пасивним власником, що не сприятиме розвитку та примноженню власності. В цілому, незважаючи на приклади фінансової участі держави в спільних проектах, основне фінансове навантаження припадає на бізнес, який за це набуває права володіння та користування відповідною власністю. Тому виникає об'єктивна необхідність переосмислення державою не тільки своїх основних функцій в цілому, але й підходів до власної ролі як власника.

Визначено необхідність приділення особливої уваги пошуку нових механізмів управління розвитком економіки, альтернативних прямому впливу. Однією з таких альтернатив є розвиток партнерських відносин бізнесу і публічного сектору, в рамках яких органи влади відіграють роль ініціатора та засновника, делегуючи відповідальність професійним менеджерам шляхом створення спеціальних інститутів, що організаційно відокремлені від держави. Такий підхід, внаслідок децентралізації державних функцій, визначає певне підвищення ефективності управління конкретною галуззю, у зв'язку з чим знижує рівень керованості бюджетної системи та потребує дієвого та ефективного фінансового контролю. Принциповим положенням є збереження публічної власності на природні ресурси з передачею певних їх видів в довгострокове користування на засадах публічно-приватного партнерства для залучення інвестиційних ресурсів в зазначену сферу.

Останнім часом в світі у галузях, які традиційно знаходилися в державній власності та управлінні, відбуваються значні інституціональні зміни. Залишаючи за собою право регулювання та контролю за діяльністю інфраструктурних об'єктів, уряди передають їх бізнес-структурам у тимчасове довгострокове користування. Це виглядає цілком логічним, оскільки, враховуючи стратегічне, економічне та соціально-політичне значення природних ресурсів їх недоцільно приватизувати, але, в той же час, у держави бракує коштів на забезпечення їх простого та розширеного відтворення. Саме для розв'язання цього протиріччя, на початку 1990-х років в світовій господарській практиці знайшла розповсюдження концепція публічно-приватного партнерства, яка стала альтернативою приватизації життєво важливих, маючих стратегічне значення об'єктів державної власності.

Розглядаючи можливість впровадження публічно-приватного партнерства в сфері природокористування, в першу чергу, слід визначитися з об'єктами власності, використання яких пов'язано з вирішенням відповідних завдань. На сьогодні більш розробленими є питання у цій сфері щодо звалищ побутових відходів, техногенних родовищ у контексті покращення екологічного стану, та які можуть бути використані як ресурс у виробництві. Проте не розробленими залишаються підходи щодо публічно-приватного партнерства у сфері земельних, водних, лісових ресурсів. Це виступає суттєвим фактором, що стримує реалізацію концепту сталого розвитку в межах території України.

Разом із тим загальні світові тенденції щодо забезпечення екологоорієнтованої економічної діяльності територій свідчать, що суттєвим фактором у досягненні позитивних результатів в процесі соціально-економічного розвитку територіальних громад є правильна організація управління природними ресурсами. Пріоритетні аспекти його вдосконалення обумовлені трьома складовими, а саме: підвищенням рівня капіталізації природних ресурсів, корпоратизацією природно-ресурсних відносин;

формуванням відповідного інституційного середовища.

Узгодження інтересів учасників природо-ресурсних відносин може бути досягнуто на основі формування моделі державного управління природокористуванням в ринкових умовах господарювання, що врегульовує чотиристоронні відносини представників бізнесу, територіальної громади, органів державної влади та місцевого самоврядування. Останні в рамках корпоративного утворення представляють інтереси власника природних ресурсів – територіальної громади, входячи, разом із представниками органів державної влади, що реалізують контрольну функцію – до складу наглядової ради та ревізійної комісії корпорації, чим сприяють підвищенню економічного ефекту від діяльності, збільшенню вартості капіталу та задоволенню суспільних потреб. Управління корпорацією у цій сфері має бути спрямоване на формування сприятливих тенденцій відносно використання природних ресурсів, їх раціональне споживання, зменшення можливих ризиків і загроз, забезпечення поточних потреб користувачів, збереження і примноження наявного ресурсного потенціалу. Це може бути досягнуто на основі механізму узгодження інтересів учасників природоресурсних відносин. Базисом цього виступає формування системи управління корпорацією.

Таким чином, місцева влада й територіальна громада, що володіє природними ресурсами, отримують засіб додаткового забезпечення умов самовідтворення територіальної господарської системи, включаючи вирішення проблем інвестування в інноваційні технології щодо відтворення сприятливого навколишнього середовища.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

*Безус Р.М., к.е.н., доц., Марченко Т.О., фінанси та кредит
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

Наслідки фінансової кризи і соціально-політична нестабільність в країні ставлять перед підприємствами складну задачу щодо забезпечення стійкого та ефективного їх функціонування. Проте не тільки зовнішнє середовище має негативний вплив на діяльність підприємств, але й відсутність ефективної політики управління фінансовою стійкістю, яка повинна бути спрямована на забезпечення стабільності та конкурентоздатності. Враховуючи значну частку збиткових підприємств, досягнення фінансової стійкості суб'єктів господарювання на сьогодні є однією з актуальних проблем української економіки.

Фінансова стійкість - це надійно гарантована платоспроможність, рівновага між власними та залученими засобами, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і партнерів, наявність такої величини прибутку, який би забезпечив самофінансування. Управління фінансовою стійкістю підприємства є одним з найбільш значимих функціональних напрямів системи фінансового менеджменту. Безперечно, управління фінансовою стійкістю підприємства органічно входить до системи управління доходами та витратами, рухом активів, капіталу та грошових потоків, управління структурою капіталу та іншими аспектами його діяльності [3].

На сьогодні не існує єдиного підходу до визначення самої категорії «фінансова стійкість підприємства». Досить багато економістів розглядають фінансову стійкість лише з позиції оптимального співвідношення власного та позикового капіталів і пропонують розраховувати лише показники, які характеризують структуру джерел коштів та фінансову незалежність підприємства від зовнішніх кредиторів. Проте, на нашу думку, дане трактування є неповним і повинно доповнюватися розрахунком та аналізом показників, які визначають ефективність вкладення залучених коштів, як в короткостроковому періоді, так і в довгостроковій перспективі.

Дослідивши дану категорію, ми зробили висновок, що фінансова стійкість гарантує підприємству постійну платоспроможність та інвестиційну

привабливість, здатність стабільно розвиватися, зберігаючи свою фінансову безпеку в мінливих умовах внутрішнього і зовнішнього середовища з метою досягнення максимальної економічної вигоди власників та посилення конкурентних переваг підприємства з урахуванням інтересів суспільства і держави.

На фінансову стійкість підприємства, як і на будь-яку іншу характеристику фінансового стану підприємства, впливає ряд економічних, ринкових, фінансових, операційних, інвестиційних факторів. Під впливом цих факторів відбувається управління фінансовою стійкістю підприємства, ефективність якого безпосередньо залежить від здатності до нейтралізації їх негативного впливу або своєчасності виявлення та зменшення ризику, який завдається дією цих факторів [4].

Процес управління фінансовою стійкістю, має включати наступні етапи:

- планування фінансової стійкості (визначення менеджерів фінансових служб, відповідальних за ефективність процесу управління, формулювання стратегічних і оперативних цілей та ін.);

- аналіз абсолютних та відносних показників фінансової стійкості підприємства та визначення впливу на них факторів зовнішнього і внутрішнього середовища;

- розробка стратегії управління фінансовою стійкістю (визначення можливих шляхів та моделей зростання або підтримання фінансової стійкості) та втілення її на практиці;

- контроль за реалізацією стратегії та прогнозування майбутнього рівня фінансової стійкості (оцінка фінансової стійкості після впровадження заходів, визначення проблемних зон, коригування визначених на попередньому етапі напрямків) [2].

Весь механізм управління фінансовою стійкістю підприємства повинен базуватися на принципах комплексності, оптимальності, прибутковості, системності та ефективності.

Також слід сказати, що розрахунок показників фінансової стійкості для менеджера є досить важливим, так як дає інформацію, необхідну для прийняття рішення про доцільність залучення додаткових позикових коштів і для контролю діяльності підприємства, щоб не допустити банкрутства. Вищою формою стійкості підприємства є його здатність розвиватися в умовах нестабільного внутрішнього і зовнішнього середовища. Для цього підприємство має володіти гнучкою структурою фінансових ресурсів і при необхідності мати можливість залучати позикові кошти, тобто бути кредитоспроможним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

2. Донченко Т.В. Теоретичні основи формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства / Т.В. Донченко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 1. – С. 23-27.

3. Кравченко М.С. Концептуальні основи управління фінансовою стійкістю підприємства / М.С. Кравченко // Схід. – 2011. – № 4. – С. 39-42.

4. Мельник О.М. Фінансова стійкість підприємства в сучасній економіці / О.М. Мельник // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2010. – № 691. – С. 188-192.

5. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник / Г. В. Савицька. – 3-є вид., перероб. та доп. – К. : Знання, 2007. – 668 с.

ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

*Зятик М.В., студентка 5 курсу, Навчально-науковий інститут
міжнародних економічних відносин ім.Б.Д.Гаврилишина
Тернопільський національний економічний університет*

Виокремлюють такі форми реалізації міжнародних інвестиційних

проектів публічно-приватного партнерства: контракти на послуги, контракти на управління, лізингові угоди, змішані типи, концесія, спільна діяльність.

Контракти на послуги - передбачає можливість підписання контракту між державною стороною та приватним підприємством для виконання поставлених завдань. Ці контракти застосовуються в операційній діяльності і містять в собі завдання щодо впровадження, функціонування та утримання нового обладнання.

Контракти на управління - дозволяють державі перекладати відповідальність щодо функціонування та управління об'єктом на інвестора. Вони укладаються на короткий строк, але він є довшим ніж у контрактах першого типу. Приватне підприємство отримує фіксовану плату, або плату у вигляді премій в залежності від ефективності своєї роботи. Функція щодо фінансування об'єкту за цим типом відносин залишається за державою.

Лізинг дозволяє приватному підприємству протягом певного часу отримувати грошові надходження від проекту за визначену лізингову плату уряду. Найчастіше цей тип угод застосовується у проектах, що самостійно генерують грошові надходження, тобто є самоокупними.

Змішані типи контрактів. Форма партнерства обирається в залежності від розподілених між партнерами ризиків, які фіксуються у контракті. Механізм відображує функції, приватного інвестора відповідно до контракту. Строк дії контрактів не перевищує 30 років.

До них належать:

Будівництво-управління-передача. Інвестор будує об'єкт, управляє проектом та передає державі. Держава сплачує інвестору за надані послуги. Такі контракти є короткотерміновими (3-5 років).

Проектування-будівництво-управління-передача. Перевага цього підходу полягає в тому, що він містить у собі відповідальність міжнародного інвестиційного щодо виконання ряду функцій: проектування, будівництво та утримання об'єкту. Подібний симбіоз є ефективним з огляду на те, що міжнародний інвестор застосовує комплексний підхід до проекту і одразу

визначає програму щодо довготермінового утримання об'єкту, що в свою чергу зменшує ризик, пов'язаний з непередбачуваними витратами у майбутньому.

Відновлення - управління – передача.. Відмінність від попереднього полягає в тому, що приватна сторона приймає в управління вже існуючий об'єкт і в її обов'язки входить його відновити.

Проектування-будівництво-фінансування-управління - ця форма партнерства є найголовнішим механізмом для залучення додаткових міжнародних інвестиційних ресурсів до проектів в інфраструктурі. Сучасні угоди вповноважують міжнародний інвестиційний проект до проектування, будівництва і фінансування та управління в обмін та можливість отримувати грошові надходження протягом зафіксованого терміну. Строк дії таких угод складає 25-30 років, і більше. Згідно з умовами договору право володіння об'єктом залишиться у державній власності.

Концесія – довгострокове партнерство (40-50 років), що дозволяє сторонам здійснювати стратегічне прогнозування та планування свої діяльності, та надає можливість диверсифікувати ризики між всіма приймаючими участь сторонами, завдяки чому суттєво підвищується життєздатність концесійних проектів. Іноземний інвестор матиме високу, а часто і абсолютну перевагу у прийнятті інвестиційних, адміністративно-господарських та управлінських рішень і лише регулювання - за державою.

Спільна діяльність держави та бізнесу – передбачає часткову передачу об'єкта у власність інвестору. У цьому виді проектів всі сторони мають здійснювати інвестиції, але повний контроль в процесі управління залишатиметься за іноземний приватним партнером. Участь же держави може мати різні форми, такі як надання пільгових кредитів, субсидій, участь у статутному капіталі, передача активів та інше.

Головними вимогами до спільної діяльності є наступні: інвестор має бути обраний на конкурсних засадах; контроль має залишатися за приватною стороною; частка держави має бути чітко визначена; витрати мають

компенсуватися безпосередньо через стягнення плати зі споживачів послуг.

Виокремленні форми передбачають широкий спектр реалізації проектів та застосування їх в Україні є рідкісним явищем. Адаптація до вітчизняних умов даних форм дозволить активізувати співпрацю між іноземними інвесторами та державою, що може бути вагомим фактором розвитку інфраструктури та соціальної сфери нашої держави.

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЄЖИРОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

Кравець О.В., старший викладач, Курбацька Л.М, к. е. н., доц...

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Сучасний економічний розвиток підприємств олієжирового підкомплексу нерозривно пов'язаний із підвищенням їхньої інвестиційної привабливості, як для залучення іноземних інвестицій, так і для міжрегіонального перерозподілу інвестиційних ресурсів. У період становлення ринкової економічної системи, дослідження інвестиційної привабливості підприємств оліє жирового під комплексу стали надзвичайно поширеними у практиці регіонального управління .

Основною метою формування інвестиційної привабливості олієжирового підкомплексу є сприяння максимізації фінансового результату через мінімізацію ризику та орієнтування на забезпечення конкурентоспроможності при задоволенні відповідних існуючих потреб.

Досить суттєвим для отримання фінансового результату є і буде виявлення та задоволення існуючих потреб, що в подальшому сприятиме задоволенню економічного інтересу суб'єктів господарювання шляхом забезпечення економічної ефективності інвестицій.

Виробництво і збут олієжирової продукції, як об'єкт інвестицій, має ряд особливостей соціально-економічного (багатоукладність сільської економіки; зростання масштабів виробництва; ускладнення соціально-

економічних зв'язків; посилення інтеграції і кооперування; перехід до інтенсивних форм господарювання; невідповідність між рівнем виробництва і споживання рослинної олії; високий рівень внутрішньої та зовнішньої конкуренції), організаційно-технічного (використання біокліматичного потенціалу, незамінність головних засобів виробництва, територіальну розосередженість і сезонність виробництва) і специфічного (пріоритет олієжирової продукції в продовольчій безпеці та забезпеченості; швидка окупність затрат; конкурентоспроможність на світовому ринку) характеру.

Досягнення мети стимулювання і розвитку олієжирового підкомплексу може здійснюватися за рахунок зниження законодавчих бар'єрів в інвестиційній діяльності, а також таких інструментів, як система спільного фінансування інноваційних проектів з боку зацікавлених суб'єктів, включаючи великі фінансово-промислові групи.

Аналіз виявлення перспектив доступності фінансових ресурсів для досягнення інвестиційних цілей передбачає визначення інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектора економіки, що враховує комплекс чинників, які формують зовнішні умови для реалізації інвестиційного проекту.

Ключові фактори інвестиційної привабливості - рентабельність, фактор ризику, рівень економічного росту галузі та розміри ринку, виступають основними критеріями оптимальності вкладень для інвестора, а також загальним індексом показника економічної розвиненості тієї чи іншої галузі.

Організація виробництва і збуту продукції олієжирового підкомплексу, враховуючи соціально-економічні, організаційно-технічні передумови розвитку, та вирішуючи економічні, соціальні та екологічні проблеми через систему адміністративних, організаційних та економічних методів, є особливою формою діяльності по регулюванню ринку олійних, створенню належних умов для виробництва олійно-жирової продукції певного обсягу, асортименту, якості і швидкого доведення його до споживача та обумовлює його особливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки, фінансової

стійкості, соціальної та політичної стабільності розвитку всього аграрного сектора економіки.

Вирішення пріоритетних завдань щодо галузевого зростання можливе через розвиток інноваційного потенціалу, впровадження новітніх наукових розробок та підвищення рівня конкурентоспроможності продукції що сприятиме подальшим структурним зрушенням в напрямі підвищення ефективності функціонування підприємств олієжирового підкомплексу та їх інвестиційній привабливості.

АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Демчук Н.І., к.е.н., доц., Рожко Ю.В., магістрант

Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Аналіз ділової активності посідає вагоме місце в фінансово-економічному аналізі підприємства. Основним інструментом для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства в умовах нестабільної економіки є оцінка й аналіз ділової активності суб'єкта господарювання, за допомогою якого можна об'єктивно оцінити результативність господарсько-фінансової діяльності підприємства та визначити перспективи його розвитку. Від об'єктивності та точності оцінки й оптимізації ділової активності підприємства залежить якість важливих та відповідальних управлінських рішень, які дають змогу не пристосовуватися до змін на ринку, а активно реагувати та впливати на ринкову ситуацію, що постійно змінюється.

Термін «ділова активність» почав використовуватися у вітчизняній аналітичній літературі порівняно недавно – у зв'язку з впровадженням широко відомих у різних країнах світу методик аналізу фінансової звітності на основі системи аналітичних коефіцієнтів. Безумовно, трактування даного терміна може бути різним. Ділова активність відображає рівень ефективності використання матеріальних, трудових, фінансових і інших ресурсів і в той же

час характеризує якість управління, а також можливості потенційного розвитку підприємства.

Аналіз ділової активності полягає у дослідженні рівнів і динаміки різноманітних фінансових коефіцієнтів – показників оборотності. Так як розмір річного обороту залежить від швидкості оборотності засобів, тому з розмірами обороту та, відповідно, із оборотністю пов'язана величина умовно-постійних витрат: чим швидший оборот, тим менше на кожен оборот припадає сума цих витрат [1].

У процесі пошуку шляхів підвищення ділової активності підприємства використовуються такі методи, як спостереження, порівняння, абстрагування, історичний метод та синтез, економіко-математичне моделювання.

Метою аналізу ділової активності підприємства є:

1. Визначення динамічності його розвитку.
2. Аналіз швидкості обороту засобів підприємства.

Аналіз ділової активності підприємства можна подати у вигляді системи чотирьох самостійних складових (блоків) аналітичних досліджень:

1. Аналізу ефективності використання оборотних коштів підприємств;
2. Аналізу використання власного і залученого капіталу;
3. Аналізу ефективності кредитних відносин підприємства з комерційними банками;
4. Аналізу дебіторської і кредиторської заборгованостей.

Тобто, проведення аналітичних досліджень ділової активності підприємств дає змогу оцінити, наскільки ефективно сформована структура їх капіталу, як складаються їх взаємовідносини з постачальниками та замовниками, а також з комерційними банками.

Як відомо, ефективність використання фінансових ресурсів, насамперед, пов'язують з їх оборотністю [2]. Прискорення оборотності оборотних коштів має важливе значення для стабільності фінансового стану підприємств з таких причин:

- швидкість обороту коштів визначає розмір їх річного обороту;
- прискорення оборотності веде до зниження витрат підприємства;
- прискорення обороту на тій чи іншій стадії кругообігу коштів веде до прискорення обороту на інших стадіях [3].

Під час аналізу дається оцінка окремих статей оборотних активів із врахуванням галузевої специфіки підприємства, виду діяльності та особливостей випуску продукції. Крім того, визначають і аналізують основні показники оборотності оборотних коштів. За результатами аналізу визначають основні причини нераціонального формування оборотних активів і вживають заходи для усунення цих причин [1].

Важливою складовою оцінки ділової активності підприємств є аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованостей. Розмір дебіторської заборгованості визначається умовами підприємства щодо розрахунків зі своїми клієнтами. Послаблення вказаних умов має як переваги, так і недоліки. Перевагами є зростання обсягу реалізації та прибутку, а недоліками – нестача оборотних коштів, уповільнення оборотності капіталу, можливість збільшення суми безнадійних боргів. В економічній літературі пропонується проводити аналіз дебіторської та кредиторської заборгованостей шляхом порівняння темпів їх зростання з темпами зростання виручки від реалізації. Перевищення темпів зростання останньої – позитивна тенденція [2].

Ділова активність проявляється в динамічності розвитку підприємства, швидкості обороту засобів підприємства. Критеріями ділової активності є:

- рівень ефективності використання ресурсів підприємства;
- стійкість економічного зростання;
- ступінь виконання завдання за основними показниками господарської діяльності тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С. 24–37.

2. Вітлінський В. В. Кількісна оцінка ділової активності підприємства / В. В. Вітлінський // Фінанси України. – 2003. – № 11. – С. 16–24.

3. Заїкіна О. О. Роль показників ділової активності в оцінці управління підприємством / О. О. Заїкіна // Харчова промисловість. – 2008. – № 7. – С. 144–148.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Демчук Н.І., к.е.н., доц., Волкова І.Ю.,- магістрант,

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Оцінка фінансового стану на підприємстві є одним з важливих елементів в системі управління і прийняття різноманітних господарських рішень. Вона становить інтерес для інвесторів, кредиторів, постачальників матеріально-технічних ресурсів, державних органів управління і виробничих менеджерів. З кожним роком зростає роль своєчасної і якісної оцінки фінансового стану через те, що, тільки маючи реальні дані про результати фінансово-господарської діяльності, можна об'єктивно оцінити ситуацію на підприємстві і прийняти найбільш правильне рішення щодо її покращення.

Попередження розвитку негативних кризових явищ на підприємстві є можливим тільки за систематичного забезпечення управлінського персоналу інформацією про поточний рівень фінансової стійкості та здатність підприємства до подальшого розвитку. Така фінансово-аналітична інформація повинна отримуватися за результатами проведення саме комплексної оцінки фінансового стану підприємства.

Актуальному як з теоретичної, так із практичної сторони, питанню оцінки фінансового стану підприємства присвячено безліч праць вітчизняних і зарубіжних авторів. Засновниками розробки й розвитку цього питання вважають представників англо-американської школи (Р. Фоулк, Дж. Кеннон, Р. Сміт, Дж. Хорріган, фахівці фірми Дюпон). У Росії останні дослідження з

цих питань висвітлено у працях В. В. Ковальова, А. Д. Шеремета, Р. С. Сайфуліна, О. Ю. Верланова й інших авторів, в Україні – у працях О. І. Барановського, А. І. Даниленко, Л. А. Лахтіонова, О. В. Павловської, А. М. Поддєрьогіна, Н. П. Шморгуна, Г. В. Савіцької, М. Д. Білик, О. О. Терещенко, М. Г. Чумаченко та ін..

Метою дослідження є систематизація сучасних підходів до розуміння сутності фінансового стану підприємства та формування на цій основі розуміння даного поняття; вивчення теоретичних засад комплексної оцінки фінансового стану підприємства.

Слід зазначити, що фінансовий стан визначає місце підприємства в економічному середовищі, а також наскільки ефективними і безризиковими можуть бути його ділові відносини з комерційними банками, постачальниками, потенційними інвесторами і позичальниками. Для підприємства, як і для його партнерів, представляє інтерес не тільки фактичний стан подій, тобто те, що було, але і очікуваний фінансовий стан. Разом з якісною ознакою «стійкий фінансовий стан» і бездоганною репутацією підприємства, необхідно мати науково обґрунтовану кількісну узагальнюючу оцінку фінансового стану підприємства.

При проведенні оцінки фінансового стану підприємства слід вивчати значення отриманих в результаті аналізу фінансового стану показників, з точки зору відповідності їх фактичних значень нормативним для конкретного підприємства рівням, визначати фактори, що вплинули на величину показника в звітному періоді та здійснювати прогноз її величини на перспективу.

Проаналізувавши літературні джерела стосовно питання оцінки фінансового стану підприємств, можна визначити наступні методи його оцінки: коефіцієнтний; комплексний; інтегральний.

Комплексна оцінка господарської діяльності є її характеристикою, отриманою в результаті комплексного дослідження, тобто одночасного та узгодженого вивчення сукупності показників, що відображають всі аспекти

господарських процесів, і містить узагальнені висновки про результати діяльності виробничого об'єкта на основі виявлення якісних і кількісних відмінностей від бази порівняння (плану, нормативів, попередніх періодів, досягнень на інших аналогічних об'єктах, інших можливих варіантах розвитку).

Отже, з вище сказаного ми можемо зробити висновок, що при проведенні комплексної оцінки фінансового стану підприємства потрібно вивчати значення отриманих в результаті аналізу фінансового стану показників з точки зору відповідності їх фактичних значень нормативним для конкретного підприємства рівням, визначати фактори, що вплинули на величину показника в звітному періоді та здійснювати прогноз її величини на перспективу.

THE MAIN PRINCIPLES AND OBJECTIVES OF TRANSPORT AND LOGISTIC SYSTEMS

*Minakova S. M. Candidate of economic Sciences, associate Professor of
the Department "System analysis and logistics" of Odessa national Maritime
University*

In the basis of functioning and development of the transport system should be based on the following trends:

- the improvement of the transport system, improving its efficiency, and to ensure reliable and uninterrupted transportation, through the quality of awareness of users of all types of transport;

- trends of reducing the demand for certain types of transport as a result of reduction of passengers and cargoes physical movement in the direction of «virtualization» (distribution of telecommunication technology, e-Commerce etc.);

- improving the quality of operational management by the signing of the new interdepartmental agreements - both formal and virtual - often located at the junction of the state and private persons interests, which will give an opportunity to

overcome legal and industry-specific restrictions;

- the development of effective and efficient mechanisms for selection of infrastructure projects, especially related to the information infrastructure, which will create additional potential of the passengers and cargo transportation system, with minimum impact on other important economic sectors, such as land use, environmental protection and other;

- the rationalization of the project and operating systems at the macro level, by switching the traffic flows in the intermodal transshipment points (water transport, railways, maritime transport, aviation, etc.);

- increasing the availability of transport services due to the increase in coverage to all large territories and layers of the population, through the development of the distribution network, known throughout the world as the «hub-and-spoke», at the national, regional levels and the level of individual services.

Innovative development everywhere is given a special value, expressed in the form of programs and strategies, supported by tax, subsidiary, legislative and other preferences. Leading directions of this development can be summarised in the following:

- total informatization of transport;
- the creation of cost-effective, resource-efficient and environmentally safe vehicles;
- formation of a multimodal logistics centers;
- creation of terminal cargo delivery systems;
- creation of transport and distribution systems, based on application of logistics technologies;
- the development of container and piggyback technologies.

REFERENCE:

9. Kotlubay A. The development of transportation and technological systems in Ukraine: the conceptual framework / A. Kotlubay // Economic innovations. — 2011. — № 46. — С. 9 — 22.

10. Дикань В. Л. Становление и развитие транспортной системы путем создания торгово-транспортной сети «DOOR-TO-DOOR» [Текст] / В. Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук. праць. — Харків: УкрДАЗТ. — 2007. — № 18. — С. 68 — 70.
11. Винников В. В. Логистические мультимодальные транспортные технологии в системе транспортных коридоров / В. В. Винников // Вестник экономики транспорта и промышленности, 2009. — № 26 — С. 19.
12. Буркинский Б. В., Котлубай А. М. Транспортная политика в условиях экономического кризиса :итоги реализации и перспективы развития // Тезисы доклада на VI научно-практическая конференция «Транспортная стратегия Украины. Опыт развития транспортной инфраструктуры Украины и ближнего зарубежья». — Одеса 21— 22 октября 2009. — С. 57 — 59.
13. Швецов В. И. Математическое моделирование транспортных потоков / В. И. Швецов // Автоматика и телемеханика. — № 11. — 2011. — С. 3 — 46.
14. Широ́в А. А., Янтовский А. А. Согласование отраслевых стратегий как элемент комплексного народнохозяйственного прогноза (на примере электроэнергетики и железнодорожного транспорта) / А. А. Широ́в, А. А. Янтовский // Проблемы прогнозирования.—2012.—№ 5.— С. 20 — 36.
15. Шишко Д. Г., Гончаров Н. Е. Влияние изменений внешней среды на транспорт и его показатели. // Транспортный комплекс Украины Сб.науч.тр. — К.: ИКТП-Центр, 2008. — Вып. 5. — 179 с.
16. Émile Quinet, Roger William Vickerman (2004). Principles of transport economics, Edward Elgar Publishing, Inc. – P. 389.
17. The Outlook for Energy: A View to 2035, June 2012 / International Energy Agency, 2013 — U.S. Department of Energy, Washington, DC. — 252 p.
18. Статистичний щорічник України за 2013 рік. / [редакт. О. Г. Осауленко]. — К.: ТОВ «Август Трейд», 2013. — 560 с.

ФІНАНСОВА ПРИВАБЛИВІСТЬ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

*Шпортько Г. Ю. – доц.. (Національна металургійна академія
України, к.т.н.)*

*Козенкова В. Д. – студент (Національна металургійна академія
України)*

Існування та ефективна діяльність суб'єкта господарювання в ринкових умовах нереально без добре налагодженого управління його капіталом, тобто основними видами фінансових коштів (інвестиційних ресурсів) у формі матеріальних і грошових коштів, різних видів фінансових інструментів. Капітал суб'єкта господарювання є, з одного боку, джерелом, а з іншого, результатом його діяльності. Фінансові ресурси господарчих суб'єктів направляються на фінансування поточних витрат і на інвестиції, що представляють собою використання фінансових ресурсів у формі довгострокових вкладень капіталу в цілях збільшення активів і отримання прибутку.

Інвестиції забезпечують динамічний розвиток суб'єкта господарювання і дозволяють вирішувати такі завдання: розширення власної підприємницької діяльності за рахунок накопичення фінансових і матеріальних ресурсів; придбання нових господарчих суб'єктів; диверсифікація внаслідок освоєння нових областей бізнесу.

Будь-які інвестиції пов'язані з інвестиційною діяльністю суб'єкта господарювання, яка являє собою процес обґрунтування і реалізації найбільш ефективних форм вкладень капіталу, спрямованих на розширення його економічного потенціалу.

Для здійснення інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання виробляють інвестиційну політику. Ця політика є частиною стратегії його розвитку і загальної політики управління прибутком. Вона полягає у виборі і реалізації найбільш ефективних форм вкладення капіталу з метою

розширення обсягу операційної діяльності і формування інвестиційного прибутку.

Для того, щоб визначати максимальну ефективність інвестиційного рішення, введено поняття інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання.

При оцінці інвестиційної привабливості господарчого суб'єкта розглядають такі аспекти: привабливість продукції, фінансова, кадрова, інноваційна, територіальна, соціальна привабливість.

Показники фінансового становища підприємства є найбільш істотними для інвесторів. Аналіз фінансової привабливості господарчих суб'єктів полягає в мінімізації витрат і максимізації прибутку. Це багатокомпонентне поняття, що складається з безлічі показників, що розраховуються на основі звітних документів підприємства.

Виділяють наступні етапи оцінки фінансової привабливості суб'єкта господарювання:

- перший етап передбачає роботу з такими звітними документами, як бухгалтерський баланс і звіт про фінансові результати. На їх основі здійснюється розрахунок показників, що характеризують різні сторони фінансової привабливості;

- другий етап – методологічний. Він полягає в угрупованні показників по узагальнюючим критеріям. Пропонуються п'ять основних напрямків аналізу фінансового становища підприємства: структура майна; показники ліквідності; показники довгострокової фінансової стійкості; показники ділової активності; показники рентабельності;

- третій етап оцінки складається з двох частин – розрахунку сумарних коефіцієнтів відхилень значень кожного порівнюваного показника від еталонної величини та визначення класу кредитоспроможності позичальника [1, 182].

При оцінці фінансової привабливості суб'єкта господарювання використовуються такі показники як рентабельність підприємства,

ліквідність активів, фінансова стійкість.

Оцінку поточного стану необхідно починати з аналізу майнового стану суб'єкта господарювання, яке характеризується складом і станом активів.

Здатність підприємства оперативно визволити з господарського обороту кошти, необхідні для нормальної фінансово-господарської діяльності та погашення його поточних (короткострокових) зобов'язань, називається ліквідністю. Причому ліквідність можна розглядати як на даний момент, так і на перспективу. Основною ознакою ліквідності служить формальне перевищення (у вартісній оцінці) оборотних активів над короткостроковими пасивами. Чим більше це перевищення, тим сприятливіший фінансовий стан підприємства з позиції ліквідності [2, 90].

Найважливішим показником фінансового стану суб'єкта господарювання є оцінка його платоспроможності, під якою розуміється здатність підприємства своєчасно і в повному обсязі провести розрахунки за короткостроковими зобов'язаннями перед контрагентами.

Для узагальненої оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства використовують спеціальні аналітичні коефіцієнти.

Інвестиційна привабливість суб'єкта господарювання безпосередньо залежить від ліквідності його балансу, і для підвищення інвестиційної привабливості підприємство повинно прагнути до абсолютної ліквідності і платоспроможності.

Фінансова стійкість підприємства визначає довгострокову (на відміну від ліквідності) стабільність підприємства. Вона пов'язана із залежністю від кредиторів та інвесторів, тобто з співвідношенням «власний капітал – позикові кошти».

При аналізі фінансової стійкості слід розглядати систему показників, що відображають ризик і прибутковість суб'єкта господарювання в перспективі. Фінансово стійким є такий суб'єкт, який за рахунок власних коштів покриває вкладення в активи (основні фонди, нематеріальні активи, оборотні кошти), не допускає невиправданої дебіторської та кредиторської

заборгованості і розплачується в термін за своїми зобов'язаннями.

Завданням аналізу фінансової стійкості є оцінка величини і структури активів і пасивів.

Ділова активність суб'єкта господарювання характеризується динамічністю свого розвитку і досягненням ним поставлених цілей, розкритих поруч натуральних і вартісних показників, а також ефективним використанням економічного потенціалу підприємства та розширенням ринку збуту своєї продукції.

Основним оцінним показником є обсяг реалізації і прибуток. При цьому найбільш ефективним є співвідношення, коли темпи зміни балансового прибутку вище темпів зміни виручки від реалізації, а останнє вище темпів зміни основного капіталу. Ця залежність означає, що: економічний потенціал підприємства зростає; обсяг реалізації зростає більш високими темпами; прибуток зростає випереджаючими темпами.

До узагальнюючих показників відносяться показник ресурсовіддачі і коефіцієнт стійкості економічного зростання. Ресурсовіддача (коефіцієнт оборотності основного капіталу) – характеризує обсяг реалізованої продукції на гривню коштів, вкладених у діяльність підприємства. Зростання цього показника в динаміці розглядається як сприятлива тенденція. Коефіцієнт стійкості економічного зростання – показує, якими, в середньому, темпами може розвиватися підприємство надалі.

Рентабельність – це відносний показник, що визначає рівень прибутковості бізнесу. Показники рентабельності характеризують ефективність роботи суб'єкта господарювання в цілому, прибутковість різних напрямків діяльності (виробничої, комерційної, інвестиційної і т.д.). Вони більш повно, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, тому що їх величина показує співвідношення ефекту з наявними або спожитими ресурсами.

Показники рентабельності можна об'єднати в кілька груп: показники, що характеризують окупність витрат виробництва та інвестиційних проектів;

показники, що характеризують рентабельність продажів; показники, що характеризують прибутковість капіталу та його частин. У процесі аналізу рентабельності підприємства слід вивчити динаміку перерахованих показників рентабельності, виконання плану по їх рівні і провести міжгосподарські порівняння з підприємствами-конкурентами.

Ці показники використовують для оцінки діяльності суб'єкта господарювання і як інструмент в інвестиційній політиці.

Таким чином, з доданків аналізу інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання фінансовий аналіз виділений як головний доданок аналізу, тому що, саме, в фінансах підприємства, як в дзеркалі, відбиваються головні результати його діяльності (прибутковість, рентабельність), ділової активності (фондовіддача, оборотність оборотних коштів) і фінансової спроможності (показники ліквідності, забезпеченості власними засобами).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сергеев И.В., Веретенникова И.И., Яновский В.В. Организация и финансирование инвестиций. – М.: Финансы и статистика, 2009. – 400с.
2. Савчук В.П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций. – К.: Издательский дом «Максимум», 2001. – 600с.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ПІДРОЗДІЛУ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАХОДІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Юй Цзянбо, аспірант кафедри фінансово-економічної безпеки,
обліку і аудиту Харківського національного університету міського
господарства імені О. М. Бекетова*

Для формування та реалізації фінансово-економічної безпеки на

будівельних корпоративних підприємствах запропоновано створити й забезпечити функціонування спеціального організаційного підрозділу. До функцій цієї організаційної структури належать: протидія економічним та фінансовим порушенням і злочинам, їх попередження, зовнішнім загрозам, загрозам терористичним актам, вибухів, комп'ютерним злочинам, забезпечення захисту від порушень та злочинних дій посадовцями і робітниками компаній, індивідуальний захист, проведення профілактичної роботи, контроль за формуванням та використанням фінансових і економічних ресурсів, основних та оборотних коштів, застосування спеціальної техніки щодо забезпечення захисту. У рамках запропонованого організаційного підрозділу забезпечується індивідуальний захист, який включає:

- моніторинг та перевірка рівня захищеності місць розрашування фізичної особи;
- перевірка безпеки пересування та маршрутів фізичної особи;
- обстеження місць перебування об'єкта захисту;
- визначення та особливостей місць перебування та маршруту фізичної особи;
- характеристика можливостей рівня доступу до об'єкта захисту;
- виявлення та блокування можливих небезпек;
- здійснення дій щодо організації та охорони об'єкта захисту;
- здійснення супроводу фізичної особи.

Для забезпечення технічного захисту у рамках організаційного підрозділу реалізуються наступні етапи:

- ✓ характеристика технологічних засобів;
- ✓ застосування технічних засобів щодо роботи із конфіденційною інформацією;
- ✓ використання технічних стандартів, що характеризують напрями формування інформаційних контурів захисту інформації.

Слід зазначити, що до спеціальних засобів індивідуального захисту

відноситься:

- шоломи (сталені армійські, "Сфера", каска захисна пластмасова), бронежилети, протиударні та броньові щити;

- гумові кийки; кийки пластикові типу "тонфа"; наручники; електрошокові пристрої; патрони і пристрої для їх вітчизняного виробництва, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії; ручні газові гранати, а також патрони з газовими гранатами ("Черемуха-1", "Черемуха-4", "Черемуха-5", "Черемуха-6", "Черемуха-7", "Черемуха-10", "Черемуха-12", "Сирень-1", "Сирень-2", "Сирень-3"); балончики, патрони, гранати та інші спецзасоби з препаратами сльозоточивої та дратівної дії на основі природних капсаїциноїдів, морфоліду пералгонової кислоти (МПК), ортохлорбензальмалонітрилу (CS) і речовини АЛГОГЕН та ін.

Використання цих спеціальних засобів визначено Правилами застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку, якими визначають порядок застосування спеціальних засобів особовим складом міліції та іншими працівниками органів і установ внутрішніх справ, військовослужбовцями внутрішніх військ, які залучаються до охорони громадського порядку і громадської безпеки, боротьби зі злочинністю, та перелік спеціальних засобів. Тому для функціонування будівельних корпоративних підприємств можливість застосування спеціальних засобів індивідуальних засобів захисту можливо при залученні у діяльність представників органів і установ внутрішніх справ, військовослужбовців внутрішніх військ.

Таким чином, для забезпечення фінансово-економічної безпеки на будівельних підприємствах запропоновано створити та використовувати спеціальний організаційний підрозділ та застосовувати спеціальний інструментарій. Причому створення відповідного організаційного підрозділу здійснюється за рахунок удосконалення організаційної структури

будівельних підприємств, а не за її розширення.

**РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗРОСТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА БУДІВЕЛЬНИХ
КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

*Юй Цзянбо, аспірант кафедри фінансово-економічної безпеки,
обліку і аудиту Харківського національного університету міського
господарства імені О. М. Бекетова*

У сучасних умовах господарювання України, наростання впливу макроекономічних регресорів та політичної й економічної нестабільності необхідною умовою є забезпечення фінансово-економічної безпеки на основі розробки та реалізації відповідної стратегії на будівельних підприємствах.

Для забезпечення формування та реалізації стратегії управління фінансово-економічної безпеки на будівельних корпоративних підприємствах здійснюється комплекс заходів, спрямованих на зростання інтегрального критерію фінансово-економічної безпеки за рахунок:

1. Зміцнення фінансово-економічної складової:
 - 1.1. Контроль за рухом та використанням фінансових ресурсів.
 - 1.2. Зростання фінансової та економічної дисципліни щодо формування та використання всіх видів ресурсів.
 - 1.3. Можливості запобігання та протидії несанкціонованим, незаконним діям, здійснення антирейдерських заходів щодо захоплення об'єктів будівництва, основних засобів, оборотних активів.
 - 1.4. Захист власності будівельних корпоративних підприємств.
 - 1.5. Забезпечення виконання виробничих програм.
 - 1.6. Реалізація заходів щодо зміцнення економічного потенціалу (зростання вартості основних заходів, більшість з яких мають високотехнологічний характер, забезпечення управління матеріальними

запасами та дебіторською заборгованістю, використання сучасних технологій для здійснення будівництва).

1.7. Зростання притоку грошових коштів порівняно з їх відтоками та забезпечення ефективності й результативності використання.

1.8. Оптимізація структури джерел фінансування діяльності будівельних корпоративних підприємств, зростання величини власного капіталу і зростання його питомої ваги порівняно із залученими коштами.

1.9. Зростання результативності діяльності будівельних компаній за рахунок швидкості перевищення обсягів виробництва та реалізації будівельної продукції порівняно із швидкістю збільшення витрат, особливу увагу приділити адміністративним, витратам на збут, іншим витратам.

1.10. Застосування стандартів та забезпечення лідерства щодо застосування нової технології, диверсифікація продукції.

1.11. Збільшення рівня використання основних засобів на будівельних корпоративних підприємствах, створення можливостей щодо їх диверсифікації.

2. Зростання техніко-технологічної та ресурсної складової, які суттєво пов'язані з фінансово-економічною складовою і спрямовані на застосування комбінованого підходу до управління матеріальним забезпеченням будівельних корпоративних підприємств, який базується на можливості створення незначного запасу при перетворенні будівельного виробництва в потік. Крім того, особливу увагу слід приділити управлінню дебіторською заборгованістю, який потребує застосування помірної підходу, що полягає у зниженні рівня заборгованості шляхом обмеження кредитування замовників до відповідного рівня.

Проте не передбачається повна відмова від формування дебіторської заборгованості. Заходи зростання техніко-технологічної складової фінансово-економічної безпеки спрямовуються на застосування сучасних технічних технологій, пошук можливих резервів для їх придбання.

3. Збільшення якості корпоративного управління зарахунок повноти розкриття інформації, її захисту та прозорості, дотримання прав акціонерів та забезпечення їх взаємодії з іншими органами корпоративного управління, забезпечення контролю за фінансово-господарською діяльністю на будівельних корпоративних підприємствах, зростання ефективності й результативності функціонування виконавчого органу та наглядової ради, формування оптимальної структури акціонерного капіталу, дотримання інтересів інших зацікавлених осіб, зростання ефективності їх взаємодії та корпоративної соціальної відповідальності.

4. Зростання інформаційної складової за рахунок фізичного захисту (перешкодження доступу до інформації), забезпечення управління доступом до інформації шляхом ідентифікації споживачів, авторизація користувачів, їх реєстрація, захист від несанкціонованих дій, реалізація механізму шифрування інформаційних потоків, регламентація та автоматизація інформації, використання методу захисту, який передбачає необхідність обробки та передачі інформації за рівнем відповідальності, застосування морально-етичних засобів захисту інформації й технічних засобів та систем.

5. Зміцнення силових компонентів захисту шляхом фізичного та персонального захисту відповідальних осіб та структурних підрозділів і будівельних корпоративних підприємств у цілому.

6. Надання пропозицій та створення можливостей реалізації нормативно-правового забезпечення формування й використання фінансово-економічної безпеки.

7. Зростання ієрархічної складової шляхом формування ефективної системи взаємодії між організаційними підрозділами будівельних корпоративних підприємств та забезпечення високого рівня захисту.

8. Зміцнення екологічної складової на основі дотримання екологічних вимог до будівельних матеріалів та будівництва, здійснення

екологічної оцінки об'єктів будівництва, стимулювання реалізації екологічних програм, утилізація будівельних відходів, застосування екологічно чистих технологій та матеріалів, дотримання нормативної документації на будівельних корпоративних підприємствах щодо екологічного захисту, класифікація та облік причин негативного впливу факторів виробництва на природне середовище.

9. Територіальні складові пов'язані із розташуванням об'єктів будівництва, розміщенням структурних підрозділів будівельних корпоративних підприємств, наявністю інфраструктури та транспортних сполучень, наближеність до газових та електропостачальних об'єктів, промислових підприємств та ін.

10. Забезпечення реалізації можливостей врахування природних складових, що впливають на функціонування будівельних корпоративних підприємств та будівництво об'єктів. Зокрема, визначення ландшафтних та природних форм об'єктів будівництва, гармонія, композиційні характеристики, природні конструкції, виявлення природних особливостей та їх вплив на здійснення будівельного виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Барановський, О. І. Фінансова безпека [Текст] / О. І. Барановський ; Ін-т екон. прогнозування. - К. : Фенікс, 1999. – 272-273 с.
2. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью / И. А. Бланк. - К. : Ника центр, Эльга, 2004. - 784 с.
3. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – К. : Центр учб. літ., 2008. - С. 4 - 18.
4. Кириченко О.А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах фінансової кризи // Финансовые рынки и ценные бумаги, 2009. – №16. – 2009. – С. 22-28.
5. Ковальов Д. Экономическая безопасность предприятия // Экономика Украины / Д. Ковальов, Т. Сухорукова. - Київ, 2000. - № 10. -

С.48-52.

6. Патехин Р. С. Факторы финансовой устойчивости и безопасности предприятий / Р. С. Патехин. - Автореферат дис. на получ. ст.канд. экон. наук.- ГОУ ВПО Волгоградский гос. ун-т. - 20 с.- Режим доступа : www.volgu.ru.

7. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: Монографія / Н.Й. Реверчук. - Львів: ЛБІНБУ, 2004. - 175 с.

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Грицьков Є.В., здобувач кафедри геоінформаційних технологій,
оцінки землі та нерухомого майна Харківського національного
університету міського господарства імені О.М. Бекетова*

Будівельні підприємства є галузеутворюючими суб'єктами, що впливають на розвиток держави. У сучасних умовах господарювання України функціонування підприємств будівельної галузі характеризується нестабільністю, неподоланням наслідків фінансово-економічної кризи та внутрішніми диспропорціями й дисбалансами, що негативно впливає на розвиток економіки держави у цілому. Зокрема, на більшості підприємствах будівельної галузі спостерігається зниження результативності діяльності або зростання її збитковості (рис. 1).

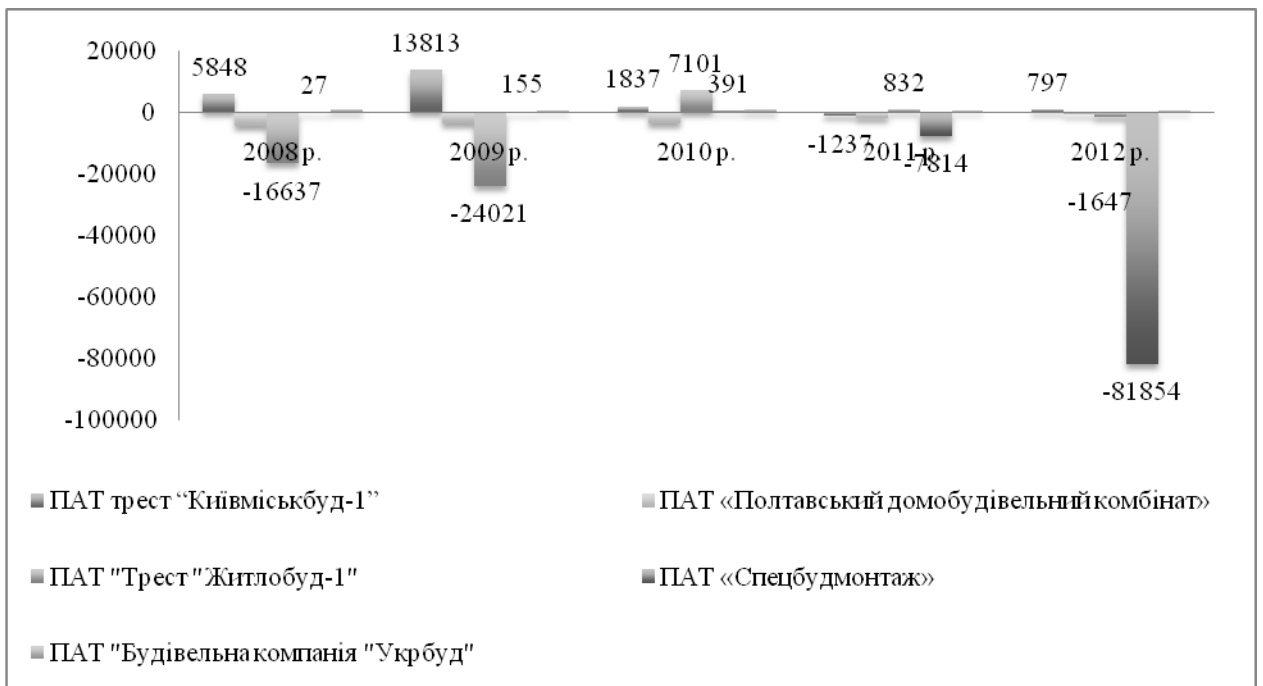

Рис. 1. Динаміка чистого прибутку (збитку) на підприємствах будівельної галузі.

Такий стан обумовлений уповільненням зростання доходів від реалізації будівельної продукції або їх зменшенням порівняно із збільшенням собівартості реалізації.

Слід відзначити, що на досліджених будівельних підприємствах спостерігається відтік грошових коштів, що негативно впливає на їх функціонування. Зокрема, на ПАТ Трест "Київміськбуд-1" чистий рух грошових коштів від операційної діяльності має негативне значення протягом усього дослідженого періоду. До скорочення мав тенденції чистий рух коштів від фінансової діяльності. Лише чистий рух коштів від інвестиційної діяльності характеризувався позитивною діяльністю. Проте, це не сприяло у більшості періодів зростанню чистого руху коштів за звітній період. Таким чином, за досліджений період на ПАТ Трест "Київміськбуд-1" спостерігається відтік грошових коштів, що підтверджує загальний висновок про негативні тенденції в сфері формування та використання грошових коштів.

На ПАТ «Полтавський домобудівельний комбінат» спостерігається відтік грошових коштів, що призвело до скорочення чистого руху коштів за

звітній період. На ПАТ “Трест “Житлобуд-1” також знижується чистий рух грошових коштів, проте цей показник мав позитивне значення. На ПАТ «Спецбудмонтаж» та ПАТ "Будівельна компанія "Укрбуд" значними темпами відбувається відтік грошових коштів на що вказує від'ємне значення чистого руху коштів за звітній період. Отже, на більшості досліджених будівельних підприємствах спостерігаються негативні тенденції, які характеризуються відтоком грошових коштів, що впливає на зниження або отримання низького рівня ліквідності та уповільнення тенденцій їх розвитку.

Визначено, що досліджених будівельних підприємствах високий рівень технічної готовності основних засобів на що вказує значення та динаміка коефіцієнту зносу основних засобів. Проте, за весь досліджений період на низькому рівні знаходиться процес оновлення основних засобів, що призводить до зниження виробничо-господарського потенціалу та конкурентоспроможності будівельних підприємств.

Набудівельних підприємствах незначний рівень використання активів, процес свідчить динаміка коефіцієнту оборотності. Причому спостерігається уповільнення погашення заборгованості на більшості досліджених будівельних підприємствах.

Таким чином, отримані данні про функціонування досліджених будівельних підприємств свідчать про необхідність розробки заходів щодо протидії накопиченню негативних явищ, у тому числі шляхом застосування інструментарію, пов'язаного із формуванням та використанням інтелектуального капіталу.

**ПІДСЕКЦІЯ З "РОЗВИТОК РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ".**

**ФОРМУВАННЯ І РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ
РЕСУРСІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Леценко О.Ю., студентка гр.СпФК-1-14

Науковий керівник – к.е.н., доц.. Добровольська О.В.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Агропромисловий комплекс, зокрема сільське господарство, найбільше потребує фінансового захисту і фінансової підтримки, котрі зумовлені не лише сезонністю виробництва, циклічністю, великим періодом кругообігу капіталу, а і тим, що з аграрного сектору економіки надходить на споживання і переробку 90% обсягу продовольчих ресурсів. Необхідність виділення державних коштів на підтримку сільського господарства визначається специфічними умовами його функціонування та низкою об'єктивних факторів. Метою державної фінансової підтримки розвитку цієї галузі є забезпечення достатніх рівнів доходності та досягнення нормативного рівня прибутковості виробничої діяльності аграрних підприємств усіх форм власності та господарювання, поліпшення еквівалентності обміну з галузями промисловості, а також покращення фінансової стійкості та фінансового стану підприємств і організацій АПК.

В умовах ринку механізм управління кредитними відносинами, як складова частина кредитного механізму, становить систему заходів щодо регулювання усіх форм кредитних відносин з використанням організаційно-розпорядчих та економічних методів і заходів. Ці методи специфічні для кожного рівня кредитної системи. Загальні ж правила здійснення кредитних відносин визначаються кредитним механізмом.

Якщо кредитний механізм визначає загальні правила здійснення кредитних відносин, незалежно від форми їх існування, то на відміну від

нього, механізм кредитування характеризує набір правил використання конкретних організаційних форм позичкових відносин або їх груп (комерційні, банківські тощо). Тобто, зазначені поняття не тотожні.

Визначення основних параметрів і чинників фінансової стійкості підприємств галузі відноситься до числа найважливіших проблем економіки через те, що недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємств і відсутності в них коштів для розвитку виробництва, а надмірна – буде стримувати їх розвиток, обтяжуючи підприємства надмірними резервами. Фінансову стійкість підприємства галузі необхідно розглядати як одну із форм вияву закону підвищення ефективності виробництва.

Визначення, класифікація, аналіз, оцінка і використання системи комерційних та фінансових ризиків є важливою складовою економічної діяльності з управління як на макро-, так і на мікрорівні.

Дослідження показують, що в умовах переходу економіки до ринкових відносин держава відмовилася від дотацій на технічні, матеріальні та енергетичні ресурси промислового виробництва, які споживаються в аграрній сфері, скасувала дотації на підвищення державних закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію. Це значно знизило доходи аграрних підприємств різних форм власності та господарювання. Одночасно істотно зменшилися асигнування з бюджету на виробничий та соціальний розвиток цієї галузі економіки.

Грошові надходження аграрних підприємств в період з 2010 до 2013 рр. практично стабілізувались за одночасного зростання збитків від господарської діяльності, збільшення суми дебіторської та зменшення суми кредиторської заборгованості.

Здешевлення кредитів комерційних банків безпосередньо сільськогосподарським позичальникам шляхом часткової компенсації кредитної ставки здійснюється державою протягом 2008–2013 рр. Новими напрямками фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств в

цей період є запровадження з 2012 р. часткової компенсації аграрним товаровиробникам вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, фінансування заходів для запобігання розповсюдження збудників інфекційних хвороб тварин і заходів щодо реформування і розвитку комунального господарства у сільській місцевості, з 2010 р. підтримки через механізм мікрокредитування новостворених і невеликих фермерських господарств, які не мають об'єкта застави – ліквідного майна для одержання кредитів, і з 2012 р здешевлення вартості страхових внесків, фактично сплачених суб'єктами аграрного ринку.

Однією з актуальних проблем розвитку аграрних підприємств після їх реформування є оновлення основного капіталу на сучасній технічній основі та забезпечення в них розширеного відтворення виробництва. В розв'язанні цієї проблеми важливу роль може відігравати фінансовий лізинг. Проте така форма залучення агропідприємствами додаткових фінансових ресурсів має обмежений характер через низку об'єктивних і суб'єктивних факторів і не відіграє поки що вагомої ролі у підвищенні рівня їх технічної оснащеності.

Досвід зарубіжних країн і країн СНД свідчить про високу ефективність дії господарського механізму агропромислової фінансової групи, організаційна структура якої дозволяє в умовах ринку найбільш повно реалізувати переваги інтеграційного процесу і швидше відтворити вітчизняне виробництво конкурентоспроможної продукції. Її організаційно-господарська структура на відміну від структури інших корпоративних груп створюється для реалізації великомасштабних інвестиційних проєктів, мінімізації виробничих витрат і оптимізації інвестиційного процесу, організації та управління консолідованими фінансами.

Для банкірів основними проблемами кредитування сільгоспвиробників є:

відсутність необхідної застави для забезпечення кредиту (всі респонденти);

невміння виробників вигідно продавати вироблену продукцію і

передбачати та мінімізувати виробничі ризики, та недосконалість законодавчої бази щодо кредитування (71%);

визначення спроможності потенційного позичальника повернути кредит і сплатити відсотки (51% банків, котрі в останні роки кредитували село).

У сільському господарстві дуже повільно відбувається процес капіталізації виробництва, у сільгоспвиробників не вистачає коштів для придбання техніки та інших видів основних засобів і будівництва. Разом з тим 100% банкірів вважають, що можливість використання землі в якості застави стала б значним поштовхом у розвитку кредитування, яке і потрібне для придбання і оновлення основних засобів виробництва.

Одним із найважливіших питань для сільгоспвиробників є ціна кредитних ресурсів. Результати загальнонаціонального дослідження, яке проводилося за проектом у 2012 р., показали, що однією з причин, яка ускладнює виробникам сільськогосподарської продукції доступ до кредитних ресурсів, є високий розмір відсоткових ставок. Слід відмітити, що за останні п'ять років розмір відсоткових ставок значно зменшився, і за даними банків, на 2016 р. вони планують надавати кредити сільськогосподарським виробникам під 18-25% річних.

Необхідно також зазначити, що відсоток компенсаційних виплат в сумі виданих як короткострокових, так і довгострокових пільгових кредитів селу незначний, оскільки держава не погашає замість позичальника частину взятого ним кредиту, а лише частково сплачує банкові його вартість.

Позитивним аспектом нової схеми кредитної підтримки села є те, що на відміну від практики минулих років, держава не бере безпосередньої участі та не несе ризиків в кредитуванні аграрного сектора економіки України. Зараз вона сприяє збільшенню його обсягів і поліпшенню умов кредитного забезпечення не директивним шляхом, а через прямий, дійсно ринковий інструмент, яким є програма фінансової підтримки агропідприємств через механізми здешевлення кредитів. Механізм часткової компенсації ставки за

кредити комерційних банків сільськогосподарським та іншим підприємствам АПК є набагато ефективнішим інструментом фінансової підтримки порівняно з минулою практикою товарного кредитування, яке застосовувалось до 2000 р.

В структурі кредитного ринку звертає увагу обмеженість довгострокових ресурсів. Ця обставина пов'язана не з особливістю сільськогосподарського кредитування, а з потужністю фінансової інфраструктури. Довгостроковий сегмент ринку тільки розвивається. В кредитуванні сільського господарства він займає в середньому близько 32%. Його формують позики з терміном використання більше року, але переважно до 3 років. Одним із шляхів одержання довгострокових кредитів може бути застава права оренди землі.

Застава права оренди земельних ділянок – один із видів іпотеки, за якого об'єктом застави є право оренди землі, яке належить орендарю, згідно договору оренди земельної ділянки.

Кредитний відділ банку розглядає заявку на кредит, оцінює фінансовий стан позичальника і встановлює умови кредитування. Вартість права оренди земельної ділянки (заставна ціна), яка є предметом застави, визначається за згодою сторін. На нашу думку, спочатку це має бути середній прибуток, який можна одержати на ній, а далі – величина орендної плати. Перевищення величини забезпечення кредитного зобов'язання над розміром кредиту повинно бути в межах 50%, ставка має бути на рівні 10%.

Отже, існує можливість одержання максимальної суми кредиту різними за розмірами аграрними підприємствами, яка гарантує фінансову підтримку їх виробничих програм і повернення кредиту.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ В АПК

Масюк Ю.В., к.е.н., доц., проф., кафедри фінансів

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Для сталого функціонування сільського господарства в умовах ринкового середовища особливу значимість набувають питання адаптації до ризиків сільськогосподарського виробництва, які пов'язані з відмінностями в природних, соціально - економічних, техніко - технологічних умовах, що визначають функціонування і розвиток аграрної сфери.

В агропромисловому комплексі всебічний і об'єктивний облік ризиків має принципове значення, оскільки залежність умов і результатів господарської діяльності від випадкових, насамперед, природних факторів тут особливо велика [2]. У цьому зв'язку особливу значимість у вирішенні питань мінімізації непередбачених фінансових збитків набуває застосування програм страхування.

Українська система аграрного страхування побудована на взаємодії трьох основних учасників, кожен з яких переслідує свої інтереси: страхові компанії хочуть вести страхові операції з достатнім ступенем рентабельності; сільгоспвиробники зацікавлені в отриманні страхового захисту за мінімальною вартістю; а держава в особі Уряду бажає створити умови для стабільної роботи національного аграрного сектора з мінімальними витратами бюджетних коштів. У такій ситуації і виникає потреба в державній підтримці страхування, оскільки вона в порівнянні з прямими виплатами постраждалим сільгоспвиробникам дозволяє більш раціонально використовувати бюджетні кошти. Крім того, держпідтримка дозволяє досягти здешевлення страхування для сільськогосподарських виробників через механізм субсидування страхової премії.

В багатьох країнах світу сільгоспстрахування є одним з найефективніших механізмів фінансового захисту сільгоспвиробника. Український ринок агостраховання знаходиться на етапі становлення. Істотні зрушення в історії страхування сільгоспризиків в Україні відбулися безпосередньо в 2005 році після введення страхових субсидій, проте в 2008 році після припинення субсидування, обсяги агостраховання різко впали.

Новий якісний виток у структурі управління аграрними ризиками в

Україні настав у 2012 році, з набранням чинності Законом № 4391 -VI « Про особливості страхування сільгосппродукції з державною підтримкою», який передбачає надання сільгоспвиробникам держпідтримки в страхуванні.

Основну частину в портфелі страховиків займає осінньо -зимовий період агрострахування, оскільки страхування озимих культур є більш дешевим і механізм відшкодування аграріям більш прийнятний. В 2013 році агрострахування в Україні здійснювалося переважно за рахунок обов'язкових програм. Це, насамперед, форвардні закупівлі зерна Аграрного фонду України і субсидування страхування посівів. Державне субсидування агрострахування дозволяє аграріям застрахувати свої ризики і отримати від держави компенсацію частини сплаченої страхової премії. Такі субсидії надаються сільськогосподарським товаровиробникам після укладення із страховиком - членом Аграрного страхового Пула стандартного договору страхування та сплати страхової премії. Мінагрополітики в межах виділених коштів здійснює розподіл пропорційно потребі страхувальників на відповідний рік, але не більше 50 % вартості страхового платежу [1].

Створення в 2012 році Українського Аграрного Страхового Пулу можна однозначно назвати позитивним зрушенням у державній політиці підтримки вітчизняного сільгоспвиробника. Аграрний Страховий Пул був створений з метою формування єдиного центру управління ризиками за програмами державних закупівель зернових, Аграрного Фонду, та контролю реалізації програми державної підтримки в агрострахування.

Аграрії в Україні страхують тільки 5 % посівів. У той же час у Канаді , США і Європі даний показник складає 60-80% [3]. На 2014 р. в бюджеті на підтримку аграрного виробництва в Україні передбачено 2 млрд.грн. Разом з тим, майже всі види надання державної підтримки та пільг не передбачають дієвого механізму захисту інтересів держави та сільськогосподарських товаровиробників у разі загибелі, втрати або знищення об'єкта надання державної підтримки.

Отже, створення в Україні ефективної системи державної підтримки

страхування ризиків в АПК прискорить розвиток системи агрострахування, забезпечить максимальне використання можливостей аграрного та страхового ринків. Агрострахування в Україні потребує розвитку. Правильне розуміння представниками страхових компаній процесів, що відбуваються на цьому сегменті фінансового ринку, грамотна політика андеррайтингу, прагнення до збереження умов для реалізації поточних і нових потреб агровиробників, дії в інтересах страхувальників можуть підвищити попит на страхування сільськогосподарських ризиків і привести до значного збільшення частки цього виду страхування в портфелі страховиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аграрне страхування України. Режим доступу: <http://agroins.com.ua>.
2. Гутко Л.М. Досвід державної підтримки страхування ризиків сільськогосподарського виробництва /Л.М.Гутко //Економіка АПК: журнал: 2009. - №10. – С.147-152.
3. МФК: Розвиток агрострахування в Україні: аналітична записка. – 2009.- 10 с.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Базилевич В.М., старший викладач

Чернігівський національний технологічний університет

Інвестиційну безпеку аграрного підприємства слід розглядати як елемент економічної безпеки, що характеризується таким рівнем інвестицій, при якому підприємство має можливість стало розвиватись, збільшувати виробництво, виконувати реструктуризацію та оновлювати технологічне оснащення.

Інноваційна безпека – це в першу чергу наявність кваліфікованих кадрів та залучення зовнішніх спеціалістів для розвитку інфраструктури,

створення або модернізації технологій виробництва, зберігання, реалізації агропродукції, тощо. Головною проблемою інноваційної безпеки АПК є недостатній рівень фінансування, що призводить до відтоку науковців та висококваліфікованих кадрів з галузі.

Велику роль сьогодні відіграють реальні інвестиції, спрямовані на відтворення основних засобів виробничого і не виробничого призначення, на створення нових, реконструкцію і розвиток діючих основних засобів. На сьогоднішній день – це основний тип інвестицій, необхідний для оптимізації роботи більшості підприємств вітчизняного АПК, адже більшість основних засобів є застарілими і потребують оновлення технічної бази, або її повної заміни. До таких засобів в першу чергу відносяться: машини та устаткування, транспортні засоби, інструменти, інвентар, прилади, будівлі, споруди.

Оновлення цих засобів призведе до збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, пришвидшення транспортування та покращення умов її зберігання.

Окрім власних інвестицій важливим елементом є залучення інвестицій від зовнішніх джерел, що в умовах кризи в АПК є актуальним, це можуть бути, як державні так і іноземні інвестиції.

Оцінити рівень реальних інвестицій можна за формулою:

$$I = I_v + I_z \quad (1)$$

де I – загальний обсяг інвестицій підприємства;

I_v – власні інвестиції;

I_z – зовнішні інвестиції.

Світовий досвід діяльності підприємств аграрного сектора свідчить про те, що рівень інвестицій для стабільного економічного розвитку повинен становити 19-25% від чистого прибутку [3].

Тоді загальний обсяг інвестицій для підтримання інвестиційної безпеки обчислимо за формулою:

$$Z = \frac{I}{C} * 100\% \geq 19 - 25\% \quad (2)$$

де Z – рівень загального обсягу інвестицій;

C – чистий прибуток підприємства.

Верхня межа інвестицій, тобто близько 25% відповідає етапу передкризового або кризового стану економічної безпеки підприємства. Нижня межа (19%) – рівень інвестицій при нормальному стані підприємства, що характеризується сталим розвитком.

На сьогоднішні день більшість підприємств АПК знаходяться в передкризовому або кризовому стані, отже рівень інвестицій має бути близький до 25% від чистого прибутку цих підприємств.

Для того, щоб забезпечити інноваційну безпеку підприємств слід фінансувати науково-технічну діяльність на рівні близько 2% від чистого прибутку підприємства[3], тобто рівень витрат на розробку та впровадження інновацій розраховується за формулою:

$$P = \frac{F}{C} * 100\% \geq 2\% \quad (3)$$

де P – рівень фінансування інноваційної діяльності;

F – фінансування науково-технічної діяльності за рахунок усіх джерел.

Використовуючи наведені методи можна оцінити реальний стан інноваційної та інвестиційної безпеки аграрного підприємства, а також розрахувати необхідний обсяг інвестицій та обсягу фінансування науково-технічної діяльності для конкретного підприємства АПК.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Анісімова О.М. Інвестиційна безпека підприємства в контексті економічної безпеки: сутність, зміст, оцінка і система управління / Анісімова О.М., Кратчева О.С. – Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності, 2012 р., № 1, Т. 2 – 293-297 с.
2. Економічна безпека: навчальний посібник / [Варналій З.С., Мельник П.В., Тарангул Л.Л. та ін.]; за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с. – С.

233.

3. Экономическая безопасность: Производство – Финансы – Банки / Под ред. В.К.Сенчагова. – М.: ЗАО «Финстатинформ», 1998. – 621 с.

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Окселенко Н.О., асистент

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Вступ. Аналіз діяльності сільськогосподарських підприємств Дніпропетровської області щодо організації управління оборотними активами висвітлив проблеми, характерні для більшості досліджуваних підприємств, а саме: нерациональне розміщення оборотних активів між сферою виробництва і сферою обігу; відсутність механізму поповнення оборотних активів; відсутність стратегії управління оборотними активами; незабезпечення збереження оборотних активів, а також ряд причин, які не залежать від діяльності підприємства, але впливають на стан оборотних активів (інфляція, недосконала податкова політика, загальна криза платежів та ін.). Виникнення цих проблем пов'язане із складною економічною ситуацією в країні та умовами господарювання сільськогосподарських підприємств в цих умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання аналізу, діагностики й управління оборотними активами підприємства завжди були об'єктом уваги вчених. Значний внесок у рішення цих проблем внесли такі вітчизняні дослідники, як І.А. Бланк, О.В. Єфімова, В.В. Ковальов, Г.В. Савицька, А.Д. Шеремет; а також закордонні дослідники: Л.А. Бернстайн, Ю.Б. Бригхэм, Э. Хелферт і ряд інших авторів. Розроблені ними підходи до управління оборотними активами є точкою відліку для подальшої розробки цього питання.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні стратегії управління оборотними активами в структурі ефективного управління

сільськогосподарським підприємством.

Виклад результатів досліджень. Можна зазначити, що управління оборотними активами зводиться, з одного боку, до визначення достатнього рівня і раціональної структури оборотних активів (підходи до формування оборотних активів), а з іншого боку – до визначення величини і структури джерел їхнього фінансування. Під стратегією управління оборотними активами підприємства розуміємо цілеспрямований процес формування обсягу та складу оборотних активів, який дозволяє забезпечити досягнення стратегічних цілей та завдання управління. Управління оборотними активами підприємства здійснюється з метою досягнення певної системи (рис. 1).

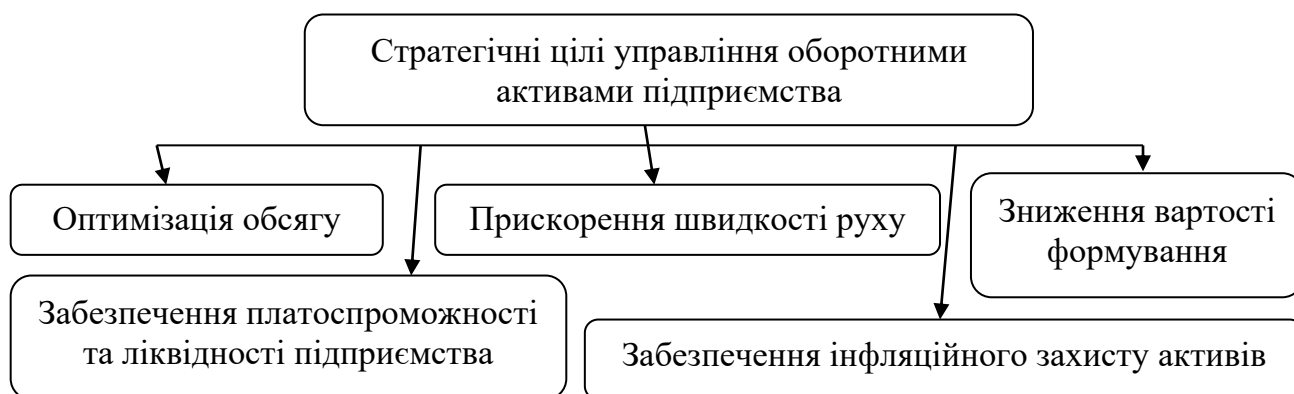

Рис. 1 Стратегічні цілі управління оборотними активами підприємства

Сутність кожної цілі управління полягає у наступному:

1. Оптимізація розміру оборотних активів, що обслуговують господарські потреби підприємства. Оскільки економічні ресурси надаються підприємству на платній основі, кожне підприємство зацікавлене в скороченні своїх фінансових потреб з метою мінімізації витрат на їх обслуговування. Це може бути досягнуто шляхом планування потреби підприємства в формуванні оборотних активів, нормування обсягів окремих груп оборотних активів, контролю за ступенем виконання розроблених планів і нормативів та організації роботи з виявлення можливостей скорочення потреби в оборотних активах.

2. Прискорення швидкості кругообороту (або скорочення тривалості обороту) оборотних активів. Зростання обсягів діяльності потребує

адекватного зростання потреби в оборотних активах, і відповідно – витрат на їх формування. Протидією цьому є підвищення швидкості кругообороту, яке дозволяє скоротити потребу в оборотних активах.

3. Забезпечення поточної платоспроможності та ліквідності активів підприємства. Одним із вагомих завдань управління оборотними активами є забезпечення умов для стабільної платоспроможності підприємства протягом усього періоду його життєдіяльності. Під платоспроможністю розуміється можливість підприємства забезпечувати виконання всіх своїх платіжних зобов'язань для безперервного фінансування господарської діяльності підприємства. Стан поточної платоспроможності визначається обсягом грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні підприємства на будь-яку дату порівняно з розміром платіжних зобов'язань та платежів, які на цю дату необхідно здійснити. Управління ліквідністю та платоспроможністю відбувається шляхом дотримання певних пропорцій між обсягом формування матеріальних оборотних активів, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами підприємства.

4. Підвищення прибутковості використання оборотних активів. Будь-яке підприємство зацікавлене в зростанні доходу (прибутку), який отримується, зокрема за рахунок ефективного використання оборотних активів.

5. Забезпечення інфляційної захищеності оборотних активів. Вагомим недоліком оборотних активів є їх інфляційна незахищеність, перш за все, монетарних активів (грошових коштів, дебіторської заборгованості покупців). Гроші, авансовані в формування немонетарних оборотних активів (товарних та інших матеріальних запасів, дебіторської заборгованості постачальників) також певною мірою страждають від інфляції, але рівень інфляційних витрат порівняно менший. Забезпечення інфляційної захищеності оборотних активів потребує, з одного боку, підтримання певних пропорцій між обсягом монетарних та немонетарних активів, з другого – розробки та впровадження спеціальних інструментів захисту оборотних активів від інфляції.

6. Зниження вартості формування оборотних активів. Формування оборотних активів проводиться за рахунок різних джерел фінансування, що є в розпорядженні підприємства. Оскільки кожне з них має свою вартість залучення, підприємство становить за мету мінімізацію витрат за рахунок управління структурою фінансування оборотних активів. Це досягається за рахунок визначення джерел фінансування та підтримання певних пропозицій їх використання. Шляхи покращення використання оборотних активів полягають у забезпеченні безперебійності виробничого процесу, прискоренні обертання оборотних засобів, забезпеченні ліквідності та платоспроможності, підвищення рентабельності оборотних активів, мінімізації ризиків і втрат у процесі їх формування і використання.

Рис. 2 Процес оцінки ефективності використання оборотних активів та прийняття рішень на підприємстві щодо управління ними

Як джерело конкурентних переваг підприємство може вибрати максимізацію ефективності використання оборотних активів в обраній галузі. Успішна реалізація заходів з підвищення ефективності використання оборотних активів дозволить підприємству домогтися намічених стратегічних цілей. Вплив управління оборотними активами на ефективність функціонування господарюючого суб'єкта зображено на рис. 2. Таким чином, реалізація запропонованих етапів реалізації стратегії управління оборотними активами дозволить прискорити виявлення й нейтралізацію кризових ситуацій у фінансово-господарській діяльності сільськогосподарського підприємства, що надалі значно скоротить збитки підприємства і дозволить отримувати позитивний фінансовий результат.

МЕХАНІЗМ АДАПТАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОБЛЕМИ

Халатур С.М., к.е.н., доц., кафедри фінансів

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Агропромисловий комплекс має велике значення в економіці України як в контексті зовнішньої торгівлі, так і у сенсі забезпечення харчових потреб свого населення, особливо на тлі глобальної продовольчої проблеми. Наявність багатих природних ресурсів, людського капіталу дає Україні можливість для повноправного входження на світовий агропродовольчий ринок. Але на ряду з перевагами існує низка проблем, що стримують розвиток вітчизняного АПК та зменшують його конкурентоспроможність на світовому ринку. Саме тому існує потреба в розробці науковообґрунтованого механізму адаптації агропромислового комплексу України в умовах глобальної продовольчої проблеми.

В загальному розумінні адаптація – це процес пристосування до мінливих умов зовнішнього середовища. В економічній науці під адаптацією розуміють пристосування економічної системи та її окремих суб'єктів до умов зовнішнього середовища, виробництва, праці, обміну, життя [1]. З

економічної точки зору адаптація обумовлюється об'єктивно необхідною потребою економічних систем у виживанні, в основі яких лежить самозміна і саморозвиток, підтримка стійкості й певного рівня динамічної рівноваги із середовищем [2].

Для побудови механізму адаптації агропромислового комплексу України в умовах глобальної продовольчої проблеми проведемо SWOT-аналіз існуючого становища АПК.

Внутрішніми перевагами вітчизняного АПК є унікальні природні можливості для сільськогосподарського виробництва і створення масштабного продовольчого фонду, а саме вигідне географічне положення, родючі ґрунти, сприятливий клімат, а також значні сільськогосподарські угіддя.

Сучасний стан аграрного сектора України є дзеркалом тих економічних відносин, які склалися в ньому в трансформаційний період. Очевидним є те, що Україна не скористалася абсолютними перевагами у виробництві сільськогосподарської продукції і не реалізовує свої можливості на світових ринках. Серед основних проблем, які торкнулися вітчизняного агропромислового комплексу можна виділити наступні.

Отже, перша – техніко-технологічна база дуже застаріла і працює ще з радянських часів. Вітчизняна машинобудівна промисловість налічує приблизно півтори сотні розрізнених підприємств, вона не модернізована, відповідно – оснащена технічно застарілим обладнанням, а також – технологічно відстала: зношеність устаткування досягає 70-80%, а його середній вік – 30-35 років [3].

Друга причиною є процес «старіння» сільськогосподарських кадрів. Молоде покоління все частіше іммігрує у великі міста, де є всі умови для навчання та роботи, відпочинку, через що частина кваліфікованих інженерно-технічних, конструкторських та робітничих кадрів втрачається.

Ще однією проблемою є те, що значна частина сільськогосподарських продуктів не знаходить збуту внаслідок пасивності споживчої кооперації,

вкрай повільного становлення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів і кредитних спілок в сільській місцевості. Існує проблема виснаження сільськогосподарських угідь. Велика частина чорноземів вже виснажена і втрачає свою продуктивність через недотримання правил обробки землі. Ґрунт не підтримується добривами та іншими корисними елементами. А кількість гумусу зменшується з кожним роком. Через це врожайність основних сільськогосподарських культур набагато менша ніж, наприклад, в країнах ЄС. Так, в Україні врожайність цукрового буряка складає 411 ц/га, а в ЄС – 711 ц/га, врожайність картоплі в Україні – 161 ц/га, а в ЄС – 315 ц/га, врожайність зернових в Україні – 31 ц/га, а в ЄС – 56,5 ц/га [2]. Тобто, враховуюче те, що Україна має одні з найбільш родючих земель в світі, такі показники є дуже низькими та потребують збільшення за рахунок інноваційних технологій.

Системна криза в аграрному секторі зумовила прояв довготривалих негативних наслідків, основними причинами яких стали складність адаптації аграрних товаровиробників до ринкових умов господарювання; недосконалість регуляторної, цінової, кредитної, бюджетної та податкової політики в аграрному секторі; відсутність ефективних державних механізмів підтримки виробників; складність отримання аграріями фінансово-кредитних ресурсів; перманентний диспаритет цін; монополізація продовольчих ринків посередниками; недостатнє розуміння особливостей ринкової економіки та відсутність мотивації щодо впровадження новітніх технологій і техніки; відсутність можливості переймати прогресивний зарубіжний досвід, насамперед, у сфері менеджменту і маркетингу [1].

На нашу думку, потенційними можливостями для АПК України є постійний ріст населення світу, що породжує стабільний попит на продукти харчування. Підвищення темпів урбанізації світового населення призведе до скорочення частки населення здатного самостійно забезпечувати себе продуктами, що дозволить розширити споживчий ринок. Продовольчі кризи та проблема голоду та недоїдання також потребують підвищення

виробництва продуктів харчування, особливо за більш низькими цінами, що має вкрай важливе значення для споживачів з низькими доходами з країн, що розвиваються. На ряду з потенційними можливостями існують також і зовнішні загрози з боку розвинених держав, що надають значну підтримку своїм виробникам сільськогосподарської продукції, що робить їх продукти більш конкурентоспроможними. Також обмеження з боку СОТ можуть становити загрозу для АПК України для повноцінного входу на світовий ринок аграрної продукції. Представимо SWOT-аналіз агропромислового комплексу України в таблиці 1.

Провівши SWOT-аналіз сільського господарства України, можна зробити висновок, що внутрішніх недоліків досить багато, які в великій мірі не дають використати існуючі переваги та мають негативний вплив на конкурентоздатність всього АПК. Україна, як один з основних аграрних регіонів світу, має великий потенціал для забезпечення продовольством інших країн в найближчому майбутньому. Система національної продовольчої безпеки мусить базуватися на принципах самозабезпеченості, незалежності, доступності, відповідній якості [3].

Таблиця 1

SWOT-аналіз агропромислового комплексу України

Потенційні внутрішні переваги	Потенційні внутрішні недоліки
Родючі ґрунти; Сприятливий клімат; Вигідне географічне розташування; Значні сільськогосподарські угіддя; Широкі експортні можливості.	Внутрішня політична нестабільність; Низький інвестиційний рейтинг України; Застаріла матеріально-технічна база сільського господарства; Нестача кваліфікованих робітників; Низька врожайність; Виснаження ґрунтів; Недостатня державна підтримка.
Потенційні зовнішні можливості	Потенційні зовнішні загрози
Збільшення населення планети; Урбанізація населення планети; Збільшення попиту на продукти харчування; Дедалі частіші світові продовольчі кризи та природні лиха; Входження на нові ринки.	Конкуренція з боку розвинених держав, які надають значну внутрішню підтримку власним сільгоспвиробникам; Обмеження з боку СОТ.

Складено автором

У 2013 році був прийнятий закон «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини». Цей Закон є дуже важливим для перспективного розвитку органічного сільського господарства, що популяризується по всьому світові. Але за Європейськими стандартами цей Закон необхідно доповнити законодавчими та підзаконними нормативно-правовими актами, що регулюють порядок здійснення державного нагляду (контролю), маркування органічної продукції, сертифікація органічного виробництва та інші. Також необхідно законодавчо закріпити державні програми підтримки органічного виробництва.

Тобто, вдосконалена законодавча база України повинна стати основою реформування та адаптації всього АПК до умов світового продовольчого ринку. Введення світових стандартів якості як сировини, так і готової продукції, створення сприятливих умов для розвитку кооперативів, контроль та сертифікація органічного виробництва, гармонізація земельного законодавства, регулювання системи оподаткування повинні стати запорукою збільшення експорту продовольства, особливо, з високою доданою вартістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Голиков А. П. Украина и всемирная торговая организация: перспективы сотрудничества, ожидаемые результаты / А. П. Голиков, Н. А. Казакова, О. В. Ракоший // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, Економічна серія, № 580 – 2003 . – С. 244-249.

2. Малахова Л. В. Влияние политики международных финансово-экономических организаций на глобальную продовольственную проблему / Л. В. Малахова // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей) – Харків : УДАЗТ, №. 41. – 2013. – С. 47-52.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ЕКОНОМІЧНА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА КОРМОВОЇ РОСЛИННО-ВУГЛЕВОДНОЇ БІЛКОВОЇ ДОБАВКИ МЕТОДОМ ВЕРМІКУЛЬТИВУВАННЯ

*Шаталін Д.Б., інженер науково - дослідної лабораторії
«Молекулярної біології мікроорганізмів та мікробної біотехнології» НДІ
біології, Дніпропетровського національного університету імені Олеся
Гончара, м. Дніпропетровськ .*

Останнім часом на ринку величезний дефіцит натуральних продуктів, так як в процесі виробництва продуктів тваринництва використовуються багато синтетичних добавок, які впливають на якість м'яса. Виробництво екологічно безпечної тваринницької продукції можливе тільки при створенні тваринам комфортних умов, екологічно безпечних кормів, належних умов утримання тварин. Корми повинні бути отримані в умовах біологічного землеробства та сертифіковані, пасовища та умови утримання тварин - відповідати ветеринарно - санітарним та гігієнічним вимогам. [3]

Вирішенням цього питання, на нашу думку, є впровадження технології вермікультивування, яка дозволяє використання соняшникового лушпиння, як субстрату для культивування *Eisenia foetida*. Красний каліфорнійський черв'як *Eisenia foetida* культивований на субстраті соняшникового лушпиння, є основою для біохімічного синтезу білкових складових, які вміщують необхідні амінокислоти, металобілки та металоферменти.

Ефективність будь-якого заходу завжди передбачає порівняння результатів й витрат, які в нашому випадку дорівнюють вартості необоротних активів (основних виробничих фондів), необхідних для виконання виробничої програми отримання РВБД (рослинної вуглеводно-білкової добавки). У табл. 1 наведений розрахунок суми капітальних вкладень та амортизаційних відрахувань, загальна вартість яких складе 234,995 тис. грн.

Таблиця 1. Розрахунок суми капітальних вкладень та амортизаційних відрахувань

Назва обладнання	Кількість	Балансова вартість, грн		Амортизаційні відрахування	
		Одиниці	Всього обладнання	НА, %	Сума, грн
I. Будинки, споруди та передатні пристрої					
Будинок цеху	1	200000	200000	8	16000,00
Склад	1	30000	30000	8	2400,00
Трубопровід	1	2500	2500	8	200,00
Усього			232500		18600,00
II. Робочі машини і обладнання					
Млин для подрібнення СЛ	1	1000	1000	24	240,00
Ящики	50	13,5	675	24	162,00
Мірник	1	40	40	24	9,60
Збірники	2	25	50	24	12,00
Ваги технічні	1	80	80	24	19,20
Усього			1845		442,80
III. Транспортні засоби					
Усього			0	40	0
IV Засоби КВП автоматизації та обчислювальної техніки					
Усього			0	60	0
V Виробничий та господарський інвентар					
Усього			650	24	156,00
Разом			234995		19198,80

За характером виконуваних функцій промислово–виробничий персонал (ПВП) підрозділяється на чотири категорії: працівники; керівники; фахівці; технічні виконавці (службовці). Чисельність персоналу цеху визначається виходячи з особливостей обслуговування техніки, організації праці і виробництва, обраної структури управління. При впровадженні технології виробництва РВДБ необхідно залучити керівника – начальника цеху, інженера–технолога, апаратника готування базового субстрату, укладальника–пакувальника і прибиральника побутових приміщень. Загальна чисельність виробничих робітників та фахівців складе 5 чоловік.

Визначивши кількість необхідного персоналу, розраховується річний фонд заробітної платні (табл. 2) за професійними групами працівників, виходячи із середньомісячної величини заробітної плати (виплаченої з

фондів основної та додаткової заробітної плати але без виплат із прибутку) за формулою (1):

$$ЗП_{\text{рік}} = ЗП_{\text{ср. м.}} \times \text{ч} \times \text{Т} \quad (1)$$

де $ЗП_{\text{ср. м.}}$ – тарифна ставка конкретної професії – кваліфікаційні групи працівників (приймається за даними підприємства), грн/год;

ч – облікова чисельність працівників, чол;

Т – відпрацьовані години за рік, год.

Таблиця 2. Розрахунок витрат на оплату праці

Групи персоналу і професії	Тарифна ставка, грн/год.	Облікова чисельність працівників	Відпрацьовані години за рік, год.	Річний фонд заробітної платні, грн/рік
1. Робітники				
Апаратник готування базового субстрату	3,50	1	2048	7168,00
Укладальник–пакувальник	3,24	1	2048	6635,52
Усього	-	2	-	13803,52
2. Допоміжні робітники				
Прибиральник	-	0	2048	0
Усього	-	0	-	0
3. Керівники				
Начальник цеху	3,90	1	2048	7987,2
Усього	-	1	-	7987,2
4. Фахівці та службовці				
Інженер–технолог	3,62	1	2048	7413,76
Усього	-	1	-	7413,76
Разом по цеху	-	5	-	29204,48

Визначення витрат на впровадження технології виробництва РВДБ є розрахунок собівартості виробництва продукції. Перелік включених до собівартості поточних валових витрат визначено ст. 5 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» [1]. До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Собівартість як грошова форма частини вартості утворюється із витрат використаних засобами виробництва предметами праці і заробітної плати. Витрати сировини визначаються з даних матеріального балансу, який

закладений в основу розрахунку виробничої програми. Витрати на утримання і експлуатацію обладнання, у свою чергу, включають:

а) амортизацію робочих машин і основного технологічного устаткування, засобів КВП, автоматичної та обчислювальної техніки (442,80 грн за даними табл. 1).

б) витрати на поточний ремонт у розмірі 5% від вартості робочих машин і основного технологічного устаткування, засобів КВП, автоматичної та обчислювальної техніки ($442,80 \times 0,05 = 22,14$ грн);

в) витрати на утримання устаткування, що складаються з заробітної платні чергової групи робітників, відрахувань у фонди 38,0% від заробітної платні чергової групи робітників, витрат на мастильні й обтиральні матеріали, дрібні запасні частини та інші, приймаються рівні 2% від вартості робочих машин і основного технологічного устаткування, засобів КВП, автоматичної та обчислювальної техніки ($442,80 \times 0,02 = 8,86$ грн).

Сумарні витрати на утримання і експлуатацію обладнання дорівнюють, таким чином, 473,80 грн. У табл. 3 наведена калькуляція собівартості РВБД, річний випуски продукції складає 120000 кг /рік. Калькуляційна одиниця: 12000 кг

Таблиця 3. Калькуляція собівартості РВБД

Назва статей виробництва	Од. вим	Ціна одиниці, грн	Витрати			
			На 12000 кг		На 120000 кг	
			у натуральному вимірі	у вартісному вимірі, грн	у натуральному вимірі	у вартісному вимірі, грн
Сировина та основні матеріали						
Соняшникова лузга	т	100,0000	9,00	900,0000	90	9000,00
Вермікультура	кг	132,0000	10,00	1320,0000	100	13200,00
Вода	кг	0,0014	18000,00	25,2000	180000	252,00
Усього:				2245,2000		22452,00
Допоміжні матеріали						
Папір пачечний	кг	20,0000	0,30	6,000	3	60,00
«Скоч»	м	0,3000	0,60	0,1800	6	1,80
Рукавички хірургічні	шт	1,8000	1,20	2,1600	12	21,60
Коробки	шт	0,0100	140,00	1,6800	1400	16,80

Продовження таблиці 3						
Інструкції	шт	0,0100	140,00	0,8400	1400	8,40
Етикетка на ящик	шт	0,0500	140,00	7,0000	1400	70,00
Паливо та енергія				17,8600		178,60
Електроенергія	Вт	0,1560	0,20	0,0312	2	0,312
Вода	м ³	0,0900	2,00	0,1800	20	1,80
Усього:				0,2112		2,112
Витрати на утримання та експлуатацію обладнання				47,3800		473,80
Заробітна плата основних виробничих робітників				2920,4480		29204,48
Відрахування від заробітної плати (38,0% від ФЗП)				1109,7700		11097,70
Повна собівартість				6340,8700		63408,69

Визначивши основні витрати, розраховується економічна ефективність впровадження технології виробництва РВБД за показниками ділової активності (табл. 4).

Таблиця 4. Розрахунок економічної ефективності впровадження технології виробництва РВБД за показниками ділової активності

Показник	Одиниця виміру	Формула розрахунку	Розрахунок значення
1. Витрати на 1 грн товарної продукції	грн/грн	$Z_{\text{гп}} = C_{\text{заг}} / \text{ТП}$, де ТП – обсяг товарної продукції цеху у вартісному виразі, $C_{\text{заг}}$ – загальні витрати цеху на виробництво всього річного випуску продукції	$63408,69 / 480000 = 0,13$
2. Фондовіддача	грн/грн	$\Phi_0 = \text{ТП} / \Phi$, де Φ – вартість основних виробничих фондів цеху	$480000 / 234995 = 2,04$
3. Продуктивність праці одного робітника	кг/чол.	$\text{ПП}_{\text{роб}} = A / \text{Ч}_{\text{р}}$, де A – річний випуск продукції	$120000 / 5 = 24000$
4. Прибуток від операційної діяльності до оподаткування	грн	$\text{П}_{\text{заг}} = (\text{Ц} - \text{С}) \times Q$, де Ц – прогнозована оптова ціна реалізації, грн/кг, С – собівартість 1 кг продукції, Q – випуск продукції у натуральному виразі	$(40,53) \times 12000 = 41640$
5. Чистий прибуток	грн	$\text{П} = \text{П}_{\text{заг}} - \text{П}_{\text{п}}$, де $\text{П}_{\text{п}}$ – податок на прибуток, %	$41640 - 25\% = 31230$

Продовження таблиці 4			
б.Рентабельність продукції	%	$R = \frac{\Pi_{\text{пит}}}{C} \times 100\%$ де $\Pi_{\text{пит}}$ – прибуток, що припадає на одиницю продукції	$\frac{4,00-0,53}{0,53} \times 100\% = 654,7\%$

Результати табл. 4 підтверджують досить високу ефективність за всіма показниками ділової активності. Так, при виробництві 120000 кг РВБД прогнозується отримати чистий прибуток в сумі 31230 грн, при цьому прибуток, що отримає підприємство з 1 кг РВБД більше, ніж у 6 разів перевищує витрати на його виробництво. Цей фактор може бути вирішальним при прийнятті рішення щодо виробництва РВБД, використовуючи запропоновану технологію вермікультивування [2].

У перспективі необхідно розробити стратегію впровадження РВБД на вітчизняному ринку, що буде підставою для нарощування й розширення виробництва, організації нових робочих місць та сприятиме оздоровленню економіки не тільки Дніпропетровського регіону, але й України, що особливо актуально під час фінансово-економічної кризи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» // Відомості Верховної Ради України, 1995. – №4, ст. 28.
2. Пат. 64362 А Україна, МКП⁷ А 23 К 1/16. Спосіб одержання кормової добавки для сільськогосподарських тварин / Н.Б. Мітіна., Д.Б. Шаталін., Н.К Пузанова., О.П. Кулик, Г.Г. Рунова; заявник та патентовласник Укр. держ. хіміко-технолог. ун-тет.; заявл. 20.05.03; опубл. 16.02.04, Бюл. № 2.
3. Окопний О.М. Відродження тваринництва в Україні та напрями його розвитку / О.М. Окопний // Економіка АПК: міжнар. наук.-вироб. ж. - 2003. - № 5. - С. 8-14.

УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Бровко Л.І., к.е.н., Богатченко О.І.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Для ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств необхідною умовою є матеріально-технічне забезпечення основними засобами та матеріальними активами, тобто необоротними активами. Від забезпеченості підприємства певними видами матеріальних і не матеріальних ресурсів залежить продуктивність праці персоналу установ, автоматизація та механізація господарської діяльності та імідж підприємства в цілому.

Необоротні активи знаходяться в постійному русі, а результатом їх використання у сільському господарстві є сільськогосподарська продукція. Через амортизаційні відрахування частина вартості необоротних активів переходить на новостворену сільськогосподарську продукцію. Отже, необоротні активи перебувають в процесі обороту капіталу сільськогосподарських підприємств. Основні засоби мають найбільшу частку в структурі необоротних активів.

У процесі фінансово-господарської діяльності підприємства відбувається зміна величини його необоротних активів. Ця зміна пов'язана з підвищенням потенціалу підприємства, переходом на нові організаційні і виробничі структури і технології виготовлення продукції, вдосконаленням системи реалізації продукції і поставок сировини. Крім того, на зміну необоротних активів впливає зміна зовнішніх факторів, пов'язаних з податковою, інвестиційною, грошово-кредитною політикою, та інших макроекономічних факторів.

Тому потрібна оцінка тенденцій зміни необоротних активів підприємства з позиції як підприємства в цілому, так і його функціональних підрозділів. Як цільову функцію управління необоротними активами підприємства доцільно використовувати функцію, що максимізує кінцеві

фінансово-економічні показники діяльності підприємства. При цьому обмеженнями цільової функції ефективності будуть показники якості вироблюваної продукції, технологічні і виробничі чинники діяльності підприємства.

Незважаючи на різноманітність складу необоротних активів, мету фінансового менеджменту можна визначити таким чином – це забезпечення своєчасного відновлення і підвищення ефективності використання необоротних активів. Виходячи з цього, формують політику управління необоротними активами підприємства. Вона являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, полягає у фінансовому забезпеченні своєчасного оновлення основних фондів і ефективного їх використання.

Основні етапи політики управління необоротними активами підприємства полягають у такому:

1. Аналіз операційних необоротних активів підприємства в попередньому періоді. Він проводиться з метою вивчення динаміки загального обсягу і структури необоротних активів, ступеня їх придатності, інтенсивності оновлення та ефективності використання.

2. Оптимізація загального обсягу і складу необоротних активів підприємства. Розрахунки здійснюються з урахуванням виявлених у процесі аналізу можливих резервів підвищення продуктивного використання необоротних активів у майбутньому періоді.

3. Забезпечення своєчасного оновлення необоротних активів підприємства. При цьому розраховується загальний обсяг активів, що підлягають оновленню в майбутньому періоді, встановлюються основні параметри і вартість оновлення різних груп активів.

4. Забезпечення ефективного використання необоротних активів підприємства. Процедура полягає у розробці системи заходів, спрямованих на підвищення рентабельності і фондівіддачі необоротних активів.

5. Формування принципів і оптимізація структури джерел фінансування необоротних активів. Оновлення і приріст необоротних активів

підприємства може фінансуватися за рахунок власних і позикових коштів.

До капітальних вкладень відносять: витрати на будівництво споруд, будівель та інших об'єктів, включаючи будівельно-монтажні роботи, вартість обладнання та інвентарю, які входять до кошторисів підприємства; витрати на придбання тракторів, комбайнів, автомобілів, сільськогосподарських машин, устаткування, обладнання та інвентарю, які не включені до кошторисів будівництва; витрати на закладення та вирощування багаторічних насаджень; витрати неінвентарного характеру для докорінного поліпшення земель; витрати на формування і відтворення основного стада тварин; витрати на нематеріальні активи; інші витрати. Основним внутрішнім джерелом фінансування капітальних вкладень є амортизаційні відрахування. Знос характеризує процес старіння основних засобів, що діють як у фізичних, так і в економічних відносинах. Основні засоби в процесі експлуатації зазнають фізичного зносу і втрачають свої експлуатаційні якості. У зв'язку з цим ремонт основних засобів є необхідною умовою виробничого процесу. Витрати на всі види ремонтів визначаються підприємствами самостійно, виходячи з технічного рівня, фізичного зносу основних засобів та забезпечення ремонтних робіт матеріально-технічними ресурсами. Отже, в результаті фізичного та морального зносу основні засоби, що беруть участь у виробничому процесі, поступово втрачають свої корисні властивості та споживчі якості засобів праці і потребують обов'язкової заміни.

При розробці перспективних планів ефективного управління необоротними активами підприємства враховуються фактори, що призводять до змін їх величини й обсягів довгострокових фінансових вкладень.

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ ТА ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

*Масюк Ю.В., к.е.н., доц., Болонська Г.І. – студентка, магістр
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет*

В умовах сьогодення процес управління капіталом підприємств та ефективність його використання дедалі більше набуває пріоритетного значення. Капітал, як джерело фінансування ресурсів діяльності (активів), стає однією з стратегічних цілей управління. Адже успішність діяльності сільськогосподарських підприємств значною мірою визначається ефективністю управління капіталом.

Капітал аграрних підприємств є важливою складовою частиною ресурсного потенціалу, він бере участь у створенні споживної вартості у вигляді конкретних товарів і вартості продукції. Розвиток сільського господарства значною мірою залежить від стану матеріально-технічної бази, головною ланкою якої є капітал, його якісний склад та раціональне співвідношення. Економічне значення капіталу полягає в тому, що він є мірилом і основою розвитку продуктивних сил сільського господарства, забезпечуючи відповідний рівень і темпи збільшення виробництва продукції та підвищення продуктивності праці.

Особливістю капіталу є те, що він має бути кимось нагромаджений, створений і в процесі застосування має мати властивість самозростання. Отже, для капіталу найважливішим є те, що за певних умов початкова вартість капіталістичних цінностей забезпечує додаткову вартість, тому, що головною функцією капіталу є принесення доходу.

Власний капітал — це одна з основних категорій, що характеризує економічний стан підприємства.

Власний капітал, відповідно до П(С) БО 1 «Баланс», відображається в першому розділі пасиву балансу річних фінансових звітів підприємств усіх форм власності і господарювання. Водночас тут наводяться наступні складові цього капіталу:

- статутний капітал — зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства;
- пайовий капітал — сума пайових внесків членів спілок та інших

підприємств, що передбачена установчими документами . Ця складова власного капіталу характерна для виробничих сільськогосподарських кооперативів. У даних підприємствах джерелом пайового капіталу є пайові внески членів і асоційованих членів кооперативу;

- додатковий вкладений капітал — сума, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість. Відображається ця складова власного капіталу лише у звітності акціонерних товариств;

- інший додатковий капітал — це сума дооцінки необоротних активів, а також вартість активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних чи фізичних осіб;

- резервний капітал — сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок прибутку підприємства. Резервний капітал є обов'язковою складовою власного капіталу всіх видів господарських товариств, які згідно із Законом України «Про господарські товариства» зобов'язані створювати резервний фонд. Такий фонд можуть створювати й інші типи підприємств. Використовується резервний капітал для покриття збитків, непередбачених витрат тощо;

- нерозподілений прибуток (непокритий збиток) — сума прибутку, реінвестована в підприємство, або сума непокритого збитку. Це, по суті, прибуток, що залишається після виплати доходів власникам (дивіденди) та відрахувань на поповнення резервного капіталу. Що стосується непокритого збитку, то його сума відображається в дужках та вираховується при визначенні величини власного капіталу;

- неоплачений капітал — це заборгованість власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. Сума такої заборгованості наводиться в дужках і вираховується при визначенні підсумку власного капіталу;

- вилучений капітал — фактична собівартість акцій власної емісії акціонерних товариств або часток, викуплених товариством у його учасників. Сума вилученого капіталу наводиться в дужках і підлягає вирахуванню при визначенні величини власного капіталу.

Власний капітал, взятий разом із зобов'язання підприємства, дорівнює сумі активів даного підприємства, тобто виводиться баланс засобів, що знаходяться у його розпорядженні. Процентне співвідношення між окремими складовими власного капіталу називають структурою цього капіталу. При її визначенні неоплачений та вилучений капітал до уваги не беруться. Це ж стосується і непокритих збитків.

Основними факторами і шляхами підвищення економічної ефективності використання капіталу є: підвищення врожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин, продуктивності праці; поліпшення якості продукції; використання найефективніших проектів будівництва сільськогосподарських об'єктів; краще використання технічних засобів, кормів, насіння, добрив, запасних частин, електроенергії, багаторічних насаджень тощо.

Отже, в подальшому аграрним підприємствам необхідно велику увагу приділяти збільшенню розміру капіталу та оптимізації його структури.

Серед основних напрямів поліпшення забезпеченості капіталом сільськогосподарських підприємств слід зазначити наступні:

- на рівні окремого підприємства впроваджувати систему управління капіталом, яка забезпечить формування достатнього його розміру та подальше ефективне використання. Остання передбачає розробку й реалізацію управлінських рішень щодо формування і функціонування капіталу для досягнення максимальної вартості підприємства;

- підвищувати ефективність діяльності аграрних підприємств, що сприятиме зростанню частки власних джерел формування капіталу. Саме тому сільськогосподарським товаровиробникам необхідно орієнтуватися на виробництво конкурентоспроможної продукції, а також раціонально використовувати наявні ресурси;

- через посилення інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі слід збільшувати фінансування сільськогосподарських виробників переробними підприємствами, оскільки останні мають більший доступ до

фінансових ресурсів і при цьому зможуть забезпечувати себе високоякісною сировиною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васильчак С.В. Теоретико-методологічне обґрунтування розвитку спеціалізації аграрного виробництва в умовах ринку // Економіка АПК. – 2005. - №9. – С. 119-124
2. Геєць В. М. Іноземний капітал у банківській системі України / В. М. Геєць // Дзеркало тижня. – 2011. – № 26 (605).
3. Дергач І.В. Економічна сутність та напрями розвитку інтенсифікації аграрного виробництва / І.В. Дергач // Економіка АПК. – 2005. - №6. – С. 61-63
4. Канінський П.К. Особливості розвитку спеціалізації аграрного виробництва в умовах ринкових відносин / П.К. Канінський // Економіка АПК. – 2006. - №10. – С. 43-47

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ, СПРЯМОВАНІ НА ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ

Майстренко Л.Ю., здобувач

*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
Україна*

Фінансовий стан – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика діяльності підприємства в певному періоді, що відображає ступінь забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, раціональності їх розміщення, забезпеченості власними оборотними коштами для своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями та здійснення ефективної господарської діяльності в майбутньому [3].

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його

виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності.

Головне завдання оцінки фінансового стану підприємства - своєчасно виявити й усунути недоліки у фінансовій діяльності, знайти управлінські рішення для поліпшення фінансового стану підприємства та уникнути його банкрутства.

Головним із шляхів покращення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів підприємства явних та прихованих.

Пошук резервів, які можуть бути використані для покращення фінансового стану підприємства, проводиться шляхом ґрунтовної оцінки всіх складових його діяльності [2].

Удосконалення фінансового стану підприємства можливе за рахунок збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків. Підвищення розмірів вхідних грошових потоків можливе за рахунок:

- збільшення виручки від реалізації;
- продажу частини основних фондів;
- рефінансування дебіторської заборгованості.

Одним з основних напрямів пошуку резервів є зменшення вихідних грошових потоків, до них належать:

- оплата товарів, робіт, послуг, що належать до валових витрат;
- оплата товарів, робіт послуг, що не належать до валових витрат;
- здійснення реальних та фінансових інвестицій;
- сплата податків та інших платежів до бюджету;
- повернення капіталу, який був залучений на фінансовому ринку.

На обсяги останніх двох напрямків підприємству впливати важко. Розмір податкових та інших платежів до бюджету залежить від встановленого державою порядку про визначення об'єктів оподаткування, ставок та термінів сплати. Обсяги платежів та відсотків визначаються умовами кредитних договорів та умовами випуску облігацій. Можливості впливу підприємства на перші три напрямки є ширшими [5].

Зниження собівартості продукції та витрат, джерелом покриття яких є

прибуток - головний внутрішній резерв покращення платоспроможності підприємства. На кожному підприємстві, залежно від його особливостей, можуть бути різними набір факторів, які впливають на собівартість:

- обсяг виробництва;
- номенклатура та асортимент продукції;
- технічний рівень виробництва;
- організація виробництва та умов праці;
- ціна одиниці продукції, що реалізується.

Основним способом зниження собівартості є економія усіх видів ресурсів, що споживаються у виробництві. Зниження трудомісткості продукції, збільшення продуктивності праці можна досягнути різними шляхами. Найбільш важливі з них - механізація та автоматизація виробництва, розробка та застосування прогресивних, високопродуктивних технологій, заміна та модернізація застарілого обладнання. Важливим є підвищення вимог та застосування вхідного контролю за якістю сировини, яка надходить від постачальників та матеріалів, комплектуючих виробів та напівфабрикатів.

В умовах конкурентного середовища актуальності набуває оптимізація збутової політики підприємства. Стимулювати збут можна різними методами. Для оптимізації обсягів дебіторської заборгованості потрібно вибрати найбільш доцільні строки платежів та форми розрахунків із споживачами (попередня оплата, з відстрочкою платежу, за фактом відвантаження продукції). Незважаючи на значні обсяги дебіторської заборгованості, доцільним є надання відстрочки платежу споживачам, адже за рахунок цього збільшується обсяг реалізації, а разом з тим і прибуток (для стимулювання збуту в умовах високої конкуренції). З іншого боку, в цьому випадку є ризик виникнення додаткових витрат по залученню короткострокових банківських кредитів для компенсації дебіторської заборгованості.

Не існує для всіх підприємств єдиного рецепту збільшення обсягів реалізації. Тип заходів залежить від особливостей конкретного підприємства

та обраної ним стратегії маркетингу.

Також одним із важливих напрямів зміцнення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів. Це:

- проведення реструктуризації активів підприємства;
- сукупність заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу;
- перетворення в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів підприємства.

Ще одним напрямом покращення фінансового стану є його прогнозування і моніторинг, оскільки, щоб грамотно керувати виробництвом, активно впливати на формування показників господарської і фінансової діяльності, необхідно постійно використовувати дані про його стан, а також зміни, які в ньому відбуваються [1].

Система заходів для підтримки фінансового стану підприємства повинна передбачати:

- постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього стану підприємства;
- розробку заходів із зниження зовнішньої вразливості підприємства;
- розробку підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій, здійсненні попередніх заходів для їхнього забезпечення;
- впровадження планів практичних заходів при виникненні кризової ситуації, прийняття ризикових і нестандартних рішень у випадку відхилення розвитку ситуації;
- координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами [2].

Саме за таких умов можна забезпечити систему моніторингу кожної із складових фінансового стану підприємств, яка змогла б надати можливість оптимізувати її відповідно до перспектив розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мельникова М.О. Застосування прогностично-регресійної моделі для оцінювання рівня фінансового стану сільськогосподарських підприємств / М.О. Мельникова // Держава та регіони. – 2014. – № 1. – С. 69–76.
2. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Монографія. / Л.А. Лахтіонова. - К.: КНЕУ. – 2012. – 387 с.
3. Костирко Р.О. Фінансова безпека держави і фінансова спроможність підприємств: аналіз сучасного стану та взаємозв'язку / Р. О. Костирко, Н. В. Темнікова // Фінанси України. – 2013. – № 4. – С.117–125.
4. Банова О.В. Модель ідентифікації стійкості фінансового стану підприємств / О.В. Банова // Агросвіт. – 2014. – № 23. – С. 38–41.
5. Білик М. Д. Фінансовий стан підприємства: теорія, методика, практика / М. Д. Білик, І. Л. Котов // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 5. – С. 86–92.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Григоренко К.В., доц., к.е.н. Демчук Н.І.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Актуальність проблеми: Оподаткування є важливим соціально-економічним інститутом суспільства, завдяки якому держава має можливість акумулювати фінансові ресурси, необхідні для виконання своїх завдань. Податки, виконуючи низку функцій, надають державі можливість сприяти створенню належних умов для діяльності суб'єктів господарювання. Нормативно-правова база у сфері оподаткування в Україні залишається досить складною, заплутаною, їй бракує системності [3]. До проблеми оподаткування необхідно підійти комплексно, з урахуванням як критично засвоєного зарубіжного досвіду, так і вітчизняних особливостей та чітко визначених перспектив і напрямків розвитку. Відсутність бачення

перспектив, невизначеність пріоритетів, цілей і механізмів їх реалізації, за відсутності розвинених інститутів демократичної, правової держави і громадянського суспільства, тобто шлях спонтанного розвитку, унеможлиблює побудову в країні соціально-орієнтованої економіки.

Питанням удосконалення оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств займалися багато вчених, таких як: В. Федосов, В. Рудь, А. Крисоватий, М. Кучерявенко, П. Лайко, А. Даниленко, Т. Єфименко, Ю. Іванов.

Постановка завдання: Система оподаткування сільськогосподарського підприємства нині залишається недостатньо сформованою та малоефективною, що негативно впливає як на результати діяльності підприємств аграрної сфери, так і на виконання державою фіскальних та регулюючих завдань. Механізми справляння основних податків, що сплачуються сільськогосподарськими товаровиробниками – фіксованого сільськогосподарського податку, на додану вартість та на доходи фізичних осіб є нерегульованими [3]. Завданням цієї статті є дослідження стану функціонування, виявлення недоліків, визначення перспективних напрямків вдосконалення функціонального розвитку податкової системи України з урахуванням необхідності створення сприятливих податкових умов для прискореного економічного зростання аграрних підприємств.

Реформування податкової системи України не вирішило розв'язання двох груп проблем: вдосконалення інституціональних умов оподаткування і власне податкової системи: її складу, структури та окремих елементів [2].

Виклад основного матеріалу. Основні положення Кодексу поширюються на всі підприємства без урахування їхньої сфери економічної діяльності. Передусім треба відмітити положення щодо зменшення ставки податку на додану вартість у 2014 році до 17% та податку на прибуток протягом 6 років до 16%. При цьому великою проблемою для багатьох підприємств є збільшення бази оподаткування. Новим для бізнесу є положення щодо скасування правила «першої події», що може ускладнити

бухгалтерський облік на вітчизняних підприємствах. Сюди слід віднести проблему взаємодії із платниками єдиного податку, яка виражається у забороні відношення на витрати вартість товарів та послуг, які були придбані у платників єдиного податку.

Однією з найбільших вад української податкової системи є чинна система податкових пільг та іншого роду преференцій, яка, по-перше, зумовлює нерівномірний розподіл податкового тягаря, отже, несправедливий характер оподаткування, по-друге, обмежує можливості зниження податкових ставок для всіх суб'єктів господарювання, її радикальний перегляд є одним із основних завдань податкового оновлення [2].

Оподаткування сільського господарства. Зокрема, збережено спеціальний режим оподаткування податком на прибуток та ПДВ та фіксований сільськогосподарський податок. Режим податку на прибуток за новим Кодексом, як і в старому, передбачає для сільськогосподарських підприємств подання декларації із податку на прибуток у строки, які визначені законом для річного податкового періоду, та сплату податку за підсумками звітного податкового року [1]. Як і раніше, сума плати за використання землі у сільськогосподарському виробництві вираховується із податку на прибуток. При цьому варто зазначити, що такими сільськогосподарськими компаніями вважаються лише ті, дохід від реалізації сільгосппродукції яких становить більш ніж 50% загальної суми доходу за попередній звітний рік. А звітний рік для таких компаній починається з 1 липня, а закінчується 30 червня.

Відповідно до ст. 14.2 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» це не поширюється на підприємства, основною діяльністю яких є виробництво та/або продаж продукції квітково-декоративного рослинництва, дикорослих рослин, диких тварин і птахів, риби (крім риби, виловленої у річках та закритих водоймах), хутряних товарів, лікеро-горілчаних виробів, пива, вина і виноматеріалів (крім виноматеріалів, що продаються для подальшої переробки), які оподатковуються у загальному

порядку [4].

Розмір фіксованого сільськогосподарського податку тепер буде визначатися, виходячи із грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, з урахуванням її щорічної індексації відповідно до земельного законодавства. Передбачено запровадження окремого обліку доходів платників фіксованого сільгосподатку, отриманих від продажу несільськогосподарської продукції, з оподаткуванням таких доходів у загальному порядку. Крім того, передбачено обмеження строку застосування цього податку до 2010 року [5].

Висновки і перспективи подальшого розвитку. На основі викладеного матеріалу ми дійшли висновку, що загалом аграрний сектор не зазнав суттєвих змін із прийняттям Податкового кодексу, однак ці моменти, що були змінені, мають як позитивні, так і негативні наслідки.

Для аграрного бізнесу істотними податками є два: земельний податок і податок на прибуток. Решта податків, по суті, не є важливими, а фіксований сільськогосподарський податок у такому вигляді, якому він є, навіть із урахуванням змін у податковому кодексі, вже морально застарів. Єдиний вихід – це трансформація його у диференційований земельний податок, який слід вилучати із розділу «Спеціальні режими оподаткування» і закріпити в розділі «Плата за землю», що буде логічним за своєю структурою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Голишевська Л. В. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств аграрного спрямування / Л. В. Голишевська // Збірник наукових праць Вінницького державного аграрного університету -Вінниця, 2010. - Вип. 33. - С. 123-131.
2. Жидяк О.Р. Вдосконалення системи оподаткування підприємницьких структур аграрної сфери/О.Р.Жидяк//Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка».-2013.
3. Орленко О.В. Шляхи вдосконалення оподаткування

сільськогосподарських підприємств/О.В.Орленко//Вісник аграрної науки Причорномор'я.-2011.-№4, том 1.-С.35-43.

4. Синчак В. П. Податкова звітність сільськогосподарських товаровиробників: проблеми та вдосконалення // Наукові записки Острозької академії. -2010. - Вип. 8. -4. 1. - С. 270-278.

5. Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами : Закон України // Вісник податкової служби України. -2010. - № 25-26. -С. 5-35.

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПРІОРИТЕТ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНУ

*Завгородня Н.В. - аспірант кафедри теоретичної та прикладної
економіки*

Чернігівського національного технологічного університету

Проблемою ХХІ сторіччя є значна взаємозалежність всіх країн в умовах сучасної глобалізації. Вона визначає особливості та специфіку зовнішньоекономічної діяльності, яка відіграє значну, а інколи і вирішальну роль у формуванні національної політики держави, процесів міжнародної інтеграції, зовнішньоекономічної стратегії для країн-учасників. Проблема набирає більших обертів у зв'язку з постійною зміною «правил гри» у міжнародному масштабі. Відсутність сталого механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності спричиняє низьку ефективність діяльності агропромислового комплексу або ж її частковий занепад.

Для підвищення конкурентоспроможності підприємств у регіонах, актуальним було б надання більших певних прав, з урахуванням економічної та територіальної специфіки регіону. Розробка нової більш удосконаленої зовнішньоекономічної регіональної політики потребує насамперед визначення цілей і пріоритетів національного та регіонального розвитку з урахуванням особливостей трансформаційного етапу вітчизняної економіки

та наслідків глибокої соціально-економічної кризи. Зовнішньоекономічна регіональна політика має бути комплексною, органічно пов'язувати всі види зовнішньоекономічної діяльності – зовнішню торгівлю, валютну та інвестиційну політику, науково-технічні зв'язки тощо [2].

Стан і подальший розвиток зовнішньоекономічної діяльності області на теперішній час залежить не тільки від об'єктивних факторів, обумовлених станом економіки, а й від рівня організації роботи в цій сфері. Тому координація такої діяльності повинна покладатися на органи місцевого самоврядування, зокрема управлінням, що безпосередньо керують зовнішньоекономічною діяльністю регіону (управлінню зовнішніх зносин та зовнішньоекономічної діяльності та управлінню з питань сприяння залученню інвестицій при обласній державній адміністрації). Великого значення повинна набути робота з керівниками підприємств та організацій, що безпосередньо здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, з питань оновлення асортименту виробів для максимального задоволення вітчизняних споживачів, зменшення випуску товарів із давальницької сировини іноземних фірм, завантаження переробних потужностей вітчизняною сировиною та підприємницьких структур області, які мають кошти для її закупівлі.

Найважливішими складовими системи зовнішньоекономічної політики, як відомо, є зовнішньоторговельна, зовнішньоінвестиційна, валютна та митна політики. Проте на рівні регіону, на нашу думку, зміни можуть вноситись в зовнішньоторговельну та зовнішньоінвестиційну політики, а на митну та валютну політики керівництво регіону впливу ніякого не мають [1].

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності потребує виваженої та збалансованої зовнішньої торговельної політики, яка є синтезом лібералізації, протекціонізму і покликана сприяти активізації і нарощуванню експортного потенціалу агропромислового розвитку.

Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року передбачає заходи: з підвищення конкурентоспроможності на

внутрішньому й зовнішньому ринках; підтримці конкурентоспроможності аграрного сектора в умовах інтеграції України у світовий економічний простір [4]. Концепція Державної цільової економічної програми впровадження в агропромисловому комплексі новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції на період до 2016 р. була розроблена з метою підвищення ефективності ведення сільськогосподарського виробництва та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішньому й зовнішньому ринках за рахунок зменшення прямих і непрямих витрат, підвищення валового виробництва сільськогосподарської продукції та запровадження ресурсних заощадливих та екологічно безпечних технологій виробництва [5].

Розробка ефективної зовнішньоекономічної стратегії регіону повинна базуватися на формуванні його експортного потенціалу, збалансованості зовнішньоекономічного обміну товарами та послугами, наявності конкурентних переваг і здобутті нових позицій на зовнішньому ринку. Тому основним напрямом нової, удосконаленої зовнішньоекономічної регіональної політики повинно стати забезпечення умов для повноцінного торговельно-економічного співробітництва області з регіонами індустріально розвинених країн.

Сучасний стан зовнішньої торгівлі області характеризується нестабільністю і наявністю великої кількості проблем і суперечливих тенденцій, зокрема і в зовнішньоторговій політиці.

У зовнішньоторговій політиці області з країнами зовнішнього світу вбачаються засоби обмеження експорту (ліцензії, квоти, податки тощо) в зоні конвертованих валют. Така політика не є бажаною, оскільки призводить до скорочення валютних надходжень до області, деформації системи розподілу ресурсів.

Найгострішим питанням зовнішньоекономічної регіональної політики є розвиток експортного потенціалу області, а саме: розвиток та ефективне використання експортного потенціалу шляхом збільшення обсягів експорту

наукоємної, високотехнологічної продукції з високим ступенем переробки, поліпшення його структури, активізація міжрегіонального співробітництва, розширення ринків збуту [3].

В рамках підписаного меморандуму китайсько-українською компанією «ФАНДА» планується протягом 5 років на двох сільгосп підприємствах, які належать їй на території Чернігівської області - паралельно реалізувати чотири напрямки: розвиток рослинництва (інвестиції в нього становитимуть 17,5 млн. доларів), створення свинарського комплексу (інвестиції - 12,5 млн. доларів), розвиток проекту розведення великої рогатої худоби (інвестиції - 25 млн. доларів), а також розширення діючого технічного комплексу. Загальна сума інвестицій протягом 5 років складе близько 58 млн. доларів. В результаті реалізації проекту буде створено 480 постійних і тисяча сезонних робочих місць.

Даний проект є пілотним. На його базі китайські інвестори розглядатимуть подальші інвестиції в Україну в напрямку сільського господарства.

Загальний обсяг прямих китайських інвестицій в економіку України станом на 1 січня 2014 склав 20,3 млн. доларів, можна відкрито говорити про те, що компанія «ФАНДА» буде найбільшою приватною китайською інвестицією в економіку України.

Найбільш ефективна підтримка експорту з боку держави повинна бути у сфері валютної і кредитної політики, політики страхування і надання гарантій, податкової і митної політики, політики підтримки вітчизняних виробників-експортерів. З цього витікає необхідність змін в зовнішньоекономічній політиці на перспективу:

1) потрібно створити економічні та матеріально-технічні передумови для вирішення перспективних завдань, пов'язаних не тільки з товарною, але і з географічною диверсифікацією експорту на основі відповідних змін у структурі та матеріально-технічні базі виробництва, подальшого забезпечення процесу регіональної диверсифікації зовнішньої торгівлі з

одночасною інтенсифікацією зовнішньоекономічної регіональної політики щодо країн СНД, освоєння нових районів Азіатсько-тихоокеанського регіону (Китай і нові індустріальні країни Азії, країни Близького Сходу, Південно-Східної Азії), Латинської Америки, Африки тощо;

2) враховуючи прискорення глобалізації світового розвитку на державному рівні, слід затвердити лібералізацію торгівлі, тотальну інформатизацію виробництва, соціалізацію економічного розвитку, посилення конкуренції і технологічної направленості експорту;

3) пріоритетним слід визнати вирішення проблеми питань безперешкодного і недискримінаційного доступу основних експортних товарів та послуг області на зовнішні ринки, отримання фінансової підтримки і технічної допомоги для успішного проведення ринкових перетворень в економіці області (перш за все – динамічних структурних зрушень і формування конкурентоспроможної економіки).

Основним завданням для докорінного поліпшення ситуації у сфері зовнішньоекономічної діяльності можна досягти за допомогою комплексу заходів зовнішньоекономічної регіональної політики, направлених на державне стимулювання експорту продукції, а також на збільшення його обсягу та підвищення ефективності.

Влада регіону повинна вживати комплекс заходів щодо скорочення обсягів імпортованої продукції, а саме, зменшувати обсяг ввезення товарів, аналоги яких виробляються чи можуть вироблятися на території області, передусім продукції сільськогосподарської та харчової промисловості (соняшникової олії, зерна, м'яса, картоплі шляхом тарифного та нетарифного регулювання (наприклад встановлення квот).

Недосконала стратегія управління зовнішньоекономічною діяльністю в аграрному секторі України в цілому. На даному етапі економічної нестабільності, більшості аграрних підприємств потрібно виживати на даному ринку. Також залишаються нереалізовані державні програми, які повинні стимулювати розвиток пріоритетних галузей економіки.

Удосконаленню підлягає одна зі складових зовнішньоекономічної діяльності – інвестиційна політика. Наявність підписаних програм та договорів не надає стовідсоткову гарантію повного фінансування та успішної реалізації проектів. Необхідність децентралізованої підготовки довгострокових програм розвитку сільського господарства, які затверджуються Урядом, дасть змогу успішно реалізовувати експортно-імпорتنу діяльність на мікро- та макрорівні.

Підвищення експортного потенціалу неможливо без інвестиційно-привабливого клімату регіонів та внесення змін до структури державних програм по даному напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Бондар О.С. Економічні умови функціонування регіонального аграрного ринку / Бондар О.С. // Економіка АПК. – 2009. – №8. – С. 133–137.
2. Долішній М. Регіональні програми як інструмент активізації державної регіональної політики / Долішній М. // Інвестиція. – 2000. - №1. – С.56-61.
3. Лагодієнко В.В. Напрями управління інвестиційними та інноваційними процесами в АПК / Лагодієнко В.В. // Таврійський науковий вісник : Збірник наукових праць ХДАУ. Вип. 46. – Херсон: Айлант. – 2006. – С. 151–155.
4. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/>.
5. Концепція комплексної державної програми реформ та розвитку сільського господарства України (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/page/?10461>
6. Департамент агропромислового розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації <http://apk.cg.gov.ua>.

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІЗИНГУ ЯК ФІНАНСОВОГО
МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ РЕСУРСНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ**

Корсун А.С., аспірант кафедри фінансів,

асистент кафедри обліку і аудиту,

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,

Розвиток ринкових відносин у нашій країні робить неминучою зміну поглядів щодо механізмів формування та розвитку ресурсного потенціалу. Ринок ставить аграрні підприємства у принципово нові відносини з державними організаціями, з виробничими й іншими контрагентами стосовно формування та використання ресурсного потенціалу. Сучасний стан сільськогосподарського виробництва України не дає змоги розв'язати основні проблеми функціонування агропродовольчого ринку без проведення структурної перебудови галузі, без технічного переозброєння та без створення системи комплексного управління формуванням і використанням ресурсного потенціалу.

Все це зумовлює необхідність пошуку нових форм фінансування інвестиційної діяльності аграрних підприємств з метою формування та розвитку ресурсного потенціалу, серед яких важливе місце посідає лізинг.

До основних проблем інвестиційного процесу у сфері технічного переоснащення аграрної сфери АПК України необхідно зарахувати:

- нестабільність і суперечливість законодавства та нормативного регулювання, які не сприяють зростанню інвестиційної та ділової активності, у тому числі іноземних партнерів та інвесторів;

- недостатню розвинутість інфраструктурної мережі забезпечення інвестиційної діяльності: фінансових установ, консалтингових організацій, агентств нерухомості та ін.;

- низьку конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції.

Однією з вирішальних умов швидкого розвитку продуктивних сил

України на перспективу є забезпечення галузей агропромислового виробництва й окремих технологічних процесів енергетичними потужностями.

Незважаючи на певні позитивні зрушення, технологічний потенціал в Україні перебуває на досить низькому рівні. Критерієм ефективності технологій виготовлення продукції є максимальний вихід продукції при раціональному використанні природних, трудових і матеріальних ресурсів. Ресурсонасиченість як фактор ефективності діє до певних меж, коли споживчі ресурси окупаються додатковою продукцією. Наступні періоди характеризуються зростанням виробництва без значного підвищення продуктивності земель, прибутковості галузі. У цьому випадку виникає необхідність у якісній зміні ресурсів, їх модернізації, заміні.

Однією з прогресивних форм модернізації сільського господарства сьогодні є фінансовий лізинг.

Фінансовий лізинг виконує важливі функції у процесі відтворення. Зокрема, виділяють три його головні функції: фінансову (є формою вкладення коштів в основні фонди), інвестиційну (є одним з найпрогресивніших методів матеріально-технічного забезпечення) та реалізаційну (розширює коло споживачів і освоєння нових ринків реалізації)

Відомо, що особливістю українського лізингу є те, що інвестором виступає держава, яка виділяє бюджетні кошти державному лізинговому підприємству для закупівлі машин у вітчизняних заводів сільськогосподарського машинобудування.

Сьогодні в Україні формується механізм державної підтримки вітчизняного товаровиробника та захисту агропродовольчої сфери, який включає в себе використання митних інструментів, зокрема встановлення підвищених митних ставок на ту продукцію, яка в достатніх обсягах виробляється у країні.

Основними проблемами використання техніки та обладнання, що беруть у лізинг, є низький рівень експлуатації та зберігання, порушення

дисципліни розрахунків, некомплектність поставок на етапі укладання договорів лізингу, а також проблеми з обліком. До того ж до факторів, що стримують розвиток фінансового лізингу в аграрних підприємствах, слід зарахувати високу вартість та неналежну якість лізингової техніки, неуккомплектованість додатковим навісним та причіпним обладнанням, обмеженість фінансових ресурсів через несвоєчасне повернення лізингових платежів тощо.

Попри обмеженість та хронічне недофінансування програм забезпечення агропромислового комплексу технікою та обладнанням, у тому числі й на умовах фінансового лізингу, враховуючи стан матеріально-технічної бази аграрних підприємств, їх платоспроможність, вирішувати проблему формування та розвитку ресурсного потенціалу все ж таки необхідно за участю держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ладюк О.Д. Розвиток лізингу в Україні: переваги та недоліки / О.Д. Ладюк // *Фінанси, учёт, банки.* – 2008. - №14 . – С. 59-65
2. Левченко Л.В. Фінансовий лізинг у системі забезпечення інвестиційного розвитку в Україні / Л.В. Левченко // *Бізнес Інформ : міжнар. наук. екон. журнал.* – 2011. - №10. – С.112-115
3. Палехова Л.Л. Фінансові механізми активізації промислового ринку / Л.Л. Палехова // *Науковий вісник НГУ.* – 2005. - №8. – С. 100-105
4. Холодний Г.О. Лізинг в інвестиційному механізмі інноваційного розвитку підприємств. / Г.О. Холодний / *Х: КНЕУ, 2007.* – 196 с.

ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

*Тарабукіна О.М. - старший викладач кафедри менеджменту
організацій і адміністрування Житомирського державного
технологічного університету*

Сільськогосподарські підприємства України утворюють складну соціально-економічну систему, дії якої спрямовані на максимальне задоволення потреб населення в продуктах харчування й інших товарах з вітчизняної сировини.

Розвиток їх ресурсного потенціалу є пріоритетним напрямом економічної політики держави, що обумовлено необхідністю формування продовольчої безпеки України, забезпечення промислових потужностей власною сировиною, збільшення бюджетних надходжень від сільськогосподарського виробництва, з метою підвищення рівня життя населення та капіталізації як окремих підприємств, так і економіки країни в цілому. Не останню роль у вирішенні цього питання відіграють інвестиції.

Метою роботи є дослідження реального стану інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств країни як основи сталого та ефективного розвитку їх ресурсного потенціалу в майбутньому.

Аналіз умов і специфіки розвитку підприємницького потенціалу сільськогосподарських підприємств будь-якої країни, показує, що без державної підтримки й інвестування їх розвиток неможливий.

Для України сільське господарство - ключова галузь, яка має потужний інвестиційний потенціал. Передумовами росту його потенціалу є: аграрна політика, орієнтована на інвестиції й експорт; можливість розширювати посівні площі; збільшення інвестицій і ріст конкуренції при ринковій інфраструктурі, тощо. Разом з тим, можна із впевненістю сказати, що на сьогоднішній день вливання капіталу інвесторів у сільське господарство є більш значимим, чим роль державного фінансування. За даними УКАБ, безпосередня підтримка аграріїв в 2013 році становила менш ніж 30% від рівня, зафіксованого в державному бюджеті на 2012 рік [3]. Окрім того, зменшено видатки за важливими бюджетними програмами, серед яких: «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі» (більш ніж у десятеро з 1,007 млрд грн до 97 млн грн) та «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу» (з 30 млн грн

до 8,8 млн грн).

Більше того, Закон державного бюджету взагалі не передбачав бюджетної програми 2801350 «Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними», причому Закон України «Про збір на розвиток виноградарства, садівництва й хмелярства» передбачав стягнення такого збору із цільовим його спрямуванням саме на розвиток зазначених галузей. При цьому особливості виконання збору суб'єктами господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, встановлюються Податковим кодексом України. Це означає, що аграрії втратили у 2013 році понад 1 млрд грн.

Натомість інвестори (внутрішні та закордонні) виявляють неабияку цікавість до бізнесу українських сільгоспвиробників. За даними Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», обсяг капітальних інвестицій у виробництво продукції сільського господарства за рахунок усіх джерел фінансування в 2013 році склав 20 млрд грн. Цей показник перевищив рівень 2012 року на 4-5% [2].

Інвестиційна діяльність у сільському господарстві України в 2013 році здійснювалася на фоні тенденцій зростання обсягів капітальних інвестицій і вищих темпів їх приросту в галузі порівняно з відповідними показниками по економіці. Якщо загалом по економіці в 2011 і 2012 роках ці темпи склали відповідно 19 і 8%, то в сільському господарстві – 31 і 11% [1].

В 2013 році Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) інвестував в 32 проекти в Україні 820 млн. євро і готовий продовжити фінансування в Україні в таких же обсягах і в 2014 р [3].

Основним джерелом фінансування інвестицій у сільському господарстві в 2013 році були власні кошти товаровиробників, частка власних коштів яких у джерелах фінансування інвестицій була на рівні 70%, а кредитів – близько 20%.

Крім того існує реальна можливість реалізації сільськогосподарських

проектів за допомогою застосування накопичених ресурсів. Тобто сільгоспвиробники здатні до самофінансування, створюючи в такий спосіб додатковий інвестиційний потік, тим самим збільшуючи розміри своїх прибутків, і, як наслідок, покращуючи свій ресурсний потенціал.

Однак існує ряд факторів, які знижують інвестиційний інтерес до галузі та, як результат, утримують приплив інвестицій. Основні проблеми інвестиційного клімату в цьому секторі типові для всієї української економіки:

1. Політичні (а останнім часом і військові) ризики. Так, наприклад, активи однієї з перших агрокомпаній, що реалізовувались на Варшавській фондовій біржі – Луганської «Агротон» – опинилися в зоні бойових дій. Під час зіткнень у Донецьку постраждали інвестиції американської компанії «Cargill».

Тому, за прогнозом експертів Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», в 2014 році обсяги капітальних інвестицій у сільське господарство слід очікувати на рівні 17 млрд грн, що на 7% нижче відповідного показника 2013 році [2].

2. Недосконалість і часта зміна законодавства. Основною перешкодою для прямих інвестицій традиційно є заборона на купівлю-продаж землі. Це ускладнює роботу із земельним фондом та знижує інвестиційну привабливість галузі і її капіталізацію (земельний фонд компаній не може виступати забезпеченням), стихійність у процесах оренди й купівлі-продажу землі.

3. Нераціональна структура виробництва й інтенсивні технології в рослинництві приводять до порушення науково доведених систем ведення сільського господарства, монокультуризації землеробства, деградації сільгоспугідь, відсутність цивілізованого ринку агропродукції. Так, українські сільгоспвиробники лише на 48-66% забезпечені сільгосптехнікою для своєчасного проведення польових робіт, а близько 80% техніки застаріло і потребує негайної заміни.

4. Непередбачуваність адміністративного регулювання цін і обмеження експорту (проблеми з поверненням ПДВ експортерам і непередбачена політика щодо мінімальних цін і надбавок). Українські сільськогосподарські виробники використовуючи застарілу, негнучку і надмірно складну систему контролю безпеки та якості харчової продукції, яка не гармонізована з міжнародними практиками, не відповідає вимогам ВТО і не визнається переважною більшістю країн світу, не можуть експортувати свою продукцію на величезний і платоспроможний ринок Європейського союзу, та не забезпечує ефективного контролю безпеки та якості харчової продукції для населення України. Це суттєво підриває експортний потенціал продукції сільгоспвиробників України, а також конкурентоспроможність сектору.

5. В Україні, на відміну від інших країн, існує обов'язкова сертифікація зерна та зернових складів. Такі обтяжливі процедури збільшують собівартість виробництва зерна в Україні тощо.

Однак, незважаючи на всі ці проблеми, на даний час сектор сільського господарювання є одним з найбільше інвестиційно привабливих, так як має безсумнівні переваги серед європейських країн, володіючи більшими площами родючих ґрунтів, дешевою робочою силою, більшими перспективними можливостями реалізації прогресивних проектів через відсутність високої конкуренції в цій сфері.

Отже, незважаючи на нестабільну політичну ситуацію й ослаблену економіку, обсяги інвестицій у сільське господарство можуть бути набагато більшими, даний сектор бізнесу - найбільш ефективним бізнесом, а сама держава перетвориться в потужного конкурентного аграрного гравця на світових ринках. Маючи 30% світового чорнозему й враховуючи продовольчу кризу, саме сільськогосподарський бізнес здатний стати тією конкурентною перевагою України, яка дозволить їй зайняти гідне місце серед інших країн. Але найголовніше, інвестиції повинні йти не тільки у виробництво, але й у впровадження прогресивних енергоощадних технологій вирощування сільськогосподарських культур, спрямованих на економію

ресурсів та зберігання й підвищення родючості ґрунтів при достатньому рівні врожайності, в науку та у розвиток соціальної сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності: статистична інформація [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Офіційний сайт Національного наукового центру "Інститут аграрної економіки"[Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.iae.kiev.ua>
3. Офіційний сайт «Український клуб аграрного бізнесу» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://ucab.ua/ua>
4. Україна в цифрах в 2012 році /упоряд. О. Г. Осауленко. - К. : Державна служба статистики України, 2013. - 526 с.

ПРИРОДА ПРОТИ АВТОТРАНСПОРТУ

Лобова Н.В.– студент гр.МЕД-131 ЧДТУ

Думка про те, що з автотранспортом потрібно щось робити, крутиться в голові кожної свідомої людини. Про це багато сказано й написано, але питання залишається невирішеним, тому що ніхто не вникав у суть проблеми. Тому автотранспорт - самий енергетично невігідний.

Сьогодні у світі приблизно 600 млн. автомобілів. У середньому кожний з них викидає в добу 3,5 – 4 кг чадних газів, значну кількість оксидів азоту, сірки, сажу.

Кількість шкідливих речовин, що надходять в атмосферу, у складі газів, що відробили, залежить від загального технічного стану автомобілів і особливо від двигуна - джерела найбільшого забруднення. Так, при порушенні регулювання карбюратора викиди чадних газів збільшуються в 4 - 5 разів.

"Внесок" автомобільного транспорту в забруднення атмосфери складає

сьогодні в більшості великих міст України не менше 30%

Застосування етилированного бензину, що має у своєму складі з'єднання свинцю, викликає забруднення атмосферного повітря досить токсичними з'єднаннями свинцю.

Це приводить до розвитку широкого спектра захворювань (бронхіти, пневмонії, бронхіальна астма, серцева недостатність, інсульт, виразки шлунка, через який ці гази виділяються) і збільшенню смертності людей з ослабленим імунітетом. Особливо важко доводиться дітям, бронхіти, бронхіальна астма, кашель, у немовлят порушення генних структур організму й невиліковні хвороби, у підсумку збільшення дитячої смертності на 10% у рік.

Якщо не зменшувати видаток нафти, то через 40 років не залишиться ні краплі. Без нафти цивілізація загине, не досягши можливості, відродитися в іншому місці всесенної.

Вихлопні гази автомобіля тяжче за повітря, тому усі вони накопичуються в землі. Дитина, що сидить у колясці на тротуарі вулиці з великим рухом транспорту, вдихає набагато більше токсичного повітря, чим гуляючи з ним дорослі.

Ранок багатьох городян починається зі звуку двигунів, що включаються, і запаху відпрацьованих газів. Викид забруднювачів при прогріві машини, особливо узимку, значно вище, ніж при її русі по дворі. У цілому, відпрацьовані гази в небезпечних концентраціях поширюються до третього-четвертого поверху. Якщо запах газів відчувається в квартирі, Ви можете бути упевнені, що їхній вміст перевищує норму.

За даними Всесвітньої Організації Охорони здоров'я (ВІЗ) довгострокове забруднення машинами повітря в Австрії, Швейцарії і Франції є причиною передчасної смерті більш ніж 21 000 чоловік щорічно в основному від захворювань серця і дихальних шляхів. Цей показник перевищує кількість людей, що щорічно гинуть у цих 3 країнах при дорожньо-транспортних випадках.

Сучасний автомобіль робить коктейль, що включає в себе більш ніж 200 забруднюючих речовин.

З метою зниження забруднення навколишнього середовища триває переоснащення підприємств дорожнього господарства з рідкого палива на газ. Приймаються міри для поліпшення екологічної ситуації в районах розміщення асфальтобетонних заводів, модернізується очисне встаткування.

Автомобіль, що втілює мрію людини про волю пересування, проте, називають чумою ХХ століття. Завоювавши планету, він став головним споживачем невідновлюваних природних ресурсів, забруднювачем землі, води і повітря, джерелом шуму і небезпеки.

Автомобіль ХХІ століття повинен бути екологічно чистим. В усіх розвинутих країнах реалізуються державні програми по екологічному й економічному транспорту.

Для того аби вирішити проблеми забруднення довкілля автотранспортом необхідно впровадити :

- використання на автотранспорті спеціальних моторних мастил, присадок до них та палива, впровадження каталітичних перетворювачів палива та ін., що приведе до зменшення витрат пального;
- жорсткий контроль за якістю пального, що постачається і реалізується автозаправними станціям;
- заміну на автотранспорті палива нафтового походження екологічно чистим природним газом, біопаливом, передусім в системі комунального транспорту;
- забезпечення максимально можливого перевезення пасажирів на електротранспорті (метрополітен, тролейбус, трамвай), а також розвиток інфраструктури для набуваючих популярності електрокарів та автомобілів, що їздять на водні.
- заборона в'їзду вантажних автомобілів на деякий час, та зменшення їх використання по можливості.

Ми прагнемо стати європейською країною, але не звертаємо уваги, що

вся Європа зменшує кількість автомобілів. Основна доля перевезень в Європі припадає на морський та залізничний транспорт, в той час як в Україні це, на жаль, залишаються грузові перевезення.

На більшій частині магістралей створюють велодоріжки, тим самим стимулюються поїздки на невеликі відстані не тільки екологічним, а й корисним для здоров'я транспортом..

В нашій країні люди усвідомлюють проблему сьогодення, а про своє майбутнє та майбутнє своїх нащадків замислюються одиниці...

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ясаманов, Н. А. Основы геоэкологии: Учебное пособие. – М: Издательский центр Академия, 2003. – 352 с.
2. Доповідь про стан навколишнього природного середовища Донецької області / Під ред. С. Третьякова – Донецьк, 2007. – 116 с.
3. Атмосферный воздух [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.doneco.org.ua/>
4. Методика розрахунку викидів забруднюючих речовин та парникових газів у повітря від транспортних засобів. Чинний від 2008.13.10. – К.: Держстандарт України, 2008. – 21 с.
5. Денисов, В. В. Экология города: Учебное пособие / В. В. Денисов, А. С. Курбатов, И. А. Денисова, В. А. Грачев. – М: ИКЦ МарТ, 2008. – 832 с.
6. ДСТУ 3868-99. Державний стандарт України. Паливо дизельне. Технічні умови. – Чинний від 1999.04.08. – К.: Держстандарт України, 1999. – 16 с.
7. ДСТУ 4063-2001. Державний стандарт України. Бензини автомобільні. Технічні умови. – Чинний від 2002.07.01. – К.: Держстандарт України, 2001. – 36 с.
8. ДСТУ 4839-2007. Державний стандарт України. Бензини автомобільні підвищеної якості. Технічні умови. – Чинний від 2008.01.01. –

К.: Держстандарт України, 2007. – 16 с.

9. ДСТУ-2007. Державний стандарт України. Паливо дизельне підвищеної якості. Технічні умови. – Чинний від 2008.01.01. – К.: Держстандарт України, 2007. – 14 с.

УДК 332.1

ПРОБЛЕМИ УТИЛІЗАЦІЇ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Лисенко Н.В. – студентка групи МЕД-131, ЧНТУ

*Науковий керівник: Дерій Ж.В. – кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри ТПЕ ЧНТУ*

Чернігівський національний технологічний університет

Проблема поводження з твердими побутовими відходами існує тисячі років з моменту виникнення людської цивілізації. Але в останні десятиріччя ця проблема набула великої загостреності у зв'язку з появою нових матеріалів та речей у життєвому обігу людей. Це призвело до суттєвої зміни будови ТПВ та появи в ній додаткових фракцій, які насичені шкідливими для довкілля та здоров'я людей компонентами (пластик, важкі метали, інші токсичні компоненти).

За оцінками експертів, склад сучасних ТПВ виглядає приблизно наступним чином: папір та картон – 41%, сміття – 17,9%, гума, шкіра та деревина – 8,1%, харчові відходи – 7,5%, метали – 8,7%, скло – 8,2%, інше – 8,6%.

За останніми оцінками, в Україні щорічно накопичується близько 35 млн. т. ТПВ. Ця цифра зростає щороку, оскільки основними технологіями поводження з ТПВ в Україні залишаються захоронення на полігонах і сміттєспалювання. За рівнем впливу полігонів на довкілля Україна посідає перше місце в Європі (і це не враховуючи впливу тисяч несанкціонованих звалищ). Тому проблема утилізації твердих побутових відходів є особливо

актуальною для регіонів України.

Зокрема, на території Чернігівської області протягом року накопичується більше 1 млн. м³ твердих побутових відходів. При цьому відбувається процес їх збільшення (2011 рік – 1,240 млн. м³, 2012 рік – 1,264 млн. м³).

Захоронення відходів здійснюється на 26 полігонах та 808 звалищах. З них 15,7 % (площа 64,2 га) – перевантажені, 2,9 % (площа – 11,9 га) – не відповідають нормам екологічної безпеки.

Через відсутність необхідних споруд та механізмів технологія захоронення здійснюється без дотримання нормативних вимог, що в свою чергу призводить до забруднення навколишнього природного середовища.

Для збирання та тимчасового зберігання побутових відходів використовуються контейнери, які через застосування недосконалого механізму розвантаження деформуються та псуються. Частина контейнерів виготовляється без кришок, що призводить до підвищення вологості побутових відходів, зумовлює прискорення процесів загнивання в теплий період року та примерзання їх до контейнерів у морозну погоду. Через це ускладнюється транспортування та стає практично неможливою подальша переробка побутових відходів.

Існуюча структура системи санітарного очищення населених пунктів недосконала та не забезпечує достатнього контролю за санітарним станом територій.

Проблеми у сфері поводження з твердими побутовими відходами передусім викликані складним фінансово-економічним станом житлово-комунальної галузі в цілому та обмеженими можливостями місцевих бюджетів у частині фінансування розвитку та утримання об'єктів поводження з твердими побутовими відходами.

Разом з проблемами забруднення довкілля останнім часом набули актуальності питання оцінки ресурсного потенціалу, пов'язаного з твердими побутовими відходами. Зокрема, це стосується вкрай недостатнього

використання побутових відходів як джерела вторинної сировини та в енергетичних цілях.

Враховуючи екологічні та економічні фактори, вважається за доцільне впровадити у Чернігівській області комплексну систему, яка базується на організації роздільного збирання ТПВ з подальшим їх сортуванням на спеціальній технологічній лінії (сміттесортувальному комплексі), компостуванням органічної частини та складуванням залишку, що не утилізується, в брикетованому вигляді на спеціальному полігоні.

Переробка твердих побутових відходів механіко-біологічним способом (подрібнення та сушка) дозволяє отримувати високоякісне вторинне паливо у вигляді сухої фракції (у вигляді пухкої маси або гранул), яка може використовуватися в промислових енергетичних установках (ТЕЦ), що дозволить берегти ресурси і є доцільним з екологічної точки зору.

Під час переробки побутових відходів, в процесі сушіння, повітря із вмістом органічних сполук, яке відводиться поділяється на дві частини. Одна частина повітря перетворюється на воду за допомогою конденсації з подальшою її хімічною обробкою та фізичною фільтрацією. Друга – проходить очистку методом термічного руйнування органічних і отруйних компонентів, після чого викидається в атмосферу без завдання шкоди навколишньому середовищу.

Вибір методу та типу споруд сміттесортувальних та сміттеперевантажувальних комплексів у конкретному місті чи регіоні цілком залежить від місцевих умов і здійснюється на основі техніко-економічних та еколого-гігієнічних чинників, чисельності населення, складу ТПВ, потреби у вторинній сировині.

Створення цілісної системи знешкодження побутових відходів – це в першу чергу зниження ризиків для здоров'я людей, пов'язаних із забрудненням та шкідливим впливом факторів довкілля.

Загальні завдання, щодо вирішення проблем пов'язаних з ТПВ, визначаються реалізацією п'яти стратегічних напрямків:

- 6) технічним розвитком сфери поводження з твердими побутовими відходами;
- 7) будівництвом об'єктів приймання, переробки та утилізації твердих побутових відходів;
- 8) розширенням простору використання твердих побутових відходів як вторинної сировини;
- 9) ефективним захороненням твердих побутових відходів на полігонах;
- 10) іншими заходами у сфері поводження з твердими побутовими відходами.

Для реалізації зазначених завдань на регіональному рівні пропонуємо здійснити такі основні заходи:

- 12) придбати смітєвози і контейнери для твердих побутових відходів та їх роздільного збирання;
- 13) побудувати смітєсортувальні та смітєперевантажувальні станції;
- 14) побудувати заводи з біолого-механічною переробкою твердих побутових відходів;
- 15) створити приймальні пункти вторинної сировини;
- 16) побудувати та реконструювати полігони твердих побутових відходів;
- 17) здійснити рекультивацію твердих побутових відходів;
- 18) розробити схеми санітарної очистки міст обласного значення;
- 19) затвердити схеми та графіки вивозу сміття по всіх населених пунктах області;
- 20) ліквідувати стихійні смітєзвалища;
- 21) здійснити паспортизацію смітєзвалищ;
- 22) провести інформаційну кампанію щодо поводження з твердими побутовими відходами.

Всі вищерозглянуті проблемні питання повинні стати основою

подальших досліджень і мають бути вирішені у процесі вдосконалення економічного механізму управління сферою поводження з ТПВ як на регіональному, так і державному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бобович Б.Б. Переработка отходов производства и потребления / Б.Б. Бобович, В.В. Девяткин; под ред. Б.Б. Бобовича. – М.: Интермет Инжиниринг, 2000. – 495с.
2. Гринин А.С. Промышленные и бытовые отходы: Хранение, утилизация, переработка /А.С. Гринин, В.Н. Новиков. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 336с.
3. Закон України «Про відходи» від 05.03.1998 № 187/98-ВР, в редакції від 26.04.2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80>

ВІДТВОРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК ВАГОМИЙ АСПЕКТ ВІДРОДЖЕННЯ РАДІАЦІЙНО-ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЙ

*Яворська А.В. – аспірант, Житомирський національний
агроекологічний університет*

Багатовекторність соціально-економічного розвитку економіки України значною мірою визначається рівнем його трудового потенціалу, що зокрема характеризується синергетичною сукупністю якісних рис працівників (освіта, кваліфікація, досвід, стан здоров'я, професійні знання, вмотивованість) тощо. В свою чергу, це дає змогу створювати конкурентоспроможну продукцію і, як наслідок отримувати економічні вигоди у майбутньому.

Проте, на сучасному етапі розвитку України суспільство зіткнулося з проблемами соціально-економічного характеру, а саме із демографічною кризою, недосконалою системою охорони здоров'я, зниженим загальним

рівнем освітньої та професійної підготовки працівників та іншими негативними характеристиками. Зазначене посилюють такі чинники як нерозвинена кон'юнктура ринку, відсутність конкурентного ринкового середовища, високий рівень монополізації економіки, нечітка структура виробництва та неефективна модель мотивації праці. Певна ситуація спричиняє значні соціально-економічні диспропорції у формуванні, розподілі, використанні та відтворенні трудового потенціалу, що в результаті матиме відображення у стрімкому падінні якості зайнятості населення. Нині актуальним питанням залишається формування та відтворення сільськогосподарського трудового потенціалу аграрних підприємств територій допустимого радіаційного забруднення, а також розвитку місцевих промислів, що сприятиме раціональному використанню альтернативної зайнятості серед верств сільського населення.

Формування системи відтворення трудового потенціалу територій допустимого радіаційного забруднення Житомирщини в першу чергу, залежить від демографічної ситуації у сільській місцевості. Таким чином, абсолютна чисельність постійного населення області, зокрема районів допустимого радіаційного забруднення за 2002-2013 рр. зменшилась на 127,3 тис. осіб, або на 9,2 %, що представлена в табл. 1 [1]. Такі динамічні зміни спостерігаються не тільки в результаті природних демографічних процесів: високої смертності та захворюваності, низької дітородної активності, міграційних відтоків населення, але й сучасних соціально-економічних умов та екологічних проблем, що виникли внаслідок аварії на ЧАЕС, а також розвитку виробничо-продуктивних відносин даного регіону дослідження.

Таблиця 1

Динаміка чисельності постійного населення на територіях
Житомирської області, забруднених внаслідок аварії на
Чорнобильській АЕС (станом на 1 січня), тис. осіб

2002 р.*	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2013 р. до 2002 р., %
Всього по області (тис. чол.)											
1389	1361	1346	1331	1306	1295	1287	1280	1274	1270	1262	90,8
м. Коростень (чол.)											
66850	66626	66511	66206	65893	65766	65686	65616	65878	65747	65685	98,3
Вол.-Волинський район (чол.)											
38616	37893	37494	37051	36499	36288	36052	35976	35834	35811	35687	92,4
Смільчинський район (чол.)											
42160	40845	39962	39094	37732	37051	36449	35871	35417	34980	34540	81,9
Коростенський район (чол.)											
34297	32901	32245	31567	30450	29946	29507	29193	28793	28511	27919	81,4
Малинський район разом з м. Малин (чол.)											
52147	51108	50319	49575	48635	48000	47529	47294	47100	46860	46407	89,0
Народицький район (чол.)											
11395	10590	10176	9818	9627	9526	9590	9610	9624	9527	9451	82,9
Нов.-Волинський район (чол.)											
52872	51891	51227	50548	49539	49103	48707	48373	48078	47889	47499	89,8
Овруцький район (чол.)											
67876	66114	65225	64203	62241	61290	60738	60067	59577	58926	58070	85,5
Олевський район (чол.)											
47028	45973	45202	44426	43294	42695	42433	42305	42129	42118	42073	89,5
Разом по забрудненій зоні (тис. чол.)											
434	424	418	412	402	398	395	391	390	388	384	88,5
Питома вага радіоактивно забрудненої зони											
31,2	31,2	31,1	30,9	30,8	30,7	30,6	30,5	30,6	30,5	30,4	< на 0,8 в. п.

* За даними перепису населення на 5 грудня 2001р.

Проведений аналіз свідчить про те, що за останні роки суттєво змінилась структура постійного населення районів зони допустимого радіаційного забруднення Житомирської області в напрямку питомої ваги на 0,8 в.п. Питома вага населення, яке проживає на територіях, забруднених внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, скоротилася з 31,2 % у 2002 р. до 30,4 % у 2013 р., або з 434,1 тис. чол. до 384,3 тис. чол. Абсолютне і відносне зменшення чисельності населення в зоні допустимого радіоактивного

забруднення спостерігається в усіх районах області. За досліджуваний період найвищі темпи скорочення числа мешканців склалися у Лугинському (на 18,8 %), Коростенському (18,6 %), Ємільчинському (18,1 %) та Народицькому районах (17,1 %) [2, с. 48-49].

Відповідно основою формування системи відтворення аграрних підприємств є трудові ресурси сільських поселень, які зумовлюють пропозицію робочої сили на локальному ринку праці. Сільськогосподарський тип економіки Житомирської області зрештою визначає основні тенденції розвитку аграрного виробництва підприємств даного напрямку. Разом з тим, спостерігається низька економічна активність і результативність суб'єктів сільськогосподарської діяльності, а це наступним чином позначається на загальному зниженні сфери зайнятості аграріїв та спричинює в подальшому негативну динаміку на ринку праці і як наслідок, призводить до скорочення кількості робочих місць в аграрному секторі Житомирщини.

Варто зазначити, що стан аграрних підприємств області виявився більш складним, ніж ситуація по галузі в цілому. Кількість найманих працівників підприємств, установ, організацій сільського, лісового, рибного господарства та мисливства Житомирської області протягом останніх років становить лише 31,8 %. Відповідно відбулося суттєве скорочення чисельності найманих працівників підприємств, установ, організацій, що в середньому по Україні склало 12,6 %, а по Житомирській області 12,9 % в 2012 р. [1]. Така тенденція підтверджує загрозливу ситуацію, яка супроводжується припиненням функціонуванням сільськогосподарських підприємств, вимушеним скороченням штатів працівників, а в деяких випадках їхнім звільненням. При цьому, негативні соціальні-економічні наслідки створюють низку депопуляційних процесів, які формують імідж демографічно старого регіону.

Нині, зважаючи на непросту суспільно-політичну ситуацію та низький рівень економічної системи країни слід підкреслити, що врахування потенційних можливостей та переваг природно ресурсного потенціалу

економіки Житомирської області дає своєрідний поштовх для пошуку інших шляхів (альтернативних) зайнятості сільського населення. Проте, без сприяння органів місцевого самоврядування, громадських організацій, селищних громад та ефективної загальнодержавної політики зайнятості відповідні стратегічні програми в певній мірі не можуть бути реалізовані. Комплексні підходи до оцінки системи відтворення трудового потенціалу підприємств сільськогосподарського напрямку, насамперед, мають бути спрямовані на диверсифікацію виробництва сільськогосподарських підприємств, розвиток суміжних галузей агропромислового комплексу та економічну безпеку в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Статистичний щорічник Житомирської області – 2012 / за ред. Г.А. Пашинської. – Житомир: Головне управління статистики в Житомирській області, 2012. – 464 с.
2. Яворська А. В. Особливості зайнятості та відродження трудового потенціалу / А. В. Яворська // Україна: аспекти праці. – 2014. - № 6. – с. 46-51.

АГРОСТРАХОВАНИЕ В УКРАИНЕ: АНАЛИЗ РАБОТЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Сергеева Е.Р., к.н. гос.- упр., доц. кафедры товароведения и торгового предпринимательства, Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

Аграрный потенциал Украины, с каждым годом привлекает все больше внимания крупных иностранных инвесторов и банковского сектора. Большинство из них с оптимизмом смотрят на возможности финансирования в развитие агробизнеса. По данным 2011-2013 гг., кредитные портфели банков в сельском хозяйстве – наименее убыточные, в сравнении с другими отраслями экономики. В указанный период показатели «проблемных»

кредитов в сельском хозяйстве находились на уровне ниже 5%. Общий объем производства сельхозпродукции в Украине составляет около 10% в структуре ВВП страны, существенно влияя на ее экономические показатели и наполняемость бюджета.

Сельхозпроизводство - единственная отрасль экономики, которая не пострадала во время кризиса 2008 г. Начиная с этого периода в сельском хозяйстве Украины наблюдается стабильный рост, а средняя рентабельность производства уже несколько лет к ряду остается на уровне 19-20%, и продолжает плавно повышаться, достигая более 30% в отдельных хозяйствах.

Отметим, что политические риски в стране, имеют наиболее весомое влияние на приток инвестиций в Украинский аграрный сектор. Государственная политика в агросекторе остается главным фактором, сдерживающим развитие отрасли. Еще одним важным влияющим фактором является недостаток квалифицированных кадров в государственных органах. Удручающая тенденция реализации личных интересов чиновников, к сожалению, пока преобладает над интересами агропроизводителей, населения и экономики страны в целом.

В 2012 г. появились некоторые положительные сдвиги в государственной структуре управления аграрными рисками в Украине. Приняты законы о страховании и агростраховании с государственной поддержкой, введена практика лицензирования агростраховой деятельности. В 2012 году был создан Украинский Аграрный Страховой Пул, с целью создания единого центра управления рисками по программам государственных закупок зерновых, Аграрного Фонда, и контроля реализации программы государственной поддержки в агростраховании.

Позитивным индикатором рынка является то, что Украинский Аграрный Страховой Пул выполняет поставленные перед ним задачи. Подтверждением тому является заключение 527 договоров страхования урожая по программе Аграрного Фонда Украины, в январе-июне 2013 г. По

данным договорам специалистами Пула были проведены осмотры посевов на территории более 300 тыс. га.

У перечисленных нововведений существуют свои сторонники и противники. Вместе с тем, международная практика подтверждает, что все организационные шаги сделаны в правильном направлении – они стимулируют развитие агрострахования и защиту сельхозпроизводителей. Остается важный вопрос – как распорядиться достигнутым так, чтобы эти изменения послужили толчком к развитию рынка, а не к реализации очередной коррупционной схемы.

Система лицензирования агрострахования широко распространена в мире. Канада, США, Испания – успешные примеры практики лицензирования на рынке. Аналоги Пула существуют, и активно развиваются в Турции – более 7 лет, и в Израиле - около 40 лет.

В большинстве стран присутствует регулятор рынка, аналог Украинского – Нацкомфинуслуг. Этот государственный орган в Украине, разумеется, мог бы осуществлять свою деятельность намного быстрее и эффективнее. Зарегулированность рынка, бюрократические процедуры, непрозрачность чиновничьих решений и коррупция – основные факторы, тормозящие развитие всех нововведений. Такое объективное мнение высказывают все участники рынка.

Государственная программа субсидирования агрострахования так и не была запущена в работу в 2012 году, как планировалось изначально. По оценкам экспертов, и в 2014 году сельхозпроизводителям не стоит ждать радостных новостей, из-за отсутствия средств на развитие этой программы в бюджете страны. Однако, данная информация еще официально не подтверждена.

Международный опыт свидетельствует, что именно программы государственной поддержки агрострахования дали мощный толчок к развитию отрасли. (Пример - Польша и Турция, 2005 г.) В Турции, на начальном этапе (2005 г.), сборы страховых премий составили всего 12,5 млн

евро, а в 2013 г. превысили 250 млн. евро. Увеличение объемов рынка в 20 раз за 8 лет развития агострахования – реальный пример.

Имея подобные модели в сравнении - потенциал рынка Украины легко понять. Большинство представителей агросектора Украины, пользуются собственными прогнозами и существенно недооценивают возможности агострахования и его влияние на развитие агропроизводства в стране. Примером такого прогнозирования является информация, опубликованная в разных изданиях в августе 2013 г. Оценки рынка агострахования в данных публикациях, озвучены лицами, ранее не проявлявшими себя в этом сегменте. Называемые ими пределы сборов страховых премий 100-150 млн. грн. вводят читателей в заблуждение, а сами цифры значительно занижают потенциал рынка агострахования в Украине. Недостаток прозрачной статистики сборов страховых премий в Украине, так же влияет на подобные прогнозы.

Оценить реальный потенциал рынка не сложно. Подходы формальной логики и использование подтвержденных статистических данных позволит легко сосчитать: объемы закупок зерна по государственным программам (более 1 млн. тонн), количество договоров членов Пула (527) и осмотренные площади (более 300 тыс. га) в сезоне 2012-2013 гг. Заявленные данные взяты из статей и пресс-релизов государственных органов за июль-август 2013 г. При средней урожайности с гектара – 30 центнеров, фактически оцениваемая сумма страховых премий, собранных страховщиками в 2013 г., только по государственным программам, составляет более 80 млн. грн.

Государственные программы закупки в 2012-2013 гг. в первый раз реализовывались по реальным рыночным страховым тарифам и контролировались на всех этапах Агостраховым Пулом. В предыдущих годах, до появления Пула, такие программы страховались «формально» - ставки премий были невысокими, но и выплат агропроизводители не ожидали. Выполнялись формальные требования законодательства.

Суммарная оценка потенциала рынка агострахования в 2014 г.,

включая госпрограммы и добровольное страхование – более 200 млн грн., по данным Агроиншуранс Интернешнл. При внедрении обещанного субсидирования страхования с государственной поддержкой, сборы премий в будущем году могут превысить 300 млн. грн.

Погодные условия и ожидаемый низкий уровень убыточности на рынке в 2013 году, может послужить толчком для активного развития агрострахования в стране. Ожидаемый рекордный урожай является важным фактором повышения платежеспособности агропроизводителей, так как они знают, что такой хороший год – бывает далеко не каждый. «Важно использовать возможности, которые предоставляет благоприятный год. Такое стечение факторов может наступить в следующий раз лишь через несколько лет, а точно спрогнозировать это не возможно.» - утверждает генеральный директор Агроиншуранс Интернешнл, Ян Шинкаренко.

Украинским властям стоит серьезно оценить ситуацию, и действовать. В мире существует достаточно примеров, когда агрострахование без участия государства, занимает более 60% рынка. Аргентина и Новая Зеландия – примеры таких стран. Классический механизм - на начальном этапе, государство оказывает активную поддержку, с годами снижая уровень субсидий, постепенно выходя из этого процесса, а рынок продолжает развиваться самостоятельно. Отдельные программы все же продолжают субсидироваться, но для отдельных стратегически важных культур или типов производства. Повлиять на государственную политику и принятие ключевых решений сложно. Важно, чтобы на местах находились люди, которые принимают решения, выгодные для рынка, а не для отдельных структур или лиц. Эти люди должны быть заинтересованы в развитии агросектора, а агрострахование – должно всегда рассматриваться ими в паре с таким развитием.

Реализация существующих планов государства по внедрению субсидированного агрострахования может существенно подтолкнуть рынок Украины к развитию. Важно, чтобы этот процесс был прозрачным и

понятным для всех участников рынка. Так это работает в большинстве стран, где страхование аграрных рисков развивается, и покрывает более 50% всего производства.

Стоит отметить, что Турция, при нынешних сборах премий в агростраховании (250 млн. евро), оценивает покрытие собственного рынка агропроизводства чуть более чем на 10 %. Особенностью турецкого агрорынка является то, что производство сконцентрировано на высококорентабельных культурах – овощах и фруктах. Убытки по таким культурам значительные, и могут превышать сотни тысяч евро на 1 га выращиваемых культур.

Украина, кстати сказать, в 2013 году стала первой из стран СНГ, в которой запущена добровольная программа страхования качества яблок. Программа реализуется совместно специалистами Агроиншуранс Интернешнл и страховой компанией PZU Украина. Активный интерес к программе проявили производители яблок продовольственного качества в разных регионах страны. В следующем году планируется интенсивное развитие данной программы, которая начнет работать с июня 2014 года. Начало работы подобных программ и активный интерес агропроизводителей к ним, является еще одним важным индикатором готовности рынка к развитию.

Заморозки, вымерзание, ледовая корка, выпревание, пыльная буря, смерч, наводнение, шквал, смерч, град, почвенная и атмосферная засуха – это всего лишь некоторые риски, которые могут существенно повлиять на показатели производства целых регионов Украины. Защита от их воздействия механическими методами практически невозможна.

Агрострахование является главным, и самым важным инструментом управления рисками. Все альтернативы агрострахованию, такие как противогородовые сетки, системы орошения и ирригации, ветровые установки в садах, требуют капитальных вложений на этапе их приобретения и установки. Защищают они только от определенных типов рисков.

«Большинству агропроизводителей в Украине это просто не по карману.» - утверждают эксперты Агроиншуранс Интернешнл.

В оценке влияния погодных рисков, Украина продвинулась значительно дальше своих ближайших соседей по СНГ. В 2012 году успешно прошла первая государственная сертификация специалистов по проведению осмотров и урегулированию рисков в агросекторе. Количество сертифицированных экспертов в стране, на данный момент – 32 человека.

Эти специалисты являются в большей мере сотрудниками страховых компаний и компаний, специализирующихся на проведении осмотров и урегулировании рисков в агросекторе. На рынке неоднократно поднимался вопрос о «независимости» таких специалистов и качестве их оценки. По данному вопросу есть разные мнения, до сих пор ведутся споры. Рассудить здесь может международная практика, которая свидетельствует, что чистой «независимости» таких экспертов быть не может в принципе, так как они выполняют работу за деньги, а на этом этапе взаимоотношений вся «независимость» - заканчивается.

Вместе с тем, реальную объективность оценке рисков такими специалистами может изменить стандартизация правил и регламентов проведения осмотра, понятная всем заинтересованным клиентам – страховщикам, банкирам, международным компаниям. Рынок остро нуждается в появлении сюрвейерских компаний, в которых применение интернет-технологий и соблюдение строго регламентированных норм и этапов проведения осмотров станет неким единым стандартом, принятым на международном рынке. «Эти изменения – закономерны, и через подобные преобразования прошли большинство развитых стран. Здесь все просто – или ты меняешься, постоянно повышая свой уровень профессионализма, или кто-то другой займет этот рынок. В Турции, на сегодняшний день, потребности рынка удовлетворяют 800 специалистов в растениеводстве, и около 800 экспертов в животноводстве. Существующие сертифицированные эксперты в Украине специализируются только в растениеводстве - не сложно оценить

потенциал этого рынка услуг, тесно связанного с агрострахованием и мониторингом для целей финансирования.

На рынке Украины уже наблюдается оживление и изменения в стандартах проведения таких осмотров. В середине 2013 г. интернет-порталами по подбору персонала, зафиксирована активность - на рынок начинают входить новые компании, которые готовы активно развивать этот сегмент с применением международных стандартов. Вопрос независимости мнения экспертов, в данном случае, не является критическим. Внедрение четких и прозрачных регламентов по срокам, методике и качеству проводимых осмотров всегда будут первоочередными приоритетами для клиентов, которые заказывают такие услуги.

Уже в ближайшее время можно прогнозировать переход к новому уровню предоставления услуг осмотров и урегулированию рисков событий в агросекторе. Произойдет ли это в рамках существующих сюрвейерских компаний, или с приходом новых игроков на рынок – время покажет. Одно известно точно, – на рынке риск-менеджмента в сельском хозяйстве продолжают происходить позитивные изменения.

Что касается риск-менеджмента в финансовой сфере, то доступность финансирования в сельском хозяйстве - напрямую связана с качеством и эффективностью оценки рисков на полях. Как уже было сказано, банки активно интересуются аграрным сектором и готовы предоставлять различные финансовые инструменты производителям для развития бизнеса. Изменения в подходах к оценке рисков продолжит уже начатую тенденцию отказа финансовых институтов от «формального» страхования, с переходом к «реальным» страховым тарифам. Эти изменения позволят рассматривать посевы сельскохозяйственных культур и урожай, как основу залогового кредитования в целях выделяемого финансирования и кредитования. Ранее банки предпочитали иметь залог в виде денежных депозитов, недвижимости и техники - у таких залоговых объектов ограниченный потенциал и возможности. Страхование посевов и урожая расширяет возможности

финансирования и существенно увеличивает участие банковского сектора в сельском хозяйстве, что принесет дополнительные дивиденды сельхозпроизводителям.

Используя стандартные методы SWAT анализа, для оценки ситуации на рынке, из всего сказанного можно заключить, что:

1. В Украине создана и продолжает развиваться инфраструктура, которая необходима для развития программ управления рисками в агросекторе. Позитивные изменения наблюдаются и в смежных областях - это сильная сторона;

2. На сколько эффективно чиновники смогут распорядиться имеющейся законодательной базой и создаваемой инфраструктурой - участникам рынка пока не ясно. Это - слабая сторона;

3. Политические решения руководства страны могут представлять, как серьезные угрозы, так и открыть большие возможности рынка. Разница «угроз» и «возможностей» в данном контексте состоит в том, что «угрозы» - можно легко создать незрелыми и спонтанными политическими решениями, а затем еще долго исправлять ошибки; «возможности» - необходимо уметь рассмотреть, развить и умело использовать.

4. Каким будет выбор Украинского государства - в данный момент определить сложно. Однозначно можно сказать, что дальнейший выбор задаст курс развития сельского хозяйства и страхования аграрных рисков, как минимум на ближайшие 2-3 года. Остается надеяться на мудрость чиновников и их глубокую заинтересованность в развитии агросектора, как стратегического сегмента экономики Украины.

**ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ
КРЕДИТУВАННЯ МАЛИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

*Апостолюк О.Ю. – аспірант Київського національного торговельно-
економічного університету*

Розвиток малих сільськогосподарських підприємств відіграє важливу роль для розвитку сільських територій, де вони є каталізаторами бізнес активності населення. В Україні малі підприємства, зокрема у формі особистих селянських господарств та фермерських господарств, є основними виробниками сільськогосподарської продукції. Проте, аграрний комплекс через свою сезонність, залежність від кліматичних умов, значну капіталоемність, надлишок оборотних засобів в міжсезоння створює умови для нецільового використання тимчасово вільних ресурсів. Тому, підприємства даного сектору потребують кредитування для забезпечення їх постійної ефективної діяльності.

Одним із варіантів кредитування є залучення банківського кредиту. Проте, через проблемність самого сектору, неспроможність надати забезпечення частка малих підприємств сільського господарства, які в змозі самостійно отримати банківський кредит складає 15-20% від загальної кількості бажаючих [3].

Вирішенням даної проблеми є державна фінансова підтримка при кредитуванні малих форм сільськогосподарських підприємств. В розвинених країнах основним фінансово-кредитним інструментом надання такої підтримки є державні сільськогосподарські банки, які кредитують під заставу землі та майна. У липні 2012 році з такою ціллю було створено Державний земельний банк. Проте, через його збитковість (2,9 млн грн збитку за підсумками 2013 року) Постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 року №418 Державний земельний банк було ліквідовано [1].

На сучасному етапі можливість отримання кредитів та державних субсидій малим підприємствам в аграрному секторі передбачена такими законодавчими та нормативно-правовими актами, як Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» №2982-IV від 18.10.2005 року, «Про державно-приватне партнерство» №2404-VI від 01.07.2010 року, Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на

період до 2020 року, програма «Мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва»

Кредитування малих підприємств сільського господарства також здійснює Український державний фонд підтримки фермерських господарств. Дана установа надає фінансову підтримку на конкурсних засадах у розмірі, що не перевищує 250 тис. грн. у термін до 5 років [2].

Висновки. Отже, малі сільськогосподарські підприємства для успішного функціонування потребують активної державної фінансової політики по підтримці їх діяльності. Кредитування малих аграрних підприємств може вирішити їх проблему постійної нестачі фінансових ресурсів. Таким чином, доцільним є доопрацювання законодавчої бази та відновлення функціонування державного банку, що спеціалізується на підприємствах сільського господарства, подальший розвиток механізму надання державних кредитів, співпраця держави та приватних банків стосовно частково покриття та гарантування державою виплати кредитів малими підприємствами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про ліквідацію публічного акціонерного товариства «Державний земельний банк» [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 № 418. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/418-2014-п>

2. Про фермерське господарство [Електронний ресурс]: Закон України від 19.06.2003 № 973-IV. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973-15>

3. Нестеренко Ю.Н. Совершенствование механизма кредитования малых форм хозяйствования в аграрно-промышленном комплексе [Електронний ресурс] / Ю.Н. Нестеренко, Я.В. Музыка // Экономический журнал. – 2010. - №1 (17). – Режим доступу: http://economicarggu.ru/2010_1/nesterenko.pdf

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ: НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

*Нужна О.А.– викладач, к.е.н., доц., кафедри обліку і аудиту, Луцький
національний технічний університет*

Економічна концентрація є невід'ємним атрибутом розвитку агробізнесу в світі. Орендні відносини створили умови для формування великих приватних агропідприємств, що орендують і обробляють від 30 до 200 тис. га сільськогосподарських земель. Ці підприємства мають можливість використовувати переваги приватної власності в умовах великомасштабного виробництва, що є реальною гарантією їх ефективної діяльності, спрямованої на стабілізацію та зростання виробництва в аграрному секторі України.

Таким чином, зазначає професор Андрійчук В.Г., у процесі капіталізації вітчизняного сільського господарства виникають різні агропромислові формування, які раніше не були притаманні процесу агропромислової інтеграції і які суттєво відрізняються між собою організаційною структурою, формою вияву в них приватної власності та іншими важливими ознаками [1].

Проблеми діяльності холдингів досліджували у своїх роботах вітчизняні вчені В. Андрійчук, А. Герасимович, В. Горелкін, В. Добровський, В. Єфіменко, З. Гуцайлюк, Я. Крупка, П. Музика, О. Павлов, П. Саблук, Г. Уманців, М. Федоров та ін. Вченими розглянуто питання здійснення земельних трансформацій та їх вплив на структуру аграрного підприємництва. Однак потребують висвітлення питання, пов'язані, зокрема, з особливостями функціонування аграрних холдингів та основних тенденцій їх розвитку.

Агрохолдинги, з одного боку, дозволяють забезпечити високу продуктивність і прибутковість сільського господарства, підтримують продовольчу безпеку країни і її роль як одного з провідних гравців на світовому ринку продовольства. На сьогодні агрохолдинги є чи не єдиними

об'єктами, які нарощують виробничі потужності і формують замкнутий технологічний та логістичний цикл „виробництво-зберігання-реалізація” агропродовольчої продукції із забезпеченням відповідного рівня технологічного сервісу [2].

З другого боку, неконтрольований розвиток агрохолдингів здатен суттєво погіршити економічну конкуренцію на ринку землі, яка буде мати негативні наслідки для стабільного функціонування ринкової економіки.

Аналітики аграрного ринку не є одностайними щодо подальшої динаміки земельного банку вітчизняних аграрних холдингів. З одного боку, динаміка розвитку агрохолдингів останнім часом характеризується спільною тенденцією, що відображає їх першочергові інтереси на даному етапі – прагнення до нарощування земельного банку [2]. Однак у 2014 році ситуація змінилась.

Так, за оцінками фахівців, під контролем агрохолдингів знаходиться 5,85 млн. га або майже 28% усіх сільськогосподарських угідь (рис. 1), що перебувають у користуванні сільськогосподарських підприємств.

Рис. 1. Динаміка земельного банку агрохолдингів та його питомої ваги в структурі угідь, що є в користуванні сільськогосподарських підприємств [4]

Тобто, у 2014 році порівняно з минулим роком загальний земельний банк холдингів скоротився на 0,19 млн. га. Частка землі у користуванні зросла з 27,4% до 27,9% через виключення з розрахунків

сільськогосподарських земель Криму. В цілому через анексію АР Криму загальний земельний банк холдингів скоротився щонайменше на 125 тис. га. [4].

Отже, процеси капіталізації в сільському господарстві характеризуються новими проявами в питаннях агропромислової інтеграції і функціонування в сільському господарстві виниклих за останні роки різних холдингових структур. Їх вплив на підвищення ефективності використання виробничих ресурсів у сільському господарстві та інших сферах аграрного бізнесу в цілому, на нашу думку, слід оцінювати позитивно.

Однак, поряд з позитивними факторами функціонування агрохолдингів більшість фахівців відмічають і ряд негативних моментів. Так, концентрація землі агрохолдингами шляхом витіснення з ринку оренди землі певної кількості аграрних підприємств і фермерів створює нову соціально-економічну ситуацію на селі. Її основні характеристики: припинення існування аграрних підприємств, як юридичних осіб; втрата для певної кількості сільських жителів місця роботи; ненадходження до місцевих сільських рад податкових та інших платежів від підприємств, що припинили своє існування; відсутність фінансування на створення та підтримку сільської інфраструктури, яке здійснювали сільськогосподарські підприємства (дороги, дитячі садки і школи, будинки культури, фельдшерсько-акушерські пункти тощо) [3].

Тобто, процес швидкого нарощування земельних площ діючими в Україні агрохолдингам має як позитивні, так і негативні сторони, тому вимагає активного втручання держави у напрямку нормативно-правового регулювання діяльності зазначених структур, що дозволить захистити сільське населення від втрати своїх земельних наділів і, як наслідок, поширення безробіття і бідності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрійчук В.Г. Капіталізація сільського господарства: стан та

економічне регулювання розвитку: [монографія] / В.Г. Андрійчук. – Ніжин: ТОВ „Видавництво „Аспект-Поліграф”, 2007. – 216 с.

2. Волошин Р. Розвиток аграрного підприємництва у контексті земельних трансформацій / Р. Волошин, Л. Заставнюк // Економічний аналіз. – 2010. – Випуск 7. – С. 39-41.

3. Маринченко О.О. Економічні аспекти функціонування агрохолдингів в Україні / О.О. Маринченко // Облік і фінанси АПК. – 2010. - №3. – С. 139-143.

4. Найбільші агрохолдинги України 2014 [ел. ресурс]. – Режим доступу:

http://ucab.ua/ua/ukab_proponue/doslidzhennya/naybilshi_agrokholdingi_ukraini_2014.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ОБЛІКУ ДЕРЕВИНИ НА ВОЛИНІ

Кравчак В.Г. – студент групи ОАС-21

Науковий керівник: Нужна О.А., к.е.н., доц. кафедри обліку і аудиту

Луцький національний технічний університет

Лісова промисловість в Україні перебуває у дуже складному становищі, оскільки з кожним роком площі лісових насаджень стрімко зменшуються. Це зумовлено тим, що великі обсяги деревини реалізуються на тіньових ринках збуту, які за останні роки набули великих масштабів. Доходи від реалізації такої деревини ніяким чином не фіксуються, що призводить до великих державних фінансових втрат. Саме тому держава повинна здійснити реформи, пов'язані з викоріненням незаконних вирубок лісів.

Так, у розпорядженні Кабінету міністрів України від 16 вересня 2009 р. зазначено: «Незаконні рубки, існування тіньового ринку деревини негативно впливають на стан природного середовища, розвиток лісового господарства

та національної економіки в цілому. Ефективне проведення моніторингу рубок, посилення контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням деревостанів, своєчасне притягнення до відповідальності за порушення лісового законодавства потребує створення єдиної державної системи електронного обліку деревини, яка забезпечить функціонування лісової галузі відповідно до європейських стандартів з раціонального використання та збереження лісів» [1].

Тому в Україні створюється єдина державна система електронного обліку деревини. Електронний облік деревини – це багатоступеневий контроль обліку деревних матеріалів з допомогою новітніх електронних технологій.

Створення єдиної державної системи електронного обліку деревини здійснюється з урахуванням міжнародних стандартів шляхом:

- розроблення галузевих положень з управління технологічними процесами у сфері обігу деревини (від заготівлі до реалізації) з установленням вимог до маркування деревини та ведення її обліку;
- запровадження маркування деревини безпосередньо на лісосіках уніфікованими маркерами з нанесенням штрих-коду та ідентичного йому цифрового коду для реєстрації її походження, технологічних, якісних та кількісних показників;
- забезпечення автоматичного зчитування інформації, що міститься у штрих-коді, та внесення її в електронній формі до системи обліку деревини;
- автоматизації процесів документального оформлення транспортування деревини з лісосік до місць складування, переробки чи до кінцевого споживача або експортера;
- автоматизації процесів приймання та інвентаризації деревини, що надходить з лісосік, у місцях її складування, зберігання та відвантаження, а також обліку деревини під час її реалізації;
- застосування методів електронного контролю за переміщенням деревини, зокрема через митний кордон України;

- створення систем електронного обліку деревини та документообігу, каналів зв'язку з використанням сучасних технологій для забезпечення достовірності та доступності інформації, модернізації автоматизованої інформаційної системи Держкомлісгоспу та відповідних баз даних;
- оснащення лісгосподарських підприємств обладнанням для маркування деревини, засобами обробки та передачі інформації, впровадження сучасного програмного забезпечення;
- створення комплексних систем захисту інформації».

Дана концепція реалізовувалась в два етапи. Перший етап (2009-2010 роки) передбачав розробку положення з управління технологічними процесами у сфері обігу деревини, адаптацію програмного забезпечення електронного маркування та обліку деревини, запровадження поштучного маркування та введення електронний облік круглих лісоматеріалів безпосередньо на лісосіках, оснащення лісгосподарських підприємств засобами маркування, мобільними терміналами для введення, зчитування та передачі інформації, формування галузевого електронного реєстру для обліку деревини під час її реалізації тощо.

Другий етап (2011-2012 роки) передбачав запровадження електронного обліку деревини під час відведення лісосіки для рубки на пні, поштучного маркування та ведення електронного обліку круглих лісоматеріалів, що надходять з лісосік, у місцях їх складування, зберігання, переробки та відвантаження кінцевому споживачеві, розроблення та забезпечення функціонування системи підтвердження походження деревини тощо.

Також існує проект щодо створення єдиної державної системи електронного обліку деревини та електронні системи взаємодії з органами МВС, Держмитслужби, Державної фіскальної служби, щодо контролю за обігом деревини та протидії функціонуванню тіньового ринку.

Фінансове забезпечення реалізації даної Концепції здійснюється за рахунок власних коштів лісгосподарських підприємств, частково за рахунок

коштів державного бюджету та інших не заборонених законом джерел. За оцінками експертів, це 250-280 тис. грн. на одне лісове господарство. Запровадження електронного методу обліку деревини практично унеможливить незаконні рубки, а отже сприятиме легалізації роботи незаконних пилорам, а ще, на думку фахівців, здешевить лісопродукцію на 10%.

Першопрохідцями у реалізації Концепції стали лісові підприємства Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства. Так, за цією програмою уже працюють ДП «Ківерцівське ЛГ», ДП «Городоцьке ЛГ», ДП «Маневицьке ЛГ» та ДП «Любешівське ЛМГ».

Отже, запровадження електронного обліку деревини дозволить оптимізувати виробничу діяльність підприємства, підвищити якість обліку лісо продукції, зменшити час оформлення документів та кількість паперообігу. Окрім цього, це дасть змогу ефективніше боротися з незаконними рубками та сформує вітчизняний ринок лісопродукції відповідно до вимог Євросоюзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Розпорядження «Про схвалення Концепції створення єдиної державної системи електронного обліку деревини» від 16.09.2009 № 1090-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1090-2009-p>.

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТУВАННЯ В РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО СІЛЬГОСПВИРОБНИЦТВА

Сус Т.Й., доц., кафедри Фінансів,

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаніка,

к.е.н., доц.

На сьогоднішній день потребує глибокого дослідження питання

ефективного інвестування та державного регулювання сталого агроекологічного розвитку аграрного сектору. Недостатньо уваги приділено визначенню впливу агроекономічних чинників на розвиток екологічного сільгоспвиробництва. Не розроблено ефективних механізмів державної фінансової підтримки екологічних сільгоспвиробників. В умовах погіршення стану навколишнього природного середовища та широкого використання інтенсивних технологій в аграрній сфері, особливо гостро постає проблема забезпечення населення України високоякісними продуктами харчування. Загальновідомо, що якість сільськогосподарської продукції, в умовах використання інтенсивних технологій, не завжди відповідає чинним українським, а тим більше міжнародним стандартам.

Вітчизняна практика фінансування сільського господарства за рахунок коштів державного бюджету не передбачає цільового надання фінансових ресурсів господарствам, які переходять на екологічне землеробство. Детальний розгляд механізму фінансової підтримки екологічного сільгоспвиробництва в Польщі показав, що Україні доцільно узагальнити та запровадити:

- доплати на компенсацію витрат по сертифікації і контролю екологічних господарств;
- фінансування наукових досліджень в сфері екологічного сільгоспвиробництва;
- дотації на вирощування екологічно чистої продукції;
- співфінансування заходів з просування на внутрішній та зовнішній ринки екологічно чистої продукції;
- фінансування освітніх програм розвитку екологічного сільгоспвиробництва [1].

Для збільшення обсягів виробництва й реалізації екологічної продукції необхідні інвестиції, як зарубіжних так і вітчизняних інвесторів. На початковому етапі інвестиційні ресурси повинні спрямовуватись на наукові дослідження, селекцію в рослинництві, племінну справу та створення

сучасних переробних підприємств, які використовують екологічно чисті технології. Зрозуміло, що пропоновані заходи потребують відповідного фінансування та стимулювання. Наприклад виділення коштів з державного бюджету на розвиток аграрного сектору розподіляти з наданням пріоритету екологічним технологіям та сільгоспвиробникам. Бажання багатьох розвинутих країн інвестувати в аграрний сектор України свідчить про його привабливість для іноземного інвестора. Виходячи з цих умов, залучати іноземні інвестиції тільки, якщо вони відповідають вимогам українського законодавства та країни походження інвестицій і сприяють екологізації аграрного виробництва, здійснюються комплексно (тваринництво і рослинництво), а не ставлять собі за мету максимізацію прибутків. Мова в першу чергу йде про використання ГМО в аграрному секторі та інтенсивних технологій в тваринництві з використанням стимуляторів росту та інших хімічних кормових добавок, вирощування високорентабельних монокультур, які виснажують ґрунт.

Екологічні системи землеробства стануть більше конкурентоздатними порівняно з традиційними за рахунок застосування інноваційних біотехнологій, біологічних засобів захисту рослин, внаслідок чого знижуватимуться виробничі витрати, зменшуватиметься антропогенний вплив на навколишнє природне середовище, збільшуватимуться урожаї і головне, населення одержить корисну і здорову їжу. В сукупності інвестиції в розвиток наукових досліджень в сфері екологічного сільгоспвиробництва вплинуть на зниження собівартості продукції, внаслідок чого збільшиться споживчий попит на екологічно чисті продукти харчування, що в свою чергу сприятиме зростанню пропозиції з боку виробників. Подальший розвиток екологізації сільського господарства сприятиме створенню додаткових робочих місць в сільській місцевості і нових перспектив для малих фермерських господарств, кооперативів, життєздатності сільських громад і інші соціальні переваги, які є надзвичайно важливими для України.

Український аграрний сектор сьогодні іде по шляху інтенсифікації та

концентрації виробництва в гіршому розумінні цього терміну, використовуючи не сертифіковані препарати, підробки хімічних засобів захисту рослин, вирощуючи високорентабельні культури з метою максимізації прибутку та максимальної рентабельності інвестицій, забуваючи при цьому про охорону навколишнього природного середовища та принципи сталого агроекологічного розвитку.

В останні десятиріччя центральноевропейські країни зіткнулися з катастрофічними змінами біорізноманіття агроландшафтів на генетичному, видовому та екосистемному рівнях. Це спричинене, передусім, збільшенням розмірів полів, знищенням їхніх структурних елементів, переходом до монокультурного виробництва; забрудненням ґрунтів, підземних і поверхневих вод пестицидами, мінеральними та хімічними добривами. Наприклад, у Німеччині з 350 видів сегетальних рослин 121 вид є на межі зникнення.

Залучаючи інвестиції в аграрний сектор необхідно пам'ятати не про миттєві вигоди, а про екологізацію сільгоспвиробництва, ключовими показниками якого є стан родючості ґрунту та якість вирощеної продукції, вплив використовуваних технологій на навколишнє природне середовище.

Інвестиції - рушійна сила модернізації аграрної сфери, але тільки тоді, коли вони працюють на благо українського народу та прийдешніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сус Т.Й. Механізм фінансової підтримки екологічного сільгоспвиробництва в Польщі /Т.Й. Сус // Економіка АПК, 2013.-№7.-С.120-125.

ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Калашник Н.В. магістрант, науковий керівник Демчук Н.І.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Сільське виробництво є однією з найважливіших галузей народного господарства, тому що виробляє продукти харчування для населення, сировину для переробної промисловості, забезпечує й інші потреби суспільства. Тому актуальною на сьогодні є проблема подальшого підвищення рівня ефективності цієї галузі. Зокрема галузь сільського господарства має ряд особливостей, які відрізняють її від інших, а саме:

1) сільськогосподарські підприємства працюють в умовах ризику і невизначеності, тому що в сільському господарстві економічний процес відтворення тісно переплітається з біологічними процесами;

2) сільськогосподарське виробництво здійснюється в різних ґрунтово-кліматичних умовах – гарних, середніх і поганих, що безпосередньо позначається на результатах господарської діяльності підприємств;

3) на відміну від промисловості, до процесу сільськогосподарського виробництва залучено не три, а чотири ресурси – основні й оборотні фонди, живу працю і землю, причому земля в сільському господарстві є головним засобом виробництва;

4) для сільського виробництва характерною є сезонність виробництва, яка проявляється в нерівномірному використанні робочої сили, засобів виробництва, а також у нерівномірному надходженні продукції та доходів протягом року;

5) сільське виробництво – це кредитомістка галузь, яка не може нормально розвиватися без додаткових фінансових ресурсів;

6) сільське виробництво є менш інвестиційно привабливою галуззю порівняно з рядом інших галузей народного господарства, що спричинено тривалим періодом виробництва сільськогосподарської продукції;

7) у сільському виробництві порівняно з іншими галузями значно ускладнюється процес управління виробництвом [1].

На формування необхідних ресурсів і отримання доходів підприємств, впливає ряд залежних та незалежних факторів. До залежних від діяльності підприємства факторів впливу на формування доходів

сільськогосподарського виробництва належать: невеликі розміри значної кількості сільськогосподарських підприємств; низька якість управління виробництвом та діяльність підприємств, а також рівень кваліфікації персоналу; незадовільна робота служб контролінгу; прорахунки в інвестиційній політиці та дефіцит у фінансуванні; втрата ринків збуту продукції та низький рівень маркетингу; брак інновацій та раціоналізаторства; недоліки у виробничій сфері та прорахунки у галузі постачання [1].

Незалежними факторами формування доходів сільськогосподарського виробництва є: диспаритет цін; сезонність виробництва; низька еластичність попиту на сільськогосподарську продукцію; незадовільний рівень державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників; висока собівартість сільськогосподарського виробництва із високою диференціацією структури та рівня витрат залежно від регіону й виду продукції; диференціальна земельна рента, що з одного боку є позитивною різницею прибутку; неможливість точного визначення собівартості продукції аж до моменту її фактичного виробництва [1].

В процесі управління підприємствами важливим є дослідження зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на дохідність (прибутковість) агропромислових формувань. Зовнішні фактори впливу на прибутковість сільськогосподарського виробництва містять:

- наявність національної ідеї розвитку економіки держави, що враховує інтереси сільськогосподарських формувань;
- забезпечення розробкою всіх об'єктів господарювання програмами їх розвитку;
- наявність науково обґрунтованої системи підтримки та регулювання сільськогосподарського виробництва;
- незавершеність економічних та аграрних реформ (30% необхідного їх обсягу);
- ринок і капіталізація землі;

- методологія ціноутворення на сільськогосподарську продукцію;
- відсутність інфраструктури аграрного ринку;
- адміністративне втручання у розвиток галузі;
- форми господарювання на землі[2].

До внутрішніх факторів впливу на прибутковість сільськогосподарського виробництва належать:

- технологічна потреба аграрного сектору в системі машин, оновленні машинно-тракторного парку;
- покращення якості сільськогосподарської продукції;
- родючість ґрунтів, охорона земель сільського господарства;
- структура витрат та шляхи її оптимізації;
- раціональні розміри сільськогосподарських формувань, тваринницьких ферм і комплексів;
- управління інноваційним оновленням сільськогосподарського виробництва [2].

У кризовий період розвитку сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм господарювання має місце дефіцит фінансових ресурсів. Тому в цих умовах потрібно здійснювати правильний вибір різних варіантів ресурсозберігаючих технологій виробництва продукції рослинництва і тваринництва залежно від наявного ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Для цього потрібно використовувати наукові напрацювання економістів-аграріїв у вигляді технологічних карт вирощування сільськогосподарських культур з різним ресурсним забезпеченням сільськогосподарських підприємств, нормативів витрат із розрахунку на 1 га посівної площі та 1 ц продукції, зведених економічних показників вирощування продукції рослинництва й виробництва продукції тваринництва за різних рівнів ресурсного забезпечення. Такі розробки здійснюються з урахуванням зонального розміщення сільськогосподарських підприємств [3].

Таким чином, слід зазначити, що резерви збільшення прибутку є дуже

різноманітними і виникають в різних напрямках діяльності підприємства. При цьому, пошук резервів збільшення прибутку передбачає дослідження та розробку стратегій управління такими боками діяльності підприємства, як реалізація продукції; формування та понесення витрат; величина та ставки податкових платежів підприємства; склад та оборотність його операційних активів; продуктивність праці персоналу; операційні ризики, пов'язані з діяльністю підприємства. Взагалі ж за результатами розгляду економічної сутності, напрямків формування та пошуку резервів збільшення прибутку торговельного підприємства слід відмітити, що дана категорія є дуже різноманітною, багатоаспектною і вимагає до себе дуже значної уваги, так як саме прибуток є кінцевою метою функціонування підприємства і забезпечує його подальший розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Саблук П.Т. Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період / П.Т. Саблук // Економіка АПК. - 2008. - №4. - С. 19-37.
2. Чернопищук Т.І. Роль стратегічного управління у формуванні доходів сільськогосподарських підприємств / Т.І. Чернопищук, С.В. Зазанська // Вісник Вінницького державного аграрного університету. - 2013. - №2. - С. 159-167.
3. Березівський П.С. Впровадження внутрішньогосподарських організаційно-економічних заходів забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств / П.С. Березівський // Економіка АПК. - 2008. - №10. - С. 52-54.

РОЗВИТОК ОРЕНДНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Босіока В.П. аспірант кафедри права і підприємництва
Львівський національний аграрний університет*

Важливим питанням сталого розвитку сільського господарства є забезпечення економічної ефективності використання земельних ресурсів.

У процесі проведення в Україні аграрної реформи, основним завданням якої стало становлення селянина як справжнього господаря на землі, постало актуальне питання щодо розвитку такої форми землекористування, як оренда. Відповідно до чинного законодавства поняття «оренда землі» визначене як засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для проведення підприємницької та інших видів діяльності.

Економічна сутність орендних земельних відносин дозволяє створити сприятливі умови для роботи підприємливих і працьовитих людей, відновити прадавню любов українського селянства до землеробства, вивести сільське господарство на рівень передових країн світу. Оренда є гнучким інструментом у становленні структури агровиробництва і відіграє важливу роль у системі земельних відносин.

Орендний механізм дозволяє формувати оптимальні розміри землекористування, ефективно використовувати землю. Зокрема, він сприяє ефективному використанню матеріально-технічної бази, зниженню собівартості продукції; забезпечує перехід землі до ефективного господаря; закладає основу для розвитку підприємницької діяльності в сільському господарстві; орендна плата є додатковим джерелом матеріальної підтримки селянських родин та поповнення доходної частини бюджетів відповідних рівнів.

Оренда як спосіб економічних відносин, звичайно, має недоліки, але на її боці суттєві переваги. Так, до основних переваг орендного землекористування слід віднести: можливість організувати більше за розмірами господарство, оскільки витрати на оренду землі значно нижчі, ніж на її придбання; можливість гнучкішого використання власних коштів для організації виробництва — не потрібно вкладати кошти у поліпшення землі, тому що це турбота землевласника; можливість припинення виробництва в

разі недоцільності його подальшого продовження з меншими фінансовими витратами, ніж за умови володіння землею.

Розвиток орендних земельних відносин в Україні є одним із важливих факторів підвищення ефективності аграрного сектора економіки.

За умов первинного накопичення капіталу оренда є найбільш ефективним механізмом на шляху становлення нових аграрних формувань та швидкої адаптації їх до умов ринкової економіки. Подальший розвиток орендного землекористування має бути зосереджений у напрямі вирішення питань щодо формування конкурентного середовища, відпрацювання взаємовигідних правил гри між суб'єктами договору оренди; встановлення оптимального розміру орендної плати, форм її виплати, термінів оренди, дотримання сторонами договірних зобов'язань, збереження та раціонального використання орендованих земель, розробки механізмів залучення орендарями середньо- і довгострокових кредитів, удосконалення земельного законодавства.

Тому, на наш погляд, на сучасному етапі земельної реформи, коли орендні відносини залишаються переважною формою земельного обігу, варто запровадити дієвий механізм державного регулювання оренди землі, спрямований на забезпечення ефективного землекористування та вирішення соціальних проблем сільського населення.

Реалізація усіх цих заходів створить сприятливі умови для сталого та ефективного розвитку земельно-орендних відносин, що сприятиме концентрації та інтеграції сільськогосподарського виробництва, раціональному та ефективному землекористуванню.

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Масюк Ю.В. – к.е.н, доц., проф., кафедри фінансів, Александрова А.О. -
магістрант*

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Розвиток ринкових відносин та інтеграція України у світове економічне співтовариство потребують нових підходів до управління економікою як на макрорівні, так і на рівні окремих підприємств. Особливого значення набувають проблеми створення таких механізмів управління фінансами підприємств, які б відповідали ринковим умовам господарювання та забезпечували достатній рівень їх платоспроможності, ліквідності, прибутковості. У цьому контексті важливим є ефективне управління оборотними активами. Оборотні активи суб'єктів господарювання є складною економічною категорією, в якій переплітається багато теоретичних та практичних питань. Серед них найважливішим є організація ефективного управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств.

Актуальність питань оптимізації процесу управління оборотними активами підприємства визначається його основними завданнями. Ефективне управління оборотними активами підприємства дозволяє визначити оптимальний обсяг та структуру оборотних активів; мінімізувати витрат на фінансування та підтримку певного їх обсягу; визначити аспекти управління чистим оборотним капіталом підприємства; сформувати оптимальний обсяг товарно-матеріальних запасів; оптимізувати управління дебіторською заборгованістю та грошовими коштами тощо [2,12].

В сучасних умовах розвитку конкурентного ринку ефективне управління такими основними економічними процесами як формування та використання оборотних коштів сприяє вирішенню ряду питань стратегічного розвитку підприємства і забезпечує підвищення ефективності отримання результатів господарської діяльності. Більшість підприємств не витримують жорстокої конкуренції, не досягають високого рівня доходності через нестачу оборотних коштів, сповільненого руху потоків оборотних коштів, тому проблема оцінки рівня забезпеченості підприємств оборотними коштами, вибору джерел їх фінансування, визначення ефективності використання та їх якісного планування викликає ряд складностей з позиції прийняття стратегічних управлінських рішень на кожному підприємстві [1,

Проблема дослідження теоретичних особливостей управління оборотними коштами, зокрема визначення поняття "оборотні кошти" розглянута у роботах таких учених-економістів, як Бормотова М.В., Бочаров В.В, Брігхем Є.Ф., Герчикова І.Н., Гончаров А.Б., Гриньова В.М., Овсійчук М.Ф., Павлова Л.Н., Поддєрьогін А.М, Поляк Г.Б., Стоянова О.С. та інші. Проблематика раціонального використання та оптимізація рівня виробничих запасів розглядалася у працях провідних вчених-економістів Радостовця В.К., Бутинця Ф.Ф., Павлюка І., Бакуна Ю., Бойчука А.А., Приймачка О.М., Бондарєвої І.О. та ін. Питання врахування операційних ризиків та управління дебіторською заборгованістю досліджувалось багатьма вітчизняними і зарубіжними ученими, серед яких Бланк І., Пашкевич О., Лобанов О. та ін. Але роботи українських вчених ще не повною мірою враховують усі особливості сучасного стану формування та використання оборотних коштів промислових підприємств, залишається невирішеною низка дискусійних питань, існує гостра потреба їх комплексного аналізу та розробки прийнятних для практики науково обґрунтованих рекомендацій [3, 335].

Метою дослідження є визначення напрямків удосконалення системи управління оборотними активами підприємства на основі узагальнення теоретичних підходів до управління оборотними активами та результатів аналізу практичного досвіду підприємств. Для досягнення вказаної мети поставлено, науково-методичних і практичних задач: дослідити економічну сутність оборотних активів підприємства, визначити основні завдання управління оборотними активами, охарактеризувати системи управління товарно-матеріальними запасами, визначити особливості управління дебіторською заборгованістю підприємства та охарактеризувати систему управління грошовими коштами.

При визначенні сутності оборотних активів слід зазначити, що в економічній літературі немає єдиного трактування цього поняття. В якості синонімів використовуються терміни: оборотний капітал, оборотні кошти,

мобільні кошти, поточні активи. У зарубіжних джерелах є поняття: власний оборотний капітал, робочий капітал, чистий оборотний капітал. Оборотні кошти являють собою сукупність коштів, авансованих для створення оборотних виробничих фондів і фондів обігу, що забезпечують їхній безперервний кругообіг [3,335].

Оборотні кошти забезпечують безперервність виробництва і реалізації продукції підприємства. Оборотні виробничі фонди вступають у виробництво у своїй натуральній формі й у процесі виготовлення продукції цілком споживаються, переносячи свою вартість на створюваний продукт. Фонди обігу зв'язані із обслуговуванням процесу обігу товарів. Вони не беруть участь в утворенні вартості, а є її носіями. Після закінчення виробничого циклу, виготовлення готової продукції і її реалізації вартість оборотних коштів відшкодовується в складі витрат від реалізації продукції (робіт, послуг). Це створює можливість систематичного поновлення процесу виробництва, що здійснюється шляхом безперервного кругообігу засобів підприємства.

У своєму русі оборотні кошти проходять послідовно три стадії: грошову, виробничу і товарну. Розрізняють склад і структуру оборотних коштів. Під складом оборотних коштів розуміють сукупність елементів, що утворюють оборотні кошти. Розмір оборотних коштів, зайнятих у виробництві, визначається в основному тривалістю виробничих циклів виготовлення виробів, рівнем розвитку техніки, досконалістю технології й організації праці. Сума засобів обігу залежить головним чином від умов реалізації продукції і рівня організації системи постачання і збуту продукції [2,12].

Співвідношення між окремими елементами оборотних коштів, виражене у відсотках, називається структурою оборотних коштів. Різниця в структурах оборотних коштів галузей промисловості обумовлюється багатьма факторами, зокрема, особливостями організації виробничого процесу, умовами постачання і збуту, місцезнаходженням постачальників і споживачів, структурою витрат на виробництво [4,592].

Ефективність використання оборотних коштів характеризується швидкістю їхнього обертання, оборотністю. Прискорення оборотності цих коштів зумовлює: збільшення обсягу продукції на кожен грошову одиницю поточних витрат підприємства, вивільнення частини коштів і завдяки цьому створення додаткових резервів для розширення виробництва [2,12].

Отже, економічна сутність оборотних активів полягає в авансованих в матеріальні і фінансові активи грошових коштах, які споживаються або реалізуються впродовж одного виробничого циклу в рамках операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства. Особливістю функціонування оборотних активів слід вважати доцільність визначення оптимального розміру їх складових, що дозволить мінімізувати потребу в джерелах їх фінансування та підвищити ефективність використання.

Ефективне використання оборотних активів сприяє безперервності виробничо-комерційного циклу, а також дозволяє підтримувати достатній рівень ліквідності і прибутковості, призводить до збільшення ринкової вартості підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андреева, Г.І. Економічний аналіз [Текст]: Навч.-метод. посіб. / Г.І. Андреева. – К.: Знання, 2008. – 263 с.
2. Бабич А.М. Формування оптимальної структури оборотних коштів підприємства / А.М. Бабич // Актуальні проблеми економіки (укр.). – 2013. - №9. – С.12 – 24.
3. Бандурка, О.М. Фінансова діяльність підприємства [Текст] / О.М. Бандурка, М.Я. Коробів, П.І. Орлів. – К. Либідь, 2012. – 335 с.
4. Білик, М.Д. Фінансовий аналіз [Текст] / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю.Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2010. - 592 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АПК

Тіщенко А.О., магістрант, гр. ЕПМ, факультет економіки і менеджменту Житомирський державний технологічний університет

Актуальність теми. Питання ефективного використання ресурсного потенціалу в агропромисловому виробництві було завжди актуальним і досить проблемним. Адже, сьогодні при наявності багатьох негативних чинників у розвитку економіки України, АПК залишається джерелом значних грошових надходжень до державного бюджету, утримує значний виробничий потенціал, забезпечує робочі місця населенню. Враховуючи важливе місце галузей агропромислового комплексу в економіці регіонів і держави в цілому, необхідність виходу з кризи й нарощування виробництва продукції є надзвичайно важливим завданням. На даному етапі не обґрунтована раціональна структура ресурсного потенціалу продуктивних підкомплексів АПК, немає досконалого механізму взаємодії його складових елементів, об'єктивних міжгалузевих розподільних відносин, відсутня комплексна система показників оцінки й ефективності використання ресурсного потенціалу.

Останні дослідження та публікації. Проблеми ефективного використання ресурсного потенціалу агропромислового виробництва знаходиться в центрі інтересів дослідження таких економістів: Андрійчука В.Г., Богуцького О.А., Бойка В.І., Борщевського П.П., Гайдуцького П.І., Гладія М.В., Гаркавого В.К., Коденської М.Ю., Крисального О.В., Лукінова І.І., Михасюк І.Р., Нелепи В.Н., Онищенко О.М., Підлісецького Г.М., Прейгера Д.К., Саблука П.Т., Слюсара В., Трегобчука В.М. та інші вчені.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних основ раціонального використання ресурсного потенціалу АПК.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі реформування економіки України ресурсний потенціал АПК характеризується тим, що

сукупність матеріальних засобів, які пов'язані між собою технологічно та економічно, та суб'єкти, які займаються виробництвом та переробкою сільськогосподарської продукції на кінцевий продукт не забезпечують необхідний економічний ефект виробництва, обсяг та якість продукції. Завдання підвищення ефективності ресурсного потенціалу полягає в тому, щоб на кожен одиницю ресурсів домогтися помітного збільшення обсягу виробництва продукції та національного доходу.

Від стану ресурсів, їх збалансованості, раціонального витрачання праці та капіталу залежать результати виробництва продукції в агропромисловому комплексі, що визначають рівень його потенційних ресурсних можливостей. Максимальна ефективність використання складових сукупного потенціалу досягається за умови його пропорційності і збалансованості у всіх сферах агропромислового комплексу.

Головним напрямом стратегічного характеру діяльності господарюючого суб'єкта у переробних галузях промисловості має бути ефективна ресурсна політика, що основним чином спрямована на ресурсозбереження за рахунок раціонального використання сировини.

Фактори, що спричиняють зменшення втрат, поділяються на дві групи – технічні та соціально-економічні. До першої належать удосконалення техніки й технології виробництва на основі його механізації та впровадження прогресивних методів переробки сировини. До другої групи входять: удосконалення організації виробництва і праці, управління, обліку та контролю, впровадження прогресивних нормативів витрачання сировини, використання передового досвіду як у сфері виробництва і переробки сільськогосподарської продукції, зберіганні, транспортуванні та реалізації основної і побічної продукції [2, с. 7].

Економічна ефективність виробництва продукції сільськогосподарського походження визначається рівнем та темпами росту прибутку в розрахунку на одиницю сукупного ресурсного потенціалу.

В умовах зростаючої конкуренції успіх діяльності господарюючих

суб'єктів визначає інноваційний процес, що характеризує рух нововведення від ідеї до її втілення в нову технологію або якісно новий продукт. Кількісне й якісне відтворення земельних, матеріальних і трудових ресурсів та процесу виробництва сировини та її переробки можливе за наявності інвестицій, отримання яких можливе лише при високому рівні результативності і ефективності виробництва, що забезпечується збалансованим формуванням і раціональним використанням ресурсного потенціалу[1, с. 195].

Об'єктивно оцінити рівень використання потенційних можливостей виробництва дозволить вартісна оцінка трудових і земельних ресурсів та розрахунок ресурсного потенціалу агропромислового комплексу при зіставленні його з кінцевими результатами господарювання.

Для того, щоб економічні відносини розвивалися ефективно і для успішного переходу АПК до роботи в ринковому середовищі необхідно здійснити ряд організаційно-економічних заходів: завершити приватизацію в підприємствах сировинної зони, провести корпоратизацію підприємств по галузях комплексу, здійснити заходи щодо реструктуризації і санації збиткових господарств, створити ефективне ринкове середовище у сфері заготівлі сировини і збуту продукції.

Для фінансового оздоровлення підприємств доцільно провести фінансову, організаційну, операційно-технологічну, виробничо-технологічну реструктуризації. При проведенні фінансової реструктуризації, мета якої полягає у стабілізації підприємств, пропонується обґрунтувати і здійснити заходи щодо погашення боргів та кредитних зобов'язань, привести у порядок активи підприємства і пов'язати їх зі змінами у напрямках господарської діяльності. У плані організаційної реструктуризації підприємств необхідно передбачити заходи удосконалення асортименту продукції, технологій, структури виробництва, системи розподілу, маркетингу, управління в цілому та окремих його підсистемах. При розробці операційно-технологічної реструктуризації виробництва слід обґрунтувати шляхи забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції необхідної якості і в достатній

кількості, обумовленій вимогами ринку [3,с. 28].

Також було б доцільно створити заготівельну мережу у селах, де зосереджені основні джерела сировини, а в районах створити певні об'єднання виробників сільськогосподарської продукції з підприємствами, що займаються переробкою сировини, оскільки значна кількість сировинних ресурсів знаходиться у приватному секторі. Як приклад, формою поєднання виробників, заготівельників і переробників продукції є багатогалузеві кооперативи.

Висновки. Недостатня увага до розвитку АПК з боку держави, повільне проведення економічних реформ у цій сфері виробництва, відсутність раціональних економічних відносин між взаємопов'язаними сферами комплексу, необґрунтоване ціноутворення та проблемами збуту продукції спричиняють зниження економічної ефективності галузей агропромислового виробництва .

Використання відповідних нормативів затрат з врахуванням часток вкладу в кінцевий результат кожного виробника має бути основою розподільчих відносини в сферах виробництва, заготівлі і переробки сировини. Це підвищить рівень окупності затратних ресурсів та посилить інтерес учасників кооперованого виробництва до покращання сировинного забезпечення.

Необхідним компонентом економічної діяльності є об'єктивна оцінка фінансового потенціалу підприємств АПК, що має здійснюватись на основі комплексності (одночасний та взаємопов'язаний розгляд як зовнішніх, так і внутрішніх складових економічної діяльності підприємства), зіставності (ґрунтуватись на структурних показниках, розрахованих за однаковими часовими періодами), динамічності (систематична оцінка всіх структурних показників протягом певного періоду з метою визначення тенденцій розвитку окремих складових економічної діяльності як структурних підрозділів, так і підприємства в цілому) та наявності стратегії розвитку господарської діяльності в ринковому середовищі.

В умовах розвитку ринкових відносин важливе значення має застосування вартісної оцінки засобів виробництва та застосування інтегрального показника ресурсного потенціалу всіх галузей АПК для більш повного і раціонального його використання. Результати даних методів сприятимуть прискореному формуванню оптимальної структури ресурсного потенціалу, більш ефективному його використанню та насиченню ринку продукцією агропромислового комплексу. Вони передбачають збалансований розвиток та максимальну окупність ресурсного потенціалу та сприяють забезпеченню конкурентоспроможності вихідної продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кумечко О. І. Ресурсний потенціал підприємства: структура, стратегія, використання / О. І. Кумечко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.9 – С. 193-198.

2. Яковець І. І. Аграрно-економічні засади раціонального використання ресурсного потенціалу спиртопродуктового під комплексу АПК: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК» / І. І. Яковець – Київ, 2001. – 19 с.

3. Яковець І.І. Фінансовий аналіз підприємств спиртопродуктового підкомплексу // Економіка АПК. –2000. – № 6. С. 26-34.

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ

Зінчук С.А. – студентка групи ОАС-21

Науковий керівник: Нужна О.А., к.е.н., доц. кафедри обліку і аудиту

Луцький національний технічний університет

Впровадження ринкових механізмів господарювання, а також інтеграція економіки України в світове співтовариство зумовили необхідність реформування вітчизняного бухгалтерського обліку та звітності, приведення національної системи бухгалтерського обліку та звітності у

відповідність до міжнародних стандартів.

З прийняттям 1 січня 2003 р. МСБО 41 «Сільське господарство» [2] Міністерством фінансів України 18 листопада 2005 року було затверджено П(С)БО 30 «Біологічні активи» [3], проте в дію він був введений тільки з 1 січня 2007 року і є обов'язковим до застосування підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (крім банків і бюджетних установ) щодо сільськогосподарської діяльності.

Вагомий вклад у дослідження проблем обліку біологічних активів зробили відомі вчені-економісти Ф.Ф. Бутинець, С.М. Вінницький, В.М. Голов, М.Я. Дем'яненко, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев та інші. Однак, на нашу думку, доцільним є розробка методологічних підходів щодо удосконалення діючої класифікації біологічних активів.

За П(С)БО 30 «Біологічні активи» [3] класифікуються за декількома ознаками. Першою ознакою є вид господарської діяльності, де біологічні активи поділяються на активи сільськогосподарського призначення та біологічні активи несільськогосподарського призначення. На нашу думку, дана класифікація не є досить досконалою, тому що можна по-різному підходити до трактування «біологічні активи несільськогосподарського призначення». Спеціалізація та діяльність сільськогосподарських підприємств досить різноманітна, відповідно і призначення одних і тих же об'єктів може бути різним. Тому ми вважаємо за доцільне змінити назву даного виду класифікації на «біологічні активи за напрями діяльності та спеціалізації сільськогосподарських підприємств».

Другою ознакою є період участі біологічних активів у господарському процесі, відповідно до якого вони поділяються на: довгострокові та поточні.

За ознакою зрілості розрізняють зрілі і незрілі біологічні активи. Зрілими біологічними активами є: поточні біологічні активи, що досягли певної кондиції, наприклад тварини і птиця – при досягненні ними певної живої маси і категорії вгодованості; довгострокові біологічні активи, здатні регулярно давати сільськогосподарську продукцію і додаткові біологічні

активи. Незрілі біологічні активи включають багаторічні насадження (сади, виноградники, ягідники), які не досягли пори плодоношення; ремонтний молодняк – для поповнення основного стада; тварин і птицю на вирощуванні та відгодівлі.

Залежно від можливості багаторазового одержання сільськогосподарської продукції і додаткових біологічних активів розрізняють споживчі біологічні активи і біологічні активи-носії. Споживчі біологічні активи – біологічні активи, які здатні одноразово давати сільськогосподарську продукцію (після чого вони завершують своє існування). Біологічні активи-носії – біологічні активи, які здатні багаторазово давати сільськогосподарську продукцію чи додаткові біологічні активи. Біологічні активи-носії регенерують себе і не є первинними продуктами.

Така класифікаційна група, як споживчі та активи-носії, у вітчизняному законодавстві відсутні. Вважаємо такий поділ біологічних активів доречним, оскільки допомагає сформувати цілісну систему аналітичного обліку [2].

Четвертою класифікаційною ознакою є методика оцінки біологічних активів. Базовим підходом до оцінки біологічних активів є застосування справедливої вартості, за яким всі біологічні активи на дату балансу оцінюються виходячи з рівня цін, який склався на активному ринку на цей період [4].

Для забезпечення формування інформації про біологічні активи з метою її належного розкриття у фінансовій звітності вони поділяються на: біологічні активи, оцінені за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу; біологічні активи, оцінені за первісною вартістю [1].

Дослідивши класифікацію біологічних активів, можемо визначити деякі проблемні моменти. Класифікація здійснюється для розподілу досліджуваного об'єкта на групи за певними ознаками. В бухгалтерському обліку найпоширенішою є класифікація біологічних активів за строком

використання. Саме поділ на поточні і довгострокові біологічні активи використовується при складанні балансу. Особливою класифікаційною ознакою є підхід до оцінки біологічних активів, яка обумовлена наявністю двох різних варіантів оцінки – за справедливою і первісною вартістю.

До складу біологічних активів в обліку мають включатися не тільки рослини і тварин, а й земельні ресурси підприємства.

Запропонована класифікація біологічних активів може бути застосована сільськогосподарськими підприємствами, що дасть змогу правильно організувати синтетичний і аналітичний облік, сприятиме повному розкриттю інформації про їх наявність та рух об'єктів біологічних активів суб'єктів господарювання у різних аспектах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Жук В.М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки: Монографія / Жук В. М. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 648 с.
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 41 «Сільське господарство». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» [Наказ Міністерства фінансів України №790 від 18 лист. 2005 р.]: за станом на 17.11.2013 р.
4. Сук Л.К. Облік біологічних активів [Текст] / Л.К. Сук, П.Л. Сук // Облік і фінанси АПК. – 2006. – №9-10. – С.128-134.

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ДОРАДЧИХ СЛУЖБ

Макимова С.В., асистент

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

З господарської точки зору сільськогосподарська дорадча служба

(дорадча служба) – це юридична особа незалежно від її організаційно-правової форми та форми власності, або структурний підрозділ аграрного навчального закладу (науково-дослідної установи), які здійснюють дорадчу діяльність, мають у складі не менше трьох дорадників (які пройшли реєстрацію відповідно до законодавства) і внесені до Реєстру дорадчих служб.

Дорадчі служби разом із агроконсалтинговими фірмами та екстеншн-центрами є складовими інфраструктури ринку інформаційно-консультативних послуг у сільському господарстві. На відміну від агроконсалтингових фірм, діяльність яких переважно спрямовується на надання послуг великим сільгосппідприємствам, насамперед, у інвестиційно-інноваційній сфері, та екстеншн-центрів, які займаються навчанням окремих цільових груп за межами офіційної системи освіти, функціонування дорадчих служб спрямоване як на навчання, так і на практичну допомогу сільськогосподарським підприємцям. Через те, що діяльність дорадчих служб частково фінансується коштами місцевого та державного бюджетів, а також іноземних інвесторів за окремими проектами, їхні послуги є доступними для середніх і малих підприємств. [1]

Серед основних груп клієнтів дорадчих служб слід назвати:

- особисті селянські господарства;
- фермерські господарства;
- сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм;
- сільські приватні підприємці;
- сільські підприємства, що не займаються сільськогосподарською діяльністю;
- підприємства, що заготовляють, переробляють та продають сільськогосподарську продукцію;
- підприємства-постачальники матеріально-технічних ресурсів;
- фінансові установи;

- сільські територіальні громади;
- органи місцевого самоврядування;
- місцеві органи державної влади;
- громадські організації, інші неурядові та некомерційні організації. [2]

Основними причинами, що стримують розвиток сільськогосподарського дорадництва в Україні, є наступні.

1. Гальмування розвитку інституційної бази дорадництва. Так, розпорядженням КМУ «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва на період до 2015 р.» ще у 2012 р. передбачалося створення Національного центру сільськогосподарського дорадництва та обласних (регіональних) сільськогосподарських дорадчих служб з їх районними відділами. Проте досі такий центр не створено.

2. Зменшення обсягів фінансування сільськогосподарської дорадчої діяльності з державного бюджету, а також неповне використання державних коштів безпосередньо дорадчими службами. Матеріали аудиту, проведеного Рахунковою палатою щодо виконання заходів Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 р. у частині підтримки дорадництва, засвідчують, що з державного бюджету на вказану мету за цією програмою протягом 2008-2011 рр. фактично було використано 7 млн грн або 15,6 % від прогнозного обсягу, зокрема у 2008 р. - 3487,6 тис. грн (33 % від запланованого обсягу), 2009 р. – 1863 тис. грн (17,3 %), 2010 р. – 1659,4 тис. грн (14,9 %). У 2012 р. з державного бюджету України було використано 1600 тис. грн із 2 млн грн запланованих, а у 2011 р. та 2013 р. кошти на державну підтримку сільськогосподарської дорадчої служби не виділялися.

3. Складність процедури отримання бюджетних коштів дорадчими службами, що не дозволяє забезпечити планомірність і ритмічність надання дорадчих послуг, а також своєчасність сплати соціальних платежів. Фінансування соціально спрямованих служб з державного бюджету

здійснюється за фактом виконання робіт, тобто всі видатки, пов'язані з проведенням дорадчих заходів, повинна забезпечити дорадча служба, і після здачі акту виконаних робіт територіальні управління агропромислового розвитку здійснюють відшкодування витрат. Через відсутність можливості отримання дорадчими службами коштів з державного бюджету, а також низький рівень власних обігових коштів, дорадчі служби часто не мають можливості оплатити витрати щодо здійснення дорадчих заходів.

Проблеми зі сплатою соціальних платежів дорадчих служб зумовлені тим, що у момент оформлення акту передачі виконаних робіт у них виникає зобов'язання щодо сплати єдиного соціального внеску, а фактична відсутність розрахунків з боку державного казначейства щодо відшкодування витрат дорадчих служб унеможлиблює своєчасне його здійснення.

4. Низька платоспроможність фермерських господарств, малого підприємництва та сільського населення, що знижує їхню здатність замовляти сільськогосподарські дорадчі та консультаційні послуги. У загальній кількості фермерських господарств частка господарств з рівнем виручки від реалізації продукції до 50 тис. грн за рік у 2012 р. становила 47,2 %, рівень збитковості цих фермерських господарств був 8,5 %. За останні роки відбулося зменшення кількості фермерських господарств: у 2012 р. – на 289 од. порівняно з 2011 р. і на 848 од. порівняно з 2010 р. Також у 2012 р. порівняно з 2010 р. зменшилася кількість фізичних осіб-підприємців у сільському, лісовому та рибному господарстві на 8814 од., або на 29,7 %. Частка домогосподарств у сільській місцевості із середньодушовими еквівалентними грошовими доходами на місяць, нижчими прожиткового мінімуму, у III кв. 2013 р. становила 15,8 %.

5. Низька вартість соціально спрямованих дорадчих послуг. Спільним наказом Міністерства аграрної політики та продовольства й Міністерства економіки України від 21.11.2007 р. № 816/394 «Про затвердження вартості соціально спрямованих дорадчих послуг» визначено наступну вартість таких послуг: одноденний семінар (25 осіб-учасників) – 2000 грн.; демонстраційний

показ (30 осіб-учасників) – 3294,24 грн.; індивідуальні дорадчі послуги (за 1 год. консультацій) – 25 грн.; інформаційні видання: буклети, інформаційні листки, брошури (за один примірник) – 200 грн. З 2007 р. вартість послуг не переглядалася, що за нинішніх умов призводить до того, що дорадчі служби змушені відмовлятися від їх надання.

6. Скорочення міжнародних програм технічної допомоги розвитку сільськогосподарського дорадництва в Україні. В Україні із 71 зареєстрованої дорадчої служби працюють одиниці. Їхня діяльність в основному фінансується коштами міжнародної технічної допомоги, але значна частина міжнародних проектів вже завершилася або перебуває на стадії завершення. [1]

При достатньому розвитку сільськогосподарська дорадча діяльність, як один із напрямків

державної аграрної політики України, дасть змогу:

- забезпечити доступ сільського населення до необхідних знань, підвищити ефективність його господарювання;
- підвищити ефективність і прибутковість сільськогосподарського виробництва та збільшити його обсяги, забезпечити стабільність аграрного бізнесу;
- розвивати несільськогосподарське підприємництво у сільській місцевості;
- забезпечити доступ сільського населення до соціальних послуг;
- знизити рівень безробіття сільського населення;
- підвищити рівень життя сільського населення. [2]

Як відомо, відповідно до Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, створення ефективної дорадчої служби передбачає завершення формування мережі сільськогосподарських дорадчих служб на районному рівні з представництвами у сільських (селищних) радах. До цієї роботи обов'язково повинні бути залучені заклади вищої аграрної освіти і науки. Адже одне з головних завдань служби -

збільшити обсяги надання соціально спрямованих послуг на селі.

В контексті Болонської угоди для повноцінного функціонування вищого навчального закладу, підготовки висококласних фахівців, розвитку аграрної науки необхідно поєднання трьох складових: освіти, науки і дорадництва. Науковий потенціал вчених-аграріїв може бути використаним повною мірою і повинен сприяти поступальному розвитку АПК. Для цього в аграрних ВНЗ Мінагрополітики створено мережу інформаційно-консультаційних центрів. [3]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1.<http://www.niss.gov.ua/articles/1521/> "Щодо державної підтримки розвитку сільськогосподарського дорадництва в Україні". Аналітична записка

2.Корінець Р.Я. Сільськогосподарське дорадництво: запитання та відповіді / Інститут сільського розвитку. – Київ, 2003.

3.<http://a7d.com.ua/agropoltika/spivpracya/1772-dosvid-i-perspektivi-silskogospodarskogo.html> / Досвід і перспективи сільськогосподарського дорадництва в Україні

ПІДТРИМКА НАЦІОНАЛЬНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИКА ЧЕРЕЗ ДОТАЦІЙНЕ СТРАХУВАННЯ ЗГІДНО НОРМ ЄС

Клапків Ю.М. к.е.н.

*Старший викладач кафедри міжнародних фінансів та глобальної
економіки ім.С.І.Юрія*

Тернопільський національний економічний університет

Сільськогосподарський виробник - провадять діяльність пов'язану з обробітком землі, його ефективність перебуває у безпосередній залежності від погодних умов, тому основний ризик носить природний характер, а його

реалізація це - зміни в процесі органогенезу у рослинництві, що призводять до ушкодження і загибелі сільськогосподарських культур.

Водночас, у забезпеченні сільськогосподарського виробництва від втрат зацікавлені не лише власники фермерських господарств, а держави, економіка яких в значній мірі сформована на результатах виробництва товарної сільськогосподарської продукції, тому подібна діяльність зазвичай реалізується із значною державною підтримкою.

Особливістю страхування врожаю є його загрозливий часто катастрофічний характер для страховиків і зумовлено це природнім походженням та взаємозалежністю ризиків, що реалізуються на великих площах та призводять до втрат у багатьох виробників товарної сільськогосподарської продукції одночасно, що генерує необхідність сплати значних відшкодувань.

Складність даного продукту та його виска вартість, а водночас суспільна необхідність для економіки держави зумовила запровадження державної підтримки. В Україні вона має полягати у наданні з державного бюджету сільськогосподарським товаровиробникам грошових коштів у вигляді субсидій на відшкодування частини страхового платежу, фактично сплаченого ними за договорами страхування сільськогосподарської продукції.

Водночас, значна ризикогенність цього виду господарської діяльності притаманна не лише для нашої країни, розвинені країни також, та віддавна надають фінансову підтримку своїм сільськогосподарським виробникам. Реалізується ця допомога, у більшості випадків через субсидіювання страхових премій та є й інші підходи.

Для країн ЄС класичною умовою є компенсація 50 % страхового платежу при рівні страхового покриття близько 70 %. Проте існують і виключення та певна диференційованість підходу, що зумовлено як значущістю певних культур для окремих держав так і регіональним поділом (деякі страхові продукти розроблено спеціально для певних регіонів, навіть в

межах однієї держави, наприклад, страхування томатів і бананів на Канарських островах, Іспанія), так і кінцевою формою споживання даних овочів фруктів (чи споживатимуться, як свіжі фрукти, чи як продукт переробки).

Водночас, у країнах з розвиненими системами аграрного страхування можуть надаватись особливі субсидії страховим компаніям, що спрямовані на забезпечення рівного доступу різних груп сільськогосподарських до страхових послуг. Дана форма субсидіювання включає часткову компенсацію маркетингових і адміністративних витрат страхових компаній, частину витрат на проведення оцінки збитку після реалізації страхового випадку.

Однією з форм підтримки державою аграрного страхування є фінансування інформаційної та навчальної діяльності в галузі, метою даної діяльності є навчання та підвищення кваліфікації виробників сільськогосподарської продукції, задля створення, у них, можливості більш ефективного підбору програм страхування та грамотного укладання найоптимальніших для власного бізнесу договорів страхування.

Серед країн Європейського Співтовариства обов'язковість даного страхування є лише на Кіпрі і в Греції, де дане страхування з підтримкою держави реалізується через державні страхові компанії. Водночас, в Іспанії страхові компанії виступають лише в ролі агентів, а всі підписанні договори страхування передаються у спеціально створену державою та приватними страховими компаніями де ці договори адмініструються, проводиться оцінка збитку та виплати. Всі договори перестраховуються через державну перестрахову компанію. Спектр пропонованих у цій країні страхових продуктів надзвичайно широкий, тариф розраховується державною компанією, а страховим покриттям охоплено близько 90 % сільськогосподарських культур. Субсидується в основному мультиризикове страхування від 30% до 70 від суми премії, та в середньому 50 % страхового платежу.

Упродовж років країни ЄС є активними учасниками на ринку страхування врожаю, та намагаються зробити його більш ефективним. Для збільшення поширеності страхування, використовуються субсидії до страхових премій і примус (обов'язковість).

Як правило, у Європейській практиці виділяють три основних типи страхування врожаю: від одного ризику, комбіновані продукти і комплекси. У Польщі, було прийнято рішення про використання комплексного страхування (від багатьох ризиків). Законодавство дозволяє страхування врожаю рослин та страхування тварин від обраних (серед визначених законодавством) фермером ризиків. Є три варіанти використання страхування в сільському господарстві в країнах-членах ЄС:

- 1) страхування від стихійних лих за участю держави в покритті сплачених відшкодувань та / або страхових платежів;
- 2) підтримка фонду взаємного інвестування, завдяки якому уможлиблюється розподілу ризиків між групою виробників;
- 3) використання різних інструментів, спрямованих на гарантію основних доходів у разі надзвичайних ситуацій.

В європейських країнах діють програми страхування, які в основному базуються на добровільній участі та можливій допомозі від держави з оплатою страхового платежу. Саме страхування субсидоване державою є найбільш ефективним при аграрних ризиках, як доводить багатолітній досвід Європейського Співтовариства та його нормативно - правові акти, що були акцептовані та впровадженні державами – учасницями.

УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Дуброва Н.П., к.е.н., доц..

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Виробничо-фінансова діяльність сільськогосподарських підприємств

вимагає надходження та ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової, касової і договірної дисциплін, досягнення гармонійного співвідношення між власними й залученими фінансовими ресурсами, забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності. В умовах розвитку ринкових відносин значно зростає роль управління платоспроможністю сільськогосподарських підприємств.

Незважаючи на необхідність формування системи управління платоспроможністю, на сьогодні не існує єдиної думки серед вчених щодо визначення поняття “платоспроможність підприємства”. Західні дослідники притримуються думки, що платоспроможність визначається здатністю покривати збитки наявними обіговими засобами. Вітчизняні науковці наголошують, що платоспроможність (або ліквідність) підприємства полягає у його готовності негайно погасити короткотермінову заборгованість власними коштами. Саме нею визначається життєздатність та стійкість підприємства. Основними ознаками платоспроможності є: наявність в достатньому обсязі коштів на поточних рахунках; відсутність простроченої кредиторської заборгованості [1, 2].

Як зазначають І.Ф. Пономарьов, Е.І. Полякова, О.А. Легченко платоспроможність є однією з основних передумов виробництва продукції та відтворення задля нормального функціонування підприємства. Це обумовлено тим, що платоспроможність із позиції фінансового менеджменту характеризує рівень реалізації функцій управління платоспроможністю і фінансовим станом у процесі виробництва і реалізації продукції [2].

Управління платоспроможністю сільськогосподарського підприємства має включати: фінансові методи, важелі, правове забезпечення, нормативне забезпечення, інформаційне забезпечення. Дія фінансових методів платоспроможності виявляється у формуванні й використанні грошових фондів. В діяльності сільськогосподарських підприємств слід використовувати такі фінансові методи як: планування, фінансове інвестування, форми грошових розрахунків, товарне кредитування,

факторинг, фінансовий контроль.

Управління платоспроможністю в сільськогосподарських підприємствах неможливе без належного планування та прогнозування різних напрямів його виробничої й фінансової діяльності. Проте планування діяльності підприємства – процес досить складний, зумовлений різними критеріями та механізмами їхнього досягнення, який повинен здійснюватися пошуком компромісних рішень при гнучкому сполученні протилежних вимог прибутковості, ризиковості та ліквідності [1].

Процедура такого планування має включати: інтегральну оцінку економічної ефективності планування діяльності підприємства; взаємозв'язок критеріїв економічної ефективності; оцінку відношення ліквідних активів до поточних розрахунків; оцінку співвідношення ліквідності та дохідності окремих фінансових операцій.

До важелів управління платоспроможністю підприємства за напрямками своєї дії поділяються на групи: фінансові важелі; платіжні важелі; кредитні важелі; важелі фінансових інвестицій; депозитні важелі; фінансові стимули.

Система управління платоспроможністю сільськогосподарського виробництва ґрунтується на відповідних організаційних його елементах, які тісно взаємопов'язані та підпорядковані один одному правовим забезпеченням. Правове регламентування відображається в розроблених та прийнятих законодавчих актах щодо фінансів. До таких правових документів відносять: Закони Верховної Ради України, Укази Президента, Накази Кабінету Міністрів України, Накази Міністерства фінансів, Міністерства економіки, статuti юридичних осіб та інші юридичні документи.

В управлінні платоспроможністю підприємства важливе значення мають норми і нормативи фінансової стійкості. На основі встановлених фінансових норм та техніко-економічних нормативів розраховується потреба суб'єкта підприємницької діяльності у фінансових ресурсах та визначаються джерела їх фінансування.

Крім того ефективність управління платоспроможністю сільськогосподарського підприємства значною мірою залежить від інформаційного забезпечення, що являє собою комплекс інформаційних показників, необхідних для виконання аналізу, планування, підготовки управлінських рішень по всіх аспектах фінансової стійкості і платоспроможності підприємства [2].

Узагальнюючі вищенаведене слід зазначити, що розробка механізму управління платоспроможністю підприємства спрямована на підвищення фінансового стану і її формування є важливою частиною фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гудзь О.Є. Декомпозиція управління платоспроможністю в сільськогосподарських підприємствах // О.Є. Гудзь / //Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий збірник / [за ред. І.Г. Ткачук]. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2012. – Вип. 8. – Т.2. – 288 с. с. 236 – 241.

2. Пономарьов І.Ф. Удосконалення механізму управління політикою платоспроможності підприємства // І.Ф. Пономарьов, Е.І. Полякова, О.А. Легченко // Економіка промисловості. – 2007. – № 1. – С. 119–132.

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Савенко О.А. к.е.н., доц., кафедри менеджменту і права

ст. гр. МТ-1-12 Лана В.О.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Важливим питанням реалізації соціальної політики є її фінансове забезпечення. На сучасному етапі економічних перетворень Україна не в змозі повністю виконувати свої зобов'язання з фінансування соціальної

сфери та соціального захисту. Зараз постає проблема достатності фінансового забезпечення соціальних заходів, необхідних для попередження соціальної небезпеки. Прийняття законодавчих актів, спрямованих на збільшення соціальних витрат, врегулювання пільг, компенсацій і гарантій, за відсутності реальних джерел їх фінансування в кінцевому результаті сприятиме утворенню заборгованості з їх виплат і призведе до спотворення усієї системи соціального захисту, що є неприпустимим.

Ускладнює ситуацію те, що існуюча система фінансування соціальної сфери віддзеркалює тенденції, що склалися в економіці за часів адміністративно – командної системи .

Обґрунтування комплексного розвитку сільських територій як складової аграрної політики країни залишається недостатньо структурованим. Фактично одностайно стверджується, що причиною низького рівня розвитку сільських територій є залишковий принцип бюджетного фінансування його потреб.

Важливим напрямом аграрної політики є також подальший розвиток місцевого самоврядування на сільських територіях. Досвід регіонів, де стабільно розвивається агропромисловий комплекс, свідчить, що багато в чому зростання виробництва зумовлено реальним реформуванням місцевого самоврядування, виконавчі органи якого мають власний бюджет, податкову базу й самостійно управляють місцевим господарством. Розвиток такого самоврядування важливий і з точки зору дотримання місцевими органами влади економічних інтересів сільського населення.

Бюджетна політика щодо розвитку сільських територій не постійна й майже щороку зазнає змін. Змінюються й суми асигнувань, так і структура видатків. Для повноцінного розвитку сільської місцевості та подолання бідності на селі бюджетні кошти повинні спрямовуватися більше на «зелені» програми, а саме на розвиток невиробничої інфраструктури, газифікацію, будівництво шляхів, охорону навколишнього середовища, підтримку маркетингової та обслуговуючої інфраструктури. Ці програми мають велике

значення, оскільки послугами інфраструктури користуватимуться як великотоварні виробники, так і дрібний бізнес, а також населення, не зайняте в сільськогосподарському виробництві. Хоча вони пропонуються до Державного бюджету щороку, включено лише деякі з них.

Головні недоліки політики розвитку сільських територій зводяться до того, що в державному бюджеті не виправдано знижені соціальні витрати на сільський сектор. Спостерігається відомча роз'єднаність управління сільськими територіями. Сільську місцевість як окремий, єдиний об'єкт управління не виділено. У бюджетах низки міністерств відсутній поділ на місто та село. Як наслідок – скорочуються програми надання послуг у сільській місцевості, адже витрати на одиницю послуг у селі значно вищі, ніж у місті. Не розроблено державних стандартів забезпечення населення соціальними послугами. Зберігається звужений підхід до розвитку села, за якого головна увага приділяється аграрному виробництву, а не розвитку альтернативних йому сфер зайнятості населення. Також спостерігається обмежений доступ сільського населення до ринків продукції, фінансових ресурсів, що зумовлено, насамперед, низьким рівнем розвитку в сільській місцевості ринкової та інженерної інфраструктури, а також банківської мережі. Майже відсутні спеціальні інститути реалізації сільських програм, фонди підтримки розвитку села та ін.

Реструктуризація української економіки має два рівні: державний та місцевий. Кожний з них повинен стати основою забезпечення соціальної захищеності населення на своєму рівні. Однак Уряд значною мірою перекладає тягар реформ на місцевий рівень влади. Передача об'єктів соціальної інфраструктури на баланс сільських рад стала пробним каменем у розробці нового механізму її фінансування, однак цей механізм не був відпрацьований, тому населення залишилося без багатьох соціальних послуг, які гарантувала адміністративна система управління господарством: безкоштовні освіту, медичне обслуговування і житло, стабільний рівень доходів і робоче місце.

У сучасних умовах, через порожній бюджет сільських рад, багато жителів села не одержують допомоги від держави, а ті, хто її отримує, змушені задовольнятися обмеженим колом соціальних пільг. Люди самі забезпечують себе житлом, частково сплачують медичні послуги, дошкільні установи тощо.

Питання формування аграрної політики України та пов'язані з цим проблеми, зокрема щодо розвитку сільських територій, досліджені у працях багатьох провідних науковців – економістів: П.І. Гайдуцького, М.К. Орлатого, П.Т. Саблука та ін. Вони не лише теоретично обґрунтували шляхи наповнення місцевих бюджетів, але й дали конкретні практичні пропозиції, що були використані при розробці цілого ряду нових законів та указів, що прямо або опосередковано впливають на соціально-економічні умови життя сільського населення.

Головним джерелом надходження готівки в сільські бюджети на даний час є збори за право торгівлі та орендна плата за землю, що належить сільським радам. Відрахування з податків на прибуток підприємств, на додану вартість, з фізичних осіб, що складають основну частку дохідної частини бюджету, до сільських рад не повертаються, а це має негативні наслідки, тому що сільські ради не зацікавлені пошуком додаткових джерел наповнення бюджету і до збільшення збирання податків. Фінансування будівництва та ремонту шляхів у сільській місцевості здійснюється як за рахунок централізованих капіталовкладень та місцевого бюджету, так і з інших джерел, відрахувань підприємств усіх форм власності.

Важливим важелем економічного впливу суб'єктів господарювання і держави на розвиток соціально-економічних процесів в аграрному секторі є інвестиційна діяльність.

Розв'язання проблеми забезпечення комплексного розвитку сільських територій потребує трансформації сучасної бюджетної політики в аграрній сфері, передусім у напрямі чіткого розмежування заходів фінансової підтримки власне аграрного виробництва та розвитку сільських територій із

відповідною зміною структури та вдосконаленням механізму державного управління в агропромисловому комплексі. Необхідно організувати багатоканальну систему фінансування комплексного розвитку сільських територій за рахунок державного та місцевих бюджетів, позабюджетних фондів, приватних інвестицій, залучених для здійснення програм соціального розвитку. Бюджетні кошти на соціальний розвиток села повинні бути захищені й виділятися окремим рядком.

Для створення передумов ефективного функціонування соціальної інфраструктури села слід надати повноваження сільським, селищним та районним територіальним громадам самостійно визначати пріоритети щодо облаштування відповідних сільських територій із урахуванням місцевої специфіки. Також необхідним елементом державної політики комплексного розвитку сільських територій має стати створення ефективного механізму координаційної роботи щодо забезпечення соціальних стандартів життя на селі та системи моніторингу сільського розвитку на основі набору попередньо визначених індикаторів.

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Халатур С.М., к.е.н. доц. кафедри фінансів

Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Чорнописька Х. І. ст. гр. МгФК -14

В умовах дефіциту капіталу, коли довгострокові зовнішні джерела фінансування є досить обмеженими й найчастіше важко доступними, а внутрішніх недостатньо для забезпечення нормального функціонування, вітчизняні підприємства змушені звертати особливу увагу на управління кредиторською й дебіторською заборгованістю. Значущість аналізу дебіторської й кредиторської заборгованості визначається, з однієї сторони

тим, що недостатня увага до цього питання може привести цілком благополучне підприємство до банкрутства, з іншого боку – реструктуризацію заборгованості доцільно розглядати як метод фінансового оздоровлення підприємства. Саме тому, належний аналіз та контроль за станом дебіторської кредиторської заборгованості сприятимуть ефективному управлінню їх розмірами, строками утворення на підприємстві та посиленню якості контролю за своєчасним здійсненням розрахунків між підприємствами, що підтверджує актуальність обраної теми.

Для нормального функціонування сільськогосподарське підприємство повинно бути забезпечене необхідним розміром оборотного капіталу. Нестача оборотного капіталу викликає необхідність додаткового фінансування, відповідно і додаткових витрат на його забезпечення. Зміна величини оборотного капіталу викликається зміною наступних складових: величини запасів, дебіторської або кредиторської заборгованості.

Управління кожною із складових вимагає формування ефективної політики. У процесі управління дебіторською заборгованістю з метою прискорення розрахунків доцільно використовувати сучасні форми її рефінансування. Під рефінансуванням розуміють переведення дебіторської заборгованості в інші форми оборотних активів підприємства (грошові кошти, високоліквідні цінні папери) з метою прискорення розрахунків [3].

На сьогоднішній день, поряд з увагою до дебіторської заборгованості постає питання про управління кредиторською заборгованістю підприємства.

При розумному управлінні кредитними ресурсами кредиторська заборгованість може стати додатковим та відносно дешевим джерелом залучення ресурсів. Саме через те, як будуються відносини з контрагентами, узгоджуються умови договорів, контролюються строки поставки та оплати в найбільшій мірі залежить ефективність використання отриманих ресурсів.

Управління кредиторською заборгованістю підприємства може бути проведено за допомогою двох основних варіантів: оптимізації кредиторської заборгованості та мінімізації кредиторської заборгованості. Оптимізація

кредиторської заборгованості – пошук нових підходів, за допомогою яких зміна кредиторської заборгованості зможе позитивно впливати на діяльність підприємства. На відміну від оптимізації, мінімізація представляє собою механізм управління кредиторською заборгованістю, при якому існуюча кредиторська заборгованість максимально зменшується, або ж повністю погашається [2].

Основними прийомами управління дебіторською та кредиторською заборгованістю можна вважати [1]:

- аналіз замовлень, оформлення розрахунків і встановлення характеру дебіторської та кредиторської заборгованості;
- аналіз дебіторів;
- аналіз заборгованості за видами продукції для визначення не вигідних з точки зору інкасації товарів;
- оцінка реальної вартості існуючої дебіторської та кредиторської заборгованості;
- зменшення дебіторської заборгованості на суму безнадійних боргів;
- контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості ; визначенні конкретних розмірів знижок при достроковій оплаті;
- оцінка можливості факторингу – продажу дебіторської заборгованості.

Необхідність і доцільність управління над станом кредиторської та дебіторської заборгованості залежить від низки причин, як зовнішніх, і внутрішніх, галузевої спеціалізації, наявної системи розрахунків, рівня організації комерційної роботи. Фінансове становище підприємства пов'язане з наявністю та використанням коштів, характеризується забезпеченістю власними обіговими коштами, величиною оборотності оборотних засобів, платоспроможністю, тому аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості дає змоги виявити суми «невиправданих» коштів, які відвернені з обороту, отже негативно впливають на фінансове становище підприємства

Отже, комплексне впровадження запропонованих заходів економічного

та

організаційного характеру дасть змогу вирішити існуючі на підприємстві складнощі на шляху підвищення ефективності використання дебіторської та кредиторської заборгованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Багров, В. П. Економічний аналіз : навчальний посібник / В. П. Багров, І. В. Багрова. – К : Центр, 2000. – 182 с.
2. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий аналіз / Г. О. Крамаренко : підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.
3. Лищенко О. Г. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством / О. Г. Лищенко, Г. М. Бескоста // Держава та регіони. – Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 1. – С. 114 – 117.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Крючко Л.С., к.е.н., ст. гр. Мг ФК – 1 – 14 Москаленко О.О.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

В умовах поглиблення ринкових реформ в економіці України особливого значення набувають питання забезпечення життєдіяльності підприємств. Процес одержання грошових надходжень і здійснення грошових виплат (формування вхідних і вихідних грошових потоків) є передумовою безперервного та стабільного функціонування підприємства.

У сучасних умовах чітко постає проблема нестабільності та погіршення фінансового стану більшості підприємств. Дедалі більша кількість науковців акцентують увагу на дефіцитності грошових коштів вітчизняних підприємств, обмеженості їх поточної та інвестиційної діяльності.

За наявних умов спостерігається масове залучення та використання

позикових коштів, незбалансованість грошових потоків, надмірна тривалість фінансових циклів, обмеженість використання фінансових інструментів і технологій. Внаслідок нестійкого фінансового стану багатьох підприємств у сучасних умовах особливе місце відводиться дослідженню саме грошових потоків. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває підвищення ефективності та якості управління грошовими потоками підприємства як одним з основних результативних показників діяльності підприємства, а тому вимагає подальших досліджень.

Проблемам управління грошовими потоками підприємства, ролі впливу розподілу грошових коштів на результати діяльності підприємства, а також розробленню аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємств присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема В.М. Алексійчука, В.Я. Амбросова, Я.К. Білоуська, М.Я. Дем'яненка, М.І. Кірейцев, І.І. Лукінова, П.Й. Маліка, П.Т. Саблука, В.Й. Шияна, Е. Долана, Д. Ліндсея, Д. Ліптона та інших.

Основною метою дослідження є розгляд сутності формування та управління грошовими потоками у фінансово-господарській діяльності підприємства та розробка рекомендацій для підвищення ефективності та якості управління ними.

Рух коштів підприємства утворює його грошовий потік, який складається з додатного припливу коштів на підприємство внаслідок грошових надходжень від господарської діяльності та відтоку коштів унаслідок здійснення суб'єктом платежів з усіх видів зобов'язань. Інакше кажучи можна визначити, що грошовий потік підприємства (Cash-flow) - це результат руху коштів унаслідок управлінських рішень з операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [1].

Фінансове забезпечення покриття потреби підприємства у капіталі, а також дотримання своєчасності виконання поточних зобов'язань суб'єкта господарювання залежить від його можливості та спроможності формувати у визначений момент часу необхідний фонд грошових коштів із заданою

абсолютною величиною. Кількісним вираженням такої характеристики підприємства є рівень його ліквідності (як можливість швидкого формування фонду коштів без значних фінансових втрат) та платоспроможності (як можливість своєчасного та повного погашення зобов'язань). Таким чином, підтримання належного рівня платоспроможності та ліквідності суб'єкта господарювання досягається шляхом відповідної організації руху грошових потоків у часі та просторі - управлінням грошових потоків підприємства [2].

Управління грошовими потоками підприємства є важливою складовою системи управління його фінансовою діяльністю. Воно дозволяє вирішувати різноманітні завдання фінансового менеджменту [3].

Управління грошовими потоками передбачає цілеспрямований вплив на процеси акумуляції грошових коштів, їх витрачання та перерозподіл з метою забезпечення платоспроможності, фінансової рівноваги, ритмічності та ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку шляхом збалансування обсягів надходження та витрати коштів і їхньої синхронізації [2].

При цьому управління грошовими потоками компанії є важливою складовою частиною загальної системи управління її діяльністю, що слід розглядати як послідовний процес постановки завдань та їх виконання. Ефективне управління грошовими потоками вимагає формування спеціальної політики як частини фінансової стратегії компанії.

Аналіз грошових потоків підприємства є процесом дослідження системи показників, їх формування на підприємстві, виявлення основних тенденцій та закономірностей з метою з'ясування резервів подальшого підвищення ефективності управління ними. А основною метою такого аналізу є виявлення рівня достатності формування грошових коштів, ефективності їх використання, а також збалансованості та синхронності позитивного і

від'ємного грошових потоків підприємства.

Таким чином, управління грошовими потоками в цілому є важливим елементом фінансової політики підприємства, воно наскрізь охоплює всю систему управління підприємства. Важливість та значення управління грошовими потоками важко переоцінити, адже від його якості та ефективності залежить не тільки його стійкість в конкретний період часу, а й можливість подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху на довгострокову перспективу.

Важливість вивчення грошових потоків обумовлюється тим, що вони обслуговують господарську діяльність підприємства в усіх її напрямках і від якісного управління ними залежить подальший розвиток підприємства та кінцевий результат його господарської діяльності. Розробка стратегії управління грошовими потоками підприємства має спрямовуватись на реалізацію місії підприємства, враховувати обраний тип корпоративної стратегії, а також зміст, мету, завдання функціональних стратегій і враховувати вплив зовнішніх та внутрішніх параметрів, що характеризують можливості й обмеження щодо грошових потоків підприємства. Продумане впровадження контролінгу грошових потоків для вітчизняних підприємств є стратегічним завданням для забезпечення їх виживання на ринку, оскільки дозволить не лише підвищити рівень фінансового менеджменту, але і у значній мірі нейтралізувати вплив зовнішніх негативних факторів на його діяльність

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Виноградова Е. В. Оптимизация управления денежными потоками предприятия: моногр. / Е. В. Виноградова, А. В. Ластовенко, Т. В. Белопольская. – Донецк : ДонНУЭТ, 2007. – 194 с.
2. Поддерьогін А.М. Фінансовий менеджмент: Підручник / А.М. Поддерогін – К.: КНЕУ, 2005. – 535с.

3. Калінеску Т.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Т.В. Калінеску, В.С. Альошкін, В.Г. Кудіна // Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. - 372с.

ЕКОНОМІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ОБСЯГІВ ВІДШКОДУВАННЯ НЕПРЯМИХ ТЕХНОГЕННИХ ЗБИТКІВ

Бублик М.І. – докторант кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва (Національний університет «Львівська політехніка», к.ф.-м.н., доц.)

Добуляк Л.П. - асистент кафедри математичного моделювання соціально-економічних процесів (Львівський національний університет імені Івана Франка)

Яртим І. – студентка (Національний університет «Львівська політехніка»)

Проблема дослідження непрямих техногенних збитків в національному господарстві пов'язана із проблемою встановлення взаємозв'язку між деструктивним впливом господарської діяльності підприємств на довкілля і суспільство із спричиненими цим впливом наслідками. Це формує потребу в побудові нових ефективних економіко-математичних моделей визначення обсягів техногенної шкоди і, відповідно, оцінювання непрямих техногенних збитків від них на рівні національного господарства. Вирішення даної проблеми передбачає встановлення наслідків для суспільства, зумовлених техногенним навантаженням на довкілля, а саме визначення рівнів техногенної захворюваності, техногенної смертності, скорочення тривалості життя тощо).

Теорію економічного оцінювання техногенних збитків в національній економіці, створили провідні вітчизняні науковці: О.І. Амоша, О.Ф. Балацький, Б.В. Буркинський, Т.П. Галушкіна, Б.М. Данилишин, О.Є. Кузьмін, Л.Є. Купінець, Л.Г. Мельник, І.В. Недін, В.Є. Реутов, С.К. Харічков,

Є.В. Хлобистов, Н.І. Хумарова та ін.

Проведений аналіз наукових джерел та публікацій [1-8] свідчить, що науковці в Україні та світі приділяють мало уваги дослідженню непрямих техногенних збитків в національному господарстві, що зумовлено великою складністю та критичністю даної проблеми. Невирішеною частиною даної проблеми залишається необхідність визначення непрямих техногенних збитків для суспільства й економіки з метою встановлення обсягів їх відшкодування та пошуку джерел їх фінансування.

Серед поставлених завдань щодо дослідження непрямих техногенних збитків в національному господарстві наступні: 1) встановлення взаємозалежностей між обсягами забруднення довкілля (викидами забруднюючих речовин в атмосферу) та погіршенням стану здоров'я населення України на основі багатофакторної кореляційно-регресійної економіко-математичної моделі; 2) проведення економічного оцінювання необхідних обсягів відшкодування витрат на охорону здоров'я населення, що проживає у забрудненому навколишньому середовищі.

Прямі техногенні збитки описують ресурсні (природні, матеріальні і т.д.), енергетичні (паливні, теплові, і т.д.), фінансові тощо втрати, спричинені господарською діяльністю підприємств [5, 122]. Непрямі техногенні збитки описують показники сприйняття реципієнтами дії деструктивних впливів господарської діяльності. Існування непрямих техногенних збитків, викликаних господарською діяльністю підприємств, підтверджує встановлення взаємозалежності між рівнями соціальних показників суспільного розвитку (рівень захворюваності, смертності, тривалості життя населення тощо) і обсягами техногенного навантаження. Економічне оцінювання непрямих техногенних збитків в національному господарстві базується на аналізуванні у вартісній формі витрат, необхідних на ліквідування або зменшення наслідків впливу на суспільство. Для встановлення взаємозв'язку між обсягами забруднення і рівнями захворюваності населення України було проведено побудову

багатофакторної кореляційно-регресійної моделі (табл. 1- табл. 2).

Таблиця 1. Вихідний масив даних для багатофакторного регресійного аналізу залежностей рівнів захворюваності населення України від обсягів забруднення атмосфери у 2000-2012 рр. *

Рік	S	A	Z	VZ	NU	NE	KO	DY	SK	KI	SE	UA	TR
2000	984,8	440,6	5908,6	33471	382	748	2338	14639	1996	1571	1939	62	2339
2001	992,1	452	6049,5	33192	394	745	2384	14213	2008	1593	2049	59	2239
2002	1032,6	435,7	6101,9	32233	382	748	2370	13372	1950	1598	2039	57	2244
2003	1046,3	477,9	6191,3	32585	395	751	2386	13835	1915	1572	2077	54	2297
2004	988,5	471,9	6325,9	32573	406	755	2498	13511	1917	1609	2153	55	2245
2005	1132,8	523,9	6615,6	32912	408	754	2430	13894	1936	1600	2185	53	2264
2006	1347,2	515,1	7027,6	32240	414	764	2431	13308	1906	1597	2172	53	2289
2007	1342,6	641,9	7380	32807	407	752	2437	13946	1952	1569	2132	51	2284
2008	1320,6	642	7210,3	32467	406	753	2478	13671	1911	1567	2136	51	2263
2009	1262,7	562,1	6442,9	33032	407	754	2423	14528	1890	1544	2140	52	2164
2010	1235,2	603,7	6678	33080	418	750	2390	14595	1921	1532	2138	52	2217
2011	1363,4	663	6877,3	32381	423	744	2346	14148	1881	1490	2095	55	2136
2012	1430,3	634,6	6821,1	31162	433	724	2318	13220	1852	1445	2047	54	2140

*розраховано і побудовано за даними відкритої бази даних Держкомстату України

Таблиця 2. Результат багатофакторного регресійного аналізу залежностей рівнів захворюваності населення від обсягів забруднення атмосфери України *

Познач коеф	VZ	NU	NE	KO	DY	SK	KI	SE	UA	TR
A0	33854,60	349,56	665,03	1745,15	17609,82	1967,37	1263,92	1298,22	90,05	1847,8
A1	-4,19	0,06	-0,03	-0,39	-1,84	-0,27	-0,28	-0,15	0,00	-0,30
A2	3,60	0,07	-0,10	-0,16	6,93	-0,07	-0,55	-0,20	-0,01	-0,63
A3	0,27	-0,01	0,03	0,18	-0,80	0,05	0,14	0,17	-0,01	0,17
R	0,61	0,83	0,69	0,77	0,59	0,75	0,95	0,66	0,79	0,81
R ²	0,37	0,69	0,48	0,59	0,35	0,56	0,90	0,44	0,62	0,65
Норм. R ²	0,17	0,59	0,31	0,46	0,14	0,41	0,87	0,25	0,50	0,53
D	531,27	9,52	7,61	39,48	455,33	33,30	17,18	59,35	2,30	42,11

*власна розробка

У таблиці 1 і таблиці 2 використано наступні умовні позначення: S – обсяги викидів діоксиду сірки, тис.т; A – обсяги викидів оксиду азоту, тис.т;

Z – обсяги викидів забруднюючих речовин, млн.т; VZ – рівень загальної захворюваності, вип./1000 осіб; NU – рівень захворюваності на новоутворення, вип./1000 осіб; NE – рівень захворюваності на хвороби нервової системи, вип./1000 осіб; KO – рівень захворюваності на хвороби системи кровообігу, вип./1000 осіб; DY – рівень захворюваності на хвороби органів дихання, вип./1000 осіб; SK – рівень захворюваності на хвороби шкіри, вип./1000 осіб; KI – рівень захворюваності на хвороби кістково-м'язової системи, вип./1000 осіб; SE – рівень захворюваності на хвороби сечостатевої системи, вип./1000 осіб; UA – рівень захворюваності на уроджені аномалії, вип./1000 осіб; TR – рівень травматизму й отруєнь, вип./1000 осіб.

Із побудованої моделі багатофакторного регресійного аналізу залежності рівня загальної захворюваності населення України від деструктивного впливу (табл. 2) бачимо, що найбільший вплив мають обсяги викидів діоксиду сірки. Найбільш чутливим показником техногенних збитків є рівень захворюваності (кількість вперше зареєстрованих захворювань) на новоутворення, частка техногенної складової серед причин яких є найвищою. Для проведення оцінювання однієї із складових непрямих техногенних збитків – витрати в Україні на лікування вперше виявлених випадків захворювання на новоутворення, спричинені техногенним навантаженням довкілля (табл.1) скористаємося результатами відповідного наукового дослідження, викладеного у роботі [1]. Вартість лікування одного хворого на новоутворення у 2012 р., як розраховано в [1], становила 3700,00 грн., у 2013 р. - 4123,82 грн., у 2014 р. - 4616,85 грн., а в 2015 р. становитиме 5109,87 грн. Загальні витрати на лікування тільки однієї категорії хворих на новоутворення у 2012 рр. становили 1,52 млн. грн. Поточні ж витрати на охорону здоров'я за даними Держкомстату України у 2012 р. становили 26 859,7 млн. грн., з яких витрати на лікування у денних стаціонарах, профінансовані урядом, склали 9 676,9 млн. грн.

Отримані у попередній нашій роботі прогнозні значення обсягів

викидів забруднених речовин в атмосферу, викидів діоксиду сірки та оксиду азоту у період 2013-2015 рр. дозволили спрогнозувати за допомогою запропонованої кореляційно-регресійної моделі рівень захворюваності на новоутворення та економічно оцінити техногенні збитки, зумовлені витратами на лікування цих хворих. За оптимістичним прогнозом, де основні фактори впливу та фактори сприйняття зменшуються, передбачається ріст розмірів техногенних збитків за 3 роки більше, як на 300 тис. грн., що більше на 23% від цієї ж величини у 2012 р. При песимістичному прогнозі обсяги цих же збитків зростатимуть у кілька разів. Отримані результати свідчать про необхідність збільшення фінансування галузі охорони здоров'я, а також пошуку шляхів відшкодування витрат на лікування тих захворювань, які спричинені погіршенням стану довкілля внаслідок забруднення його повітряного й водного басейнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антонюк О.П. Прогнозування обсягів економічного відшкодування наслідків техногенного забруднення криворізького регіону: Моногр. / О.П.Антонюк, І.М. Пістунов. – Дніпропетровськ: НГУ, 2013. – 118 с.
2. Галушкіна Т. П. Національна політика «зеленого» зростання в Україні : [моногр.] / Галушкіна Т. П., Мусіна Л. О., Хумарова Н. І. ; Нац. акад. наук України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. - Одеса : ППРЕЕД ; Саки : Фенікс, 2012. - 271 с.
3. Кубатко О.В. Еколого–економічні механізми стримування природодеструктивної економічної діяльності / О.В. Кубатко // Ефективна економіка. – 2009. – №2 – [Електронний наукове фахове видання]. – Режим доступу. – www.nbu.gov.ua/kubabko.pdf
4. Мельник Л. Г. Теория самоорганизации экономических систем : моногр. / Л.Г. Мельник. – Сумы : Университетская книга, 2012. – 439 с.
5. Моделювання та прогнозування економічного розвитку регіонів України : монографія / О.І. Амоша, В.М. Геєць, С.О. Довгий [та ін.] ; за ред

О.І. Амоші] ; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування [та ін.]. - Київ : Інформ. системи, 2013. - 439 с.

6. Формування ринку екологічних послуг в форматі розвитку «зеленої» економіки : [моногр.] / [Т. П. Галушкіна, Є. Г. Гордійчук, Н. І. Хумарова та ін.] ; за наук. ред. Галушкіної Т. П. ; Нац. акад. наук України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. - Одеса : ІПРЕЕД НАН України, 2012. - 264 с.

7. Хумарова Н. І. Екологоорієнтоване стратегічне планування розвитку територій : моногр. / Хумарова Н. І. ; Нац. акад. наук України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. - Одеса : ІПРЕЕД, 2011. - 407 с.

8. Хумарова Н. І. Складові та тенденції формування екологоорієнтованого управління в Україні : [моногр.] / Н. І. Хумарова ; за наук. ред. : Б.В. Буркинський ; Нац. акад. наук України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. – Одеса : Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж., 2010. - 196 с.

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

ПІДПРИЄМСТВ АПК

Дідик Л. М., к.е.н., проф..

Національний гірничий університет

Пріоритетним напрямом в економічній політиці держави є розвиток аграрної економіки. Відтворення у виробництві у деякій мірі залежить від ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств, тому

формування у сільськогосподарських підприємствах раціонального ресурсного забезпечення та його ефективного використання належить до актуальних проблем сьогодення.

Найголовнішою з особливостей функціонування сучасних сільськогосподарських формувань є недосконалість їх ресурсного потенціалу, що зумовлена складним фінансовим становищем господарств та

втратами ресурсів під час здійснення аграрної реформи. Важливою проблемою на сучасному етапі розвитку економіки в Україні є правильний пошук напрямів щодо ефективного використання уже наявних виробничих ресурсів, а також формування ресурсного потенціалу, який необхідний для виробництва певної кількості сільськогосподарської продукції.

Проблемі ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених-науковців, а саме: В. Амбросова, П. Саблука, М. Федорова, Г. Підлісецького, О. Богуцького, Д. Чернікова, Г. Мельничук, Р. Колосова, В. Месель-Веселяка. Водночас, незважаючи на широкий спектр питань, охоплених дослідженнями, недостатньо опрацьованими як вітчизняними, так і зарубіжними вченими залишаються питання розробки методик оцінки ресурсного потенціалу підприємств АПК, пошуку напрямів його раціонального формування та ефективного використання.

В економічній літературі застосовують різні трактування поняття ресурсного потенціалу. Результати проведеного дослідження дозволили узагальнити позиції різних авторів щодо тлумачення сутності поняття ресурсний потенціал та визначити його:

- з погляду продуктивних сил і виробничих відносин;
- як матеріальну умову для розширеного відтворення;
- через збалансованість та якісне співвідношення ресурсів, що формують їх потенціал для кожного підприємства.

Ресурсний потенціал є системою взаємопов'язаних різних видів ресурсів, які є у розпорядженні підприємства або можуть бути залучені до його господарської діяльності для максимального задоволення потреб споживачів та підвищення конкурентоспроможності на ринку. При цьому він визначається не просто кількістю та якістю ресурсів, які є на цей момент, а й їхнім оптимальним співвідношенням, відповідністю величини, складу і потребам вирішуваних завдань.

До складу ресурсного потенціалу входять такі елементи:

- матеріальні ресурси – це ресурси в натуральній формі, які використовуються у господарській діяльності сільськогосподарських підприємств - основні фонди та частка оборотних фондів;

- трудові ресурси – кількість працівників, які зайняті на підприємстві та ті, які входять до його складу за допоміжною та основною діяльністю;

- фінансові ресурси підприємства – це сукупність грошових надходжень та прибутків, які є в розпорядженні підприємства для здійснення та виконання фінансових обов'язків;

- нематеріальні ресурси – промислова та інтелектуальна власність, яка тривалий час приносить певну користь.

Таким чином, ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств можна визначити як інтегровану економічну категорію, що характеризує сукупність земельних, матеріально-технічних, трудових, інформаційних ресурсів, фінансового капіталу галузей, в яких вони створені та беруть участь у процесі вирощування, заготівлі, зберігання, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції, забезпечуючи при цьому необхідний її обсяг та якість.

Становлення та розвиток сільськогосподарських підприємств різних типів тісно пов'язані з розв'язанням організаційно-економічних завдань щодо підвищення віддачі з кожної затраченої одиниці ресурсного потенціалу, його розширеного відтворення, удосконалення структури, покращання результативності діяльності агроформувань.

Для кращого стратегічного планування розвитку економіки в аграрному середовищі та у сільськогосподарських підприємствах важливе місце займає визначення пріоритетів. Це вимагає класифікувати окремі складові ресурсного потенціалу:

— за сферами аграрного виробництва: потенціал виробництва, який прямо бере участь у створенні продукції сільського господарства;

ринковий потенціал – підвищення ефективності у сфері постачання продукції; потенціал розподілу – визначає процес розміщення ресурсів у

виробництві;

— за участю у створенні прибутку: певна частина ресурсного потенціалу, що не міняє своєї вартості та не намагається створити додаткової вартості;

— за надходженням джерел: зовнішній потенціал – умови, що диктуються та формуються ринком чи державою; внутрішній потенціал – знаходиться в господарстві та залежить від того чи іншого суб'єкта господарювання;

— за галузями сільськогосподарського виробництва: ресурсний потенціал тваринництва та рослинництва, потенціал виробництв, яких обслуговує;

— за видами ефективності: соціальний потенціал – відповідність результатів економічної діяльності потребам населення; економічний потенціал – створює високі показники обсягів виробництва при невеликих затратах.

Ефективність розвитку сучасного сільськогосподарського підприємства в певній мірі залежить від якості стратегій підприємства, яка повинна відображати не тільки мету діяльності, а й умови її досягнення на підставі створення та повного ефективного використання ресурсного потенціалу.

ФІНАНСОВІ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Русаков Є.С., студент гр. М2 ФК-1-14

Науковий керівник: д.е.н., проф. Катан Л.І.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

З розвитком і прискоренням глобалізаційних процесів та появою відповідних тенденцій міцність зв'язків між аграрним виробництвом та їх сталим розвитком зростає, змінюється співвідношення в структурі інститутів

впливу на забезпечення збалансованого економічного, соціального та екологічного розвитку.

Ринкові відносини в аграрній сфері України, що характеризуються високим ступенем концентрації учасників та складністю послуг, визначають сільськогосподарські підприємства не лише суб'єктами господарської діяльності, але й учасниками соціально-еколого-економічних відносин. Тому стає необхідним вдосконалення фінансового-господарської діяльності підприємства з метою зменшення можливих ризиків при забезпеченні збалансованого соціального, економічного і екологічного розвитку. Вирішення цих питань забезпечується вибором та формуванням відповідних фінансових стратегій сталого розвитку підприємства.

Сталий розвиток сільськогосподарського підприємства – це довгостроковий розвиток, збалансований з точки зору соціально-економічних і агроекологічних параметрів, головним критерієм якого доцільно визнати підвищення якості життя агровиробників, сільського населення, усієї нації та забезпечення продовольчої безпеки держави.

У науковій літературі існує безліч визначень поняття фінансової стратегії. Перш за все зазначимо, що розробка фінансової стратегії є компетенцією фінансового менеджменту. На думку автора багатьох досліджень у цій сфері. А. М. Поддєрьогіна, стратегічний фінансовий менеджмент являє собою управління інвестиціями підприємства. А термін фінансової стратегії підприємства дослідник, відповідно, тлумачить як процес формування системи довгострокових цілей фінансової діяльності й вибір найефективніших шляхів її досягнення [1, с. 23]. З одного боку, відносно вище приведеного визначення стратегічного фінансового менеджменту з автором можна не погодитись. Перш за все, управління фінансами перед бачає пошук прихованих резервів підприємства, наприклад, оптимізація виробничого процесу з метою зменшення видатків та зниження собівартості продукції, що виробляється, активізація політики спрямованої на повернення дебіторської заборгованості, якщо її обсяги мають високу

питому вагу в загальній кількості акцій підприємства та інші шляхи збільшення доходів від операційної діяльності підприємства. Орієнтація майбутнього фінансування діяльності суб'єкта господарювання за рахунок інвестованих коштів не завжди є можливим, адже така фінансова політика має враховувати форму власності підприємства, стадію життєвого циклу на якому воно знаходиться, галузі функціонування підприємства, наявність конкурентних переваг і, відповідно, перспектив. Таким чином, стратегічний фінансовий менеджмент, і, відповідно, розроблена в його межах фінансова стратегія ставлять мету визначення шляхів фінансування майбутніх витрат підприємства за рахунок залучених інвестицій лише частково. Одночасно необхідно шукати способи підвищення ефективності операційної й фінансової діяльності підприємства.

Аналогічної думки дотримується професор О.С. Стоянова, яка також ототожнює фінансову стратегію з інвестиційною політикою підприємства. Таким чином найбільш оптимальним визначенням терміну є, на нашу думку, тлумачення І. О. Бланка, який розуміє під фінансовою стратегією перспективний інструмент управління фінансовою діяльністю підприємства, що підпорядковується реалізації цілей загального його розвитку в умовах наявності постійних суттєвих змін макроекономічних показників, системи державного регулювання ринкових процесів, кон'юнктури фінансового ринку і пов'язаною з цим невизначеністю [2, с. 22].

Таким чином, фінансова стратегія являє собою елемент інструменту управління фінансовою діяльністю підприємства. Фінансова стратегія має враховувати можливість виникнення факторів макроекономічної середовища, вплив цих факторів на діяльність підприємства та ризики, що при цьому виникають. Тому, однією з головних ознак фінансової стратегії є її гнучкість відносно зовнішнього ринку. В умовах фінансової нестабільності для забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського підприємства доцільним є формування на підприємстві фінансової стратегії в залежності від стадій життєвого циклу підприємства. У зв'язку з цим показовим значенням

при розрахунку результатів впроваджених стратегій є розрахунок показника точки беззбитковості. Важливим залишається визначення факторів, що характеризують специфіку реалізації фінансових стратегій залежно від галузі функціонування підприємства та етапу життєвого циклу, на якому знаходиться підприємство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3 вид., перероб. та доп. – К., 2005. – 535 с.
2. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия: учебник / И. А. Бланк. – К., 2004. – 540 с.

БЕЗПЕКА ОНЛАЙН ПЛАТЕЖІВ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ

Манелюк Л.А.,

*Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий
університет», м. Дніпропетровськ*

Електронний бізнес, як новий вид підприємницької діяльності, з'явився у наслідок стрімкого та бурхливого розвитку інформаційних технологій та нових методів ведення бізнесу. Основними цілями електронного бізнесу є одержання прибутку, генерування грошових потоків і підвищення конкурентних переваг, такі самі, як і у традиційного.

Організація електронного бізнесу передбачає такий **набір основних інструментів**:

1. Сайт компанії.
2. Сторінка захвату підписчиків.
3. Сторінка підтвердження підписки на розсилку.
4. Серія листів.

5. Оплата товару.
6. Лист підтвердження отримання грошей за товар.
7. Доставка товару клієнту.
8. Оформлення документів.

Безпека онлайн платежів

1. При здійсненні онлайн платежів існує неабиякий ризик викрадення даних платіжної картки. Перше, що потрібно зробити, це включити SMS-повідомлення при знятті грошей з рахунку. У цьому випадку можна швидко зателефонувати в банк і заблокувати карту і добитися від банку скасування транзакції. Номер цілодобової підтримки клієнтів банку повинен бути завжди в контактах смартфона, який повинен бути завжди під рукою.

2. Також необхідно встановити денний ліміт на зняття коштів. Це не дозволить зловмиснику швидко зняти всі гроші з рахунку.

3. Рекомендується використовувати замість основної кредитної картки, віртуальну карту, на яку перед проведенням платежів необхідно переводити потрібну суму. У разі підозри на розголошення даних віртуальної карти, відразу ж необхідно відкривати іншу віртуальну карту.

4. При оплаті товарів в магазинах з допомогу платіжної картки, треба використовувати тільки безпечне зашифроване з'єднання. Якщо є сумніви, краще сплачувати за товар іншими способами, наприклад цифровою готівкою в якій-небудь досить перевіреної платіжній системі.

5. Більш \$1,2 млрд. за останні кілька років було вкрадено за допомогою фішинга. Спочатку приходить лист з проханням виконати якісь дії у вашій платіжній системі. Коли робиться вхід на сайт, відбувається підміна, і клієнт потрапляє на сайт-копію, де крадуть дані власника рахунку. Нерідко, при здійсненні платежів підсовують номер гаманця, відмінний від номера гаманця магазину, в якому клієнт має бажання зробити покупку. Якщо не перевіряти ці дані, то гроші підуть зловмисникові. Уважно необхідно стежити за тим, на який номер гаманця відправляються гроші. Треба пам'ятати, що віруси трояни, як правило, впроваджуються на комп'ютер з

метою крадіжки електронних грошей і платіжних реквізитів.

6. Слід звертати увагу на адресу домену платіжної системи, на яку робиться вхід, зазвичай основну адресу підсвічується більш яскравим світлом в адресному рядку браузера. В адресному рядку браузера, наприклад, в Опері 12, якщо сайт використовує захищений протокол, перед https (s від слова Secure) з'являється слово «Безпечний» і значок замка. На сайтах, де важлива безпека передачі даних, в адресному рядку можна побачити підсвічене зеленим кольором слово «Довірений» і значок замка.

7. Всі сучасні браузери мають механізм визначення небезпечного вмісту. Якщо сайт занесений в базу шахрайських ресурсів, користувач отримує повідомлення, яке важко не помітити.

8. Не слід здійснювати платежі з відкритих (не захищених паролем) мереж Wi-Fi в кафе, ресторанах і т.д., а свою особисту мережу слід захистити належним паролем на роутері. Це потрібно, щоб зловмисники не перехопили трафік і не користувалися мережею.

9. Якщо використовується портативний пристрій для здійснення розрахунків, то треба мати на увазі, що його легко вкрасти і отримати доступ до інформації, що зберігається в ньому.

Безпека при здійсненні покупок в Інтернеті

1. Слід купувати товари тільки в добре відомих і перевірених електронних магазинах, таких як, наприклад, www.rozetka.com.ua. У таких магазинах доставка товару проводиться у фірмові пункти доставки, де їх можна вільно отримати з двотижневою гарантією повернення грошей.

2. Купувати нові товари на інтернет-аукціонах слід тільки після ознайомлення з рейтингом продавця і відгуками про нього інших покупців. Це додасть впевненості в чесності та надійності продавця.

3. Не слід купувати підозріло дешеві нові товари. Вони, швидше за все, виявляться краденими. Під підозріло дешевими маються на увазі товари по західній собівартості або з націнкою менш ніж 50-100 гривень.

4. Купуючи товар у продавця з іншого міста України, слід замовляти

доставку післяплатою служби доставки, такої як «Нова Пошта». У цьому випадку можливо оплатити посилку після перевірки її вмісту на відповідність очікуванням. Укрпошта такої можливості не дає.

Розглянуті традиційні інструменти електронного бізнесу. Дуже серйозне значення при веденні електронного бізнесу слід приділяти проблемам безпеки в Інтернеті. Надані відповідні рекомендації, де розглянуті: загальні правила безпеки онлайн платежів та безпека при здійсненні покупок в Інтернеті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Литовченко І.Л. Інтернет-маркетинг. Навчальний посібник – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 332 с.
2. Юрасов А.В. Основы электронной коммерции. Учебник для вузов.- М.: Горячая линия-Телеком, 2008. – 480 с.: ил.
3. Нецветаев В.А. Электронная коммерция на промышленных предприятиях : моногр. / В.А. Нецветаев. – Д. : Национальный горный университет, 2014. – 250 с.

АНАЛІЗ І ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Марущак А.; к.е.н., доц., Демчук Н. І.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

У середовищі сучасних економічних умов діяльність кожного господарського суб'єкта предмет уваги велике коло учасників ринкових відносин, що у результатах його функціонування.

Щоб забезпечувати виживання, необхідно, вміти реально оцінювати фінансове становище, своїм підприємства, і існуючих потенційних конкурентів. Фінансове становище – найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства. Вона визначає

конкурентоспроможність, потенціал на діловому співробітництві, оцінює, якою мірою гарантовані економічні інтереси самої підприємства його партнерів у фінансовому і виробничому відношенні.

Забезпечення фінансової стійкості будь-якою комерційною організацією є важливим завданням її менеджменту. Фінансове становище організації можна вважати стійким, якщо несприятливих змінах довкілля вона здатність нормально функціонувати, своєчасно й повністю виконувати свої зобов'язання в розрахунків з персоналом, постачальниками, банками, з платежів у бюджет і позабюджетні фонди й у своїй виконувати свої поточні плани і стратегічні програми.

Фінансові можливості організації практично завжди обмежені. Завдання забезпечення фінансової стійкості у тому, щоб ці обмеження не перевищували розумних меж. У той самий час необхідно дотримуватися обов'язкову фінансовому плануванні вимога обачності, формування резервів у разі виникнення непередбачених обставин, які б призвести до втрати фінансової стійкості. Отже, за умов ринкової економіки запорукою виживання підприємств служить їх стійке фінансове становище, забезпечення що його час особливо на часі в виробничому реальному секторі економіки.

Фінансова стійкість підприємства визначається впливом сукупності внутрішніх та зовнішніх чинників. Зовнішні чинники майже залежить від підприємств, тому вони можуть надавати помітного на них. Внутрішні чинники є залежними, і тому підприємства у вигляді впливу ці чинники можуть коригувати свою фінансову стабільність.

Першу групу внутрішні чинники утворюють організаційно-управлінські чинники, які визначають цілі й стратегію розвитку підприємства: вдосконалення організаційної структури та структури управління; оптимізація складу працівників підприємств із кількості і професіоналізму; ефективне використання праці працівників, підвищення продуктивності праці; вдосконалення рівень менеджменту; підвищення

культури підприємства його репутації; вдосконалення маркетингу.

Сучасні підприємства діють у умовах жорсткій конкуренції. За цих умов об'єктивної необхідністю стійкості підприємств виступає впровадження і удосконалення служби маркетингу, що встановлює зв'язок підприємства з ринком шляхом вивчення ринку, визначення місця підприємства у ньому, постійного контролю змін його кон'юнктури.

Друга ж група внутрішні чинники, шляхом на які можна підвищити фінансову стабільність підприємства, представлена виробничими чинниками, куди входять: обсяг, асортимент, структура, якість продукції; собівартість, забезпеченість основними і обіговими коштами і культурний рівень їх використання; наявність і рівень інфраструктури; екологія виробництва.

Зростання обсягу виробництва, поліпшення її якості, на зміну структури продукції надають безпосередній вплив результативність роботи підприємства, збільшення попиту нього і підвищення, результатом чого стають прибуток підприємства міста і, отже, підвищення стійкості його фінансового стану. Особливу увагу підприємствам слід приділяти визначенню оптимального розміру необхідних оборотних засобів, оскільки цей показник впливає на кінцеві результати діяльності. Визначення оптимальної потреби у оборотних коштах здійснюється з допомогою застосування економічно обгрунтованих, прогресивних норм запасів. Третю групу чинників, вкладених у підвищення фінансової стійкості підприємств, утворюють фінансово економічних чинників.

Підвищення фінансової стійкості підприємств у рамках цієї групи чинників можливо за такими напрямками: постійний фінансовий аналіз діяльності підприємства; підвищення платоспроможності; оптимізація структури майна, і джерел її формування; оптимізація співвідношення власних і позикових коштів; підвищення прибутковості і рентабельності. Отже, сталого фінансового стану необхідний постійний аналіз фінансової стійкості підприємства міста і її контроль, як і зумовлює актуальність цієї теми курсової роботи. Стабільність діяльності підприємства у в

довгостроковій перспективі характеризує поняття фінансова стійкість. Тобто фінансову стабільність можна трактувати, як здатність підприємства відповідати за своїми довгостроковим фінансовим зобов'язанням. Вітчизняні економісти по-різному трактують сутність поняття «фінансова стійкість». На початку 1990-х рр. запас фінансової стійкості підприємства характеризували запасом джерел власні кошти, за тієї умови, що його кошти перевищують позикові. Вона оцінювалася також співвідношенням власних і позикових засобів у активах підприємства, темпами накопичення власні кошти, співвідношенням довгострокових та проведення короткострокових зобов'язань, достатнім забезпеченням матеріальних оборотних засобів власними джерелами.

Одна їх найважливіших характеристик фінансового становища підприємства - стабільність своєї діяльності з позиції довгострокової перспективи. Вона пов'язана, передусім, із загальною фінансовою структурою підприємства, ступенем його залежність від кредиторів і інвесторів. Так багато підприємств, воліють піде у справа мінімум власні кошти, а фінансувати за рахунок грошей, взятих у борг. Але якщо структура «власний капітал - позикові кошти» має значний перекис убік боргів, підприємство може збанкрутувати, коли кілька людей кредиторів одночасно зажадають свої гроші знову на «незручне» час.

**СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ
ФОРМУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМТСТВ**

*Синиціна Ю.П. – викладач кафедри менеджменту, НМетАУ, доцент,
к.т.н.*

Сучасний стан аграрної економіки характеризується сукупністю рис, що визначають потреби в розробці нових теоретичних підходів та практичних заходів щодо формування стратегічного управління вітчизняних

сільськогосподарських підприємств. У результаті ринкових перетворень менталітет керівників та внутрішня організація аграрних підприємств виявились не підготовленими до виконання ними нових виробничо-економічних функцій.

Визначальним чинником стратегічного управління в умовах ринкової економіки є процес вибору стратегії. Він має ґрунтуватися на чіткій концепції розвитку аграрних підприємств, враховувати фактори, що визначають дії сільськогосподарських підприємств відповідно до обраних стратегій. Процес стратегічного управління за своєю суттю складається з п'яти етапів: дослідження середовища, вибір стратегії, розробка стратегії, реалізація стратегії, стратегічний контроль. Поетапний процес стратегічного управління сільськогосподарських підприємств ґрунтується на результатах стратегічного аналізу, що є незмінною базою алгоритму стратегічного управління, інструментом своєчасного коригування стратегічного плану.

Стратегічний аналіз дозволяє визначити наявність внутрішніх ресурсів і засобів для використання зовнішніх можливостей за допомогою стратегічної діагностики та оцінки функціональних зон підприємства, виявити їх сильні та слабкі сторони. До показників оцінки внутрішнього середовища фінансового стану сільськогосподарських підприємств відносяться показники економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств, використання капіталу і трудових ресурсів, показники ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності.

Стратегічне управління формуванням та використанням кадрового потенціалу на підприємстві в цілому залежить від напрямків стратегічного управління кадрового потенціалу на рівні національної економіки. Стратегічне управління спирається на потенціал кадрового базису, як її основу, орієнтує виробничу діяльність на запити споживачів, здійснює гнучке регулювання і своєчасні зміни в організації, адекватності впливу навколишнього середовища, що дозволяють домагатися конкурентних переваг для виживання організації і досягнення своїх цілей у довгостроковій

перспективі.

Сьогодні вже ні в кого не викликає сумнівів той факт, що основною конкурентною перевагою будь-якого господарюючого суб'єкта є персонал. Формування персоналу сільськогосподарського підприємства є основним напрямком діяльності в процесі управління персоналом, так як залучення на підприємство нових співробітників в потрібних якості і кількості припускає в майбутньому підвищення ефективності праці, визначає конкурентний потенціал і конкурентні переваги підприємства в ринкових умовах господарювання. Постійні зміни зовнішніх факторів призводять підприємство до необхідності застосування нових методів, способів і інструментів формування персоналу.

Питанням вивчення управління і формування персоналу займається велика кількість вчених-економістів, психологів-біхевіористів, безліч фахівців із суміжних галузей науки, а також керівники, HR-менеджери, співробітники рекрутингових агентств і ін.

Великий внесок у вивчення проблем управління і, зокрема, формування персоналу внесли вчені: В.Р. Веснін, А.Г. Поршнев, З.П. Румянцева, Н.А. Саломатін, А.Я. Кибанов, Л.Е. Довгань, М.Д. Віноградській, М.І. Мурашко, К.П. Трошина, Ф.І. Хміль, Н.В. Костроміна, А.Д. Новікова, а також іноземні вчені такі, як: А. Хоскінг, Д. Купер, І. Робертсон і багато інших. Слід позначити, що в останні роки підприємства зіткнулися з труднощами в сфері політики персоналу (в тому числі і набору та відбору нових працівників). Виною тому часті зміни в організаційній структурі, зміна власників, зміни стратегії розвитку, впровадження нових управлінських концепцій. Гостро стоїть проблема ранньої плинності кадрів. Адже при остаточному наймі працівника на підприємство не виключено відторгнення новими співробітниками нових норм, правил, умов праці, колективу, що нерідко закінчується звільненням за власним бажанням. Після таких інцидентів підприємство несе відчутні економічні втрати. При цьому страждає й імідж підприємства на ринку праці, як що не піклується про свій

персонал.

Присутній ряд проблем у сфері управління персоналу, зумовлених специфікою самих організацій. Підприємствам великого мегаполісу доводиться боротися за увагу потенційних кандидатів. Присутній гостра нестача вузько кваліфікованих кадрів.

Передбачуваними шляхами вирішення проблем в галузі формування персоналу є: проведення реструктуризації відділів по персоналу з перерозподілом посадових обов'язків; перегляд системи комунікацій відділів по персоналу з підрозділами підприємства; розробка заходів по зменшенню витрат на формування персоналу на підприємстві; визначення мотиваційних важелів, здатних стимулювати співробітників відділів по персоналу до ефективнішого і результативного участі в процесі формування персоналу на підприємстві; створення інструменту для стратегічного та операційного розрахунків необхідних витрат на формування персоналу на підприємстві [1].

Для вирішення, вище перерахованих проблем у області формування персоналу на підприємствах агрокомплексу запропоновано використання програмно-цільовий підходу (ПЦП).

У широкому розумінні програмно-цільовий підхід (ПЦП) дозволяє вирішувати складні проблеми за допомогою розробки та реалізації системи програмних заходів, орієнтованих на цілі, досягнення яких забезпечує рішення існуючих проблем. При цьому сукупність цілей і цільових завдань утворюють багаторівневу, ієрархічно побудовану цільову систему, що охоплює всі цільові елементи, досягнення яких потрібно для рішення програмної проблеми.

Дослідженню ПЦП присвячено праці українських й зарубіжних вчених (В. Василенко, О. Віханський, Є. Голубков, Л. Дідівська, Л. Довгань, У. Кінг, Н. Карданська, Д. Кліланд, В. Немцов, Р. Райзберг, В. Тамбовцев, Т. Ткаченко).

На сьогодні загально визнаною є думку, що ПЦП підхід є найважливішим інструментом здійснення державної соціальної та

економічної політики розвитку країни та підприємств. Цільові програми являють собою пов'язані за ресурсами, виконавцями і строками здійснення комплекси науково-дослідних, організаційно-господарських та інших заходів, що забезпечують ефективне вирішення конкретних завдань в області економічного, соціально-демографічного, культурного, екологічного й регіонального розвитку та розвитку підприємств [2].

Умови використання ПЦП повністю відповідають специфіці проблем формування та використання кадрового потенціалу та дозволяють розглядати його в якості одного з основних методів здійснення якісних змін соціально-економічної ситуації як на державному рівні так на рівні підприємства.

Формулювання цілей розроблюваних програмних напрямків орієнтовано на виділені характеристики кадрового потенціалу – демографічну, мотиваційну, кваліфікаційну, досвідну, когнітивну, асертивну, організаційну, тому що саме вони є основою формування кадрового потенціалу. Реалізація програмних напрямків пов'язана з використанням для контролю їх виконання системи показників, що була утворена для формування інтегрального показника кадрового потенціалу.

Дослідження характеристик кадрового потенціалу й ринку праці, аналіз статистичних даних з праці й виділення на їх основі пріоритетних областей використання кадрів на короткострокову й середньострокову перспективу, результати статистичного дослідження стану й перспектив розвитку кадрового потенціалу, аналіз діяльності освітніх установ, соціальної політики, її впливу на стан і розвиток кадрового потенціалу приводять до висновку, що стан і розвиток кадрового потенціалу вимагає комплексного управління з боку держави, роботодавців (підприємств), освітніх установ і громадян.

Управління кадровим потенціалом вимагає постійного моніторингу ринку праці й ринку освітніх послуг, у тому числі даних про відповідність попиту та пропозиції робочої сили з профілю й рівня кваліфікації в розрізі спеціальностей (професій), галузей, а також інформації про причини

дисбалансу ринку праці.

Одним з найважливіших напрямків діяльності, передбачених Програмою, є підготовка (у тому числі випереджальна), підвищення кваліфікації й перепідготовка кадрів для забезпечення інноваційних процесів в національній економіці. Крім вищевикладеного Програма передбачає: стимулювання громадян і господарюючих суб'єктів до підвищення кваліфікації; створення механізмів підвищення професійної й соціальної мобільності робочої сили на ринку праці.

Програма передбачає поетапний процес створення системи формування та використання кадрового потенціалу як на рівні держави так і на рівні підприємства.

Таким чином, у зв'язку з тим, що формування трудового потенціалу підприємств є складним динамічним процесом, орієнтованим на максимальну взаємодію з зовнішнім середовищем і забезпечення високої якості реалізації, важливо визначити, які саме фактори обумовлюють розвиток його елементів і впливають на їхню збалансованість і ефективність використання.

Трудовий потенціал підприємства має формуватися на основі економічних оцінок здібностей людей, створювати певний дохід. Чим вища індивідуальна продуктивність праці робітника і триваліший період його діяльності, тим більший він приносить дохід і є більшою цінністю для підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Синиціна Ю.П., Шпортко Г.Ю. Моделирование системы формирования персонала промышленного предприятия / Економічний вісник НГУ – 2014. – № 1. – С. 163–165
2. Синиціна Ю.П., Карпенко Т.В. Стратегічне управління формуванням та використання кадрового потенціалу згідно програмно-цільового підходу / Ефективна економіка [електронний ресурс] – 2014. – № 3.

НАПРЯМИ, ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

Карпенко Т.В. – викладач кафедри менеджменту НМетАУ, к.е.н.

В сучасних умовах розвитку економіки України, кадрове забезпечення будь-якої галузі є першочерговим завданням керівників держави. Результативність реформ в агропромисловому комплексі України (далі - АПК), що спрямовані на забезпечення нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та її експортної складової, підвищення якості харчових продуктів до міжнародних стандартів, забезпечення продовольчої безпеки країни значною мірою залежить від кадрового потенціалу, рівня підготовки працівників та фахівців.

За часів незалежності України її АПК зазнав докорінних трансформацій. Особливо це стосується аграрного сектору, в якому незавершеність розпочатих реформ, особливо земельної, неефективні процеси роздержавлення й приватизації сільськогосподарських, інших промислових підприємств, а також знищення колективної форми власності на землю й підприємства, запровадження різних форм господарювання сприяли його занепаду. Недосконалі реформи в АПК призвели до масового вивільнення кваліфікованих робітничих кадрів і працівників, неконтрольованості процесів відтворення та нарощування кадрового потенціалу, що і зараз зумовлює низький рівень ефективності праці, діяльності агропромислових, і особливо, сільськогосподарських підприємств в Україні.

Вивченню проблем формування та оцінці трудового потенціалу підприємства присвячують свої праці багато вчених-економістів: Базаров Т. Ю., Божко Е. А., Васильченко В. С., Гавва В. Н., Герасимчук В. Г., Гринкевич С. С., Краснокутська Н. С., Лич В. М., Світовий О. М., Сьомченко В. В., Тітяєв В. В., Федонін О. С..

Трудовий потенціал підприємства являє складну, динамічну, відкриту

систему, яка є складовою трудового потенціалу суспільства. Але трудовий потенціал підприємства не є простою сумою трудових потенціалів працівників - тому, що об'єднання працівників у колектив дає ефект колективної праці, або синергичний ефект. Він змінюється з розвитком освітнього і професійного рівня персоналу та його кількісного складу (плинність кадрів, їх скорочення або збільшення) [1, с. 65-71].

Процес формування трудового потенціалу підприємства є одним з напрямків його економічної стратегії і передбачає створення й організацію системи ресурсів і компетенцій таким чином, щоб результат їхньої взаємодії був фактором успіху в досягненні стратегічних, тактичних і оперативних цілей діяльності підприємства. [2, с. 28].

Важливість кадрової проблеми в АПК підтверджують вітчизняні та міжнародні експерти аграрного бізнесу. За оцінками фахівців Українського клубу аграрного бізнесу, на даний час 40% сільгоспідприємств відчують гостру потребу у висококваліфікованих робочих кадрах.

Найбільше не вистачає галузі працівників базових спеціальностей - агрономів, інженерів-механіків, ветеринарів, зоотехніків. При цьому навіть ті кадри, що є в наявності, часто не володіють необхідними навичками. Відсутність кваліфікованих кадрів призводить до вкрай негативних наслідків - до загальмування розвитку виробництва та впровадження нових технологій, підвищення витрат на ведення бізнесу, передусім, витрат на навчання персоналу. У великих компаніях витрати на навчання молодих фахівців і підвищення їх кваліфікації є дуже суттєвими. Про це наголошують і міжнародні експерти. Так, директор департаменту агробізнесу ЄБРР ЖільМіттеталь вирішення проблеми щодо забезпечення вітчизняних аграрних компаній кваліфікованими робітничими кадрами та спеціалістами вбачає у необхідності їх підготовки, підвищенні кваліфікації, причому освіта в аграрному секторі розглядається як один з напрямів для інвестицій в Україну.

Основними чинниками низької ефективності кадрового потенціалу в

АПК і досі залишаються:

- збереження тенденції відпливу фахівців аграрної сфери. Плинність кадрів серед зазначеної категорії працівників галузі сягнула 31,0%;

- відсутність дієвого механізму закріплення молодих спеціалістів. Із 88% випускників, що отримують направлення на роботу в сільське господарство, кожен четвертий не розпочинає роботу за направленням і майже половина звільняються протягом першого року роботи, переходячи до інших сфер виробництва;

- відсутність системної кадрової роботи в органах державної влади на місцевому та регіональному рівнях щодо: планування потреби у робітничих кадрах, спеціалістах, формування обсягів їх підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації за професіями, необхідними підприємствам, ротації кадрів, їх кар'єрного зростання;

- відсутність дієвого механізму державного замовлення на підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації робітничих кадрів та фахівців за професіями, що конче необхідні підприємствам, конкретним роботодавцям;

- послаблення уваги, а нерідко і відсутність системної роботи керівників аграрних підприємств, а також органів управління агропромисловим розвитком до роботи з резервом кадрів, його підготовки та ефективного використання;

- наростання темпів відпливу молоді з сільських територій, погіршення демографічної ситуації. За розрахунками фахівців, щороку з географічної карти України зникають у середньому 26 сільських поселень;

- збереження досить низького рівня оплати праці в АПК, особливо в аграрному секторі.

Рівень оплати праці у сільському господарстві на 36,0% нижчий від середнього в економіці.

Крім того, вкрай негативний вплив на ефективність кадрового потенціалу в АПК, відновлення ефективної кадрової роботи з кадрами має і сучасний соціально-економічний стан більшості підрозділів АПК, соціальне

становище людей, що живуть і працюють у сільській місцевості. Значна частина працездатного населення витісняється з аграрного виробництва в особисті селянські господарства, посилюються безробіття і міграційні процеси. У 14 тис. (49,0% їх загальної кількості) сільських населених пунктів відсутні будь-які виробничо-управлінські підрозділи. На жаль, у всій країні, у тому числі в сільській місцевості, сьогодні спостерігається низький рівень народжуваності і високий рівень смертності. Усі ці негативні явища свідчать про соціально-професійну незахищеність працівників, низьку мотивацію їх праці, що не сприяють підвищенню їх кваліфікації та професійної майстерності, опануванню нових професій, розвитку самоосвіти.

В умовах дефіциту кваліфікованих кадрів для АПК пріоритетною стає проблема підготовки і виховання робітничих професій і фахівців, здатних адаптуватися до нових вимог ринкового економічного регулювання, ефективно здійснювати виробничу діяльність в умовах жорсткої конкуренції, невизначеності та несприятливої демографічної ситуації. Це вимагає, по-перше, переосмислення кадрової політики, насамперед її регіоналізації з урахуванням перспектив соціально-економічного розвитку регіонів, по-друге, переконструювання і перепрофілювання діяльності навчальних установ, в яких здобуття професійної освіти здійснювалося без урахування інтересів і перспектив розвитку регіонів. Сьогодні існуюча мережа вищих навчальних закладів України, що забезпечує підготовку робітничих кадрів та спеціалістів для АПК, функціє без належного врахування цих потреб. По-третє, потрібна науково обґрунтована стратегія розвитку професійної освіти кадрового потенціалу АПК України, що базуватиметься на основоположних принципах - професійності, універсальності, фундаментальності, інтегративності, багаторівневості і регіональності освіти. По-четверте, необхідно суттєво удосконалити систему державного замовлення у напрямі більшої орієнтованості замовлення на підготовку працівників робітничих професій і фахівців для конкретного роботодавця - держави, бізнесу, приватного підприємця. Для цього слід забезпечити умови створення

консалтингових центрів, навчальних центрів на базі спеціалізованих навчальних закладів, які будуть виконувати державне замовлення на підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кваліфікованих кадрів АПК.

У зв'язку з цим державна кадрова політика в АПК як складова частина сучасної аграрної політики держави в умовах реформування сільського господарства на засадах приватної власності на землю та майно, вільного вибору видів виробничої діяльності, активізації інвестиційної діяльності, проведення соціальної політики та нових суспільних відносин вимагає комплексного підходу і повинна передбачати конкретні заходи.

По-перше, необхідно задовольнити потреби агропромислового комплексу у висококваліфікованих фахівцях, по-друге - створити умови для сільської молоді щодо здобуття професійно-технічної та вищої освіти.

По-третє, доцільно оновити перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів сільського господарства.

По-четверте, активізувати роботу з кадровим резервом..

По-п'яте, створити умови формування сучасної управлінської еліти.

По-шосте - забезпечити умови для підвищення доходів усіх зайнятих в аграрній сфері, а також розвитку соціальної сфери на селі, яка є основою для задоволення соціальних потреб сільських мешканців. Здійснення вищезгаданих заходів повинно проходити з урахуванням наявного кадрового потенціалу, фактичного його розміщення у виробничій та управлінській сферах, сучасного стану агропромислового виробництва, а також перспектив його розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Базаров Т. Ю. Управление персоналом : [навч. посіб.] 8-е изд., стереотип. / Т. Ю. Базаров - М. : Академия, 2010. - 224 с.

2. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: [навч. посіб.]. / Н. С. Краснокутська - К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 352 с.

ОСОБЕННОСТИ СТРАТЕГИЧЕСКОГО КОНТРОЛЛИНГА В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ

*Козенкова Н.П. – старший преподаватель кафедры финансов,
Национальная металлургическая академия Украины*

*Козенкова В.Д. – магистрант, Национальная металлургическая академия
Украины*

Значение стратегического планирования, позволяющего предприятиям выживать в конкурентной борьбе в долгосрочной перспективе, резко выросло в последние десятилетия. Предприятия в условиях жесткой конкуренции вынуждены концентрировать внимание не только на внутреннем состоянии дел, но и разрабатывать стратегию долгосрочного существования, позволяющую вовремя реагировать на изменения внешней среды. В прошлом предприятия могли функционировать, ориентируясь только на ежедневную работу, на внутренние проблемы, связанные с повышением эффективности использования ресурсов в текущей деятельности. Сейчас же исключительно важным становится осуществление такого управления, которое обеспечивает адаптацию предприятия к быстро изменяющейся среде, то есть управление согласно разработанной стратегии. Все это подтверждает актуальность настоящей работы.

Стратегическое управление решает более сложные задачи выбора перспективных видов бизнеса при неопределенности в информационном плане будущей конъюнктуры рынка и политики по отношению к тем видам бизнеса, которые успешны сегодня, но которые могут потерять свои приоритеты в будущем в связи с изменениями в общественных потребностях и потребительских приоритетах. Эти изменения имеют тенденцию нарастания, и в последние годы многие предприятия функционируют в условиях стратегических неожиданностей, потери контроля над внешней средой, замедления темпов роста и ограниченности ресурсов.

Проблемам стратегического управления посвящены труды известных

ученых Л. И. Абалкина, И. Ансоффа, Р. Акоффа, П.Ф. Друкера, М. Мескона, Г. Минцберга, М. Портера, А. Дж. Стрикленда, А. А. Томсона, М. Эддоуса и др. В их трудах рассматриваются концепции различных стратегий, функций стратегического управления, выбора конкурентных стратегий. Однако не затрагиваются такие проблемы как разработка и моделирование механизмов выбора стратегий и их реализации, а если и затрагиваются, то косвенно в связи с исследованиями авторами вторичных аспектов стратегического менеджмента. В большинстве этих работ основной акцент при изучении системы управления предприятиями делается на оперативном и текущем управлении и специфике их использования на микроуровне. Вместе с тем, любая система управления должна опираться на обширные исследования и фактические данные. Поэтому необходимо постоянно заниматься сбором и анализом огромного количества информации об отраслях народного хозяйства, рынке, конкуренции и т.п. Особенно важным этот процесс является для стратегического управления.

Специалисты уже длительное время изучают и анализируют стратегию как явление и инструмент решения их проблем, потому что хотят знать, что им делать в долгосрочной перспективе, как, хотя бы частично, руководить процессами, которые происходят на предприятии и вокруг него. Для решения этой проблемы в менеджменте используется стратегическое управление. С одной стороны, стратегию отождествляют с положением на рынках, с мерами, позволяющими усилить конкурентные позиции и долю рынка и др. С другой стороны, стратегию как цель управления можно определить как идеальную модель предприятия, в которой реализуется «виденье» его руководителей и владельцев [2].

Стратегия — это долгосрочный курс развития предприятия, способ достижения целей, который оно определяет для себя, руководствуясь собственными рассуждениями в пределах своей политики. В самом общем виде стратегия — это генеральное направление действия предприятия, следование которому в долгосрочной перспективе должно привести его к

цели. Такое понимание стратегии справедливо только при рассмотрении верхнего уровня организации. Для более низкого уровня в иерархии стратегия верхнего уровня превращается в цель, хотя для более высокого уровня она является средством.

Понимание взаимосвязи элементов стратегического выбора важно для осознания сложности процесса планирования стратегии и необходимости создания системы стратегического управления, помогающей преодолеть эти сложности. На вершине иерархической пирамиды находится миссия (генеральная цель) предприятия. Генеральная цель детализирует общественный статус предприятия и создает ориентиры для определения целей и стратегий на различных уровнях управления. В основании миссии расположены основные цели, которые разрабатываются для обеспечения миссии и в ее рамках [1].

Стратегические задачи связаны с проблемами, которые возникают как во внешней сфере организации, так и внутри нее при реализации выбранной стратегии. В основе процесса стратегического планирования лежат ресурсы, необходимые для достижения генеральной и локальных целей предприятия, реализации стратегии и для выполнения отдельных программ и проектов.

Существенным фактором, который предопределяет принятие неправильных стратегических решений, является отсутствие на отечественных предприятиях эффективной информационной системы. В последние годы в качестве основы такой системы используется концепция контроллинга, под которым понимают специальную саморегулирующую систему методов и инструментов, направленную на функциональную поддержку менеджмента предприятия. Традиционно распространен финансовый контроллинг, ориентированный на функциональную поддержку финансового менеджмента, что определяет его содержание и основные задания. Ведущей целью финансового контроллинга является ориентация управленческого процесса на максимизацию прибыли и стоимости капитала владельцев при минимизации риска и сохранении ликвидности и

платежеспособности предприятия.

Реализация положенных на финансовый контроллинг заданий достигается в ходе выполнения службами контроллинга своих функций и использования специфических методов. В зависимости от выполняемых функций и методологической поддержки финансовый контроллинг разделяют на стратегический и оперативный.

Отсутствие согласованности ученых в трактовке понятия «стратегический контроллинг» ставит перед необходимостью формирования основных направлений, характеризующих систему стратегического контроллинга. К ним относятся: поиск информации за пределами предприятия о конкурентах и ее анализ; определение зависимости между стратегической позицией, выбранной компанией, и ожидаемым применением внутренней отчетности предприятия с точки зрения стратегического позиционирования; получение конкурентного преимущества за счет анализа способов сокращения расходов и цепочке ценности и оптимизации факторов затрат. Можно утверждать, что стратегический контроллинг — это определенный способ отражения финансовых и учетных проблем предприятия.

Стратегический контроллинг должен обеспечивать руководство предприятия и других пользователей значимой информацией о стратегии предприятия (изменении текущих показателей в стратегическом положении). С точки зрения стратегического контроллинга, такой показатель, как прибыль, рассматривается не как внутренний показатель, характеризующий результат деятельности предприятия, а как внешний показатель, характеризующий положение предприятия по отношению к конкурентам.

Следовательно, целью стратегического контроллинга является формирование информации о возможных приоритетных направлениях развития стратегии бизнеса предприятия путем выявления причинно-следственных связей при сопоставлении данных о затратах, ценах, спросе, финансовом положении и других с аналогичными данными конкурентов, а

також прийняття мер по регулюванню возникших отклонений и оптимизации соотношения затрат и прибыли.

Таким образом, стратегический контроллинг предназначен для обеспечения координации функций стратегического планирования, контроля и системы информационного обеспечения процесса стратегического планирования и управления на предприятии. Главной задачей стратегического контроля является поддержание жизнеспособности стратегического плана, что предполагает проверку адекватности формулировки стратегии и методов ее реализации. Важной задачей стратегического контроллинга становится оказание методической помощи по созданию системы раннего выявления тенденций и факторов, способных принести при их развитии либо выгоду, либо ущерб для функционирования предприятия.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Боумен К. Основы стратегического менеджмента. Пер. с англ. под редактор Л.Г. Зайцева, М.И. Соколовой. — М: Юнити, 1998.
2. Дойль П. Менеджмент: Стратегия и тактика. — Спб: Питер, 1999.

РИЗИКИ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Ткачук Г.Ю. – доцент кафедри економіки підприємства

Житомирського державного технологічного університету, к.е.н., доцент

Підприємство це відкрита економічна система, що функціонує у зовнішньому середовищі, яке характеризується складністю та динамізмом. Отже, його діяльність кожного дня піддається певній долі ризику. Забезпечення можливостей ідентифікації ризиків в господарській діяльності дасть можливість полегшити оцінку та підбір заходів щодо їх мінімізації. Тому, ефективність організації системи забезпечення економічної

безпеки підприємства може бути досягнута за умови об'єднання в єдиний цілісний механізм методів, засобів і інструментів, які у своїй сукупності здатні забезпечити безпеку, при збереженні його ресурсів. Таким чином, дослідження питання ризиків в системі управління економічною безпекою суб'єктів господарювання постає досить гостро, особливо за умов нестабільної соціально-економічної ситуації в Україні.

Дослідженням сутності ризиків в господарській діяльності підприємств, а також їх класифікацією та застосуванням відповідних інструментів для їх мінімізації займалися такі науковці сучасності, як: О. Беліков, М. Капустін, О. Кучеренко, А. Олейніков, В. Попович, Ю. Прохорова, О. Ястремський та ін. Незважаючи на велику кількість напрацювань в даній сфері вважаємо, що дане питання потребує додаткової уваги, особливо в площині забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Метою роботи є дослідження сутності ризиків в процесі управління економічною безпекою підприємства.

Мінливість зовнішнього середовища з кожним роком висуває більш жорсткі вимоги до системи економічної безпеки підприємства. Така система повинна враховувати існуючі небезпеки, загрози та ризики, а також прогнозувати потенційні з метою мінімізації негативних наслідків.

Існують різні підходи до сутнісного наповнення поняття «ризик». Так, О. Ястремський під ризиком розуміє ймовірність втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів через виникнення втрат у результаті здійснення певної виробничої, фінансової або іншої діяльності [8, с. 52].

На думку І. Плетникової неприємний ризик – це можливість виникнення несприятливих наслідків для суб'єкта, що господарює, при сформованих зовнішніх і внутрішніх умовах (при відсутності реакції підприємства можливі несприятливі для нього наслідки) [5, с. 9].

В словнику С.І. Ожегова під ризиком розуміється можлива небезпека

або дія, що може мати негативні наслідки [4, с. 716].

Проте, досить часто науковці ототожнюють такі поняття як «ризик» та «загроза». Так, Т. Васильців пропонує вживати терміни «ризик» і «загроза» як синоніми: «... доцільно розглядати ті сфери, в яких можуть виникати загрози економічній безпеці підприємництва, зокрема, за напрямками: виробничі, галузеві, політичні, економічні, фінансові, інноваційні та юридичні ризики» [1, с. 28]; «... до ризиків економічної безпеки підприємництва, які можна частково попередити, необхідно віднести серйозні системні загрози» [1, с. 31]. На думку І.П. Мігуса та С.М. Лаптеваризик є результатом впливу загроз на господарську діяльність суб'єктів господарювання [3].

О.М. Ляшенко розглядаючи поняття «ризик» акцентує увагу на його дуальності: по-перше, ризик це усвідомлена частина небезпеки (пасивний бік), і, по-друге, активна дія, що спрямована або на усунення небезпеки чи загрози, чи навпаки, свідоме, (але вірогідне) отримання шкоди, збитку тощо [2, с. 244]. Дослідивши підходи до визначення поняття «ризик» можна дійти наступних висновків:

- існує тісний взаємозв'язок між поняттям «ризик» та «загроза», проте деякі вчені ототожнюють дані поняття;

- є ряд визначень у яких вчені вказують на те, що одне поняття витікає з іншого, таким чином загрози виступають джерелом ризику, і, навпаки, ризик є джерелом загрози;

- ризик також розглядають у якості складової загрози (усвідомлена частина загрози);

- під ризиком розуміють свідому дію що може стати загрозою, таким чином у даному випадку ризик виступає дією та можливим джерелом загрози.

Для забезпечення можливостей найбільш повного охоплення ризиків господарської діяльності, полегшення здійснення їх оцінки та забезпечення ефективного управління ними на основі впровадження виваженої системи заходів щодо їх мінімізації проводиться їх класифікація. Найбільш широко

класифікацію видів ризиків в управлінні економічною безпекою підприємства представлено В.В. Прохоровою[6, с. 39]. Вона пропонує ризик класифікувати за наступними ознаками: в залежності від осіб, що приймають рішення; за адекватністю часу прийняття рішення; за межами допустимості; за ступенем системності; за ступенем обґрунтованості прийнятого ризику; за місцем виникнення; за рівнем економічного управління; за сферою походження; в залежності від причин виникнення.

З огляду на вище сказане зауважимо, що ризик – це поняття, що пов’язане певною мірою із невизначеністю результату внаслідок прийнятого управлінського рішення (дії і/або обставин). В економічній літературі існує також поняття «виправданий ризик». Таким чином, поняття ризик не можливо ототожнювати із обов’язковими втратами підприємства, адже під «виправданим ризиком» розуміють певні можливості, що можуть мати позитивний прояв у вигляді додаткових надходжень (прибутку)[7, с.192].

Отже, поняття ризик та загроза характеризує стан захищеності діяльності підприємства. Вміння вчасно виявляти, попереджати та мінімізувати ризики є запорукою забезпечення безпеки підприємства. Саме тому, впровадження комплексної системи забезпечення економічної безпеки із науково обґрунтованою та оптимальною системою витрат на її функціонування позитивно вплине на загальний фінансовий стан суб’єктів господарювання, що в кінцевому підсумку позитивно відобразиться на оздоровленні усієї економічної формації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : [монографія] / Т.Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.
2. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : [монографія] / О. М. Ляшенко. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. – 400 с.

3. Мігус І. П. Необхідність розмежування понять «загроза» та «ризик» при діагностиці економічної безпеки суб'єктів господарювання / І.П. Мігус, С.М. Лаптев. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=821>
4. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М.: Рус.яз., 1985. – 797с.
5. Плетникова І. Л. Визначення рівня і забезпечення економічної безпеки залізниці: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.07.04 / І. Л. Плетникова. – Х.: Харківська державна академія залізничного транспорту, 2001. – 15 с.
6. Прохорова В.В. Управління економічною безпекою підприємств: монографія/ В.В. Прохорова, Ю.В. Прохорова, О.О. Кучеренко. – Харків: УкрДАЗТ, 2010. – 282 с.
7. Рудніченко Є.М. Загроза, ризик, небезпека: сутність та взаємозв'язок із системою економічної безпеки / Є.М. Рудніченко// Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2013. – № 25 (І). – С.188-195.
8. Ястремський О.І. Основи теорії економічного ризику: Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. / О.І. Ястремський. – К.: «АртЕк», 2001. – 248 с.

ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

*Іванечко О.В. – магістр, Житомирський державний технологічний
університет*

*Ткачук Г.Ю. – доцент кафедри економіки підприємства
Житомирського державного технологічного університету, к.е.н., доцент*

Проблеми відтворення основних засобів є найголовнішими у вирішенні питань підвищення ефективності господарської діяльності підприємств. Розвиток ринкових відносин, зміна форм та структури власності призвели до необхідності негайного перегляду засад фінансового відтворення основних

засобів підприємств. Невирішені питання набули значної глибини, що призвело до зниження рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняних товаровиробників на внутрішніх та зовнішніх ринках. Саме тому проблеми фінансування відтворення основних засобів підприємств наразі стають надзвичайно актуальними.

Значний внесок у дослідження відтворення основних засобів належить таким вченим, як: В.Г. Андрійчук, В.Я. Амбросов, Л.М. Анічін, А.П. Гайдуцький, О.І. Гуторов, М.Я. Дем'яненко, С.М. Євтушенко, О.В. Олійник, В.Я. Плаксієнко, В.М. Трегобчук, В.Й. Шиян, О.І. Добриніна, О.І. Ноткіна, Л. Гітмана, М. Джонка, В. Шарпа та ін. Однак залишається велика кількість невіршених і дискусійних питань, пов'язаних із необхідністю винайдення та оптимізації джерел фінансового відтворення основних засобів.

Мета дослідження - виявити сутність та проблеми фінансування відтворення основних засобів підприємства.

Знаряддя праці є одним з показників технічного прогресу та виробничих можливостей, якими володіє суспільство. Фактором, що визначає ефективність виробничого процесу є рівень відповідності засобів праці, що використовуються у виробництві, сучасному науково-технічному прогресу. Від технічних особливостей основних засобів залежить випуск продукції потрібної якості та асортименту, рівень витрат праці та матеріалів на одиницю продукції та умови праці. Використання застарілого обладнання є причиною збільшення фондомісткості виробництва, збільшення собівартості продукції, матеріаломісткості, подовження виробничого циклу, зростання частки бракованої продукції, зменшенні ефективності праці, тощо.

Основні засоби в процесі їх експлуатації зношуються, відбувається процес не лише фізичного, а й морального старіння [3, с. 176]. Внаслідок фізичного зносу погіршуються технічні та соціальні характеристики основних засобів. Моральний знос характеризується поступовою втратою засобами праці своєї споживної вартості внаслідок удосконалення існуючих та створення нових засобів виробництва, створення нової технології [2, с.

246].

Ситуація, що склалася в сфері управління основними засобами, показує, що більша частина споруд, техніки і обладнання українських підприємств зношена фізично і морально застаріла, і, тому вимагає відновлення. За офіційними даними і експертними оцінками більше 60% основних засобів усіх підприємств країни є застарілими [4]. Вони вже не забезпечують ефективне і конкурентоспроможне виробництво.

Саме тому, особливого значення наразі набувають процеси відтворення основних засобів. Відтворення основних виробничих засобів – це процес безперервного їх оновлення [5]. Але, просте підвищення амортизаційних норм не призведе до значного поліпшення відтворення основних фондів. З метою збільшення амортизаційних коштів підприємств необхідно підвищувати ставки нарахування амортизації та вартість її об'єктів. Тобто стимулювати прискорене введення основних фондів як результат інвестування за рахунок різних джерел фінансування.

Під відтворенням розуміють безперервне оновлення процесу виробництва [2, с. 120]. Розрізняють просте та розширене відтворення [5]. Просте відтворення основних виробничих засобів здійснюється у двох формах: заміни зношених або застарілих основних виробничих фондів та капітального ремонту діючих основних засобів. За рахунок простого відтворення у кожному наступному циклі відбувається створення основних виробничих засобів у попередніх обсягах та з однаковою якістю. Джерелом фінансування заміни зношених основних засобів є нарахована сума амортизації. За умовами розширеного відтворення кожного наступного циклу здійснюється кількісне і якісне зростання основних засобів [5].

Отже, відтворення основних засобів є системним процесом, ефективно управління яким дає можливість забезпечувати стабільне функціонування суб'єкта господарювання, успішну реалізацію виробничої політики підприємства. Таким чином, для підвищення конкурентоспроможності підприємств за рахунок використання сучасного виробничого обладнання в

умовах невизначеності ринкових відносин, керівникам необхідно переосмислити свої підходи до формування фінансових джерел на ефективне використання в процесі відтворення основних виробничих засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондаренко О. Сучасні напрямки відтворення основних засобів/ О. Бондаренко //Економіка: проблеми теорії та практики. – 2005. - № 15. – С. 120-127.
2. Гетьман О.О. Економіка підприємства: Навч. посіб. – 2-ге видання / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
3. Маринич І.А. Значення процесу відтворення основних фондів підприємств у підвищенні ефективності їхнього використання / І.А. Маринич, О.В. Кот // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3.– С. 175-179.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
5. Федаш Г.В. Формування стратегії відтворення основних виробничих фондів підприємства / Г.В. Федаш. –[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2._SND_2007/Economics/19243.doc.htm.

СУТНІСНЕ НАПОВНЕННЯ ПОНЯТТЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

*Башинська Н.І. – магістр, Житомирський державний технологічний
університет*

*Ткачук Г.Ю. – доц. кафедри економіки підприємства Житомирського
державного технологічного університету, к.е.н., доц..*

Одним із факторів успішного виходу економіки України з соціально-економічної кризи, та її інтеграції у світове співтовариство має стати

формування та використання трудового потенціалу, спроможного забезпечити ефективне управління підприємством та зростання конкурентоспроможності суб'єктів господарської діяльності. Наразі існує пряма залежність між рівнем конкурентоспроможності економіки країни, рівнем добробуту населення та якістю трудового потенціалу. Отже, важливим елементом продуктивних сил та джерелом розвитку економіки є люди, їх здоров'я, майстерність, якість освіти, рівень підготовки, мотивація діяльності тощо. З метою розвитку стратегічного потенціалу особливої актуальності набуває вирішення проблеми підвищення ефективності формування та використання трудового потенціалу як на рівні держави, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання.

Дослідженням питань формування та використання трудових ресурсів та потенціалу підприємства займалися таких учені, як: О. Грішнова, А. Колот, О.Федонін, В. Новіков, В. Приймак та ін. Проте, дане питання набуває особливої актуальності, тому потребує більш детального вивчення.

Метою статті є дослідження трудового потенціалу підприємства його складових та основних підходів до визначення сутності.

Найуживанішими економічними поняттями поряд з «трудоим потенціалом» є «трудоі ресурси» і «персонал». Проте, між ними існує багато розбіжностей, спробуємо описати їх з метою виявлення спільних та відмінних рис.

Трудоі ресурси – це економічно активна, працездатна частина населення регіону, яка володіє фізичними і культурно-освітніми можливостями для участі в економічній діяльності підприємства (організації). Персонал – це сукупність постійних працівників, що отримали необхідну професійну підготовку та(або) мають досвід практичної діяльності.

Спільними для цих економічних понять є такі риси[1]:

- обов'язкова участь чи спроможність до участі у господарській діяльності (включення до системи економічних відносин);
- прогнозованість корисного результату від цієї участі;
- виключне значення якісних характеристик.

Трудовий потенціал працівника – це індивідуальні інтелектуальні, психологічні, фізіологічні, освітньо-кваліфікаційні та інші можливості особистості, які використовуються чи можуть бути використані для трудової діяльності. Груповий (бригадний) трудовий потенціал крім трудового потенціалу окремих працівників включає додаткові можливості їх колективної діяльності на основі сумісності психофізіологічних і кваліфікаційно-професійних особливостей колективу. Трудовий потенціал підприємства (організації) – це сукупні можливості працівників підприємства активно чи пасивно брати участь у виробничому процесі в рамках конкретної організаційної структури виходячи з матеріально-технічних, технологічних та інших параметрів[2].

Отже, на відміну від трудових ресурсів, трудовий потенціал – це конкретні працівники, ступінь можливого використання здібностей яких у господарській діяльності підприємства залежить від якості управлінням.

Трудовий потенціал підприємства формується за рахунок використання потенційних можливостей окремих працівників і персоналу підприємства в цілому, що дає змогу забезпечити якісну збалансованість всіх факторів виробництва.

Сучасні тенденції формування потенціалу підприємства, зокрема, трудового, побудовані на індустріальному аспекті розвитку (ключовий фактор – техніко-технологічна база виробництва) і соціальному.

Залежно від критерію аналізу і поставленої мети розглядають такі видові прояви трудового потенціалу підприємства: за спектром охоплення можливостей працівників (індивідуальний трудовий потенціал, колективний трудовий потенціал); за характером участі у технологічному процесі (потенціал технологічного персоналу, управлінський потенціал); підприємницький трудовий потенціал, трудовий потенціал підприємства та ін. [3, с. 13].

Структура трудового потенціалу організації являє собою співвідношення різних демографічних, соціальних, функціональних,

професійних та інших характеристик груп працівників і відносин між ними [2].

Трудовий потенціал підприємства (організації) містить такі складові: кадрову, професійну, кваліфікаційну, організаційну.

Кадрова складова включає кваліфікаційний потенціал і освітній (пізнавальні здібності працівника).

Кваліфікаційна складова характеризується якісними змінами (уміння, знання, навички) в особистій складовій трудового потенціалу.

Професійна складова обумовлена характером та функціональним змістом праці і реалізується через набір необхідних робочих місць.

Організаційна складова визначає ефективність трудового потенціалу суб'єкта господарювання в цілому, може бути основою для прийняття управлінських рішень.

Особливу складність під час формування та використання трудового потенціалу викликає те, що людські ресурси підприємства одночасно є об'єктом і суб'єктом управління. Суб'єктом управління виступають керівники різних рівнів управління, а об'єктом управління є учасники виробничого процесу.

Таким чином для характеристики усієї сукупності працівників підприємства застосовуються терміни: персонал, кадри, трудовий колектив, трудовий потенціал. Персонал підприємства - сукупність постійних працівників, професійно підготовлених, з досвідом практичної діяльності, а трудовий потенціал включає можливості та вміння працівників не тільки ті, що можуть використовуватись, але й ті, що в перспективі можуть бути залучені. Трудовий потенціал підприємства формується з внутрішніх якостей і можливостей його працівників, а формування та збереження трудового потенціалу підприємства шляхом удосконалення існуючих і розробкою та впровадженням нових методів управління персоналом, спрямоване на ефективне його використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЖДЕРЕЛ:

1. Новойтенко І.В. Оцінка використання трудового потенціалу підприємства / В.І. Новойтенко, В.О. Войтович. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10133/1/Tezu%20%20Novoitenko%20Voitivich.pdf>
2. Тітікова А.О. Трудовий потенціал підприємства/ А.О. Тітікова, В.І. Дибленко, О.О. Шевченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://esnem_2012_9\(2\)_72.pdf](http://esnem_2012_9(2)_72.pdf)
3. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. / О.С. Федонін, І.М. Рєпіна, О.І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2006. – 316 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Савіцький В.В. – магістр, Житомирський державний технологічний
університет*

Ткачук Г.Ю. – доц. кафедри економіки підприємства

Житомирського державного технологічного університету, к.е.н., доц.

Сучасна модель розвитку людського потенціалу не забезпечує необхідних кількісних та якісних характеристик трудових ресурсів. Наразі існує тенденція до депопуляції, старіння, бідності населення, міграції кваліфікованої робочої сили за кордон, деформації у сфері зайнятості, маргіналізації підготовлених фахівців, незадовільних умов праці, відсутності стимулів до професійного розвитку на більшості підприємств, установ, організацій країни. Закріпленню цих негативних явищ сприяють застарілі форми організації праці та менеджменту, технологій виробництва й технічного оснащення, неадаптованість до ринкових умов, руйнування соціальної інфраструктури. Саме тому вирішення питань докорінної перебудови сучасного організаційно-економічного механізму реалізації

кадрової політики набуває особливої актуальності.

Кадрова політика є предметом дослідження багатьох науковців, серед яких найвідоміші В. Авер'янов, Г. Атаманчук, О. Воронько, С. Дубенко, В. Князєв, Г. Леліков, В. Луговий, В. Майборода, І. Надольний, О. Оболенський, В. Ребкало, В. Скуратівський, В. Троня, В. Цветкова, Г. Щокіна, В. Яцуба та ін. Однак варто зауважити, що організаційно-економічний механізм реалізації кадрової політики за сучасних економічних умов потребує додаткового опрацювання.

Метою дослідження є вивчення організаційно-економічного механізму реалізації кадрової політики підприємства.

Вітчизняний трудовий потенціал залишається однією з головних конкурентних переваг української економіки та має розглядатися як один з ключових важелів динамічного відновлення економічного зростання. Ефективне використання трудового потенціалу вимагає концентрації зусиль навколо динамічного підвищення продуктивності праці, відтак - розвитку реального сектору економіки на основі його модернізації та оновлення основного капіталу.

Кадрова політика підприємства – це система принципів, ідей, вимог, що визначають основні напрямки роботи з персоналом, її форми і методи. Кадрова політика визначає генеральний напрямок і основи роботи з кадрами, загальні і специфічні вимоги до них і розробляється власниками підприємства, вищим керівництвом, кадровою службою.

Основною метою кадрової політики є своєчасне забезпечення оптимального балансу процесів комплектування, збереження персоналу, його розвитку відповідно до потреб підприємства, вимог діючого законодавства та стану ринку праці.

Механізм реалізації кадрової політики підприємства являє собою систему планів, норм і нормативів, організаційних, адміністративних, соціальних, економічних і інших заходів, спрямованих на рішення кадрових проблем і задоволення потреб підприємства в персоналі.

До динамічних елементів кадрової політики слід віднести інформаційні, адміністративні та операційні зв'язки, що забезпечуються шляхом організації роботи кожного окремого працівника, шляхом розподілу обсягів робіт та закріплення їх за робочим місцем, визначення алгоритму взаємодії працівника в системі трудових відносин та розподіл повноважень та відповідальності згідно із обраною моделлю управління кадрами.

Серед основних задач кадрової політики можна виділити наступні:

1. Комплексний підхід до організації роботи кадрового складу підприємства на основі формування ефективної системи розподілу повноважень та відповідальності учасників діяльності організації, планування робочого місця та закріплення за ним функціональних обов'язків.

2. Визначення напрямів підготовки персоналу, планування його розвитку, програм навчання та підвищення кваліфікації.

3. Управління кадровим резервом підприємства.

4. Впровадження об'єктивної моделі оцінки персоналу, та на її основі створення ефективного механізму оплати праці, управління діловою кар'єрою та стимулювання працівників.

5. Формування засад корпоративної культури та етики професійних відносин в колективі, що мають сприяти подоланню комунікаційних бар'єрів та вирішенню проблем адаптації.

6. Реалізація механізму залучення працівників до розробки та прийняття управлінських рішень на колективній основі, управління соціальним мікрокліматом в структурних підрозділах підприємства.

7. Управління чисельністю кадрового складу, його професійними та особистими характеристиками відповідно до потреб корпоративної стратегії розвитку підприємства.

Як показали попередні дослідження до першочергових напрямків реалізації кадрової політики на сучасних підприємствах можна виділити види робіт, пов'язані із управлінням кадровим складом. Планування чисельності кадрового складу є важливим процесом, що визначає не лише кількісні але й

структурні його характеристики, що є важливим показником в умовах виробництва адже відомо, що найбільшою продуктивністю відзначаються працівники середньої вікової групи, що є найбажанішою та стратегічно важливою категорією працівників. Також управління чисельністю кадрів включає такі процеси, як пошук та відбір кадрів, що є важливим проявом зв'язку між кадровою політикою підприємства та зовнішнім соціальним середовищем. Так, у більшості випадків підприємства проводять роботу із пошуку та попередній підготовці молодих працівників за допомогою інтеграції зусиль із провідними вищими та середніми навчальними закладами в процесі їх професійного формування.

Відмітити, що кадрова політика підприємства це не лише моментна діяльність по залученню необхідної кількості персоналу відповідної якості, це цілеспрямована систематична діяльність з елементами планування, організації, мотивації та контролю за станом трудових ресурсів підприємства, розроблена на довгострокову перспективу. Організована на високому рівні кадрова робота дозволяє підприємству чітко реагувати на події у зовнішньому середовищі, обирати такі варіанти поведінки, які б узгоджували його економічні процеси з вимогами господарського механізму країни. Від злагодженої роботи системи управління кадрами з іншими функціональними підсистемами, грамотної реалізації кадрової політики та процесу кадрового забезпечення залежить успішна діяльність підприємства, а широке впровадження інформаційних технологій в сучасне управління та виробництво вимагає значного підвищення якості професійної підготовки працівників, її гнучкості, безперервності підвищення їх кваліфікації впродовж усього професійного життя.

Таким чином, організаційно-економічний механізм кадрової політики підприємства у ринковому середовищі реалізується через низку наступних заходів:

- перегляд старих методів і розробка нових підходів до виконання програми виробничої практики студентів (особливо студентів профільних

ВНЗ) у напрямку можливості подальшого працевлаштування молодих спеціалістів;

- впровадження системи «наставництва», що дасть можливість досвідченим працівникам навчати молоді кадри, адаптуючи їх до виробничих умов;

- впровадження чітких гарантій відшкодування працівником підприємству коштів, витрачених на його навчання, підвищуючи, таким чином, взаємну відповідальність роботодавця і працівника;

- з метою вирішення проблеми кадрового забезпечення необхідне укладення між відповідними регулюючими державними органами, підприємствами промислової та будівельної галузей, а також спеціалізованими профільними навчальними закладами міжгалузевої багатосторонньої угоди, що надасть можливість самим підприємствам впливати на напрямок і склад підготовки кадрів для своїх потреб;

- розроблення та впровадження автоматизованої інформаційної системи для забезпечення відбору, навчання, оцінки професійної компетентності кадрів;

- організація мережевої взаємодії освітніх установ для розвитку мобільності у сфері освіти та науки, удосконалення інформаційного обміну та сприяння прийняттю управлінських рішень;

- впровадження нових освітніх технологій і принципів організації навчального процесу, які забезпечують реалізацію нових моделей і змісту безперервної професійної освіти;

- удосконалення механізму функціонування сучасної професійної орієнтації кадрів;

- забезпечити зростання реальної заробітної плати; не допускати отримання заробітної плати нижче прожиткового мінімуму визначеного державою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Котельникова Ю.М. Система управління кадрами як основний елемент системи управління підприємством/ Ю.М. Котельникова// Коммунальное хозяйство городов. Научно-технический сборник. – 2006. – №68. – С. 332-339.
2. Севастьянов Р.В. Кадрова політика підприємства та напрями її вдосконалення/ Р.В. Севастьянов, С.А. Ткаченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_5_177.pdf

ДЕСТРУКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ МАКРОРЕГІОНУ: МЕХАНІЗМ ТА ПОДОЛАННЯ

Щурик М.В. – д.е.н., проф.

*Івано-Франківський університет права імені Короля Данила
Галицького,*

Домінантою успішного розвитку сільськогосподарського сектору в Карпатському макрорегіоні є раціональна організація земельного господарства, оптимізація землеволодіння та землекористування. Саме земля, передусім сучасна організація процесу відтворення сільськогосподарських угідь є тим вирішальним каменем, котрий слугує мірилом належного вирішення не лише економічних, а й екологічних і соціальних проблем. Успішне використання земельного фонду в сільському господарстві створює передумови генезису продукції рослинництва та тваринництва, а також сприяє поліпшенню фінансового стану суб'єктів господарювання.

Слід зазначити, що використання, збереження, покращення та охорона сільськогосподарського земельного фонду постійно досліджується багатьма відомим вітчизняними й зарубіжними вченими. При цьому напрямки досліджень вирізняються своєю багатогранністю та багатовекторністю. Особливо зріс інтерес учених до земельних ресурсів аграрного сектору в

зв'язку з проведенням земельної та аграрної реформ. Передусім це стосується роздержавлення й приватизації сільськогосподарських земель, формування нових сільськогосподарських підприємств, надмірного подрібнення земельних фондів тощо. Вчені віддаючи належне створенню нових ринково орієнтованих агропідприємств, які використовують сучасні технології і методи відтворення земельних ресурсів, відмічають, що не всі корпоративні сільськогосподарські підприємства забезпечують дотримання вимог онтологічних законів, збереження та поліпшення екології. Часто в погоні за надмірним прибутком ними ігнорується потреба збереження та охорони сільськогосподарських угідь. Основні недоліки процесу розвитку агрохолдингів в Україні стосуються переважно нехтування соціальними та екологічними проблемами на селі, у тому числі допущення ними хижацької експлуатації земельних угідь з метою максимізації власного прибутку в умовах недостатньо розвинутої нормативно-правової системи регулювання діяльності агрохолдингів[1, с.83]. При цьому складність полягає в тому, що в підпорядкуванні зазначених сільськогосподарських підприємств зосереджено десятки, сотні, а то й десятки тисяч аграрних угідь. Йдеться про тотальну централізацію, монополію на земельні ресурси з якою потрібно рішуче боротися.

Деструктиви нинішньої організації земельного господарства полягають також у надмірній розораності сільськогосподарських угідь, які значно перевищують аналогічний показник у багатьох країнах світу. У Національній доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні в 2011 році констатується, що порівняно з європейськими країнами, де орні землі становлять 30-32% земельної площі суходолу, розораність українських земель сягає 53,8%[2, с.98]. Зрозуміло, що проголошення Україною європейського шляху економічного розвитку аграрного сектору, перехід на передові стандарти організації відтворення земельних ресурсів АПК потребує проведення заходів по забезпеченню формування новітньої структури сільськогосподарських угідь.

Оцінювання стану використання земельних ресурсів у цілому по Україні та в розрізі окремих регіонів дає можливість стверджувати про присутність значних відмінностей, про потребу запровадження нетривіальних заходів по подоланню недоліків наявних у організації використання земельних ресурсів АПК. Зокрема, генеза відтворення земельного аграрного фонду в сільському господарстві Карпатського макрорегіону (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька області) значною мірою відрізняється від багатьох інших регіонів України. Характерним для досліджуваної території є малоземелля, практична відсутність агрогосподарств, котрі мають у підпорядкуванні десятки тисяч сільськогосподарських угідь, зосередження близько $\frac{2}{3}$ земельного аграрного фонду в підпорядкуванні й власності домогосподарств тощо. При цьому середній розмір земельної ділянки домогосподарств у макрорегіоні є меншим в порівнянні з загальнонаціональним показником (табл.1).

Таблиця 1

Середній розмір землі сільських домогосподарств
у Карпатському макрорегіоні[3, с.24]

	Середній розмір землі (га)			
	усі домо- господарства	0,5 га і менше	0,51-1,00 га	1,01 га і більше
Україна	1,22	0,28	0,71	3,91
Закарпатська	0,95	0,28	0,72	2,25
Івано-Франківська	0,94	0,32	0,73	1,74
Львівська	1,04	0,31	0,73	2,01
Чернівецька	0,97	0,35	0,69	2,48

Принадібно зазначимо, що незважаючи на домінування дрібних земельних ділянок, господарствами населення забезпечується понад 90%

виробництва картоплі, овочів, фруктів, окремих видів продукції тваринництва тощо. Однак, як засвідчують результати дослідження за «справними» цифрами часто ховаються деструктиви подальшої генези земель аграрного сектора. Нині практично можливості нарощування обсягу виробництва сільськогосподарської продукції домогосподарствами вичерпані, оскільки в основі використання земельних ресурсів продовжує залишатися екстенсивні методи, високі затрати ручної праці, відсталі технології тощо. Особливо негативно впливає на діяльність земельних ділянок деструктивна демографія. Нині в більшості населених пунктів макрорегіону обробіткою земельних ділянок займаються особи похилого віку, жінки. В макрорегіоні вже тривалий час практично відсутній притік мобільної робочої сили в аграрний сектор, особливо це стосується молоді, висококваліфікованих кадрів. Малоземелля (середній розмір земельною паю становить трохи більше 0,5 га) унеможливує використання сучасних високопродуктивних механізмів, технологій. Крім того домогосподарствам катастрофічно не вистачає фінансових ресурсів. Допомога, преференції, котрі часто декларуються на найвищому проурядовому рівні, як правило, не доходять до господарств населення. Ці та інші деструктиви стали причиною швидкого зростання покинутих і незадіяних земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Більш ніж очевидно, що присутні недоліки в організації використання сільськогосподарських угідь потребують запровадження дієвих механізмів у Карпатському макрорегіоні по їх усуненню. В зв'язку з цим у межах кожного населеного пункту, району слід розробити програму та конкретний механізм по подоланню негараздів у використанні, збереженні та охорони земель. З цією метою, на наше переконання треба провести генеральну інвентаризацію сільськогосподарських земель у розрізі угідь, власників і користувачів. За результатами інвентаризації визначити якісний стан сільськогосподарських земель і встановити причетність до нього задекларованих власників і користувачів. Ті аграрні землі, котрі не використовуються для потреб

сільськогосподарської діяльності слід вилучити та провести повторний їх перерозподіл. Зважаючи на життєву значущість землі слід виходити з того, що земельні угіддя призначені для корисної (сільськогосподарської виробництва) діяльності, а не для задоволення інтересів приватного власника, орендаря. Це аксіома, без усвідомлення якої подолати деструктиви використання сільськогосподарських земель неможливо. Крім того доцільним, на нашу думку, є імплементація засад організації земельного господарства, котрі нині функціонують у багатьох країнах ЄС. Передусім це стосується: створення сучасних малих і середніх сільськогосподарських підприємств, запровадження професійних засад до процесу відтворення земельних ресурсів, збереження та охорони екології, вирішення проблем соціального розвитку сільських територій, забезпечення адресної та прозорої державної допомоги й преференцій, імплементації сучасних новітніх технологій тощо. Саме таким повинен бути механізм подолання деструктивів у використанні сільськогосподарських угідь у аграрному секторі Карпатського макрорегіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Хвесик М.А., Степаненко А.В. Екологічна криза в Україні: соціально-економічні наслідки та шляхи їх подолання / Хвесик М.А., Степаненко А.В.// Економіка України. – 2014. -№1. – С.74-86
2. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2011 році. – К.: ДУІЕПСР НАН України, 2012. – с.98
3. Основні сільськогосподарські характеристики домогосподарств у сільській місцевості в 2012 році. / Статистичний бюлетень. Відп. за вик. О.М. Прокопенко.// Державна служба статистики України. – 2012

РОЗВИТОК МАЛОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АПК

НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ ФОРСАЙТА

*Довгаль О.В. к.е.н, старший викладач кафедри економіки та
менеджменту*

Миколаївська філія ПВНЗ «Європейський університет»

Чіткі орієнтири майбутнього підвищують ймовірність успішності інвестицій і дозволяють мінімізувати можливі втрати. Цим багато в чому пояснюються досягнення або невдачі окремих підприємств відносно стратегічного розвитку. Але якщо для успішних великих підприємств, що є лідерами ринку і привабливими достатнім ресурсним потенціалом, ціна помилки означає лише втрачену можливість подальшого зростання, то для малого інноваційного підприємства це може стати причиною банкрутства. Таким чином, останні відчувають потребу у Форсайті, але їх можливості (у плані відповідних компетенцій та інформаційної забезпеченості) звичайно недостатні для організації подібних досліджень.

Форсайт (від англ. foresight - передбачення) - методика довгострокового прогнозування науково технологічного та соціального розвитку, заснована на опитуванні експертів. Розробка дорожньої карти може слугувати одиничним методом подання результатів форсайта. Форсайт, як ціла група методів довгострокового прогнозування науково-технологічного і соціального розвитку, набагато ширше в інструментальному плані, зосереджений на глобальних питаннях того або іншого суспільного сектору, а тому більш масштабний. Однак загальною властивістю розглянутих категорій є їх варіативність, припущення та розгляд різних сценаріїв і формування різноманітних прогнозів.

Традиційно малі фірми обирають лише одну технологічну траєкторію, але більші компанії здатні підтримувати одночасно кілька напрямків досліджень і розробок. Стратегія розвитку певної технологічної сфери може

координуватися державними установами за умови, що вона має статус національного пріоритету. У цій ситуації фірми здійснюють паралельні дослідження та розробки, а відомство виступає проектним інтегратором.

Проте, існують відносно прості, малозатратні, притому досить ефективні методи передбачення, у тому числі, стратегічні карти.

Технологічна дорожня карта як інструмент стратегічного планування дозволяє малим підприємствам, як найбільш залежним від мінливих тенденцій ринкової економіки підготуватися до змін і набути переваг за рахунок нових можливостей.

Для підприємства агропродовольчої сфери, наприклад, це означає ідентифікацію ринкових тенденцій і попиту на нові продукти харчування, а потім - вибір інноваційної технології, необхідної для їх виробництва на адекватному ціновому рівні. Технологічні дорожні карти забезпечують дві основні переваги. По-перше, процес їх підготовки дозволяє підприємству оцінити загрози та можливості, визначити пріоритети а, по-друге, інтегрувати найважливіші фактори (ринковий попит, вимоги споживачів, рівень конкуренції, технологію виробництва, розробка нових продуктів, фінансовий менеджмент) у послідовний стратегічний план. Результуюча дорожня карта забезпечує виявлення вузьких місць (дефіцит капіталу, низький технологічний потенціал, розриви в ланцюгу поставок), які необхідно «розшити», і конкретизації пріоритетів в сфері інвестицій, добору кадрів, досліджень та розробок.

Для того, щоб пояснити, що ж таке дорожня карта, звернемося до найбільш простої з них з погляду наочності подання. Це так звана продуктова дорожня карта, що відображає кроки та варіанти розвитку певного продукту в часі. На цю карту наносять також організаційні заходи, які просувають рішення за продуктами, анотації, думки та фіксують відкриті питання.

Технологічна дорожня карта - це наочне представлення програми довгострокового розвитку окремої технології або групи технологій. На технологічній стратегічній карті початкові та кінцеві точки звичайно

визначають моменти, у яких технологія буде реалізована у кінцевий продукт.

У низці випадків формуються дорожні карти, що узгоджують розвиток продуктів і технологій, які забезпечують їх виробництво. Деякі підприємства не розглядають продукт, ринок, дослідження та розробки, технології і ресурси окремо, а прописують зміну у часі всіх перерахованих об'єктів.

Технологічна дорожня карта малого підприємства охоплює три ключові для нього аспекти, які мають динамічний характер:

Ринковий попит, який модифікується в часі під впливом підвищення рівня доходів, технологічного розвитку та мінливих очікувань. Дорожня карта ідентифікує цільові ринки, основні виробничі технології і їх можливі альтернативи, часовий графік здійснення досліджень та інвестування.

Організація, яка функціонує у безупинно мінливому конкурентному середовищі, що характеризується появою нових гравців, запуском нових продуктів, падінням неефективних бізнесів. Карта звичайно описує цілі організації, її замовників, конкурентів, ключові компетенції, процеси та продукти.

Технології, що використовуються організацією для виробництва продуктів, які користуються попитом. Вони також змінюються згодом.

Дорожня карта містить план дій, що визначає терміни реалізації та пріоритети інвестування в розвиток технологій. Синхронно еволюціонуючи, ринки, організації, продукти і технології створюють складне та динамічне середовище, що обумовлює необхідність співробітництва при складанні стратегічних карт. Це передбачає міждисциплінарну кооперацію та внесок цілої групи експертів та осіб, що ухвалюють рішення, для обміну знаннями про ринок, конкурентне середовище технологічні можливості. Виходячи з цього, визначаються пріоритетні напрямки інвестицій, досліджень і розробок, формується база для бізнес-планування, рекрутинга та програм підготовки кадрів. Для будь-якої організації запорукою успіху є чітке, погоджене бачення майбутнього, амбіційні, але, у той же час, реалізовані цілі, сильний

технічний і управлінський потенціал, глибоке розуміння природи ринкового середовища.

Можна вказати наступні причини, через які вітчизняним підприємствам агропродовольчої сфери слід використовувати інструментарій стратегічного продуктово-технологічного картирування:

- розробка дорожньої карти - це, насамперед, ефективне планування всіх сфер та факторів, які задіяні в розвитку продуктової лінії;
- дорожні карти охоплюють таку точну характеристику, як час. Формування дорожніх карт допомагає керівникам впевнитися в тому, що в потрібний момент вони будуть мати технології та потужності, необхідні для реалізації своєї стратегії та планів;
- дорожні карти є сполучною ланкою між стратегією бізнесу, даними про ринок і технологічними рішеннями;
- за допомогою карт визначаються недоліки і прорахунки у планах підприємства, що дозволяє уникнути, а не вирішувати можливі проблеми в майбутньому;
- на кожному етапі процесу створення дорожньої карти акцент робиться на декількох найважливіших аспектах: потреби покупців і їх динаміка, інвестиції в технології. Таким чином, існує можливість найліпше використовувати час і ресурси. За допомогою дорожніх карт є можливість окреслити більш реалістичні цілі;
- дорожня карта формує своєрідний «путівник» для керівників, дозволяючи, таким чином, ідентифікувати проміжні результати та корегувати напрямок діяльності;
- спільне використання декількох карт дозволяє стратегічно використовувати технології у всій товарній спеціалізації підприємства;
- формування стратегічних дорожніх карт передбачає обмін інформацією між представниками організації, покупцями, постачальниками та іншими зацікавленими сторонами;
- формування дорожньої карти вимагає створення групи

розробників. Процес розробки стратегічних карт формує усередині групи загальне розуміння об'єкта та володіння планом його розвитку.

Отже, розробка стратегічної дорожньої карти виконує роль каталізатора розвитку підприємства, допомагаючи йому конкретизувати свої цілі, сфокусувати знання про ринок, зробити обґрунтований стратегічний вибір таких технологій, які будуть відповідати потребам ринку й самої організації в найбільш ефективній формі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алимов О. М. Балансування стратегій в стратегічному наборі підприємства / О. М. Алимов, І. А. Ігнатієва // Актуальні проблеми економіки, № 7(49). — 2005. — С. 109-115.

2. Петришин Н. Я. Інструментарій стратегічного планування діяльності підприємств / Н. Я. Петришин // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. 2008. — № 624. — Львів: Видавництво НУ „ЛП”. — С. 70-76.

3. Семенов А. Г. Стратегічні методи підвищення ефективності виробництва на підприємствах: [монографія] / А. Г. Семенов. — Запоріжжя : Гуманітарний університет “ЗІДМУ”, 2006. — 376 с.

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Абрамович І.А., к.е.н., доц. кафедри маркетингу

Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету,

Горобець Н. М., к. с.-г. н., доц. кафедри менеджменту та права

Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Рівень економічного розвитку країни залежить від багатьох чинників серед яких - галузева структура економіки й соціальний її устрій, інвестування і трансформаційні ринкові процеси. Одним з пріоритетних

напрямів розвитку державної економічної політики є формування національного інвестиційного потенціалу, поживлення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Обов'язковою умовою забезпечення економічного зростання є здійснення державою виваженої інвестиційної політики в сільськогосподарському виробництві. В умовах досягнення відносної фінансової стабілізації активізація інвестиційної діяльності має спрямовуватися на забезпечення прогресивних зрушень в економіці сільськогосподарських підприємств, оновлення їх виробничої бази, формування конкурентоспроможних сільськогосподарських структур, вирішення питань зайнятості сільського населення.

Зважаючи на те, що для таких галузей як сільське господарство інвестиції є необхідною умовою їх ефективного розвитку, важливими є показники постійності здійснення інвестування, залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій у сільськогосподарські підприємства є необхідною передумовою для вирішення наступних проблем: оновлення основних виробничих фондів; впровадження нових технологій; розвиток інноваційних розробок у галузях селекції і насінництва; придбання нової високопродуктивної техніки; розширення виробництва екологічної продукції; розвиток нових видів виробництва сільськогосподарської продукції та її первинної переробки.

Не зважаючи на наявність багатой теоретичної і методичної бази у галузі інвестиційної діяльності вибір і обґрунтування методу оцінки інвестиційного проекту залишається проблематичним. Останніми роками в практику інвестиційного проектування почали упроваджуватися модифіковані методи оцінки інвестиційних проектів: модифікований метод внутрішньої норми рентабельності; метод визначення індексу рентабельності (ТС - індекс). Кожен з наведених методів має свої переваги й свої недоліки.

Провідна роль в організації інвестиційної діяльності в Україні при становленні та розвитку ринкового механізму господарювання належить державі. Метою державної інвестиційної політики є створення матеріально-

технічної бази та на її основі конкурентного середовища, реалізація програм структурної перебудови економіки України з урахуванням пріоритетних напрямів, спрямування інвестицій у пріоритетні галузі та програми. У цілому реалізація державної інвестиційної політики реалізується через прийняття та виконання Законів.

Ми вважаємо, що на державному рівні необхідно здійснювати регулювання не інвестиційної діяльності, а у цілому інвестиційного процесу на різних стадіях його протікання.

За результатами аналізу наявності основних засобів у сільському господарстві визначено, що дана галузь знаходиться поза критичною межею забезпеченості сільськогосподарських підприємств основними засобами і вимагає невідкладних і значних капіталовкладень. Темпи щорічного зменшення наявності основних видів техніки сільськогосподарських підприємств є досить стабільними і знаходяться у межах для: тракторів – 7-8%; зернозбиральних комбайнів – 6-7 %; бурякозбиральних комбайнів – 7,5-8,5%; картоплюзбиральних комбайнів – 8-9%., а також, що практично за всіма видами техніки її потреба згідно технологічних норм покрита в середньому на 40%.

Суми вкладень розподілені досить не рівномірно між підприємствами, що мають різну спеціалізацію за галузями - в рослинництво вкладено у 2,2 рази більше, ніж у тваринництво. На сьогодні підприємства де ще збереглося тваринництво знаходяться у стані занепаду і вимагають пильної уваги та значних капіталовкладень, але інвестори зважаючи на тривалий термін окупності даної галузі вкладають кошти у швидко окупаємі проекти рослинництва. Враховуючи досвід підприємств Дніпропетровської області щодо освоєння інвестиційних коштів у молочному скотарстві можна стверджувати, що за існуючих умов господарювання даний напрям інвестиційної діяльності у сільському господарстві є ефективним.

Існує певний зв'язок між динамікою інвестицій та результатами господарювання. Обсяги інвестицій безпосередньо залежать від частки

валового внутрішнього продукту, що використовується на нагромадження. Аналіз впливу інвестиційного процесу на економічний стан сільськогосподарських підприємств України показав, що можна виділити три основні етапи його розвитку: перший етап (1991-1996 рр.) - спад інвестиційної активності, скорочення капіталовкладень у підприємства галузі, обсяг сільськогосподарського виробництва скоротився на 50,9%; другий етап (1997 – 2000 рр.) - стабілізація та поживлення інвестиційної діяльності у формах лізингу та надання підприємствам товарного кредиту, в цей період спостерігається призупинення спаду виробництва на межі 20 - 21 млрд. грн.; третій етап (з 2001 р.) – зростання вкладення інвестиційних коштів у сільськогосподарську підприємства, загальний обсяг сільськогосподарської продукції зріс на 19,9%.

У Дніпропетровській області показник інвестування на 1 га сільськогосподарських угідь знаходиться на рівні 500 грн. і є достатньо високим, проте зважаючи на те, що сума інвестицій, яка приходиться на 1 грн. вартості діючих основних засобів складає тільки 0,18 грн. можна говорити про мізерність інвестицій та необхідність пошуку нових шляхів збільшення інвестиційного потенціалу в сільськогосподарському виробництві.

Для налагодження системи ефективного інвестування в сільському господарстві, необхідно:

- по-перше, розробити науково обґрунтовану концепцію інвестування сільського господарства, яка б визначала мету інвестиційної діяльності, основні напрями, форми та джерела інвестування в сільському господарстві, очікувані результати від реалізації інвестиційних програм;
- по-друге, за кожним напрямом інвестування визначити перелік заходів направлених на провадження інвестиційної діяльності та механізми їх реалізації;
- по-третє, розробити систему оцінювання інвестиційних проектів виходячи з критеріїв фінансової, економічної, соціальної та екологічної їх ефективності.

**Міжвузівська науково-практична інтернет-конференція
«ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ
ТА
ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ»**

20 жовтня 2014 року (м. Дніпропетровськ)

Економіка і фінанси: аналіз тенденцій та перспектив розвитку [Текст]
матеріали II міжвузівської наук.-практ. конф. – Т1. – Дніпропетровськ,
20.10.2014: тези доповідей / [редкол. Н.І. Демчук (відпов.ред.) та ін.]. –
Дніпропетровськ: ДДАЕУ, 2014. – 520 с. – В надзаг.: Міністерство освіти та
науки України, Міністерство аграрної політики та продовольства України,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Посвідчення УкрІНТЕІ № 313д 23.06.2014

Організатор конференції: кафедра фінансів, Навчально-науковий інститут
економіки Дніпропетровського державного аграрно-економічного
університету

20 жовтня 2014 року (м. Дніпропетровськ) |